

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова

На правах рукопису

Молодченко Денис Геннадійович

УДК 332.142

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ
БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ РЕГІОНУ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

Дисертація
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Науковий керівник
Кондратенко Наталія Олегівна
доктор економічних наук, професор

Харків – 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	12
1.1. Сутність та ознаки інноваційно-інвестиційного забезпечення	12
1.2. Особливості управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням регіону	31
1.3. Методичний підхід до формування системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів будівельних організацій регіону	52
Висновки до розділу 1	72
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ РЕГІОНУ	74
2.1. Аналіз рівня інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України	74
2.2. Оцінка впливу зовнішніх факторів на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області	93
2.3. Оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківського регіону	112
Висновки до розділу 2	138

РОЗДІЛ 3	
НАУКОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ РЕГІОНУ	140
3.1. Напрями підвищення ефективності інноваційно- інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України	140
3.2. Економіко-математична модель управління інноваційно- інвестиційним забезпеченням будівельних організацій Харківського регіону	161
3.3. Формування механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону	195
Висновки до розділу 3	214
ВИСНОВКИ	216
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	219
ДОДАТКИ	243

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний стан економіки України вимагає вдосконалення структури економічного середовища її регіонів, визначення інструментарію інвестиційного забезпечення економічних процесів на регіональному рівні. Забезпечення стійкого розвитку продуктивних сил є для України на сьогодні вкрай важливим завданням. У ході розвитку ринкових відносин стали досить очевидними основні недоліки організації виробництва у будівельній галузі та відсутність якісного інвестування у розвиток інноваційної діяльності в будівництві. Інноваційні процеси, що мають місце у будівельній галузі є вирішальним фактором конкурентоспроможності будівельної продукції на вітчизняному ринку. Впровадження інноваційних рішень на стадії розробки проектів житлових, громадських і виробничих будівель та споруд дозволяє поліпшити якість життя населення, підвищити ефективність виробництва.

Національні інтереси України вимагають негайних та ефективних заходів, спрямованих на збереження її науково-технологічного потенціалу, забезпечення ефективнішого його використання для подолання кризових явищ у економічному та соціальному розвитку. В Україні та її регіонах відсутній дійовий механізм інвестування масштабних технологічних змін. Держава не має достатніх коштів для інноваційної трансформації галузі будівництва, тому, перспективним напрямом є вирішення проблем у цій сфері на регіональному рівні.

У зв'язку з цим не тільки зростає роль інвестицій, але й трансформується їх спрямованість у створення інноваційних технологій, технічних засобів нового покоління, формування інтелектуальних трудових ресурсів, розвиток відповідної інноваційної інфраструктури. На регіональному рівні трансформація інвестиційного забезпечення інноваційної сфери покликана розвивати нові механізми формування інвестиційних

джерел. Все це вимагає розробки нових підходів, що сприятимуть розвитку конкурентоспроможної регіональної економіки на основі інновацій.

Проблемами інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку регіонів та вивченням впливу інвестиційно-інноваційних процесів на зміцнення регіональних конкурентних позицій займався цілий ряд провідних вітчизняних вчених-економістів. Вагомий внесок у розроблення цих питань зробили І. Алексєєв, А. Ачкасов, О. Батура, Н. Білопольський, П. Бубенко, О. Васильєв, В. Герасимчук, С. Денисюк, М. Долішній, С. Дорогунцов, В. Жовтянський, О. Карлова, М. Кизим, Н. Лук'янчиков, В. Максимова, І. Потравневневий, В. Родченко, М. Хвесик, Є. Хлобистов, М. Фашевський, Л. Чернюк та багато інших.

Вагомий внесок у розробку теоретичних та методологічних засад інноваційно-інвестиційного забезпечення зробили такі зарубіжні вчені як: К. Боулдінг, О. Гранберг, Л. Канторович, М. Колосовський, В. Кліманов, Т. Рубінштейн, Д. Макінтош, Д. Медоуз, Г. Одум, Е. Одум, У. Ростоу, Р. Солоу, Т. Тітенберг, Дж. Форрестер.

Питання інноваційно-інвестиційного забезпечення будівництва розглядалися такими вченими як: І. Драган, І. Вода, А. Сухоруков, Н. Серьогіна, Н. Петриненко, А. Тугай, В. Федоренко, І. Чинкуляк та інші.

Проте, на сьогодні потребує уточнення розуміння економічної сутності інноваційно-інвестиційного забезпечення у контексті розвитку будівельних організацій в регіонах України й необхідним є вирішення питань науково-економічного обґрунтування складових механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону.

Усі ці обставини й визначили вибір теми дослідження, його мету, структуру та стали основою для розробки комплексного підходу щодо удосконалення управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельних організацій у регіонах України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота пов'язана з основними напрямками наукових досліджень кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова та виконана в рамках держбюджетної науково-дослідної роботи «Регулювання соціально-економічного розвитку міського комплексу: теорія, методологія, практика» (номер державної реєстрації 0113U000575), де автором розроблено модель оцінювання професійної надійності людської складової будівельного виробництва, а також в межах госпдоговірної теми «Розробка стратегії і тактики розвитку підприємства» (номер реєстрації 2729/14 від 27.10.2014 року), де автором розроблені складові тактичного плану та визначені умови коригування розроблених раніше стратегій.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону.

Для досягнення поставленої мети в дисертації були поставлені та вирішені такі задачі:

- узагальнено сутність та ознаки інноваційно-інвестиційного забезпечення;
- визначені особливості управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням регіону;
- запропоновано методичний підхід до формування системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів будівельних організацій регіону;
- визначено сучасний стан інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону;
- обґрунтовано напрями удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України;

- удосконалено аналітичне забезпечення управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельних організацій Харківського регіону;
- сформовано складові механізми підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону.

Об'єктом дослідження є процес управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельних організацій регіону.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні і прикладні аспекти підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону.

Методи дослідження. Теоретичну і методологічну основу дослідження становлять ключові положення, принципи й методи сучасної економічної теорії та теорії управління, а також праці вітчизняних і зарубіжних учених.

Дослідження виконано з використанням широкого спектру загальних і спеціальних наукових методів, таких як: монографічного та теоретичного узагальнення - при тлумаченні категорії «інновації», «інвестиції», та «інноваційно-інвестиційне забезпечення»; системного аналізу – при виявленні основних ознак інноваційно-інвестиційного забезпечення; економічного та кореляційно-регресійного аналізу – для визначення рівня інноваційно-інвестиційного забезпечення регіонів України; факторного аналізу – для оцінювання впливу зовнішніх факторів на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області. Важливе місце в дисертації відведено методам моделювання й прогнозування, які використані з метою обґрунтування напрямів удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону, а саме, для розробки економіко-математичної моделі управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельних організацій Харківського регіону та для формування складових механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти Верховної Ради України, Укази Президента України, офіційні дані Державної служби статистики України, інформаційна база Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України, Міністерства промислової політики України, Міністерства економічного розвитку й торгівлі України, монографічні праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, мережа Інтернет.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна полягає у поглибленні існуючих теоретичних положень та розробці науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій в регіонах України. Наукові результати, одержані особисто автором, мають різний ступінь наукової новизни та полягають у наступному:

удосконалено:

- методичний підхід до формування системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів в будівельних організаціях регіону, який, на відміну від існуючих, передбачає виокремлені інвестиції у кожен вид інновацій та дає змогу контролю стану як кожного виду окремо, так і у взаємозв'язку в межах інноваційного процесу;

- аналітичне забезпечення обґрунтування вибору пріоритетів розвитку інноваційної діяльності та джерел їх фінансування, що має у підґрунті модель оцінювання, яка передбачає подвійну перевірку результатів експертної оцінки складових інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій, що дало змогу обґрунтувати обсяги інвестування інноваційної діяльності для будівельних організацій Харківського регіону;

- методичний підхід до оцінювання впливу зовнішніх факторів на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на побудові загальних агрегатних індексів, як характеристики впливу зовнішніх факторів на індивідуальні ланцюгові індекси, що відбивають стан інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону;

дістало подальшого розвитку:

- теоретичне узагальнення сутності та ознак інноваційно-інвестиційного забезпечення, під яким розуміється процес впливу сукупності грошових коштів (цільових банківських вкладів, паїв, акцій та інших цінних паперів) на результати інноваційної діяльності, з метою їх використання, комерціалізації, отримання прибутку (доходу) й досягнення позитивного соціально-економічного ефекту;

- визначення особливості управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням регіону, яке являє собою специфічну систему економічних інтересів, що пов'язані із наявністю на території регіону безлічі суб'єктів господарювання та необхідністю створення регіональної структури, головна мета діяльності якої полягає у максимально ефективнім використанні залучених фінансових ресурсів;

- обґрунтування напрямів удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій в регіонах України, яке, на відміну від існуючого, передбачає створення регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації, що дозволить об'єднати зусилля усіх елементів будівельної інфраструктури, включаючи суб'єкти державного та ринкового регулювання, фінансового забезпечення та науково-інтелектуального розвитку;

- формування складових механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону, який, на відміну від існуючих, представляє собою сукупність послідовно реалізуємих процесів та дає змогу здійснювати комплексний управлінський вплив як на результати інноваційної діяльності, так і на вибір видів інвестування.

Практичне значення отриманих результатів. Практична значущість полягає у формуванні пропозицій щодо удосконалення системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів будівельних організацій Харківського регіону для забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку.

Розроблені в дисертації підходи щодо удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій в регіонах України, ключовим з яких є створення регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації, були використані у роботі Харківської обласної ради (довідка № 0103-19/2914, від 9.04.2015 р.), а також у роботі ПАТ «Трест житлобуд - 1», де запроваджено оцінювання впливу зовнішніх факторів на інноваційно-інвестиційне забезпечення організації (довідка № 4/124, від 23.04.2015 р.).

Результати дисертаційної роботи використані у навчальному процесі Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова при викладанні дисциплін «Економіка будівництва» та «Інноваційний менеджмент» (довідка про впровадження у навчальний процес № 4205 від 30.12.2015р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є одноосібною науковою працею, в якій викладено авторський підхід з вирішення наукового завдання – удосконалення управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельних організацій в регіонах України. Наукові положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, одержані автором самостійно. Щодо наукових праць, опублікованих у співавторстві, особистий внесок здобувача відображено в авторефераті, у списку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові результати дослідження апробовано на 6 міжнародних і всеукраїнських конференціях, зокрема: XIII міжнародна науково-практична конференція «Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку» (Дніпропетровськ, 2011р.); міжнародна наукова конференція «Сталий розвиток підприємств, регіонів, країн» (Дніпропетровськ, 2012 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Фінансова політика та забезпечення економічної стабільності держави» (Полтава, 2013 р.); міжнародна науково-практична конференція «Менеджмент міського та регіонального розвитку» (Харків, 2013 р.);

Міжнародна науково-практична конференція «Współpraca UE – Ukraina: Trendy gospodarcze» (Польща, 2014 р.); міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Проблеми та перспективи функціонування будівельного комплексу в контексті забезпечення регіонального розвитку (Харків, 2014 р.).

Публікації. Основні ідеї, положення і найважливіші результати дисертації опубліковано автором самостійно та у співавторстві в 13 наукових працях, у тому числі: 7 статей у наукових фахових виданнях (з них - 6 без співавторів), 6 - у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 3,9 друк. арк., з яких здобувачу належить 3,5 друк. арк.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1.1. Сутність та ознаки інноваційно-інвестиційного забезпечення

Реалізація завдань щодо інноваційно-інвестиційного забезпечення промисловості України - одне з найважливіших питань управління конкурентоспроможністю вітчизняної продукції, оскільки Україна за коефіцієнтом використання технологічного устаткування і машин, основних і оборотних засобів, трудових ресурсів у кілька разів відстає від розвинутих країн світу.

В умовах інноваційного розвитку авангардних країн світу зростає актуальність подолання критичної невідповідності рівнів потенціалу інших країн інноваційно-технологічним і гуманістично-ноосферним потребам постіндустріального суспільства. Недостатні можливості країн, що розвиваються, у формуванні й керуванні розвитком людини інноваційної визначають гостроту й актуальність проблем розробки механізмів керування високотехнологічним розвитком підприємств [116].

Національні інтереси України вимагають негайних та ефективних заходів, спрямованих на збереження її науково-технологічного потенціалу, забезпечення ефективнішого його використання для подолання кризових явищ у економічному та соціальному розвитку. В Україні відсутній дійовий механізм інвестування масштабних технологічних змін. Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади не мають достатніх коштів для інноваційної трансформації відповідних галузей. Тому, перспективним напрямом вирішення проблем у цієї сфері є перехід вітчизняного виробництва на інноваційний шлях розвитку [160].

Поява нових високотехнологічних галузей і секторів економіки на зміну старим галузям виступає одним з найважливіших економічних явищ,

що впливають з функціонування інноваційно-інвестиційного механізму в економіці. Інновації задіють фактори інтенсифікації виробництва, створюють заділ для зростання ВВП країни, відводять країну від зарубіжної технологічної залежності, а також знижує залежність від сировинного експорту [101].

У сучасних умовах інноваційний тип розвитку галузей економіки України стає гострою необхідністю. Галузевий аспект у даному процесі розглядається як найважливіша складова переходу до інноваційного типу розвитку регіонів та всієї держави. У зв'язку з цим не тільки зростає роль інвестицій, але і трансформується їх спрямованість у створення інноваційних технологій, технічних засобів нового покоління, формування інтелектуальних трудових ресурсів, розвиток відповідної інноваційної інфраструктури. На регіональному та галузевому рівнях трансформація інвестиційного забезпечення інноваційної сфери покликана розвивати нові механізми формування інвестиційних джерел та їх реалізацію в пріоритетних напрямках. Все це вимагає розробки нових підходів, що сприяють розвитку конкурентоспроможної регіональної економіки на основі інноваційного розвитку [140].

Аналіз наукової літератури дозволив нам зробити висновок про те, що багато авторів досліджують інноваційне інвестування як важливий наслідок активного формування конкурентних ринкових переваг, не приділяючи належної уваги вивченню теоретичних підходів до визначення сутнісних характеристик інноваційного інвестування як процесу тісно взаємозалежних кількісних і якісних перетворень, в результаті яких виникає новий стан економічної системи, змінюється її склад і структура.

Питаннями інновацій та інноваційного розвитку присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед них – О. Амоша, Л. Антонюк, В. Бабич, О. Барановський, І. Буднікевич, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Даниленко, А. Дагаєв, П. Друкер, В. Іноземцева, Б. Кваснюк, Н.

Кондратьєв, Н. Краснокутська, М. Портер, Б. Санто, Дж. Стиглиць, А. Фатєєв, Д. Черваньов, Й. Шумпетер, Ю. Яковець та інші.

Для конкретизації поставленого завдання в першу чергу необхідно уточнити важливе поняття «інновація». Під інновацією (англ. innovation - нововведення, новаторство) ми розуміємо «інвестицію в новацію» як результат практичного освоєння нового процесу, продукту чи послуги [76].

Поняття «інновація» вперше з'явилося у роботах вчених у ХІХ сторіччі. Але у економічну термінологію цей термін увійшов набагато пізніше. Так, Ю. Яковець розглядає «інновацію» як невід'ємну частину науково-технічних і пов'язаних з ними економічних циклів [218]. На думку П. Друкера, інновацію можна представити як «підвищення потенціалу людських і матеріальних ресурсів з метою виробництва матеріальних цінностей», тобто «інновація» - це більш економічний ніж економічний термін [70]

М. Портер визначає «інновацію», як засіб, який надає можливість здобути конкурентні переваги. До нововведень автор відносить як нові технології так і нові методи та умови роботи, що дозволяють розширити межі аналізу потенційних інноваційних проектів, які заслуговують на підтримку з боку державного або приватного партнерства [159].

Законом України «Про інноваційну діяльність» інноваційна діяльність визначається як діяльність, спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів та послуг [167].

Надалі поняття «інновація» розширювалося, поглиблювалась і систематизувалися [38, 41, 84, 103]. В даний час в економічній літературі є безліч визначень терміну «інновація», а також підходів до класифікації нововведень. Так, за ознакою змісту або внутрішньої структури виділяють інновації технічні, економічні, організаційні, управлінські та ін. Залежно від технологічних параметрів інновації підрозділяються на продуктові і процесні, по типу новизни для ринку - на нові для галузі у світі, нові для

галузі в країні, нові для даного підприємства (групи підприємств). За масштабами інновації діляться на глобальні та локальні, а в залежності від глибини внесених змін - на радикальні (базові), поліпшуючі і модифікаційні (приватні). Класифікуються інновації також за параметрами життєвого циклу (виділення й аналіз усіх стадій і підстадій), по закономірностям процесу впровадження і т. ін.

У сучасній економічній літературі найбільш поширеними є два підходи до визначення поняття «інновація». Перший – статистичний, де інновація виступає як «інновація – продукт», коли вона представляється як результат інноваційного процесу у вигляді нової техніки та технологій, що впроваджується на ринку. Другий – динамічний, де інновація виступає як «інновація – процес», при якому інновація розглядається як процес, що охоплює певні дослідження, проектування, організацію виробництва, комерціалізацію і поширення нових виробів, технологій, принципів замість існуючих [188].

Стосовно економіки інноваційність розглядається як наслідок традиційної ринкової практики, як наслідок конкуренції на ринку товарів і послуг. У господарській сфері інноваційність не може існувати без ринку. Вона нерозривно пов'язана зі здатністю суспільства породжувати зміни. Будучи вихідною умовою необхідних змін, сам ринок тим часом не приводить в рух інноваційні процеси в потрібних масштабах, не забезпечує їх стійкості. Необхідні певні культурні зміни, які б закріпили на рівні суспільства підприємливість, винахідливість та оперативність. Йдеться про зміни в стереотипах мислення.

Поняттям «інновація» як економічною категорією одним з перших став користуватися австрійський економіст Й. Шумпетер, який виходив з того, що двигуном розвитку виступає підприємливість, що виражається в постійному пошуку нових комбінацій факторів виробництва. Сутність інновації полягає у практичному використанні науково - технічних розробок і винаходів.

Інноватор не винахідник, не людина техніки, інноватор - це підприємець, людина бізнесу [8].

Тобто, за Шумпетером, господарська діяльність (у широкому розумінні) в умовах ринку передбачає чотири ролі: підприємця, менеджера, капіталіста (власника капіталу) і винахідника. Підприємець - це і є інноватор. Інновація виступає у функції явного фактора зміни. Предметно сфера інновації всеосяжна: вона включає зміни в продукті, процесах, маркетингу, організації. Згідно Шумпетеру, інновація - це не удосконалення, а суттєва зміна функції виробленого, що складається в новому з'єднанні між собою засобів виробництва.

Інновації завжди представляли та представляють дуже великий інтерес для іноземних та вітчизняних дослідників. Завдяки цьому інтересу. Який з кожним роком поширюється розроблені різноманітні критерії їх класифікації: мета, сфера застосування, джерела появи, джерела фінансування, економічне значення, спосіб впровадження та інші (рис. 1.1).

Реалізація інновацій та впровадження інноваційних процесів неможливо без відповідного інвестиційного забезпечення, яке базується на наступних принципах:

1. Чітка цільова орієнтація та швидке й ефективно впровадження сучасних науково-технічних інновацій;
2. Різноманітність джерел фінансування та обґрунтованість і юридична захищеність методів акумуляції коштів;
3. Гнучкість системи фінансування;
4. Фінансування всіх етапів життєвого циклу інновацій [61].

Найбільш значний внесок в дослідженнях питань, пов'язаних з інвестиційною діяльністю та інвестиційним забезпеченням внесли І.А. Баланк, Л.М. Борщ, А.Ф. Гойко, А.Г. Загородній, М.І. Крупка, О.В. Кухленко, Т.В. Майорова. Л.І. Нейкова, А.А. Пересада, П.С. Рогожин, С.В. Філіппова, Н.А. Хрущ, М.Г. Чумаченко, В.Я. Шевчук та інші.

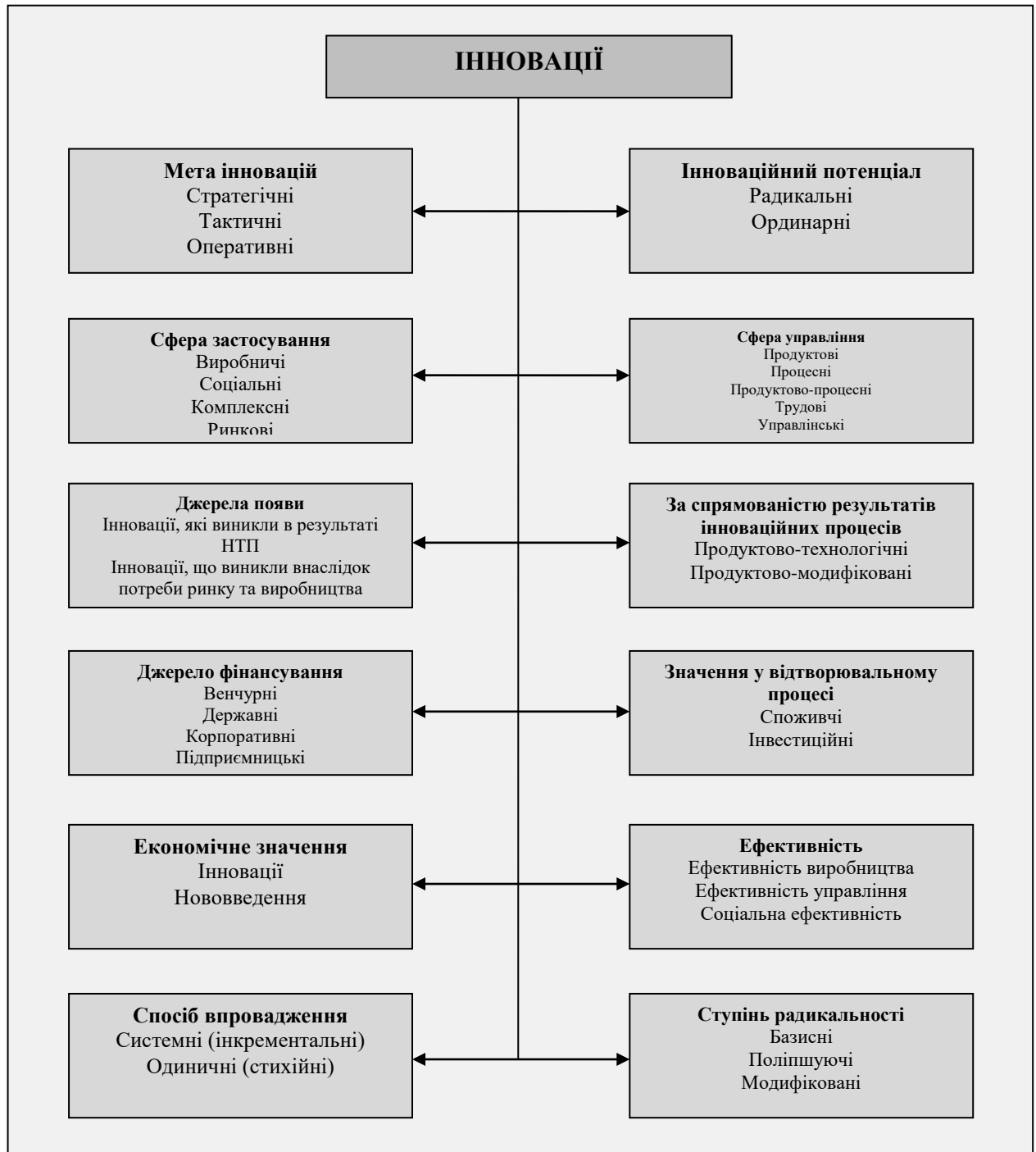

Рис. 1.1. Типологізація інновацій

Джерело: [188]

Термін «інвестиція» походить від латинського слова «invest», що означає «вкладати». Існують різні визначення даного поняття. Так в монографії «Інвестиції», підготовленої нобелівським лауреатом з економіки У. Шарпом разом з іншими американськими вченими, говориться, що в

широкому розумінні «інвестувати» означає «розлучитися з грошима сьогодні з тим, щоб отримати їх велику суму в майбутньому» [211].

Термін «інвестиції» трактується як збільшення обсягу капіталу, що функціонує у економічній системі [215]. В науковій економічній літературі існують різні підходи і визначення поняття «інвестиції», обґрунтовано зумовлені специфікою різних економічних шкіл (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Основні визначення категорії «інвестиції» в економічній літературі

Автор	Визначення категорії «інвестиція»
Бланк І.А. [26]	Вкладення капіталу з метою подальшого його збільшення
Борщ Л.М. [29]	Економічні ресурси, які спрямовуються на збільшення як реального капіталу суспільства, тобто на розширення чи модернізацію виробничого апарату, так і на інвестиції в «людський капітал»
Гітман Л., Джонк М. [43]	Спосіб розміщення капіталу, який має забезпечити його збереження або зростання
Господарський кодекс України [4]	Довгострокові вкладення різних видів майна та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект
Данілов О.Д. [105]	Вкладення капіталу в усіх його формах у різні суб'єкти господарчої діяльності з метою отримання прибутку, а також досягнення економічного або позаекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язано з факторами часу, ризику та ліквідності
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. [90]	Грошові. Майнові, інтелектуальні цінності, які вкладають в об'єкти підприємницької та інші види діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту
Закон України «Про інвестиційну діяльність» [166]	Всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти господарської діяльності з метою одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту
Кейнс Дж. [206]	Частина нагромадженого на певний період прибутку, що не була використана для споживання

Продовження табл.1.1

Кене Ф. [194]	Сума початкових авансів або капітальних вкладень з метою одержання прибутку
Маркс К. [125]	Частка додаткової вартості, створеної за рахунок кругообігу капіталу в активному процесі виробництва, яка надалі авансується в розвиток галузі
Массе П. [128]	Акт обміну сьогоденного задоволення потреби на очікування задовольнити її в майбутньому за допомогою інвестиційних благ
Пересада А.А. [155]	Один з видів суспільної діяльності людей, що визначає об'єктивність існування інвестицій як соціального явища
Розенберг Дж. М. [170]	Використання грошей для отримання ще більшої кількості грошей, доходу чи / та досягнення приросту капіталу
Хачатуров Т.С. [201]	Витрати на виробництво основних засобів, їх збільшення та удосконалення
Чернявський А.П. [207]	Вкладення в оборотний капітал, визначаючи капітальні інвестиції як вартість, авансовану в основні засоби та приріст оборотних засобів
Шарп У. [212]	Розлучатися із грошима сьогодні з тим, щоб одержати більш їх суму у майбутньому

Джерело: складено автором

За своїм змістом інвестиції є частиною національних економічних ресурсів, які вилучаються з поточного споживання і вкладаються у виробництво галузей промисловості та інших видів економічної діяльності з перспективою його подальшого відтворення.

Аналіз літературних джерел щодо вивчення «інвестицій» та «інвестування» довів, що існують різні підходи до визначення змісту категорії інвестиції (рис. 1.2).

Розглянуті вище підходи та ствердження щодо визначення дозволяють сформулювати поняття «інвестицій» як поєднання сукупності ресурсів у формі власного, залученого та запозиченого капіталу з одного боку та сукупності фінансових, матеріальних та нематеріальних цінностей, спрямованих на збільшення капіталу у майбутньому з іншого боку.

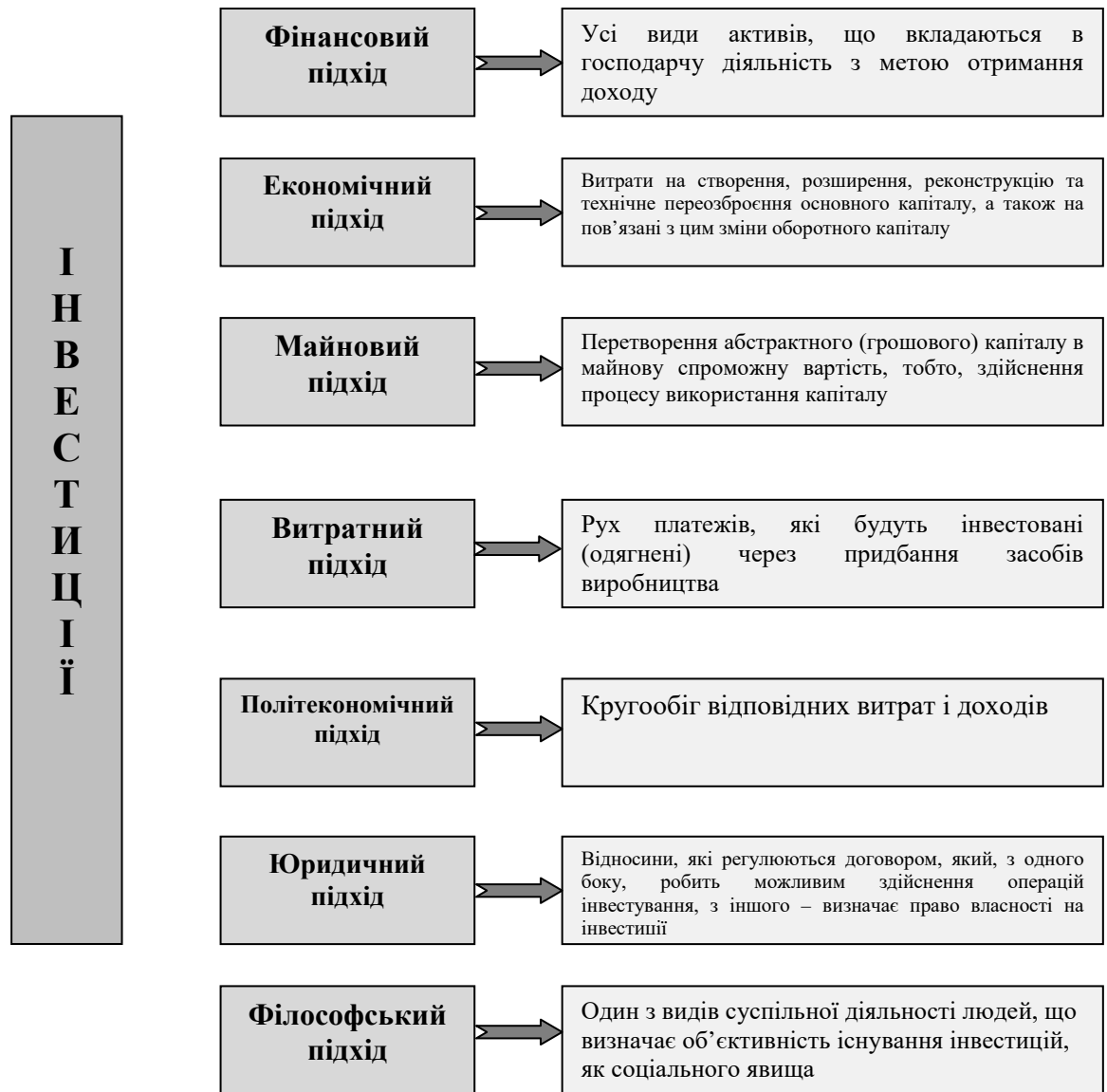

Рис. 1.2. Основні підходи до визначення змісту категорії «інвестиції»

Джерело: [37]

Але, на думку [165] розвиток ринкових відносин обумовив необхідність переглянути тлумачення категорії «інвестиції» відповідно до сучасних умов господарювання. Характерними рисами ринкового підходу, що формує розуміння сутності інвестицій є:

- ✓ зв'язок інвестицій з одержанням доходу, як мотиву інноваційно-інвестиційної діяльності;
- ✓ розгляд інвестицій у єдності двох сторін: ресурсів (капітальних цінностей) і вкладень (витрат);

- ✓ аналіз інвестицій не в статистиці, а в динаміці, що дозволяє об'єднати в рамках категорії «інвестиції» ресурси, вкладення й віддачу вкладених коштів – як мотиву цього об'єднання;
- ✓ включення до складу об'єктів інвестування будь-які вкладення, що дають економічний ефект.

Системний характер інвестиційних процесів простежується в послідовності виконання окремих взаємопов'язаних фаз, починаючи від організації інвестиційного проекту, формування інвестиційних ресурсів, розподілу інвестицій за певними стадіями інвестиційного процесу до його реалізації та аналізу результатів з позиції прибутковості та отримання соціального ефекту.

Найважливішими стимулами розвитку інвестиційної діяльності є забезпечення державою сприятливих умов для її активізації, шляхом вдосконалення системи податків, механізму нарахування амортизації і використання амортизаційних відрахувань; встановлення суб'єктами інвестиційної діяльності спеціальних податкових режимів, що не носять індивідуального характеру та надання їм пільгових умов користування землею та іншими природними ресурсами; захисту інтересів; створення і розвиток мережі інформаційно-аналітичних центрів, які здійснюють регулярне проведення рейтингів і публікації рейтингових оцінок суб'єктів інвестиційної діяльності; прийняття антимонопольних заходів; розширення можливостей використання застав при здійсненні кредитування; розвитку фінансового лізингу в Україні; створення можливостей формування суб'єктами інвестиційної діяльності власних інвестиційних фондів.

Проблеми інвестиційно-інноваційного забезпечення промисловості регіонів України дуже гостро постали в останній період у зв'язку з так званою регіональною нерівністю. Питання, пов'язані з інвестиційним та інноваційним забезпеченням підприємств, регіонів та національного господарства України в цілому вивчалися багатьма провідними вченими-економістами. Серед них варто виділити: Л. Абалкіна, С. Аптекаря, М. Бутка,

А. Вікторова, А. Гальчинського, М. Данька, В. Захарченка, С. Кузнецова, А. С. Мочерного, Савчука, В. Семіноженка, О. Чернегу, С. Шкарлета та інших.

Але ряд питань щодо інвестиційно-інноваційного забезпечення промисловості регіонів України залишаються недостатньо опрацьованими як у теоретичному так і у методичному аспектах. В першу чергу потребує уточнення поняття «інноваційно-інвестиційне» забезпечення, яке на нашу думку є вкрай важливим для забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку регіонів. Визначив економічні категорії «інновації» та «інвестиції» зробимо спробу визначити сутність та ознаки «інвестиційно-інноваційного забезпечення».

Згідно тлумачному словнику Ушакова [193] забезпечення – це гроші, матеріальні засоби до життя, які надаються з метою забезпечити його існування.

На думку автора, під інноваційно-інвестиційним забезпеченням слід розуміти процес взаємодії сукупності грошових коштів, цільових банківських вкладів, паїв, акцій та інші цінних паперів у виді діяльності, спрямованої на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг з метою отримання прибутку (доходу) і досягнення позитивного соціально-економічного ефекту.

Ефективність інноваційно-інвестиційного забезпечення промисловості держави та її регіонів визначається наявністю ресурсного забезпечення: чим воно оптимальніше, тим більше можливості його розвитку та реалізації економічного потенціалу. Ресурсне забезпечення є об'єктом управління. Управління ефективністю використання ресурсним забезпеченням направлено на найбільш раціональне його використання та отримання максимального ефекту при обмежених ресурсах. У контексті визначення можливостей інвестицій в інновації доцільно спочатку визначитися з обсягом інвестицій в основний капітал, в тому числі інвестицій в галузях, що становлять основу технологічного укладу. Поняття «технологічний уклад»

введено в науковий обіг С. Глаз'євим, що показало, що технологічний уклад є базисом кожної техніко - економічної парадигми, самовідтворювальною цілісністю, що утворює макроекономічний відтворювальний контур. Розвиток економіки відбувається внаслідок послідовної зміни технологічних укладів; ядро кожного укладу утворюється з комплексу базисних сукупностей технологічно пов'язаних виробництв; формування технологічного укладу охоплює всі стадії переробки ресурсів і відповідний тип споживання [44].

Без інноваційно-інвестиційного механізму не можуть бути реалізовані програми соціально - економічного розвитку країни в цілому, її регіонів і окремих підприємств, так як кожний програмний захід (технічний, економічний, промисловий, соціальний, екологічний) вимагає для свого практичного здійснення вкладення певних коштів, інакше кажучи, інвестиції є важливим фактором забезпечення сталого розвитку. У розвинених країнах на частку нових технологій, обладнання, інформаційних продуктів, що містять нові знання, доводиться в даний час до 85% приросту ВВП, наукоємність ВВП в країнах ЄС і США складає 2-3%, що дає підставу говорити про формування інноваційної економіки [101].

Аналіз досліджень щодо інноваційно-інвестиційного забезпечення підприємств промисловості, показав, що в сучасній світовій практиці інноваційного інвестування є 4 типи успішно функціонуючих механізмів інноваційного інвестування, які з точки зору інституціонального підходу можуть бути розподілені на:

1) ринковий – орієнтований на реалізацію нелінійного інноваційного процесу в максимально широкому колі галузей. Інноваційні інвестиції при такому типі механізму реалізуються у відповідь на вимогу ринку, тому система себе добре зарекомендувала при здійсненні стратегій піонерного інноваційного розвитку (США, Великобританія);

2) корпоративно-державний – передбачає ініціювання державою або найбільшими корпораціями програми технологічного розвитку. В якості

основного умови функціонування такого механізму виступає наявність високої якості державного адміністрування, партнерств великих інноваційно-активних компаній і банків (Франція, Німеччина, Італія);

3) кластерний – орієнтований на реалізацію стратегій «нішевої» переваги. Ключовими суб'єктами інноваційно-інвестиційного процесу при такому механізмі виступають різні, незалежні один від одного ринкові агенти, об'єднані навколо певних галузевих і територіальних кластерів і забезпечують зв'язок за рахунок стійких партнерських відносин на основі технологічної та науково-технічної кооперації, а також територіальної локалізації. Зазначений механізм найбільш адекватний для досить диверсифікованих економік, з набором галузей, спочатку мали задовільний рівень технологічної конкурентоспроможності (Швеція, Фінляндія, Данія);

4) мезокорпоративний – орієнтований на великі багатогалузеві корпорації, що складаються з безлічі різнопрофільних виробничих, торговельних, фінансових, науково-дослідних, освітніх організацій. Зазначений тип механізму здатний забезпечити високу швидкість реагування на зміну кон'юнктури ринку і в більшості випадків сприятливий для реалізації стратегії форсованого (імітаційного) розвитку. Ключові умови для його розвитку: наявність сильної фінансової системи, високу якість робочої сили при її одночасній відносній дешевизні. Даний тип інноваційно-інвестиційного механізму найбільш характерний для економік, де присутні спочатку слабо розвинені ринкові інститути і при відставанні від провідних країн у вихідному рівні науково-технологічного розвитку по значному колу галузей (Південна Корея, Сінгапур, Малайзія) [203].

Промисловий комплекс України сьогодні є спроможним і готовим здійснювати ефективну інноваційну діяльність. Під спроможністю підприємств промисловості слід розуміти достатність рівня розвитку потенціалу і наявних ресурсів галузі та підприємств для ефективної інноваційної діяльності. Але в промисловості недостатньо застосовують

можливі перш за все організаційні форми інноваційної діяльності (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Організаційні форми інноваційної діяльності в промисловості

Організації	Характеристика
Державні науково-технічні центри	Проведення фундаментальних та прикладних досліджень у промисловості з експериментальною перевіркою та оформленням патентів
Технопарк	Комплекс самостійних організацій з науково-виробничого циклу створення нового (НДІ, ВНЗ, промислові підприємства)
Спеціалізовані підрозділи підприємств, фірм	Створюються на великих промислових підприємствах та фірмах, які виробляють наукоємну продукцію
Відділення нової продукції	Самостійні підрозділи, які координують інноваційну діяльність на промисловому підприємстві, узгоджують цілі та напрями технічного розвитку виробництва
Відділи НДДКР	Здійснення пошуку і розробки нових перспективних ідей, доведення їх до стадії освоєння
Венчурні фірми (ризик-менеджмент)	Спеціально створене підприємство для реалізації інноваційного проекту, пов'язане зі значним ризиком
Тимчасові науково-технічні колективи	Створюються для розробки конкретної науково-технічної проблеми на певний період
Бізнес-інкубатори	Організація створена місцевими органами влади або великими компаніями з метою «виращування» нових підприємств, видів бізнесу

Джерело: складено автором

Розвиток інноваційної діяльності на промисловому підприємстві пов'язано з безперервним вдосконаленням засобів і предметів праці, сучасних методів і систем управління, з активним впровадженням у виробництво досягнень науки, техніки і передової практики. Постійне оновлення технологій робить інноваційну діяльність основною умовою стабільної роботи підприємства в умовах конкуренції.

Результати досліджень, проведених Нобелівськими лауреатами, такими як К. Ерроу, В. Леонт'єв, Р. Лукас, А. Льюїс та ін. довели, що

головними факторами успіху країн-лідерів були не великі запаси природних ресурсів, а розвиток наукового потенціалу. Більшість наукових ресурсів світової економіки зосереджено у країнах Західної Європи, США та Японії. Розвинуті країни витрачають на НДДКР більше коштів, ніж країни, що розвиваються. Але, для цих країн характерні такі особливості: збільшення витрат на НДДКР, а по-друге – зростання частки приватних інвестицій та відповідно зростання ролі непрямих методів та механізмів державного регулювання інноваційних процесів (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Частка державного фінансування у витратах на НДДКР у країнах світу

<i>Країна</i>	<i>Частка державного фінансування, %</i>
США	28
Японія	25
Німеччина	30
Великобританія	32
Австрія	36
Бельгія	22
Швейцарія	27
Швеція	17
Іспанія	48
Південна Корея	24
Чехія	60
Туреччина	55

Джерело: складено автором

Протягом тривалого часу Західна Європа не могла наздогнати США і Японію, передусім у сферах високих технологій. На сьогоднішній день це відставання скоротилося, хоча досі має місце.

Слід зазначити, що інноваційна діяльність є надзвичайно ризиковою сферою і вимагає значного вливання фінансових ресурсів, проте дає змогу здобути лідерство за тим чи іншим напрямом впровадження. З точки зору співробітництва між країнами, важливе місце посідає інвестиційна складова. Станом на 2012 рік, з країн-членів ЄС до України надійшло 39411,2 млн дол.

США, тобто майже 80% прямих іноземних інвестицій, що були здійснені усіма країнами в економіку України. Порівнюючи з 2011 роком, маємо змогу визначити, що загальний приріст становить 4056 млн дол. США лише з країн, що входять до числа ЄС. Аналізуючи географічну структуру можна визначити, що найбільші грошові вливання здійснив Кіпр – 25,5% (або 12645, 5 млн дол. США) від загального обсягу вкладень, та 32% від інвестицій з ЄС. Наступним лідером за грошовими надходженнями є Німеччина, яка спрямувала понад 7380 млн дол. США в Україну. Нідерланди та Австрія також активно фінансують економічну діяльність в державі, інвестувавши 4822 млн дол. США та 3423 млн дол. США відповідно [65].

До основних напрямів адаптації світового досвіду щодо забезпечення інноваційного розвитку нашої країни слід віднести:

- збільшення бюджетних коштів на науково-дослідну діяльність;
- стимулювання збільшення частки приватних інвестицій у загальному обсязі у НДДКР;
- розвиток міжнародного співробітництва у галузі інноваційних технологій;
- приведення до світових стандартів системи захисту прав інтелектуальної власності;
- створення сучасної, комфортної інноваційної інфраструктури;
- поглиблення кооперації між наукою та промисловістю;
- створення ефективної системи трансферу технологій;
- координація дій державної влади щодо інноваційного розвитку України.

Важливе значення для ефективності інвестицій у інновації мають сутність, організація та механізми інвестиційної діяльності виробничих систем. Велика роль в інвестиційній діяльності відводиться обліку та зниженню інвестиційних ризиків та забезпеченню інвестиційної безпеки.

Концептуальною метою інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на підприємствах є збільшення масштабів реального обсягу

виробництва за рахунок залучення інвестицій в інноваційно ефективні, конкурентоспроможні види виробничої діяльності, які дадуть змогу забезпечити найповніше використання інвестиційного потенціалу, що дозволить їм досягти економічного, науково-технічного і соціального ефекту від передбачуваних заходів. Концепція інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на підприємствах складається з декількох взаємозалежних складових (рис. 1.3):

- мета і завдання інвестиційного забезпечення інноваційних процесів в рамках інвестиційної політики;
- формування нормативно - правової бази інвестиційної діяльності;
- державне регулювання інвестиційного забезпечення;
- мобілізація інвестиційних ресурсів для реалізації інвестиційних програм та забезпечення їх ефективного використання;
- розвиток інвестиційної інфраструктури.

Вивчаючи та аналізуючи існуючі підходи до інвестиційного забезпечення інноваційних процесів нами виділені види інноваційного інвестування (табл. 1.4).

Ця класифікація дозволяє зробити висновок, що інновації як такі не роблять впливу на економічну динаміку, вони стають економічно значущими лише з впровадженням у виробництво і комерціалізацією, а це можливо лише при здійсненні відповідних інвестицій. Кожний вид інвестицій є фактором розвитку певної інновації, які відрізняються одна від одної:

- ✓ метою;
- ✓ ступенем ризику;
- ✓ економічним ефектом від впровадження;
- ✓ ступенем комерційної вигоди;
- ✓ стадією циклу інноваційної діяльності;
- ✓ стадією економічного циклу.

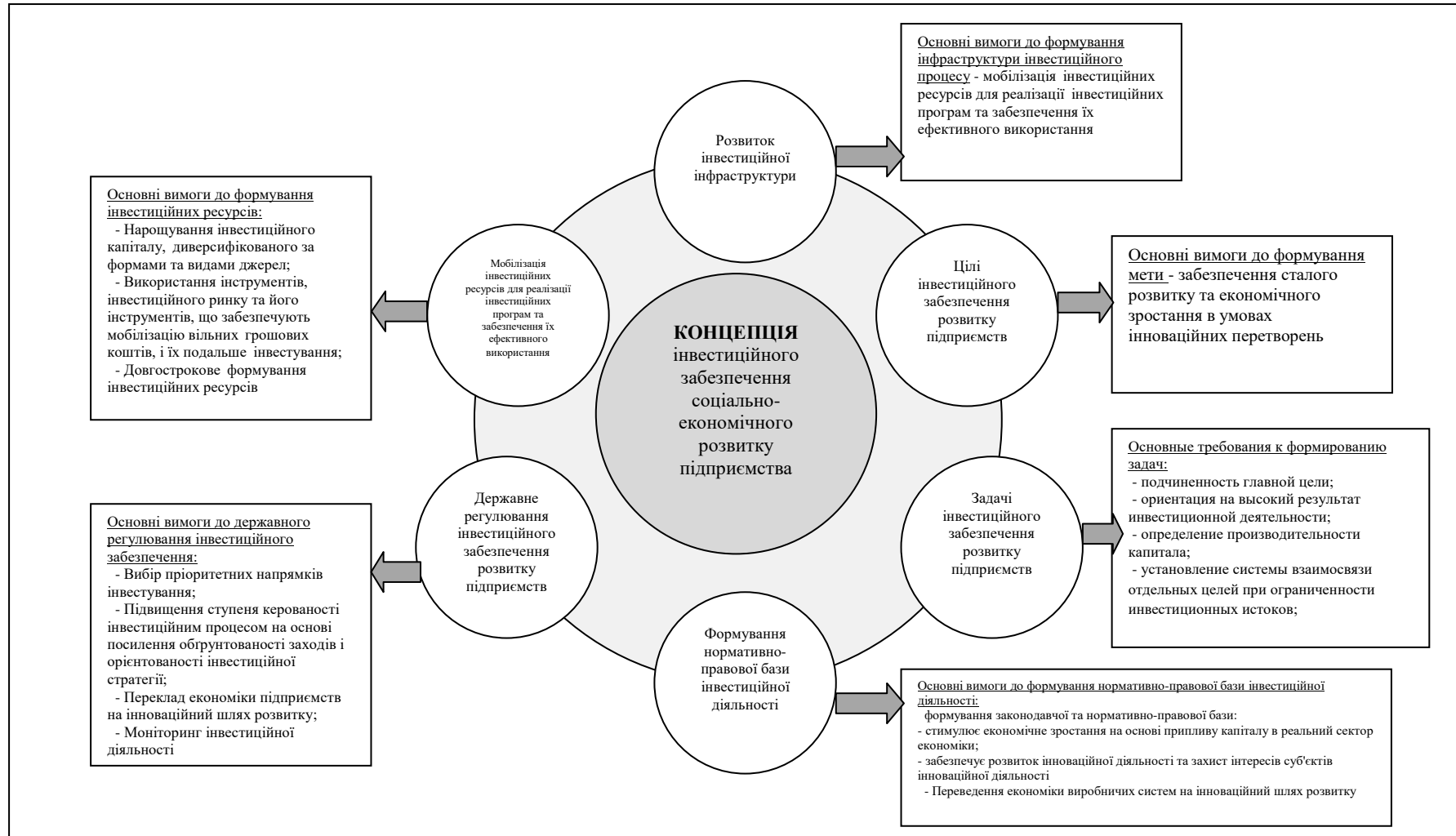

Рис. 1.3. Концепція інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на підприємствах

Джерело: [120]

Таблиця 1.4

Класифікація інноваційних інвестицій *

Ознака класифікації	Види
Масштаб новизни об'єкта інвестицій	- базисні (радикальні); - які поліпшують стан підприємства
Джерело інвестування	- Державний бюджет; - корпорації; - банки; - венчурні фонди; - підприємства
Масштабність інвестицій в інновації	- інвестиції в інновації світового масштабу (трансконтинентальні і транснаціональні); - інвестиції в інновації в масштабі країни (регіональні та територіальні); - інвестиції в галузеві інновації; - інвестиції в інновації в масштабі підприємства
Ступінь інтенсивності інноваційного інвестування	- інвестиційний «бум»; - масові інноваційні інвестиції; - рівномірні інноваційні інвестиції; - слабкі інноваційні інвестиції
Сфера застосування	Інвестиції у інновації: - управлінські; - організаційні; - виробничі; - соціальні
Механізм здійснення інноваційних інвестицій	- поодинокі інноваційні інвестиції; - перманентні інноваційні інвестиції

Джерело: розроблено автором на основі: [203]

На думку автора до основних джерел фінансування інноваційних процесів на промислових підприємствах України слід віднести:

- власні кошти підприємств;
- кошти організацій державного сектору;
- кошти іноземних джерел;
- кошти державного бюджету;

- кошти регіональних бюджетів;
- кошти позабюджетних фондів;
- кошти організацій підприємницького сектору;
- кошти приватних комерційних та некомерційних організацій;
- кошти інших джерел.

Недостатній ступень довіри іноземних інвесторів до нашої держави та високий ступень інвестиційного ризику обумовили низький рівень надходжень інвестицій. Але, державна влада має наявні важелі для сприяння залучення іноземного капіталу, і по-перше для здійснення активної інноваційної діяльності у різних галузях національного господарства України. Найважливіші з них можуть стати підґрунтям для формування механізму залучення іноземного капіталу:

1. Інформаційне забезпечення;
2. Надання податкових пільг;
3. Надання митних пільг;
4. Державні гарантії щодо неможливості примусового вилучення іноземного капіталу.

1.2. Особливості управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням регіону

Розвиток промислових підприємств України у сучасних умовах залежить від місії та цілей підприємств, номенклатури та асортименту продукції, що виробляється, напрямів розподілу прибутків та інвестицій. Ці обставини ставлять перед керівництвом промислових підприємств ряд найважливіших завдань, пов'язаних з визначенням пріоритетів розвитку, розробки стратегічних й тактичних планів та якісного управління інноваційним та інвестиційним забезпеченням власного виробництва. Ця проблема не вирішиться одночасно і потребує глибокого, науково-обґрунтованого опрацювання.

Аналіз економічного розвитку країн - лідерів світових рейтингів конкурентоспроможності національних економік свідчить, що прискорене зростання України може бути досягнутий шляхом переходу національної економіки на інноваційну модель розвитку та формування в країні якісно іншого інвестиційного середовища. Розвиток інноваційної діяльності як на рівні держави так і на рівні галузей та окремих підприємств передбачає створення досконально обґрунтованої системи фінансування. Тільки при цих умовах можливо створення умов для накопичення та маневрування фінансовими засобами та їх концентрація на ключових напрямках інноваційної діяльності.

Загальний стан інноваційної діяльності в Україні свідчить про досить незадовільну тенденцію падіння рівня інноваційної активності у всіх галузях національного господарства. В Україні недостатньо задіяні інструменти та механізми фінансово-кредитної, податкової та амортизаційної політики, не створені відповідні умови для сприяння для всебічного залучення в інноваційну діяльність інвестицій для забезпечення інноваційного розвитку підприємств всіх галузей національної економіки. Тому, в умовах орієнтації вітчизняної економіки на інноваційний шлях розвитку великого значення набуває формування дійових механізмів взаємодії науки, освіти, бізнесу та держави у рішенні питань інноваційно-інвестиційного забезпечення підприємств та галузей у регіональних економічних системах.

Управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням вітчизняні підприємства здійснюють через виконання загальних та конкретних функцій менеджменту. Загальні функції менеджменту (планування, організація, мотивування, контроль, регулювання) беруть участь у всіх управлінських процесах, на відміну від конкретних функцій менеджменту, які дають змогу здійснювати певні види таких процесів шляхом застосування загальних функцій менеджменту стосовно окремих об'єктів управління, процесів та елементів виробничо-господарської діяльності підприємства [119].

В умовах ринкової економіки багатьом промисловим підприємствам важко досягати нового якісного стану за рахунок економічних, політичних та інших організаційних обмежень. При цьому можливо вичленити наступні проблеми, які якісно впливають на діяльність підприємства:

- підприємницький ризик;
- ускладнення ролі топ-менеджерів;
- нові задачі управління;
- якісні здвиги у роботі з персоналом;
- пріоритети у розвитку;
- інформаційне забезпечення [217].

Для того, щоб швидко реагувати на зміни у ринковому середовищі, ефективно використовувати всі наявні можливості необхідно щоб усі ланки підприємства були відкритими та готовими до сприйняття змін.

Вивчаючи теоретичний та практичний досвід, історію наукової думки щодо забезпечення стійкого розвитку країни важливе значення мають специфічні регіональні питання, особливо на етапах значних економічних, соціальних і політичних змін. Необхідність посилення рівня регіоналізації обґрунтовано наукою, підкріплено історичним та економічним досвідом розвинених країн світу. Регіоналізація полягає у наступному:

- створення великих за розміром територіальних одиниць та відповідного виду публічної влади, яка знаходиться між місцевим та державним рівнями;
- визначення певної компетенції, яка вирішується регіональним рівнем влади під власну відповідальність у сферах регіонального економічного планування;
- часткова передача державних функцій та повноважень на регіональному рівні до відповідних органів регіональної влади;
- встановлення представницьких органів влади на регіональному рівні;

- передача представницьким органам регіональної влади законодавчих повноважень, в певних межах відповідальності;
- розробка незалежних регіональних бюджетів та відповідної податкової інформаційної бази.

На нашу думку, щоб довести доцільність заявлених стверджень, необхідно визначитися з категорією «регіон». У першу чергу, «регіон», як соціально-економічну систему необхідно розглядати як частину цілісного господарського комплексу України. Досвідчені фахівці, які опрацьовували це питання намагалися систематизувати це визначення, яке розкривало би його зміст (табл. 1.5). Авторитетні автори в процесі дослідження сутності категорії «регіон» довели наступне визначення цієї категорії та розкрили його сутність:

- 1) це невід’ємна частка загального єдиного економічного простору країни або світу (світової економіки), яка має свої межі й унікальне географічне положення;
- 2) це територія, що має спільність природних, соціально-економічних, національно-культурних та інших умов розвитку;
- 3) це територіально-господарське утворення системного характеру, між складовими якого зв’язки тісніші, ніж зовнішні.

Таблиця 1.5

Підходи до визначення поняття «регіон»

№ з/п	Підхід	Сутність підходу	Автори	Визначення
1	2	3	4	5
	Теоретичний підхід	Увага концентрується на територіальній складовій частині	А.Г. Гранберг	Це визначена територія, що відрізняється від інших територій за рядом ознак і володіє деякою цілісністю, взаємопов’язаністю складових її елементів.
			І.Д. Тургель	Це визначена територія, яка відрізняється від інших територій рядом ознак і має деяку цілісність, взаємопов’язаність елементів, що її складають.

1			С. Тяглов	Це частина території з більш чи менш однорідними природними умовами, специфічними економічними, історичними умовами, на якій функціонує певний комплекс галузей виробництва, виробничої і соціальної інфраструктури.
			І.М. Айзінова, В.В. Паціорковський	Це адміністративно-територіальна спільність, яка характеризується єдністю і відносно високим рівнем розвитку виробничої, транспортної та соціальної інфраструктури з добре налагодженими, постійними трудовими й соціально-культурними зв'язками населення.
2	Економічний підхід	Увага концентрується на економічній складовій	Е.Б. Алаєв	Всі форми територіальної організації виробництва, які утворюються на основі територіального поділу праці.
			Б.Н. Зикін	Ті територіальні підсистеми, які є відносно самостійними частинами економіки із завершеним циклом відтворення.
			І.А. Арженовський	Частина території країни, що виділилася в процесі суспільного (територіального) поділу праці, яка характеризується спеціалізацією на виробництві тих чи інших товарів і послуг; спільністю і специфічним щодо інших територій характером відтворювального процесу; комплексністю і цілісністю господарства; наявністю органів управління, що забезпечують вирішення поставлених перед регіоном завдань.
			А.І. Добринін	Територіально спеціалізовану частину народного господарства країни, що характеризується єдністю і цілісністю відтворювального процесу.
	Соціальний підхід		Н.Н. Некрасов	Крупна територія країни з більш чи менш однорідними природними умовами, а головним чином, характерною направленістю розвитку виробничих сил на основі

3		Увага концентрується на соціальній складовій		поєднання комплексу природних ресурсів із відповідністю такою, що склалася, і перспективною соціальною інфраструктурою.
			А.С. Маршалова, А.С. Новосьолов	Це не лише підсистема соціально-економічного комплексу країни, а й відносно самостійна його частина із завершеним циклом відтворення, особливими формами проявлення стадій відтворення і специфічними особливостями протікання соціальних та економічних процесів.
			Н.П. Кетова	Крупна таксономічна одиниця виробничо-територіального устрою держави й форма організації виробничо-суспільного життя населення, що відрізняється гео економічними, геополітичними, виробничо-господарськими, культурно-етнічними та динамічними характеристиками.
			Г.В. Гутман	Територіальне утворення, що має чітко окреслені адміністративні кордони, у межах яких відтворюються соціальні й економічні процеси забезпечення життя населення, що обумовлені місцем регіону в системі територіального й суспільного поділу праці.
			С.С. Шаталін	Визначений соціально-економічний організм, структура якого повинна забезпечити підвищення ефективності використання суспільних фондів споживання, розвитку соціальної й виробничої інфраструктур.
4	Просторовий підхід		С.Г. Воронков	Одночасно визначена територіально-просторова форма організації виробництва й суб'єкта, що володіє необхідними владними повноваженнями для перегрупування ресурсів і виступає суб'єктом соціально-економічних процесів, володіє певною соціокультурною інфраструктурою, яка скріплює цілісність середовища

				проживання людини на певній території і дає стійкість до змін.
		Увага концентрується на територіально- просторовій складовій	Р.І. Шніпер	Невід’ємна частина єдиної системи виробничих сил і виробничих відносин, що володіє прямими та зворотними виробничо-економічними, ресурсними, науково-технічними, фінансово-кредитними й соціальними зв’язками з народним господарством.
	А. Куклінський		Складова частина просторової економічної системи, де панують сили конкуренції, завдяки яким регіон може привабити значну частку вітчизняного й зарубіжного ринків.	
	В.С. Більчак, В.Ф. Захарова		Це соціально-економічна просторова цілісність, яка характеризується структурою виробництва всіх форм власності, концентрацією населення, робочих місць, духовного життя людини з розрахунку на одиницю простору і часу, що має місцеві органи управління своєю територією.	

Розроблено автором на основі: [31]

Систематизація результатів наукових досліджень багатьох вчених економістів дозволяє визначити наявність принципів регіонального управління, що призведе до зменшення асиметрії регіональних систем та досягненні певних результатів розвитку (рис. 1.4).

Головною особливістю функціонування регіонального рівня є власна, специфічна система економічних інтересів, пов’язана із наявністю безлічі суб’єктів господарської діяльності на території регіону: підприємств місцевого, регіонального, загальнодержавного підпорядкування, різних установ та приватних підприємств. За такої ситуації взаємодія особистих, корпоративних та суспільних інтересів (включно із клановими) доповнюється наявністю регіонального (територіального) інтересу.

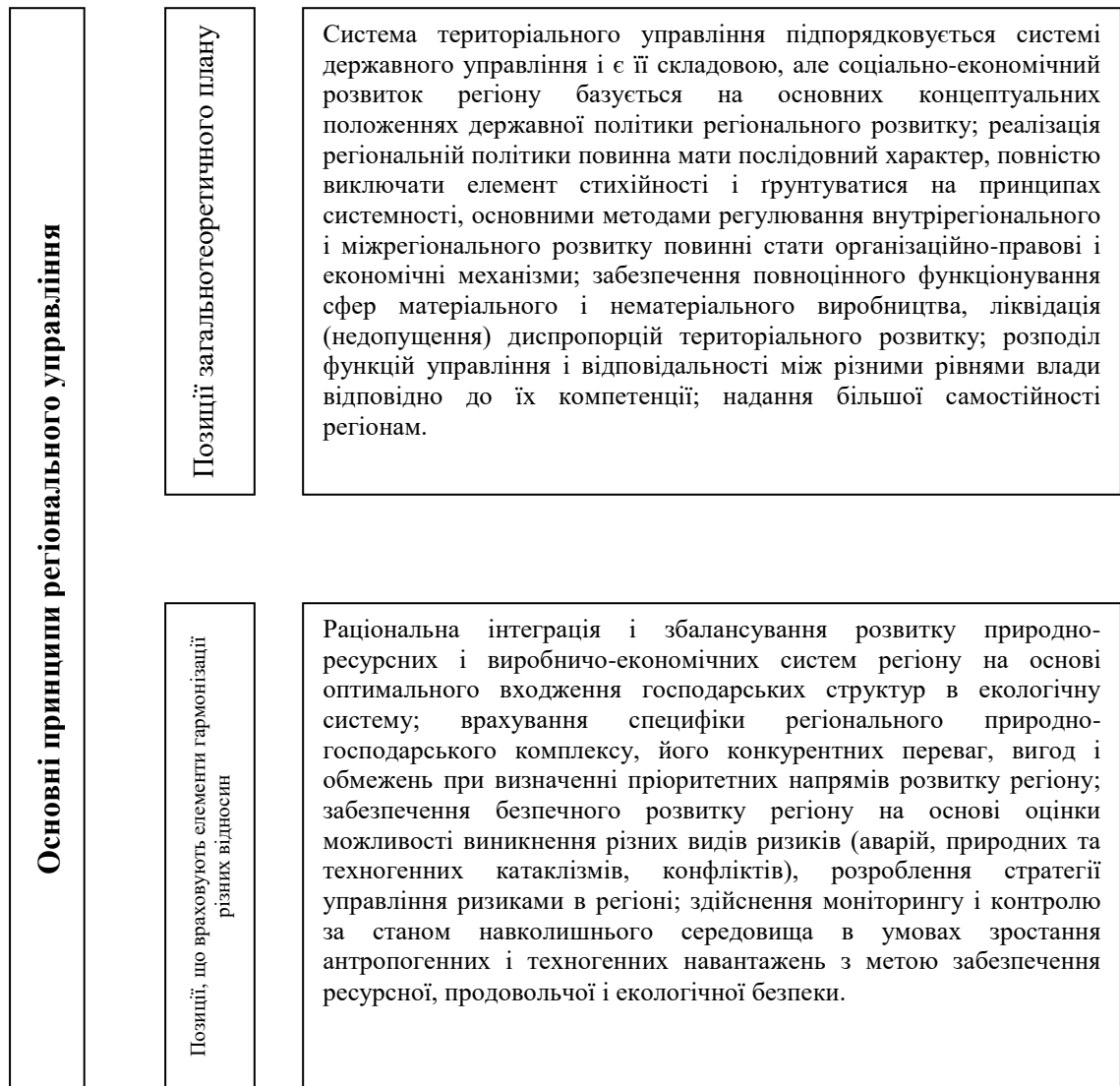

Рис. 1.4. Система принципів регіонального управління

Розроблено автором на основі: [71]

Однак розгляд регіонального інтересу виявиться неповним без урахування і специфічного інтересу адміністрації регіону. У дослідженні змісту регіонального інтересу необхідно розрізняти декларований та реальний інтереси. Декларований, або формальний, інтерес відтворюється у затверджених документах органів влади та управління, що наділені повноваженнями стосовно забезпечення інтересів соціальних спільнот, груп, різних прошарків населення та колективів [136].

На етапі формування сучасного, адаптованого до ринкової економіки національного господарства розвиток регіональної ринкової інфраструктури стає одним з основних факторів трансформації господарства регіону в цілому: соціально-економічна трансформація залежить від того, наскільки ефективно функціонують і розвиваються в регіоні банківські, страхові, консультаційні, інвестиційні й інші інститути.

Управління інноваційним розвитком економіки регіону повинно започатковуватись на таких принципах:

- модульна структура діяльності (принцип макро- та мікрорівень);
- інтеграція в існуючу схему управління регіонами;
- максимально можливе залучення існуючих органів державного управління та існуючої інфраструктури;
- організаційна єдність інноваційного розвитку з економічним, соціальним та державним розвитком суспільства;
- збалансований розвиток фундаментальних, прикладних та функціональних (за проблемними напрямками функціонування підприємств) досліджень і розробок за рахунок прямої державної підтримки економічного стимулювання інноваційної діяльності підприємств;
- сприяння розвитку ринку науково-технологічної продукції, збалансованому розвитку наукового, освітнього та виробничого потенціалів та ін.

Економічні інтереси в регіоні мають певну суперечливість, тому, на наш погляд, слід ураховувати насамперед об'єктивність розбіжності між різними інтересами: особистими і суспільними, галузевими (відомчими) та регіональними, регіональними і груповими, поєднання яких не може бути забезпечене автоматично, а лише шляхом створення системи заходів, здійснення організаційної роботи щодо розв'язання наявних суперечностей. Поєднання інтересів – це не вихідна передумова, а кінцевий результат,

досягнення якого можливе внаслідок і лише після узгодження суперечностей системи економічних інтересів [71].

На початкових етапах формування інноваційної системи регіону необхідно активне сприяння держави. Представляється необхідним створити регіональні структури (регіональний інвестиційний центр, фонд регіональних інвестицій та ін.), мета діяльності яких - максимально використовувати можливості залучення значних державних ресурсів.

У світовій практиці існують два основні підходи до створення інноваційних структур і пов'язаного з ними розвитку інноваційної діяльності регіонів:

1) євроамериканський, який будується на формуванні окремих (локальних) інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів, технопарків, наукових парків, технополісів тощо;

2) японський, заснований на входженні до проекту цілого регіону. В японському варіанті регіон виступає як єдиний технологічний простір із своїми ресурсами і кількома базовими точковими інноваційними структурами, зв'язаними між собою єдиною комплексною інноваційно спрямованою інфраструктурою.

Теоретико-методологічні аспекти функціонування наведених моделей завжди перебувають у центрі уваги українських дослідників, але відсутність наукового підґрунтя щодо визначеної проблеми та її розв'язання робить її адаптацію та реалізацію в умовах країни неможливим.

Формування регіональної інноваційної системи умовно можна розділити на два періоди:

1) становлення регіональних центрів інноваційної діяльності;
2) створення регіонального інноваційного мегакомплексу як цілісної науково-технологічної системи.

Аналіз сучасних інституційних моделей інноваційного розвитку регіонів (на прикладі розвинених країн) показує, що вони в цілому являють собою інтеграцію трьох технологій:

– інтелектуальної, що відповідає за розробку планів, формулювання проблем та пошук найбільш ефективних рішень (вона все більше набуває характеру колективної розумової діяльності і знаходить нові інституційні форми, виходячи за межі традиційних наукових установ і університетів);

– управлінської, що покликана забезпечити реалізацію поставлених цілей інноваційного розвитку з урахуванням реальних часових, фінансових, організаційних, людських та інших ресурсів;

– політичної, необхідної для врахування різних факторів загальнонаціонального та регіонального розвитку, узгодженості інтересів, цілей і пріоритетів різного рівня, формування консенсусу учасників, контролю за дотриманням відповідних правил «гри».

В якості базового методу регулювання підприємницької активності в регіоні доцільно використати податкове регулювання. У цій сфері мають бути розширені права обласного органу управління по введенню і скасуванню ставок податків, що регулюють різні види господарської діяльності трудових колективів, по встановленню і скасуванню штрафних санкцій в області територіального управління, надання пільг по окремих видах податків залежно від місцевих умов.

Особливо гостре обмеження прав місцевих органів спостерігається в сфері ресурсного забезпечення – фінансового та матеріально-технічного. Реорганізувати господарський механізм управління регіону слід в таких напрямках:

- перехід до партнерських стосунків між підприємствами та органами регіонального управління;
- організація та реалізація заходів по активізації господарської діяльності в сфері матеріального виробництва на підґрунті розробки планових завдань;
- встановлення відносин територіальної відкритості в усіх сферах господарської діяльності;

- перехід від прямих планових завдань підприємствам по виробництву товарів і послуг до регулювання виробництва економічними методами та координації замовлень на постачання товарів і послуг;

- заміна функції контролю за виконанням планових завдань підприємствами функцією контролю за дійсним економічним регулюванням виробництва товарів і послуг.

Слід зазначити, що за останні роки урядом було прийнято багато постанов та рішень, державних програм, спрямованих на підвищення інноваційної результативності підприємств регіонів країни, але більшість з них не вдалося реалізувати в повному обсязі в реальній економіці. Через це виникають економічні суперечності між інтересами держави та підприємствами, орієнтованими на інноваційний шлях розвитку, розв'язання яких потребує ґрунтовних досліджень [45]. Визначимо екзогенні та ендогенні чинники, які уповільнюють або сприяють інноваційному розвитку підприємств регіонів України (табл.1.6).

Таблиця 1.6

Чинники, що сприяють(стримують) інноваційний розвиток*

Екзогенні чинники	Ендогенні чинники
<i>Сприяють інноваційному розвитку</i>	<i>Сприяють інноваційному розвитку</i>
Розвиток конкуренції наукоємних товарів	Наявність резервів фінансових та матеріально-технічних заходів
Збереження науково-технічного потенціалу та державна підтримка інноваційної діяльності	Сприятливість до змін, нововведень, суспільне визнання, можливість самореалізації
Створення міжнародній науково-технічній корпорації	Збереження науково-технічного потенціалу
Розвиток інноваційної інфраструктури	Розвиток умов творчої праці, матеріальні стимули
Законодавчі заходи, що заохочують інноваційну діяльність, забезпечують охорону об'єктів інтелектуальної власності	
<i>Стримують інноваційний розвиток</i>	<i>Стримують інноваційний розвиток</i>
Недостатня кількість та різноманітність джерел фінансування	Слабкість матеріально-технічної та наукової бази
Ускладнення науково-дослідних розробок	Недостатня орієнтація організаційних структур на інноваційну діяльність
Низький науково-інноваційний потенціал держави	Опір змінам, під час впровадження інновацій та нововведень

Продовження табл. 1.6

Недостатність міжнародного науково-технічного співробітництва	Орієнтація на усталені ринки, на короткострокову окупність
Недосконалість законодавчої 43аз из питань інноваційної діяльності	Відсутність матеріальних стимулів та умов творчої праці
Відплив наукових кадрів	Домінування інтересів існуючого виробництва
Відсутність повноцінної інформаційної бази щодо інноваційних проєктів	Низький рівень аналітично-інформаційної бази підприємства

Джерело: [31]

Розробка та реалізація інноваційних проєктів відбувається шляхом прийняття відповідних управлінських рішень. Прийняття управлінських рішень у сфері інноваційної діяльності здійснюються на основі тісних зв'язків між елементами прийняття і реалізації управлінських рішень, що забезпечуються контролінгом інноваційної діяльності як між функціональним напрямом управлінської діяльності (рис.1.5).

Залучення інвестицій та запровадження інновацій є актуальними проблемами як у науці, так і у практичній діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування щодо формування та реалізації державної та регіональної інноваційно-інвестиційної політики.

Ефективна діяльність щодо залучення інвестицій та інновацій дозволить підвищити ефективність як національної економіки, так і господарської діяльності суб'єктів господарювання, подолати технологічне відставання підприємств від рівня економічно розвинених країн, покращити матеріальне становище працівників та держави, підвищити соціальні стандарти життя та захисту населення.

Будь-які інновації вимагають великих фінансових ресурсів. Такими ресурсами можуть бути прями іноземні інвестиції, державні кошти, внутрішні інвестиції.

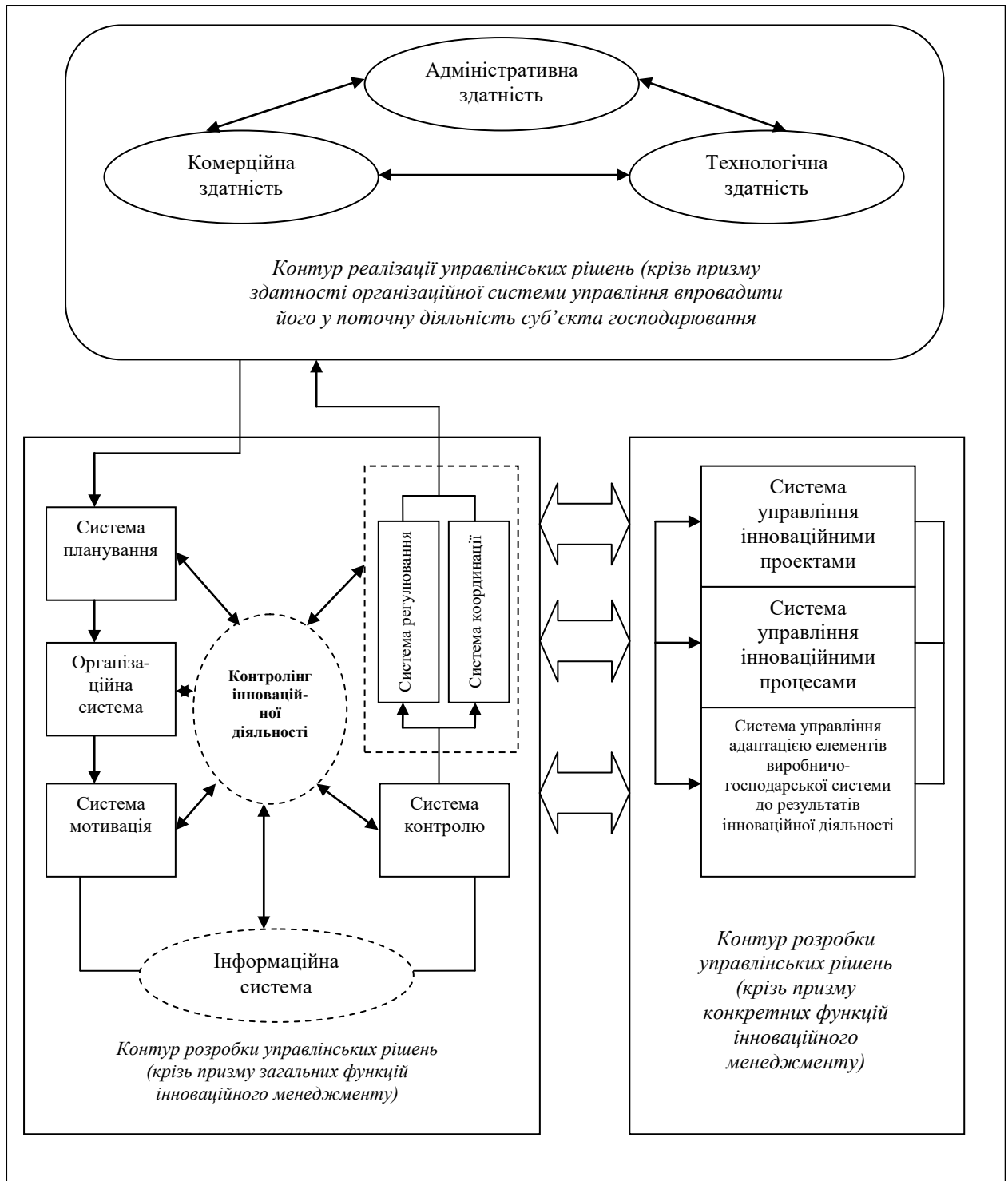

Рис. 1.5. Схема прийняття і реалізації управлінських рішень у сфері інноваційної діяльності

Джерело: складено автором на основі: [154]

Оскільки в Україні існує значна інвестиційна диференціація окремих

регіонів, влади, як державній, так і місцевій, варто провадити виважену політику щодо потенційних інвесторів, вживати заходи щодо зниження впливу негативних чинників на інвестиційний клімат, вирівнювання економічних показників територій, використовувати світовий досвід в оновленні правової бази інвестиційного законодавства та визначення загального індексу та факторів інвестиційної привабливості регіонів України (рис. 1.6).

Україна є досить неоднорідною країною як з точки зору географічних умов, так і в плані соціально-економічного розвитку. Така географічна та соціально-економічна різноманітність свідчить про значний потенціал регіонів, оскільки дозволяє запропонувати різноманітні «пакети» інвестиційних умов, якими може скористатись широке коло потенційних інвесторів, адже кожний інвестор орієнтується на цілком конкретні характеристики територій, які для нього є визначальними.

Базовим індикатором складного комплексу інвестиційних процесів по відношенню до регіону є інвестиційна привабливість. Інвестиційна привабливість регіонів, яка у підсумку проявляється в здатності регіону залучати інвестиційні ресурси, формується під дією цілої низки факторів. Це поняття є абстрактним, оскільки воно відображає бажання інвестора вкласти кошти у економіку певного регіону.

Інвестиційна привабливість регіону — це сукупність різних об'єктивних ознак, коштів, можливостей та обмежень, що обумовлюють інтенсивність залучення інвестицій в економіку регіону. У свою чергу, у внутрішній регіональній системі, інвестиційна привабливість складається з інвестиційної активності (інвестиційного потенціалу та динаміки), ризиків та перспективи.

Інвестиційна активність у регіоні — це інтенсивність залучення інвестицій в економіку регіону.

Між інвестиційною привабливістю та інвестиційною активністю в регіоні існує причинно-наслідковий зв'язок — інвестиційна привабливість є

узагальненою факторіальною ознакою (незалежною змінною — X), а інвестиційна активність — результативною ознакою (залежна змінна — Y). Відповідно, можуть бути встановлені тип і параметри цієї об'єктивно існуючої залежності, що виражаються функцією $Y = f(X)$ [131]. І інвестиційна активність регіону, і інвестиційна привабливість бувають двох видів: фактична та прогнозна.

Інноваційна діяльність традиційно пов'язана з високим рівнем ризику: за статистикою, тільки 10% всіх впроваджуваних розробок має комерційний успіх. Тому, в першу чергу, на рівні регіональної влади необхідно створити і підтримувати систему управління комерціалізацією продуктів НДДКР, орієнтовану на роботу в ринкових умовах.

Регіональні інвестиційні ризики — це неспецифічні ризики, зумовлені зовнішніми стосовно інвестиційної діяльності факторами регіонального характеру. Наявність регіональних інвестиційних ризиків визначає наявність імовірності неповного використання інвестиційного потенціалу регіону. Як вже вказувалося раніше між інвестиційними ризиками та інвестиційною безпекою регіону існує тісний взаємозв'язок.

Інвестиційна безпека регіону залежить від значної кількості факторів, які групуються за наступними напрямками (рис. 1.7):

1. Політичні;
2. Економічні;
3. Науково-технічні;
4. Соціально-демографічні;
5. Природно-географічні та екологічні.

Що стосується категорійного апарату проблематики інвестування як засобу регіональної економічної політики, на думку автора, необхідно мати уявлення про інвестиційний клімат регіону, який має працювати на результат ефективної регіональної інвестиційної політики та інвестиційних процесів, які відбуваються у регіоні.

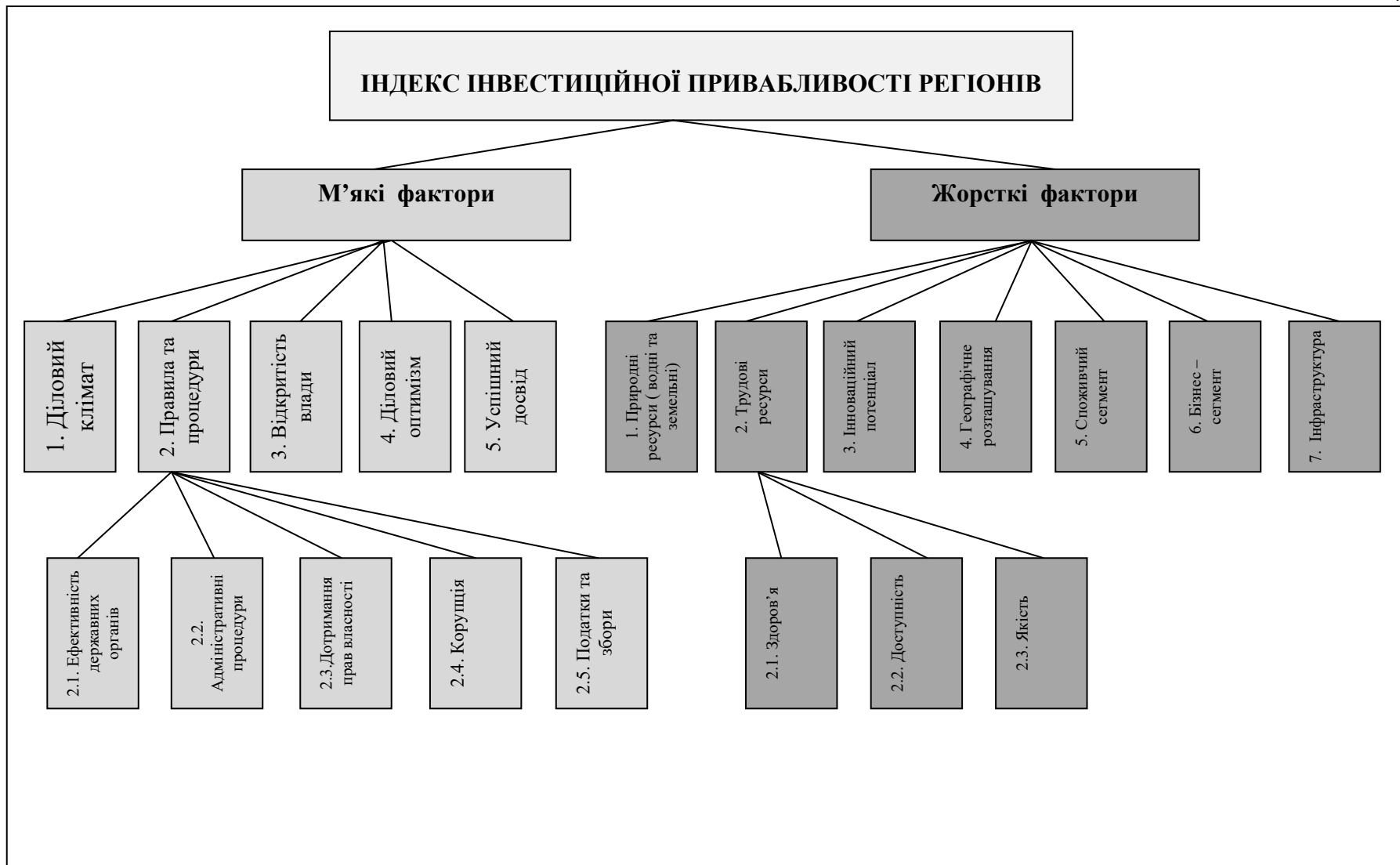

Рис. 1.6. Фактори інвестиційної привабливості регіонів України Джерело: [168]

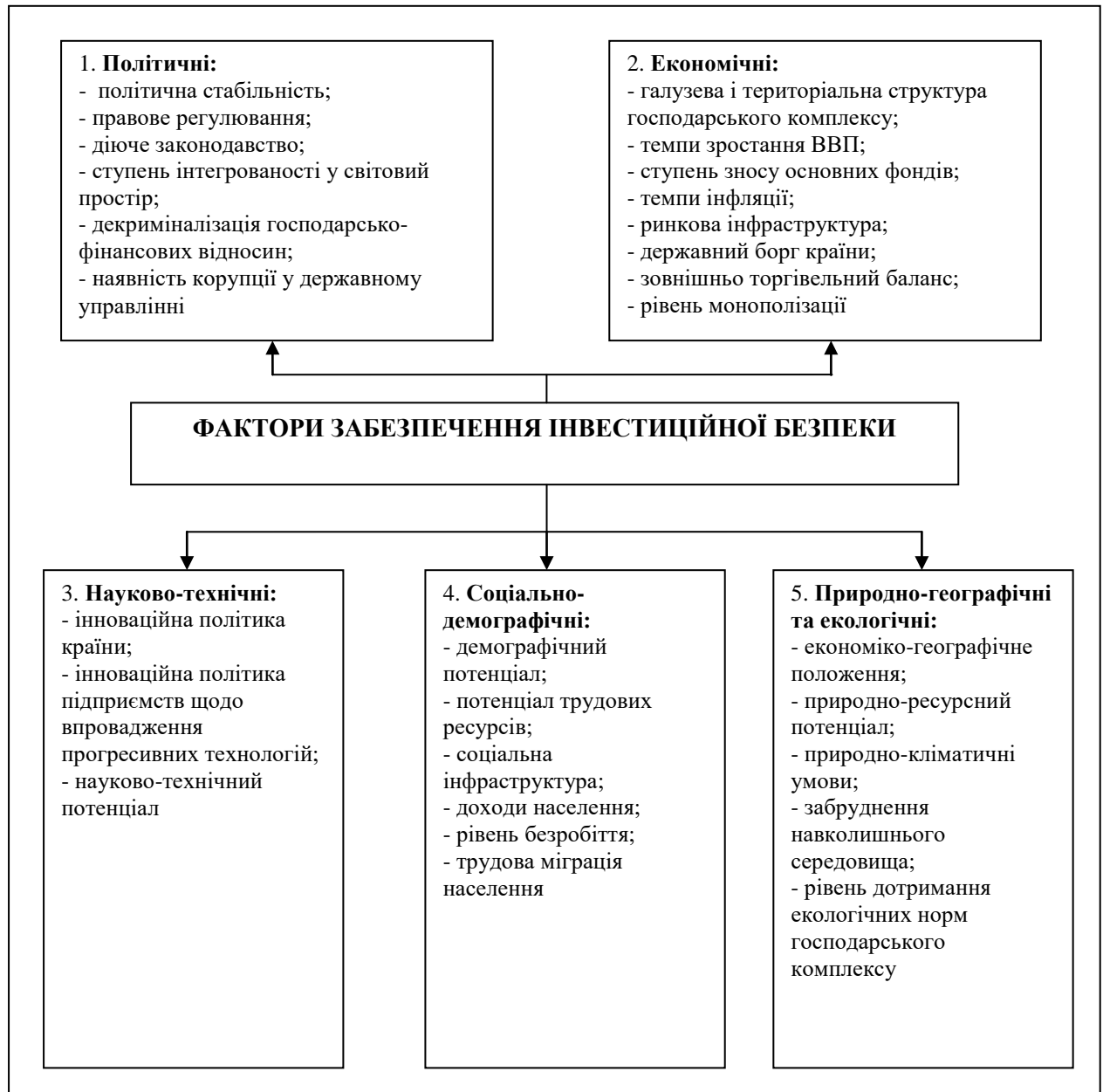

Рис. 1.7. Фактори забезпечення інвестиційної безпеки регіонів України (розроблено автором)

Інвестиційний клімат – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов, що зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему (економіку країни, регіону).

Ключову роль в процесі акумулювання коштів та їх відтворення відіграють саме іноземні інвестиції. Цьому сприяє нерівномірність розвитку економік, політичне становище в країні, географічне розташування, зони скупчення продуктивних сил, розвиток інфраструктури, історичні

передумови, диференціація прибутковості різних галузей у різних частинах світу та неоднорідний поділ праці. Динаміку прямих іноземних інвестицій в економіку України наведено на рис.1.8.

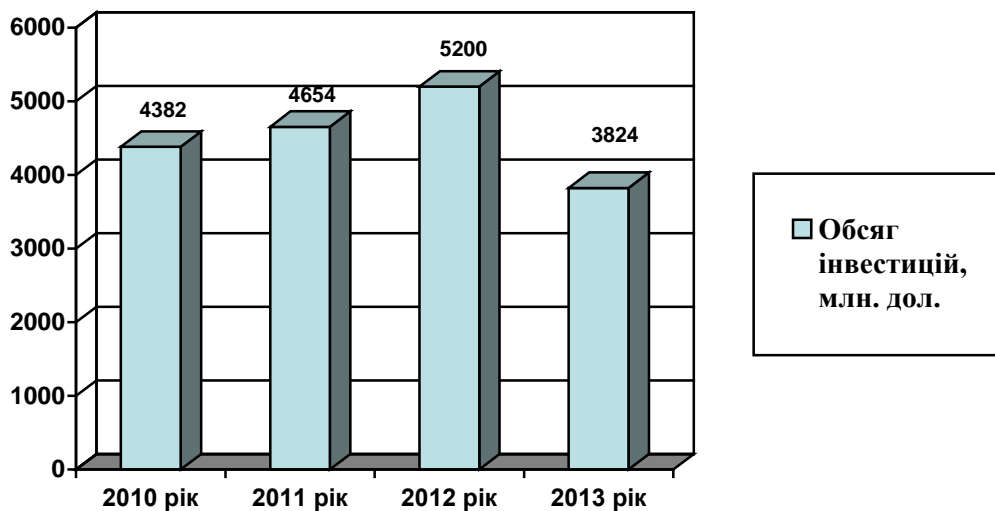

Рис.1.8. Динаміка прямих іноземних інвестицій в економіку України за 2010-2013 рр.

Розроблено автором на основі: [65].

Одним з перспективних джерел фінансування інновацій є участь українських підприємств у міжнародних проектах. Збільшення надходжень із цього джерела можливе з розвитком мережі центрів трансферу технологій за участю іноземних партнерів.

Спираючись на сучасні положення теорії управління складними соціально-економічними системами та методичні підходи до управління відтворювальними процесами в економіці, можна стверджувати, що регіональна інноваційно-інвестиційна система, яка включає в себе набір якісних та кількісних характеристик та способів досягнення стратегічних цілей повинна діяти в напрямі:

- ✓ організаційно-управлінського забезпечення відтворювальних процесів;
- ✓ розвитку державно-приватного партнерства;
- ✓ мотивації ланцюгових взаємозв'язків в інституційній,

інвестиційній, інноваційній, інтелектуальній та інформаційній складових регіональних господарських комплексів;

- ✓ оцінки ефективності інновацій та їх інвестиційного забезпечення;
- ✓ критеріального виміру впливу інновацій на процеси сталого розвитку регіонів [53].

Серед основних проблем інноваційно-інвестиційного забезпечення регіону слід виділити наступні:

- системна неповнота правових і нормативних актів, які регламентують перехід економіки регіону на інноваційний шлях розвитку;
- відсутність механізму стимулювання та забезпечення захисту інтелектуальної власності;
- відсутність належної участі наукового та науково - технічного потенціалу вузів і НДІ в інноваційному розвитку регіону, слабкий зв'язок підприємництва та науки;
- недосконалий механізм фінансового забезпечення інноваційно-інвестиційних програм;
- відсутність належної фінансової підтримки інноваційної діяльності в регіоні;
- нерозвиненість регіональної інфраструктури інноваційно-інвестиційних процесів, включаючи систему інформаційного забезпечення, техніко-економічної експертизи, сертифікації і просування розробок;
- домінування промислової продукції з низьким інноваційним рівнем, виробленої на застарілій технологічній та сировинній бази;
- недостатнє кадрове забезпечення інноваційної діяльності, у тому числі відсутність кваліфікованих кадрів для ініціювання та реалізації інноваційних проектів;

- Низька узгодженість у діяльності інфраструктурних організацій інноваційної сфери;
- Відсутність проектів, ступінь готовності яких достатня для здійснення інвестування в їх реалізацію;
- важкий фінансовий стан підприємств і відсутність ефективного менеджменту;
- недостатній ступень залучення середнього та малого бізнесу регіону до інноваційно-інвестиційної діяльності;
- слабкий розвиток інноваційної культури суспільства.

Розглядаючи існуючі проблеми, можна дійти висновку, що основною передумовою для розвитку інноваційної діяльності в регіональному аспекті є необхідність об'єднання під єдиним управлінням інноваційної та інвестиційної функцій.

На думку автора, інноваційна та інвестиційна політика є сукупними частинами ефективної регіональної політики, спрямованої на поліпшення інноваційного та інвестиційного потенціалу регіону та оптимізацію його розвитку і ставиться питання про те, що саме сукупний інноваційно-інвестиційний потенціал є основою ефективного розвитку регіону і всіх його сфер.

Таким чином можна стверджувати, що активізація інноваційно-інвестиційних процесів є одним з найбільш дієвих механізмів соціально-економічного розвитку і зумовлює стійке функціонування регіонів, підвищення їх економічного і соціального потенціалу. Тісний взаємозв'язок і взаємозумовленість інноваційних та інвестиційних процесів у системі розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу регіону піднімає проблему розгляду цих понять не ізольовано, а сукупно, і обумовлює необхідність трактувати інноваційну та інвестиційну політику як єдиний напрям фінансової політики регіону.

Центральна роль у майбутньому процвітанні регіону належить інноваційним інвестиціям та формуванню системи інноваційно-

інвестиційного забезпечення, яке б сприяло розвитку базових його галузей підвищувало продуктивність праці і вкладеного капіталу.

1.3. Методичний підхід до формування системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів будівельних організацій регіону

У наступний час для більшості вітчизняних будівельних підприємств та організацій найбільш гостро стоїть питання підвищення конкурентоспроможності продукції, що випускається. Не виникає сумніву, що рішення цього важливого завдання може бути досягнуто, у першу чергу, за рахунок використання новітніх технологій, нового обладнання, сучасних підходів до ціноутворення та ефективності використання внутрішніх бізнес-процесів.

Будівельний комплекс України є найбільш постраждалим від світової фінансово-економічної кризи галузей національного господарства України. Від розвитку будівельних організацій залежить загальне соціально-економічне становище держави. Сьогоденний стан підприємств будівельного комплексу України потребує від держави системних дій щодо інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій та всебічної підтримки стратегії розвитку будівельних підприємств у сфері впровадження інновацій у будівництво та підвищення інвестиційної привабливості галузі [144].

Будівельна галузь України є функціональною системою, яка потребує перегляду багатьох раніше впроваджених форм, методів та показників розвитку економіки будівництва. При переході до ринкових відносин стали досить очевидними основні недоліки організації виробництва на підприємствах будівельної галузі та відсутність якісного інвестування інноваційної діяльності підприємств будівництва.

Сфера будівництва є досить важливою для всього національного господарства України, оскільки від її розвитку залежить досить багато

чинників, які сприяють підвищенню ефективності національної економіки.

Серед них:

- забезпечення населення житлом, закладами культури, науки і освіти;
- забезпечення об'єктами виробничого та торговельного призначення;
- надання різного роду послуг населенню;
- організація та проведення робіт по будівництву та реконструкції промислових підприємств, будівель та споруд;
- своєчасне введення в дію об'єктів промислового та цивільного будівництва.

Розглядаючи технологічний ланцюжок при будівництві об'єктів, можна виділити загальноприйняту схему основних взаємозв'язків (рис.1.9).

На кожному етапі наведеної схеми діють підприємства різного масштабу. Деякі крупні будівельні компанії часто претендують на монопольне становище на ринку будівельної продукції. Але всі компанії: і маленькі і великі прагнуть отримати максимуму прибутку.

Рис. 1.9. Технологічний ланцюжок при будівництві об'єктів

Джерело: [180].

Основними завданнями економіки та організації виробництва у будівництві є науково-обґрунтований вибір та впровадження оптимальних рішень на всіх стадіях інноваційно-інвестиційного процесу: при плануванні, проектуванні, здійсненні виробничих процесів та освоєнні введених в експлуатацію виробничих потужностей та об'єктів будівництва всіх галузей національного господарства України. Виконання поставлених завдань необхідно для досягнення максимальних економічних результатів та високої якості вітчизняної будівельної продукції при мінімальних витратах всіх видів ресурсів: матеріально-технічних, трудових та фінансових.

Будь-якому інвестиційному проекту у галузі будівництва, що розглядається як система завжди властива безліч можливостей вибору варіантів розвитку і реалізації прийнятого рішення. Класифікація об'єктів будівництва за метою інвестування наведено у табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Класифікація об'єктів будівництва з метою інвестування. [208]

Об'єкт будівництва	Термін будівництва	Мета інвестора	Тип будівлі	Особливості
Житловий комплекс	1 – 2 роки	Швидкий оборот вкладених коштів	Багатоквартирний будинок; житловий масив; котеджне містечко; котедж, поділений на декілька квартир	Яскраве проявлення ефекту синергії
Комерційна нерухомість	1 – 3 роки	Максимізація кількості площі, придатної для комерційного використання	МАФ*; вбудовані приміщення з окремим входом; окремо стоячі будівлі	Особлива роль підведення комунікацій та внутрішнього оздоблення будівлі
Індивідуальні котеджі	2 – 5 років	Забезпечення максимального комфорту при лімітованому бюджеті	Окремо стоячі будівлі	Необхідність складання проекту та підбору матеріалів
Ремонтні роботи	1 – 6 місяців	Підтримання об'єкту у стані придатному для експлуатації або зміна його статусу	Існуючі будівлі	Мінімізація строку призначення об'єкта за призначенням

Комплексний розгляд проблеми інноваційного розвитку економіки спирається на базові категорії низки наукових концепцій і теорій. Питаннями інноваційного забезпечення та його фінансування у галузі будівництва займалися такі вчені-економісти як І. Драган, І. Вода, А. Сухоруков, Н. Серьогіна, Н. Петриненко, А. Тугай, В. Федоренко, І. Чинкуляк, та ін.

Так, Н.М. Чинкуляк та І.С. Вода вважають, що ринковий механізм господарювання визначає багато важливих питань щодо функціонування будівельних підприємств. Одним із них є визначення оптимальної стратегії будівельної організації в умовах невизначеності попиту та формування виробничої діяльності, яка має задовольнити ринкову потребу [209].

На думку В.Г. Федоренко, А.М. Тугая та ін. необхідна концентрація державних інвестицій на об'єктах, які забезпечують упровадження нових містобудівних принципів, архітектурно-будівельних систем, технологічних, об'ємно-планувальних і конструкторських рішень [196].

Для підприємств будівельної галузі найбільш важливими є реальні інвестиції, які вкладені у виробничі засоби підприємств: інвестиції оновлення, які здійснюються за рахунок коштів фонду відшкодування будівельних організацій; інвестиції розширення (чисті інвестиції), які здійснюються за рахунок частини національного доходу або за рахунок фонду чистого накопичення; валові інвестиції (оновлення та розширення разом); інноваційні інвестиції. Але, на нашу думку, при ринковій економіці всі ці інвестиції повинні бути водночас інноваційними (рис. 1.10).

Інвестиції в інноваційні на рівні будівельних підприємств та галузі в виконують наступні першорядні функції:

- Забезпечення зростання і удосконалення основного капіталу підприємств будівництва;
- Здійснення прогресивних структурних економічних зрушень;
- Реалізація прогресивних новітніх досягнень науково-технічного прогресу і підвищення на цій основі ефективності виробництва.

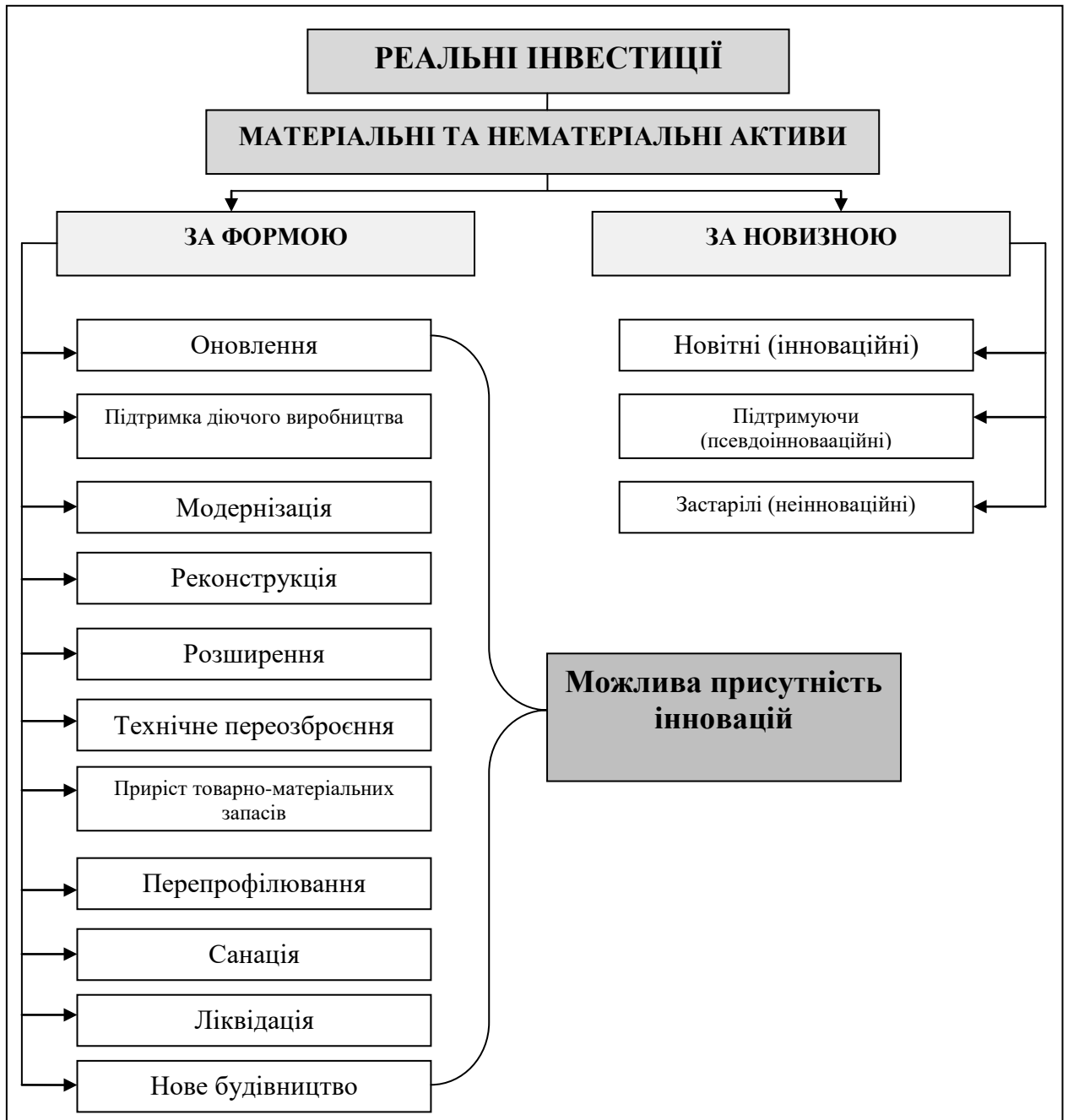

Рис. 1.10. Класифікація реальних інвестицій за формою інноваційності
Джерело: [204]

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності підприємств будівельного комплексу України складаються із стратегічних та середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності:

- Стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності - розраховані на тривалу перспективу (не менше 10 років);
- середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності - розраховані на реалізацію протягом найближчих трьох - п'яти років.

Складовими інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі є:

- винахідницька та раціоналізаторська діяльність щодо виробничо-господарської діяльності підприємств галузі;
- розробка та виробництво інноваційної будівельної продукції; впровадження нових ідей та знань у сфері управління організацією, що мають позитивні соціальні ефекти;
- інжинірингова діяльність;
- проведення маркетингових досліджень;
- проведення пропаганди результатів інноваційної діяльності у сфері будівництва та поширення науково-технічної інформації [146].

Поняття «інноваційний потенціал» вважається теж відносно новою категорією і не має однозначного визначення. Під інноваційним потенціалом будівельного підприємства у загальному вигляді розуміється сукупність усіх наявних матеріальних і нематеріальних активів підприємства, що використовується в процесі здійснення інноваційної діяльності.

Узагальнюючи все вище сказане можна говорити о том, що інноваційний потенціал – це не просто показник, який дає інформаційну характеристику об'єкта, а характеризує спроможність системи до змінення, покращення та прогресу. Для більш повного розкриття сутності інноваційного потенціалу виявимо його структуру (рис. 1.11).

На стан інноваційного потенціалу будівельних організацій впливає рівень досягнень науково-технічного прогресу, правове забезпечення інноваційної сфери, загальне стратегічне планування розвитку галузі, побудова інноваційної інфраструктури, меж регіональні і міжнародні зв'язки та стан потенційних ресурсів з підвищення інноваційної діяльності у регіональній економічній системі.

З позиції регіонального розвитку на інноваційний потенціал будівельних підприємств оказує вплив:

- забезпеченість інноваційною інфраструктурою, яка необхідна для впровадження новацій;

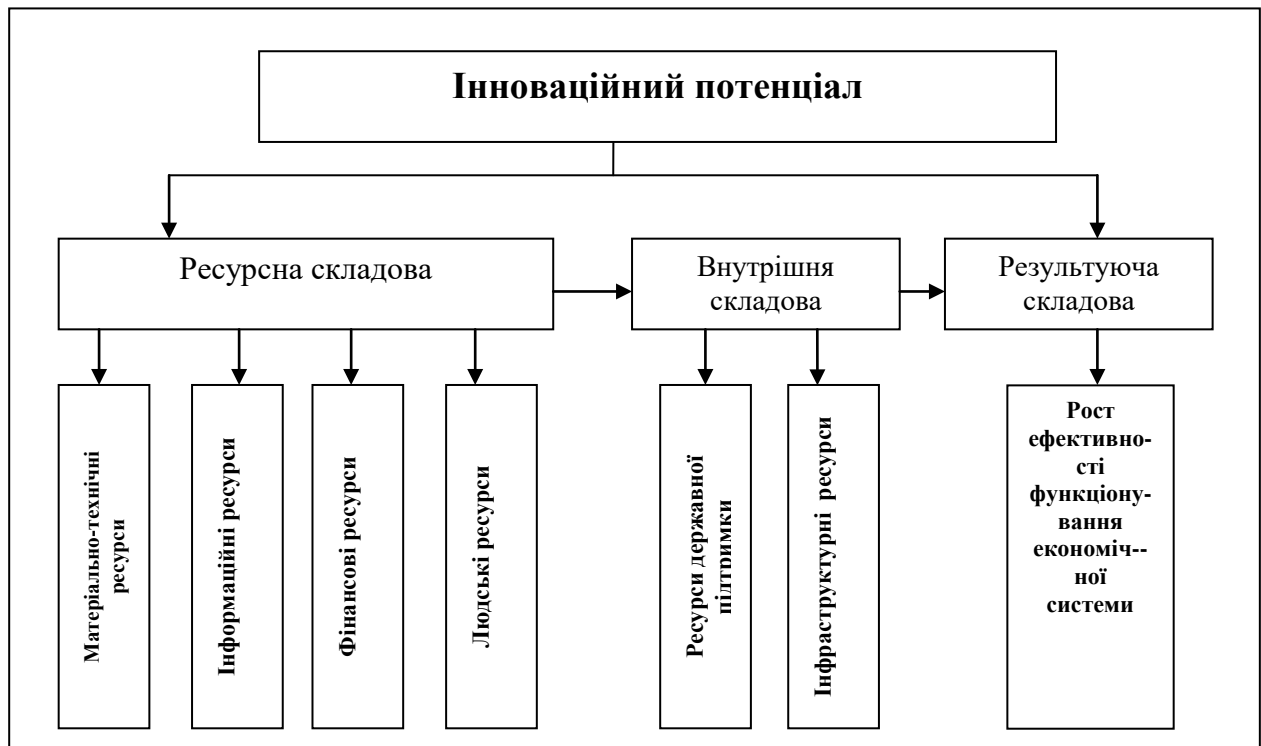

Рис. 1.11. Структура інноваційного потенціалу

Джерело: [102]

- наявність інституціональної складової для реалізації інноваційних проектів;
- наявність інвестицій у інноваційні проекти;
- розвиток науково-технічної бази;
- освітньо-кваліфікаційний рівень кадрового потенціалу підприємств;
- стан зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства у сфері інноваційної діяльності.

Основними заходами щодо підвищення інноваційного потенціалу будівельних підприємств є:

- ✓ розширення існуючої сфери надання будівельних послуг, робіт;
- ✓ впровадження новітніх технологій при виробництві будівельної продукції;
- ✓ підвищення технічного рівня виробництва;

- ✓ освоєння та впровадження нових методів будівництва;
- ✓ освоєння та впровадження ефективної сучасної системи контролю якості;
- ✓ підвищення кваліфікаційного рівня персоналу;
- ✓ підвищення рівня роботи з клієнтами;
- ✓ застосування передового міжнародного досвіду у сфері інноваційного розвитку виробництва.

Серед проблем у сфері підвищення інноваційного потенціалу будівельних підприємств на регіональному рівні можна виділити наступні:

- недосконалість нормативно-правової бази, яка повинна регламентувати підприємства регіону на інноваційний шлях розвитку;
- недосконалість механізмів узгодження у діяльності інфраструктурних організацій інноваційної сфери;
- домінування дешевої будівельної продукції з низьким інноваційним рівнем якості;
- відсутність належної фінансової підтримки інноваційної діяльності будівельних підприємств з боку регіональної влади;
- відсутність висококваліфікованих кадрів, спроможних здійснювати інноваційні процеси на виробництві;
- недостатній розвиток інноваційної культури суспільства [137].

Досвід будівельних компаній США та країн Західної Європи показує, що активізація інноваційної діяльності в умовах економічної кризи та жорсткої конкурентної боротьби є єдиним правильним кроком для здобуття підприємствами технологічної незалежності та підвищення їх ефективності та конкурентоспроможності.

Нами відібрано перелік показників інноваційної активності підприємств будівельного комплексу регіонів України (табл. 1.8).

Таблиця 1.8

Показники рівня активізації інноваційної діяльності підприємств
будівельного комплексу регіонів України

Складова	Перелік показників
Інноваційна спроможність підприємства	Рівень фінансової незалежності підприємства
	Рівень забезпечення підприємства інтелектуальною власністю
	Рівень науко місткості виробництва будівельної продукції
	Рівень забезпечення підприємства науково-дослідним обладнанням
	Рівень кваліфікації персоналу
	Рівень оновлення технологій
Інноваційна готовність працівників	Рівень відповідності цілей працівників цілям підприємства
	Рівень спротиву працівників інноваційним змінам на підприємстві
Інноваційна активність підприємства	Рівень винахідницької діяльності підприємства
	Рівень кількості реалізованої інноваційної продукції
	Рівень інвестування інноваційних процесів на підприємстві
	Рівень використання власних розробок
	Рівень використання придбаних розробок
	Рівень придбання нематеріальних активів
	Рівень фінансування перепідготовки персоналу
Рівень кількості придбаних інновацій	

Джерело: складено автором

На нашу думку, підвищення інноваційної активності будівельних підприємств з позиції регіонального розвитку повинно вестися по трьом основним напрямкам:

1. Створення повноцінної інноваційної інфраструктури.
2. Надання реальної фінансової підтримки.
3. Створення необхідних умов для забезпечення економічної зацікавленості будівельних підприємств у інноваційної діяльності [135].

Нами визначено, що одним з пріоритетних напрямків підвищення інноваційної активності будівельних підприємств з позиції регіонального розвитку є надання реальної фінансової підтримки.

Зробимо спробу сформулювати схему інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності будівельних підприємств (рис. 1.12).

Рівень інноваційності для підприємств будівельного комплексу регіонів є вирішальним фактором конкурентоспроможності будівельної продукції на

вітчизняному ринку.

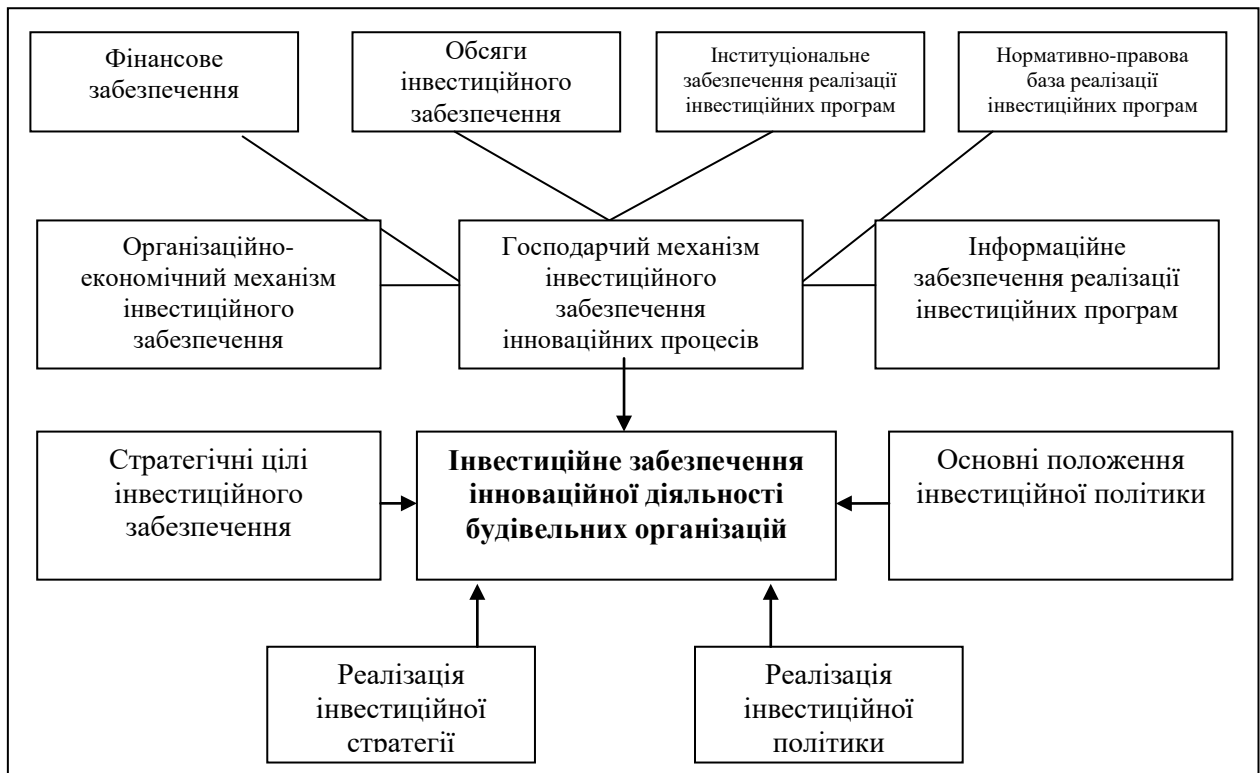

Рис. 1.12. Схема інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності будівельних підприємств (розроблено автором)

До основних проблем інноваційно-інвестиційного забезпечення підприємств будівництва належать:

- недосконалий механізм фінансового забезпечення інноваційних програм;
- високий ступень зносу основних виробничих фондів;
важкий фінансовий стан більшості підприємств галузі і відсутність ефективного менеджменту;
- нерозвиненість галузевої інфраструктури щодо інноваційно-інвестиційних процесів: система інформаційного забезпечення, техніко-економічні експертизи, сертифікація і просування розробок, підготовка та перепідготовка кадрів, виробничо-технологічна підтримка;
- недосконалість нормативно-правового забезпечення щодо інноваційної діяльності підприємств галузі;

- нестача необхідних фінансових інвестицій в інноваційну діяльність підприємств будівництва;
- забезпечення захисту інтелектуальної власності;
- недостатній розвиток теоретичних досліджень у галузі інвестиційного забезпечення інноваційних процесів [123].

Розробка і реалізація інноваційних проектів відбувається за рахунок прийняття необхідних управлінських рішень, ефективність яких залежить від здатності системи управління впроваджувати їх у практичну діяльність підприємств будівельного комплексу (рис. 1.13).

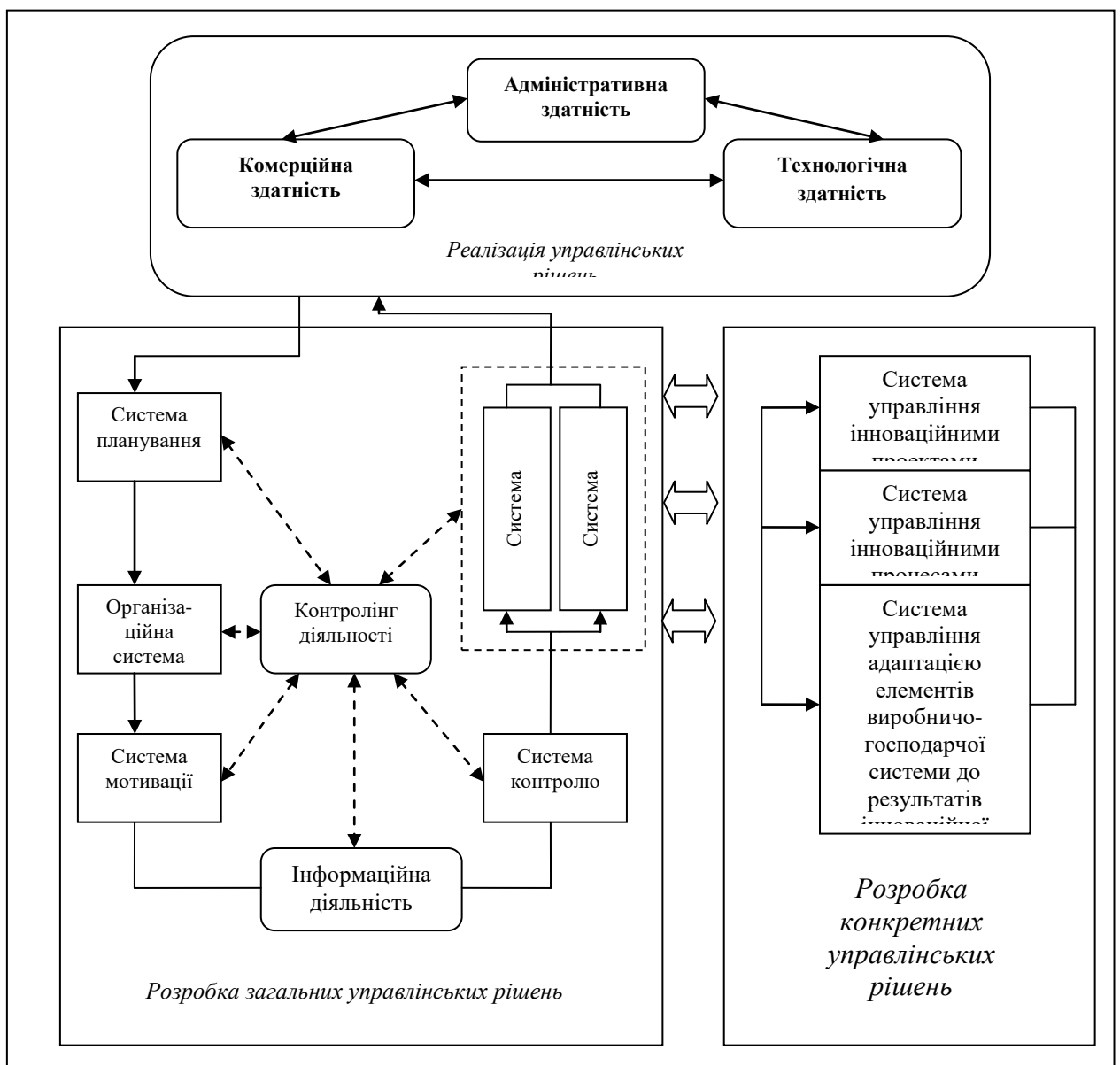

Рис. 1.13. Схема прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері інноваційної діяльності будівельних підприємств

Джерело: розроблено автором на основі [62]

Основними складовими формування та мобілізації інвестиційних ресурсів для забезпечення інноваційних процесів на будівельних підприємствах регіону є:

- прогнозування інвестиційної ринкової кон'юнктури;
- визначення основних положень інноваційного розвитку підприємств галузі;
- формування господарчого механізму інвестиційного забезпечення;
- формування та реалізація інвестиційної стратегії та інвестиційної політики підприємств галузі;
- формування внутрішніх інвестиційних ресурсів будівельних підприємств;
- оцінка ефективності формування та реалізації системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на підприємствах галузі.

Формування системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на підприємствах будівельного комплексу регіону є організоване відповідним чином забезпечення кожного виду інновацій, яке розглядається і окремо і у взаємозв'язку у рамках інноваційного процесу (рис. 1.14).

Нами зроблено висновок, що чим більша частка приватного капіталу у загальному обсязі інвестицій в інноваційні процеси підприємств будівельного комплексу, тим вище якість інвестиційного забезпечення вказаних процесів. Для оцінки якості інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на підприємствах будівництва розроблено методику визначення інтегрального рангу якості інвестиційного забезпечення за рахунок приватних інвестицій:

$$P_{іяк} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m (K_{якіді} \times P_{пкі}) \times (P_{якізпкј} \times Ч_{ідј}) , \quad (1.1)$$

де $P_{іяк}$ - інтегральний ранг якості інвестиційного забезпечення інноваційних процесів будівельних підприємств приватним капіталом, од.;

$K_{якіді}$ - коефіцієнт якості виду інноваційної діяльності будівельного підприємства, од.;

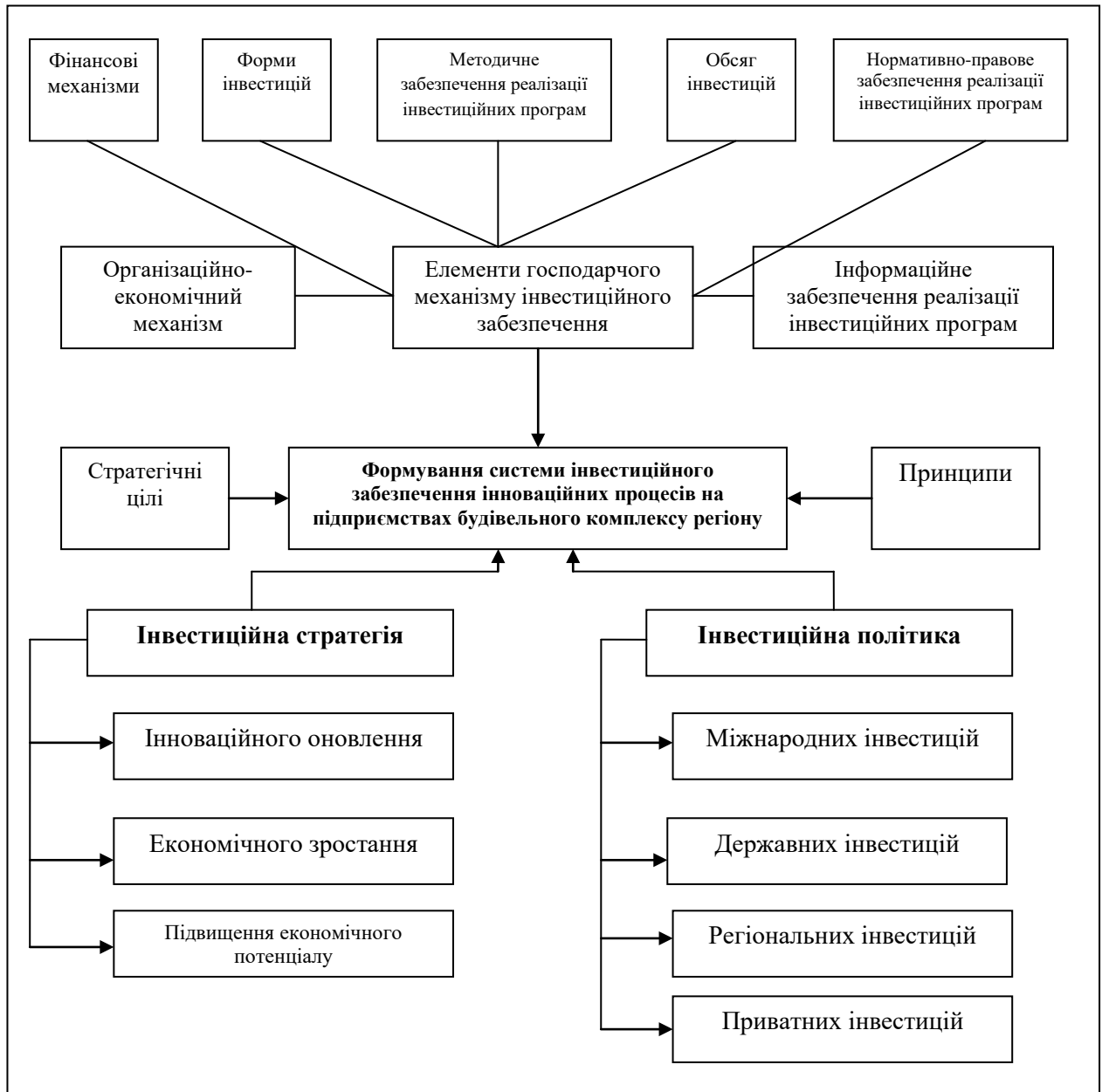

Рис. 1.14. Формування системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на підприємствах будівельного комплексу регіону (розроблено автором)

$\Pi_{пкі}$ - питома вага приватного капіталу у фінансуванні певного виду інноваційної діяльності, од.;

$R_{якізпкј}$ - ранг якості виду інвестиційного забезпечення інноваційних процесів приватним капіталом, од.;

$Ч_{i,j}$ – частка виду інноваційної діяльності у сукупній інвестиційного забезпечення інноваційних процесів будівельного підприємства, од.;

i – кількість виділених видів інноваційної діяльності підприємства, од.;

j – кількість виділених видів інвестиційного забезпечення інноваційних процесів підприємства приватним капіталом.

Запропонована методика визначення інтегрального рангу якості інвестиційного забезпечення за рахунок приватних інвестицій має універсальний характер і дає змогу проводити розрахунки як по окремому підприємству так і по галузі в цілому.

Без інноваційно - інвестиційного механізму не можуть бути реалізовані програми соціально - економічного розвитку країни в цілому, її регіонів і окремих підприємств, так як кожний програмний захід (технічний, економічний, промисловий, соціальний, екологічний) вимагає для свого практичного здійснення вкладення певних коштів, інакше кажучи, інвестиції є важливим фактором забезпечення сталого розвитку. У розвинених країнах на частку нових технологій, обладнання, інформаційних продуктів, що містять нові знання, доводиться в даний час до 85% приросту ВВП, наукоємність ВВП в країнах ЄС і США складає 2-3%, що дає підставу говорити про формування інноваційної економіки [101].

Потенційним підходом до поняття *нова технологія* для конкретного виробництва є оцінка можливості з її допомогою досягти в короткий термін цілей підприємства або фірми. Тому для будь-якого конкретного виробництва новою може бути технологія, навіть не сама прогресивна, але така, що дає змогу підвищити продуктивність праці та якість виробленої продукції на більш високий рівень. У промисловості першорядне значення має підвищення ефективності використання сировини й основних матеріалів, тому що ці витрати в структурі собівартості продукції перевищують 70% і навіть незначне скорочення їх при виробництві кожної одиниці продукції в цілому по підприємству дає значний ефект. Тому в галузях промисловості

значна увага приділяється підвищенню виходу готової продукції з одиниці сировини, зменшенню норм витрати матеріалів на одиницю продукції, скороченню відходів і втрат сировини й матеріалів, удосконаленню системи матеріального заохочення робітників за поліпшення використання сировини й матеріалів.

Розглянемо технологічні інновації, за допомогою яких в першу чергу досягаються результативність та ефективність роботи будівельних підприємств (табл. 1.9).

Таблиця 1.9*

Види технологічних інновацій

Вид	Ступень новизни		Впровадження	
	Радикальна	Інкрементальна	Результат	Місце
Продуктова	Значно відрізняється від продукції, що випускалася раніше за рахунок застосування нових або співвідношення існуючих технологій в новому застосуванні	Покращує якісні чи вартісні характеристики вже існуючого продукту за рахунок використання більш ефективних комплектуючих, матеріалів і напівфабрикатів, часткової зміни однієї або ряду технічних підсистем (для складного продукту)	Нова (удосконалена) інноваційна продукція	На ринку
Процесна	Освоєння нових методів виробництва, зміни в устаткуванні або організації виробництва, які забезпечують створення нових удосконалених продуктів, випуск яких старими методами чи на старому устаткуванні неможливий, значне підвищення ефективності виробництва	Освоєння вдосконалених методів виробництва, зміни в устаткуванні або організації виробництва	Інша інноваційна продукція	У виробничому процесі

Джерело: [112]

Фінансування підприємств будівельного комплексу за рахунок залучення іноземних інвестицій в даний час утруднено у зв'язку з низькою

прибутковістю виробництва, високими ризиками, значними термінами окупності інвестицій в основний капітал.

Фінансування інноваційних процесів будівельних підприємств передбачає більш широкий перелік джерел, включення в їх число позикових коштів, що залучаються на принципах зворотності і платності (рис.1.15).

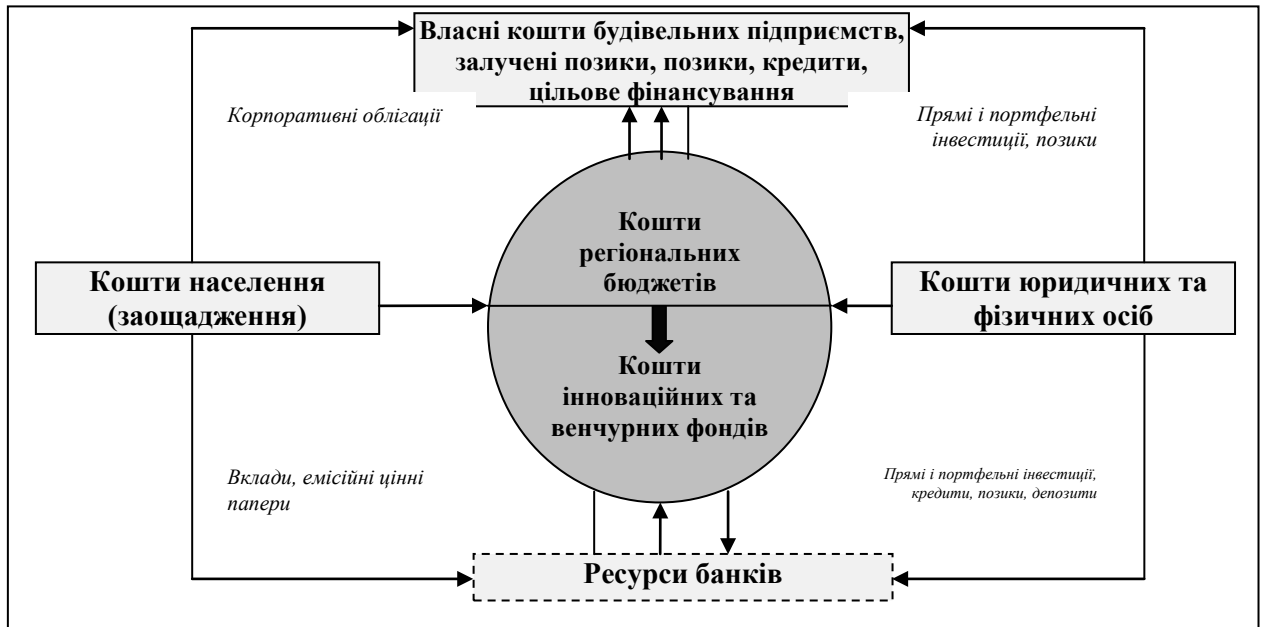

Рис. 1.15. Модель взаємозв'язку джерел фінансування інвестицій в інновації будівельних підприємств

Джерело: розроблено на основі [39]

Зробимо спробу уточнити ознаки класифікації з точки зору їх однорідності:

Централізовані джерела, кошти які можуть бути власними, залученими та запозиченими;

Збереження населення та зарубіжні ресурси, які трансформуються у залучені та позикові кошти підприємств або у ресурсну базу вітчизняних банків;

Ресурси банків, які використовуються у кредитних операціях трансформуються у позиковий капітал підприємств;

Будівельний комплекс відноситься до числа ключових галузей і у взагалі визначає рішення соціальних, економічних та технічних завдань

розвитку всієї економіки національного господарства України. З переходом до ринкових відносин у будівництві відбулись кардинальні кількісні і якісні зміни (відсутність планових показників; змінення масштабів та обсягів будівництва; зростання вимог до якості будівельних об'єктів і т.ін.).

Власні кошти банків, які можуть виступати інвестиційним ресурсом при створенні нових підприємств, а також при покупці акцій підприємств-реципієнтів.

Ринкові механізми господарювання визначають багато важливих питань щодо функціонування будівельних підприємств регіонів України. Перш за все це стосується економічного стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності та розвитку будівельного виробництва; удосконалення ціноутворення на продукцію будівельних підприємств; організацію матеріально-технічного забезпечення підприємств будівельної галузі, і врешті – створення системи ефективного використання всіх наявних ресурсів виробництва у будівельної галузі України [83].

Вже досліджено, що сучасна методика статистичного аналізу не зовсім зручна для оцінки інноваційно-інвестиційних процесів. Автором зроблено спробу розробити систему ознак та індикаторів інноваційної діяльності будівельних підприємств (табл. 1.10).

Таблиця 1.10

Ознаки та індикатори інноваційної діяльності будівельних підприємств*

№	Ознаки	Індикатор
1	Кількісні	Розробка або удосконалення нового виду будівельної продукції, технологічного процесу, інформації, нового виду додаткових послуг
2	Якісні	Наукомісткість будівельної продукції, мінімальна частка витрат на дослідження у собівартості будівельної продукції
3	Порівняльні	Відповідність міжнародним стандартам якості
4	Ринкові	Формування нових сегментів ринку

*Джерело: складено автором на основі [61]

На основі визначених ознак та індикаторів інноваційної діяльності будівельних підприємств зробимо спробу оцінити ефективність інноваційної діяльності будівельного підприємства:

$$E_i = \frac{\sum_{n=1}^n \frac{a_i}{a_{bi}} \times 100}{n}, \quad (1.2)$$

де E_i - підсумковий показник ефективності інноваційної діяльності будівельного підприємства;

a_i - конкретний і-й показник, який характеризує досягнення певного ефекту;

a_{bi} - можливий показник при використанні наявного інноваційного потенціалу;

n – число показників.

Визначення доцільності фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності будівельних підприємств регіонів України потребує оцінки двох найголовніших напрямів інноваційних проектів, які потребують інвестиційної підтримки:

- ✓ наявність реальної інноваційної складової у проекті;
- ✓ відповідність інноваційного проекту фінансовим критеріям рентабельності та окупності [113].

Основою процесу діагностики доцільності фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності будівельних підприємств повинен бути аналіз представлених інноваційних проектів, які потребують інвестиційної підтримки [138].

У якості індивідуальних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України пропонуємо досліджувати наступні величини, які охарактеризовують рівень і інвестиційної активності, і науково-технічного розвитку, і інвестиційний клімат регіонів:

підготовка кадрів у будівництві за регіонами України (відсотків до загальної кількості працівників);

підвищення кваліфікації кадрів у будівництві за регіонами України (відсотків до загальної кількості працівників);

обсяг капітальних інвестицій у будівництві за регіонами України (тис. грн.);

обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інформатизації за регіонами України (у ринкових цінах, тис. грн.);

обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері досліджень і розробок за регіонами України (у ринкових цінах, тис. грн.);

обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інжинірингу, геології та геодезії за регіонами України (у ринкових цінах, тис. грн.);

обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень за регіонами України (у ринкових цінах, тис. грн.);

кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, у будівництві за регіонами України (одиниць);

чисельність працівників основної діяльності наукових організацій у будівництві за регіонами України (осіб);

обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві за регіонами України (тис. грн.);

кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт у будівництві за регіонами України (одиниць);

кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України у будівництві за регіонами України (одиниць);

показник покриття експортом імпорту послуг регіонів України, пов'язаних з будівництвом (одиниць);

обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у будівництво за регіонами України (у відсотках до попереднього року).

Інноваціо-інвестиційну діяльність підприємств будівельної галузі регіонів України можна визначити як системне поєднання інноваційної та інвестиційної діяльності підприємств, фінансованої з різних джерел та

направлену на створення й трансформацію теоретичних досліджень та практичних розробок щодо впровадження нової або покращеної будівельної продукції та досягнення економічного та соціального ефекту. Ці питання потребують пильної уваги до дотримання найголовніших напрямів інноваційних проектів, які потребують інвестиційної підтримки.

Висновки до розділу 1

1. У роботі узагальнено сутність та ознаки інноваційно-інвестиційного забезпечення, під яким розуміється процес взаємодії сукупності грошових коштів, цільових банківських вкладів, паїв, акцій та інші цінних паперів у види діяльності, спрямованої на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг з метою отримання прибутку (доходу) і досягнення позитивного соціально-економічного ефекту. Визначено, що концептуальною метою інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на підприємствах є збільшення масштабів реального обсягу виробництва за рахунок залучення інвестицій в інноваційно ефективні, конкурентоспроможні види виробничої діяльності, які дадуть змогу забезпечити найповніше використання інвестиційного потенціалу, що дозволить їм досягти економічного, науково-технічного і соціального ефекту від передбачуваних заходів.

2. Виявлені особливості управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням регіону, головною з яких є власна, специфічна система економічних інтересів, пов'язана із наявністю безлічі суб'єктів господарської діяльності на території регіону та необхідність створення відповідної регіональної структури. Економічні інтереси в регіоні мають певну суперечливість, тому, на думку автора, слід урахувувати насамперед об'єктивність розбіжності між різними інтересами: особистими і суспільними, галузевими (відомчими) та регіональними, регіональними і груповими, поєднання яких не може бути забезпечене автоматично, а лише шляхом створення системи заходів, здійснення організаційної роботи щодо розв'язання наявних суперечностей.

3. Запропоновано методичний підхід до формування системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів будівельних організацій регіону. На основі узагальнення вітчизняного та іноземного досвіду

інвестування інноваційних процесів доведено, що інноваціо-інвестиційну діяльність підприємств будівельної галузі регіонів України можна визначити як системне поєднання інноваційної та інвестиційної діяльності підприємств, фінансованої з різних джерел та направлену на створення й трансформацію теоретичних досліджень та практичних розробок щодо впровадження нової або покращеної будівельної продукції та досягнення економічного та соціального ефекту.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ РЕГІОНУ

2.1. Аналіз рівня інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України

Одним з актуальних завдань, яке стоїть перед органами регіональної влади, є активізація інноваційної та інвестиційної діяльності будівельних організацій, значне нарощування обсягів інвестицій, які здатні прискорити економічний розвиток та економічне зростання регіону в цілому. Збільшення притоку інвестицій у організації, які займаються як промисловим так і цивільним будівництвом є пріоритетним напрямом діяльності регіональних органів виконавчої влади.

Інвестиції є домінуючим чинником розвитку економіки будь-якого регіону країни. Інвестиції у поєднанні з інноваціями – технологічним оновленням, реструктуризацією та диверсифікацією будівництва – підвищують економічну та соціальну ефективність економіки регіону, його конкурентоспроможність. Аналіз економічних процесів в регіонах засвідчив значні темпи зростання економіки України в докризовий період. Однак активне нарощування інвестиційних процесів відбувалось без значного інноваційного поступу галузей економіки країни.

Особливу роль у проведенні економічних реформ у регіоні та реалізації політики регіонального економічного розвитку відіграє активна інноваційно-інвестиційна діяльність будівельних організацій, що забезпечує постійний приплив коштів в регіональну економіку і сприяє оновленню та модернізації основних засобів в усіх галузях регіональної економіки. Особливу роль в цьому процесі відіграють інвестиційні процеси. Вплив на залучення інвестицій в економіку регіону мають справляти як держава, так і місцеві

органи влади. Держава як суб'єкт інвестиційної діяльності формує нормативно-правову базу, відповідає за регуляторну політику в сфері інвестиційної діяльності та відіграє важливу роль в організації процесу інвестування. Основними факторами, що визначають темпи та результати процесу проникнення інвестиційних ресурсів на загальнодержавний рівень, є сучасні тенденції розвитку України та рівень конкуренції на міжнародних ринках капіталу.

Аналізуючи інвестиційну діяльність в регіоні, можна побачити, що велике значення у забезпеченні нарощування інвестицій в регіональне господарство відіграють органи державного управління та місцевого самоврядування. Завдання забезпечення інвестиційної привабливості на регіональному рівні розглядається як пріоритетний напрям діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Місцеві органи влади повинні створювати найсприятливіші умови для активізації інвестиційної діяльності в регіоні для прискорення регіонального економічного розвитку на цій основі [106].

Інвестиційна діяльність на регіональному рівні забезпечує прогресивні структурні зрушення в економіці регіону, забезпечує інноваційні оновлення основних активів підприємств та підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки. Особливе значення мають капітальні вкладення в будівельну галузь.

Одним з основних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України є обсяг капітальних інвестицій у будівництві. Саме капітальні інвестиції спрямовуються на моральне і фізичне оновлення основних фондів будівельних організацій. У 2013 р. регіонами лідерами за даним показником були м. Київ, Київська обл., Автономна Республіка Крим, Одеська обл. і Харківська обл., на які в сукупності припало 43,44% від загального обсягу капітальних інвестицій у будівництві по Україні (рис. 2.1). Регіонами – аутсайдерами виявилися Кіровоградська, Сумська та Миколаївська області.

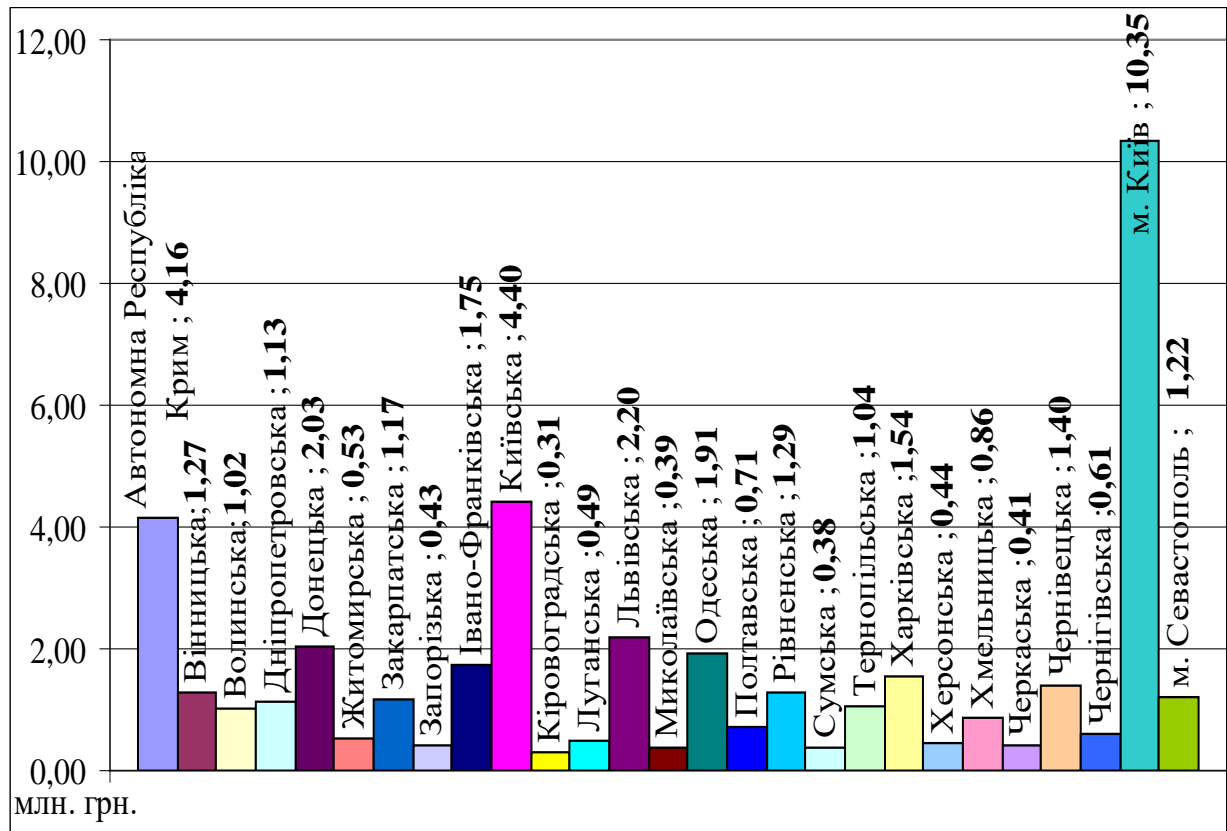

Рис. 2.1. Обсяг капітальних інвестицій у будівництві за регіонами у 2013 р. (млн. грн.)

Джерело: складено автором на основі [65]

Також чисельність працівників основної діяльності наукових організацій у галузі будівництва та архітектури свідчить про інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій регіонів України. Саме ці працівники створюють інноваційний потенціал регіонів у сфері будівництва, розробляючи принципово нові, або удосконалюючи існуючі технології будівництва. У 2013 р. регіонами лідерами за даним показником були м. Київ, Харківська, Дніпропетровська, Донецька і Львівська області, що говорить про високий обсяг інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій цих регіонів (рис. 2.2). Найнижчою чисельність працівників основної діяльності наукових організацій у галузі будівництва та архітектури у 2013 р. була у таких регіонах: Хмельницька, Волинська, Рівненська, Тернопільська та Житомирська області.

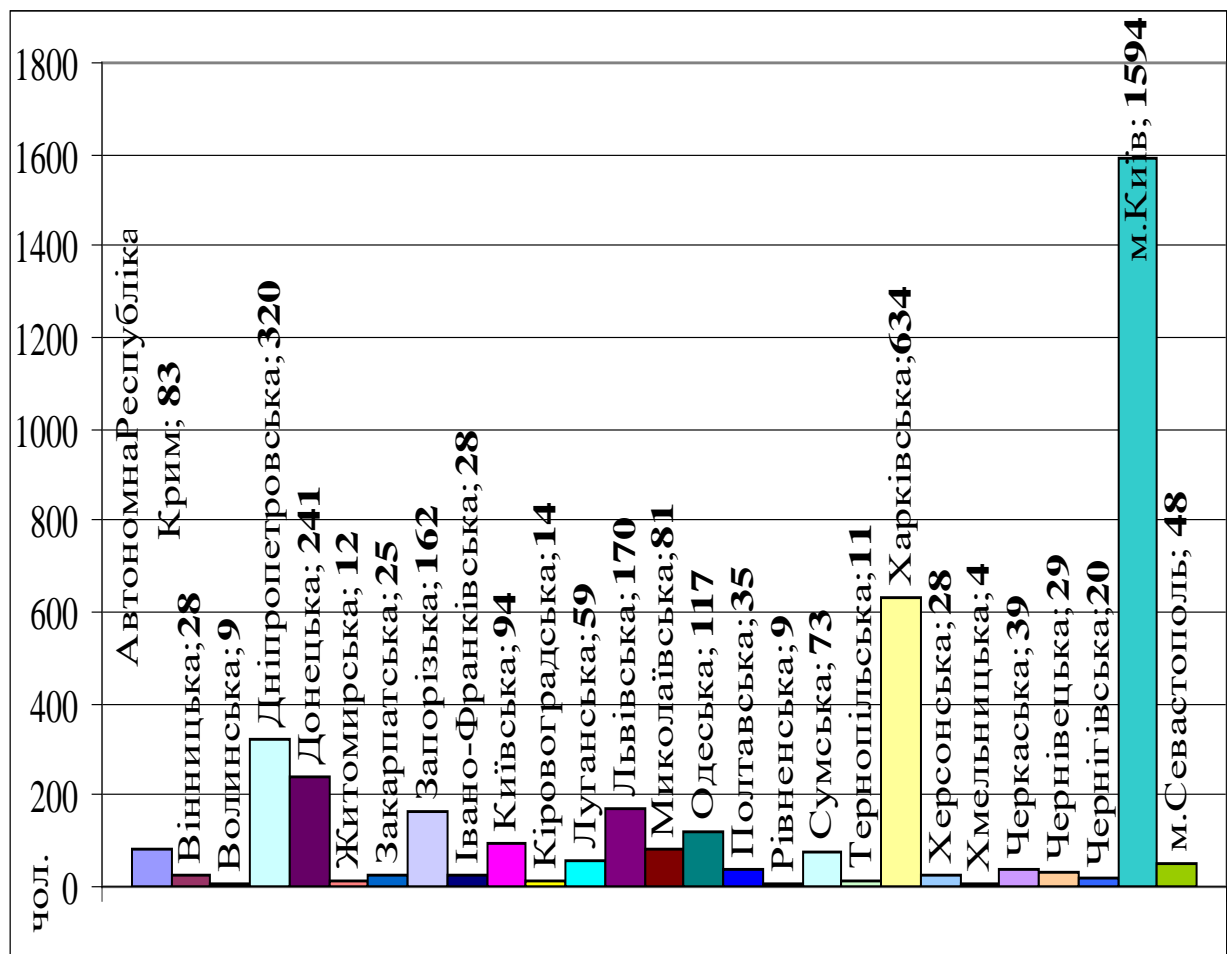

Рис. 2.2. Чисельність працівників основної діяльності наукових організацій у галузі будівництва та архітектури за регіонами у 2013 р.

Джерело: складено автором на основі [65]

Одним з показників інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України є обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектурі, як головне джерело інвестиційних ресурсів. У 2013р. беззаперечними лідерами за цим показником були наступні регіони: м. Київ, Харківська, Дніпропетровська, Запорізька та Донецька області (рис. 2.3). Найменші обсяги фінансування вищезазначених витрат були у Хмельницькій, Рівненській і Тернопільській областях – їх сукупна частка у загальнодержавному обсязі склала лише 0,38 %

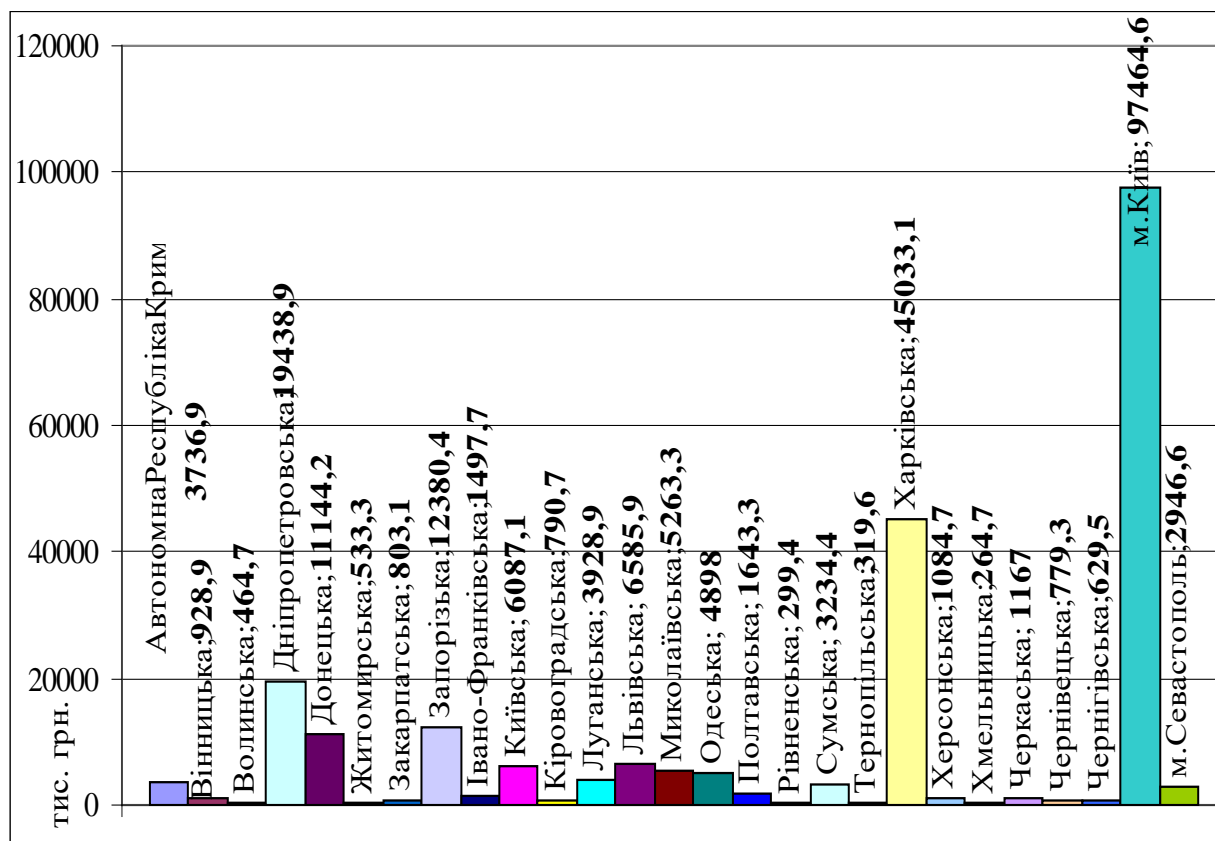

Рис. 2.3. Фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектурі за регіонами у 2013 р. (тис. грн.)

Джерело: складено автором на основі [65]

Одним з важливих показників інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України є кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектурі за регіонами. Саме науково-технічні роботи сприяють зростанню інноваційного потенціалу будівельних організацій регіону. Протягом 2009-2013 рр. регіонами лідерами за даним показником були м. Київ, Харківська, Донецька, Одеська та Дніпропетровська області (рис. 2.4). Найнижчою кількістю виконаних наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектурі у 2009-2013 рр. була у таких регіонах: Черкаська, Волинська, Кіровоградська, Хмельницька і Рівненська області – їх сукупна частка у загальнодержавному обсязі складала лише 1,2%.

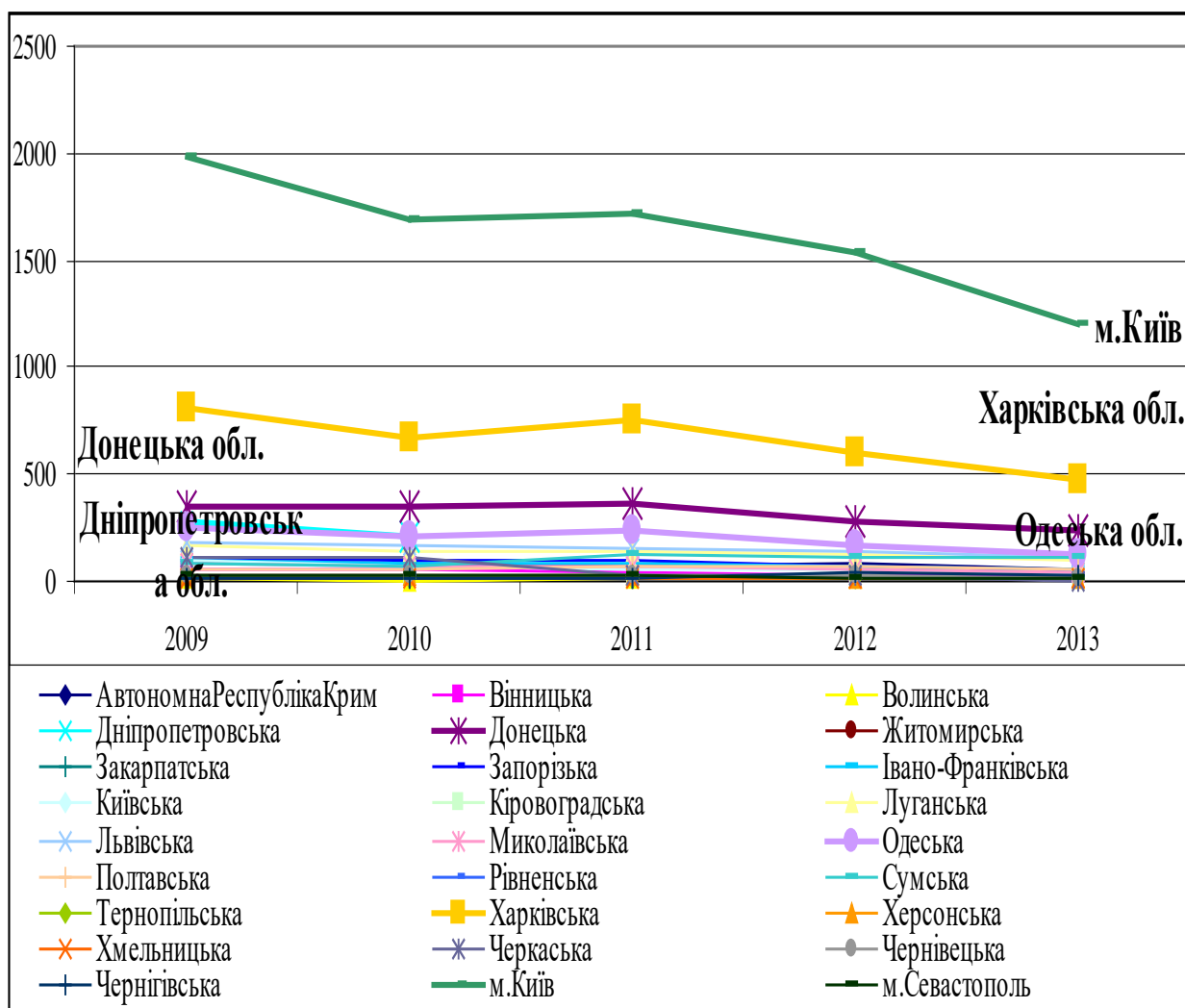

Рис. 2.4. Кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектури за регіонами, (одиниць), 2009-2013 рр.

Джерело: складено автором на основі [65]

Наступний показник, який свідчить про інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій регіонів України ми вважаємо кількістю організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи. Протягом 2009-2013 рр. випереджаючими регіонами за даним показником були м. Київ, Харківська, Львівська, Дніпропетровська, Донецька і Одеська області (рис. 2.5). Сукупна питома вага таких регіонів, як м. Севастополь, Хмельницька, Тернопільська, Волинська і Житомирська області протягом 2009-2013 рр. не перевищувала 3,5 %.

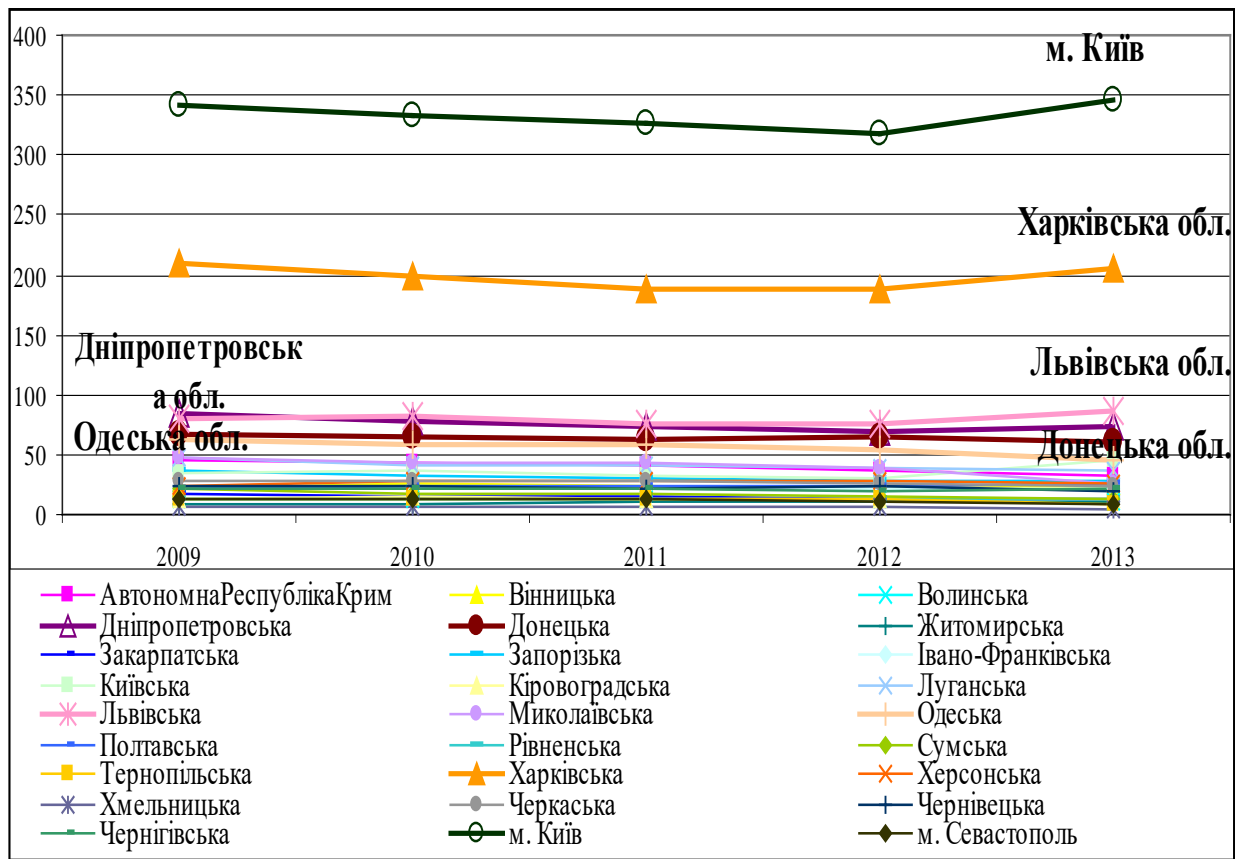

Рис. 2.5. Кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи за регіонами, (одиниць), 2009-2013 рр.

Джерело: складено автором на основі [65]

Свідченням інноваційної активності регіону у сфері будівництва та архітектури є кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України. Протягом 2009-2013 рр. лідирували за цим показником м. Київ, Харківська, Донецька, Дніпропетровська і Вінницька області (рис. 2.6). Найнижчою протягом 2009 -2013 рр. кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України була у Житомирській, Чернігівській, Волинській та Івано-Франківській областях, м. Севастополі, сукупна частка яких у загальнодержавному обсязі не перевищувала 3,2%.

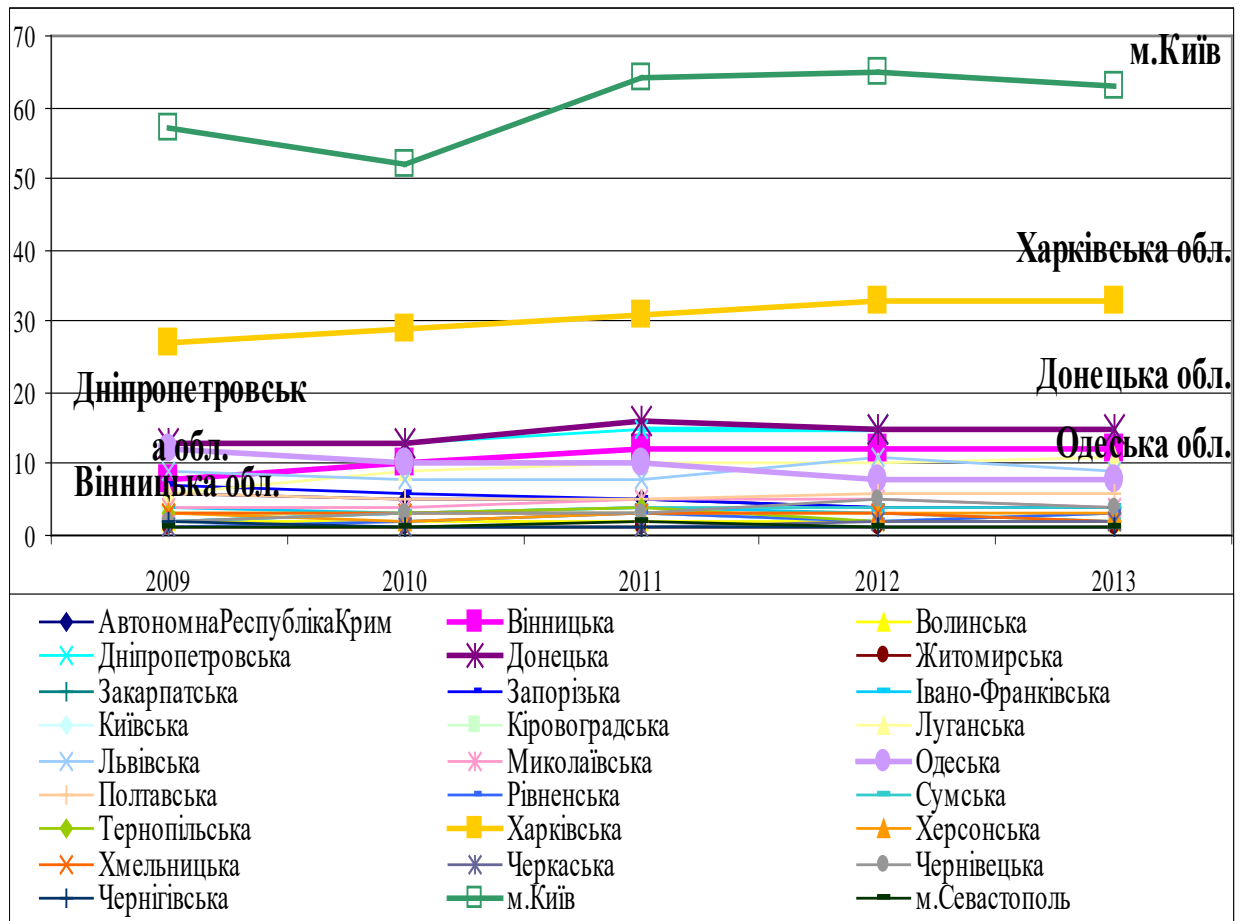

Рис. 2.6. Кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України у будівництві та архітектурі за регіонами (одиниць) у 2009-2013 рр.

Джерело: складено автором на основі [65]

Одним з показників інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України є коефіцієнт покриття експортом імпорту послуг регіонів України, пов'язаних з будівництвом як джерело інвестиційних ресурсів. У 2013р. беззаперечними лідерами за цим показником були наступні регіони: Миколаївська, Херсонська, Закарпатська та Одеська області, Автономна Республіка Крим (рис. 2.7). Такі регіони, як м. Севастополь, Тернопільська, Чернівецька та Чернігівська області, взагалі не експортували послуги, пов'язані з будівництвом у 2013 р., тому даний коефіцієнт взагалі дорівнює нулю.

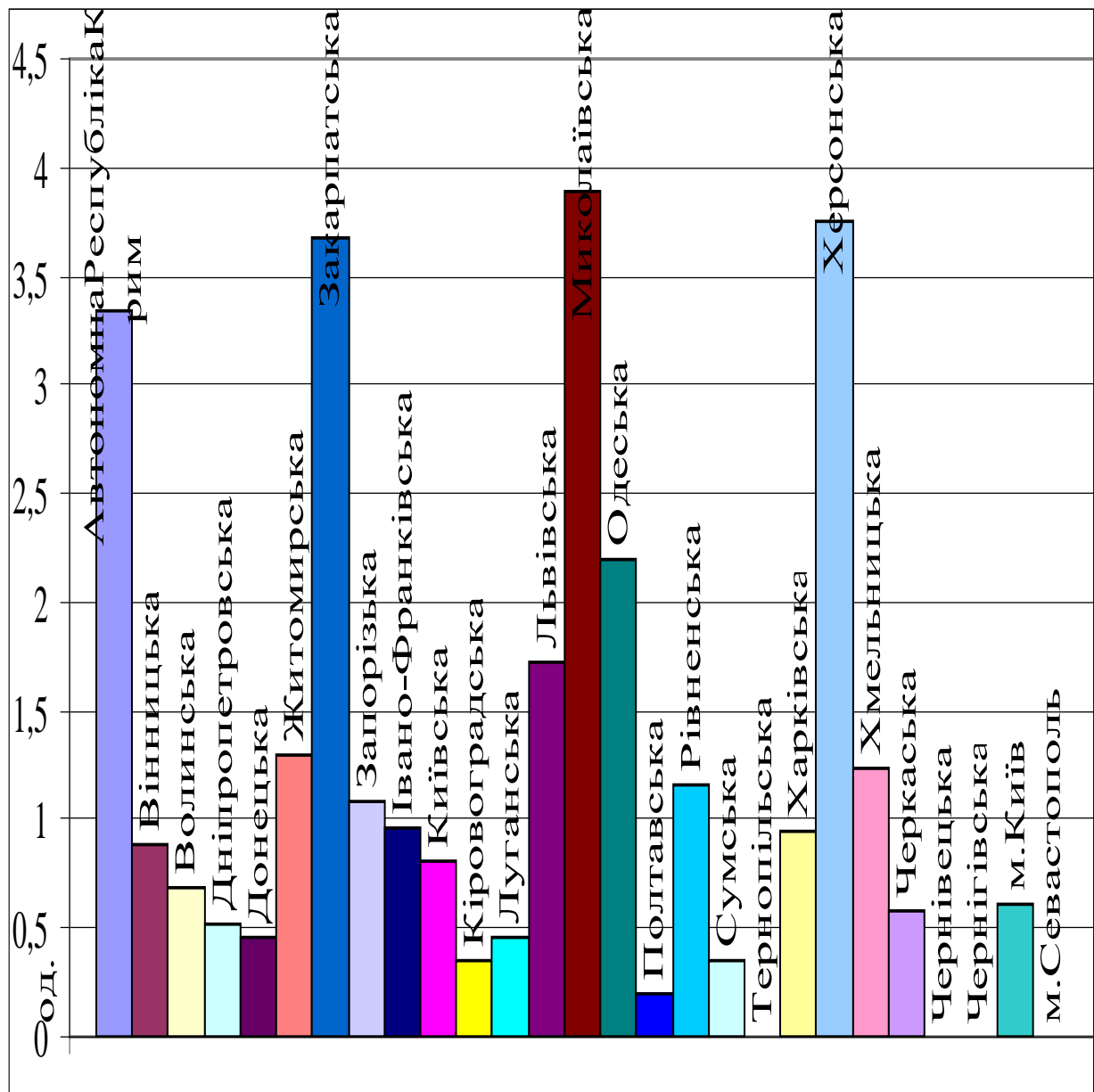

Рис. 2.7. Коефіцієнт покриття експортом імпорту послуг регіонів України, пов'язаних з будівництвом, од., у 2013 р.

Джерело: складено автором на основі [65]

Ілюстрацією інноваційної активності будівельних організацій регіону у трудовій сфері є підготовка кадрів у будівництві. Протягом 2009-2013 рр. лідирували за цим показником такі регіони: Донецька, Київська, Дніпропетровська, Запорізька та Луганська області (рис. 2.8). Найнижчою протягом 2009 – 2013 рр. підготовка кадрів у будівництві була у Чернігівській, Львівській, Черкаській областях й м. Київ.

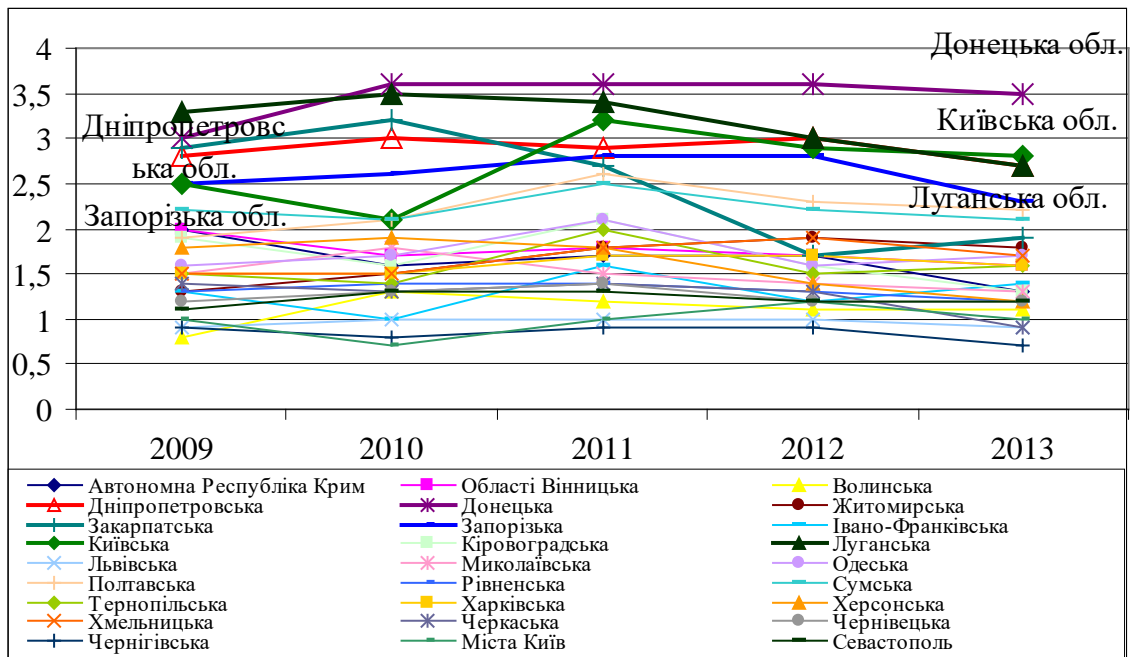

Рис. 2.8. Підготовка кадрів у будівництві за регіонами України (відсотків до загальної кількості працівників) у 2009-2013 рр.

Джерело: складено автором на основі [65]

Абсолютні показники інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій різних регіонів України значно відрізняються, залежно від структури господарського комплексу регіону; обсягу інвестицій, фінансового стану суб'єктів господарської діяльності; кількості, розміру, інноваційної активності будівельних організацій регіону, доступності інноваційно-інвестиційних ресурсів і конкурентоспроможності економіки регіону.

Оскільки за загальновизнаними тлумаченнями рівнем називається показник, що характеризує розвиток, якість, інтенсивність, поліпшення чого-небудь [190], ступінь величини, розвитку, значущості чого-небудь [189], то абсолютні показники не можуть бути використані для оцінки рівня інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України, тому пропонуємо використовувати відносні показники.

Особливим видом відносних величин є індекси. У статистиці індекс – це відносна величина, що характеризує зміни у часі і в просторі рівня досліджуваного суспільного явища (процесу).

Особливості індексів в тому, що за допомогою індексів одним числом можна виразити співвідношення різнорідних явищ, показники яких не можуть бути сумовані безпосередньо; за допомогою індексів можна охарактеризувати ступінь виконання плану і ступінь зміни явищ у часі і співвідношення величин явищ у просторі.

За ступенем охоплення розрізняють два види індексів: індивідуальні та загальні. Індивідуальні індекси характеризують співвідношення окремих елементів сукупності. Індивідуальний індекс визначається шляхом зіставлення двох величин, що характеризують рівень досліджуваного статистичного процесу або явища в часі чи просторі, тобто за два порівнюваних періоду, період (рівень якого порівнюється) називається звітним, або поточним періодом, а період, з рівнем якого проводиться порівняння, називається базисним. Індивідуальні індекси по суті – це відносні величини динаміки, порівняння. Індекс як відносний показник виражається у вигляді коефіцієнтів, коли база для порівняння приймається за одиницю, та у відсотках, коли база для порівняння приймається за 100.

Якщо існують дані за певний ряд періодів або рівнів, то в якості бази для порівняння можна прийняти один і той же початковий рівень або рівень попереднього періоду. У першому випадку отримаємо індекси з постійною базою – базисні, а в другому – індекси з змінною базою – ланцюгові.

В економічному аналізі базисні і ланцюгові індекси володіють певними значеннями: базисні економічні індекси характеризують зміну статистичних процесів за тривалий період часу по відношенню до однієї відправної точки, але якщо виникне необхідність стежити за поточними змінами статистичного процесу, то застосовуються ланцюгові індекси.

Загальні індекси характеризують співвідношення сукупності статистичних процесів або явищ, що складається з різнорідних,

безпосередньо несумірних елементів, відображають зміну по всій сукупності елементів складного явища. Залежно від способу вивчення загальні індекси можуть бути побудовані або як агрегатні індекси, або як середні зважені індекси (середні з індивідуальних). Спосіб побудови агрегатних індексів полягає в тому, що за допомогою так званих співвимірників можна виразити підсумкові величини складної сукупності в звітному і базисному періодах, а потім першу зіставити з наступною [32].

Пропонуємо у якості показника рівня інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України ($P_{ІІЗБОР}$) використовувати ланцюговий агрегатний індекс ($I_{ІІЗБОР}$), який кількісно визначається як добуток відносних індивідуальних ланцюгових індексів, які в свою чергу представляють відношення індивідуальних показників поточного періоду до базового (за минулий звітний період).

$$I_{ІІЗБОР_{(рік)}} = \prod_{i=1}^m I_i = \prod_{i=1}^m I_{i(рік)} / I_{i(рік-1)} \quad (2.1)$$

де $I_{ІІЗБОР_{(рік)}}$ - індекс інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону, од.;

I_i - індивідуальний ланцюговий індекс інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону, од.;

m - загальна кількість індивідуальних ланцюгових індексів інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону, од.;

$I_{i(рік)}$, $I_{i(рік-1)}$ - індивідуальні показники інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону поточного періоду до базового (за минулий звітний період).

У випадку, якщо індекс інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону поточного періоду перевищує одиницю, то можливо говорити про його зростання порівняно з базовим, у протилежному випадку – падіння. Такий самий висновок можна зробити і про динаміку

індивідуальних ланцюгових індексів інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону.

У якості індивідуальних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України пропонуємо досліджувати наступні величини, які охарактеризовують рівень і інвестиційної активності, і науково-технічного розвитку, і інвестиційний клімат регіонів:

1. Підготовка кадрів у будівництві за регіонами України (відсотків до загальної кількості працівників);
2. Підвищення кваліфікації кадрів у будівництві за регіонами України (відсотків до загальної кількості працівників);
3. Обсяг капітальних інвестицій у будівництві за регіонами України (тис. грн.);
4. Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інформатизації за регіонами України (у ринкових цінах, тис. грн.);
5. Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері досліджень і розробок за регіонами України (у ринкових цінах, тис. грн.);
6. Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інжинірингу, геології та геодезії за регіонами України (у ринкових цінах, тис. грн.);
7. Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень за регіонами України (у ринкових цінах, тис. грн.);
8. Кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, у будівництві за регіонами України (одиниць);
9. Чисельність працівників основної діяльності наукових організацій у будівництві за регіонами України (осіб);
10. Обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві за регіонами України (тис. грн.);
11. Кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт у будівництві за регіонами України (одиниць);

12. Кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України у будівництві за регіонами України (одиниць);

13. Показник покриття експортом імпорту послуг регіонів України, пов'язаних з будівництвом (одиниць);

14. Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у будівництво за регіонами України (у відсотках до попереднього року).

15. Розрахувавши за (2.1) індекси інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України, можемо відзначити, що лідирували за рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій такі регіони України: Житомирська, Донецька, Сумська, Черкаська і Полтавська області відповідно у 2009 – 2013 рр., відставали – Дніпропетровська, Волинська, Черкаська, Закарпатська і Хмельницька області у відповідних роках.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що за абсолютними значеннями індивідуальних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій в основному лідирували протягом 2009 – 2013 рр. м. Київ, Харківська, Київська, Донецька, Дніпропетровська і Одеська області, що пояснюється економічним розвитком, промисловими потужностями, географічним розташуванням і ресурсними забезпеченням даних регіонів. Проте відносні значення показників, які дають уявлення саме про рівень інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій даних регіонів, зростають меншими темпами, аніж вищезазначених регіонів лідерів.

У 2009 р. Дніпропетровська область виявилася регіоном з найнижчим рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій через дуже низький рівень таких індивідуальних ланцюгових індексів: обсяг капітальних інвестицій у будівництві і показник покриття експортом імпорту послуг пов'язаних з будівництвом.

Таблиця 2.1

Рівень інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних
організацій регіонів України

Регіон	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6
Автономна Республіка Крим	0,156	0,354	0,292	0,413	1,244
області: Вінницька	0,086	2,851	4,406	0,025	2,302
Волинська	0,009	0,0000	4,174	0,020	3,957
Дніпропетровська	0,0017	2,406	7,135	0,418	1,897
Донецька	0,034	4,140	10,307	0,017	1,840
Житомирська	0,802	0,412	8,740	1,587	1,405
Закарпатська	0,339	0,725	0,705	0,012	1,199
Запорізька	0,057	0,209	0,876	0,198	0,364
Івано-Франківська	0,000	0,767	10,841	0,017	2,100
Київська	0,062	2,268	1,464	0,879	2,876
Кіровоградська	0,410	0,732	3,050	0,134	0,674
Луганська	0,230	2,621	1,506	0,246	0,430
Львівська	0,076	1,347	0,637	1,263	1,599
Миколаївська	0,010	1,062	0,911	0,694	0,974
Одеська	0,080	0,643	1,538	0,469	0,710
Полтавська	0,149	2,024	9,203	0,268	5,192
Рівненська	0,025	1,226	4,578	0,306	1,013
Сумська	0,058	1,677	13,510	0,025	0,265
Тернопільська	0,195	0,467	4,693	0,433	0,686
Харківська	0,217	0,264	7,161	0,259	1,130
Херсонська	0,045	0,002	2,024	0,094	0,320
Хмельницька	0,031	0,239	6,338	4,360	0,231
Черкаська	0,002	0,0001	0,104	4,769	0,344
Чернівецька	0,263	0,305	2,107	0,993	0,828
Чернігівська	0,110	0,494	1,027	3,448	0,635
м. Київ	0,337	1,392	3,662	0,830	1,884
м. Севастополь	0,271	0,948	5,739	0,507	1,829

Джерело: розраховано автором

У 2010 р. Волинська область виявилася регіоном з найнижчим рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій через дуже низький рівень таких індивідуальних ланцюгових індексів: обсяг капітальних

інвестицій у будівництві і показник покриття експортом імпорту послуг пов'язаних з будівництвом.

У 2011 р. Черкаська область виявилася регіоном з найнижчим рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій через дуже низький рівень таких індивідуальних ланцюгових індексів: обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень та кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт у будівництві.

У 2012 р. Закарпатська область виявилася регіоном з найнижчим рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій через дуже низький рівень таких індивідуальних ланцюгових індексів: підготовка кадрів у будівництві, кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України та показник покриття експортом імпорту послуг регіонів України, пов'язаних з будівництвом.

У 2013 р. Хмельницька область виявилася регіоном з найнижчим рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій через дуже низький рівень таких індивідуальних ланцюгових індексів: кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України у будівництві, кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, у будівництві та обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві.

У 2009 р. Житомирська область виявилася регіоном з найвищим рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій через високий рівень таких індивідуальних ланцюгових індексів: обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері досліджень і розробок, обсяг капітальних інвестицій у будівництві та обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інформатизації.

У 2010 р. Донецька область виявилася регіоном з найвищим рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій через високий рівень таких індивідуальних ланцюгових індексів: обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень, обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві та обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у будівництво.

У 2011 р. Сумська область виявилася регіоном з найвищим рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій через високий рівень таких індивідуальних ланцюгових індексів: обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інформатизації, кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт у будівництві та кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України у будівництві.

У 2012 р. Черкаська область виявилася регіоном з найвищим рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій через високий рівень таких індивідуальних ланцюгових індексів: обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень, кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України у будівництві та обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у будівництво.

У 2013 р. Полтавська область виявилася регіоном з найвищим рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій через високий рівень таких індивідуальних ланцюгових індексів: показник покриття експортом імпорту послуг, пов'язаних з будівництвом, обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у будівництво та обсяг капітальних інвестицій у будівництві.

Таблиця 2.2

Динаміка індивідуальних ланцюгових індексів інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області

Індивідуальний ланцюговий індекс інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6
Підготовка кадрів у будівництві (відсотків до загальної кількості працівників)	0,75	1,00	1,13	1,00	0,94
Підвищення кваліфікації кадрів у будівництві (відсотків до загальної кількості працівників)	0,99	0,99	1,08	1,05	1,00
Обсяг капітальних інвестицій у будівництві (тис. грн.)	0,32	0,96	1,28	1,06	1,09
Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інформатизації (у ринкових цінах, тис. грн.)	1,12	0,87	1,81	0,99	1,12
Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері досліджень і розробок (у ринкових цінах, тис. грн.)	0,97	1,29	1,31	1,08	1,12
Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інжинірингу, геології та геодезії (у ринкових цінах, тис. грн.)	0,89	1,09	1,08	0,98	1,02
Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень (у ринкових цінах, тис. грн.)	1,34	1,34	1,14	1,20	1,15
Кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, у будівництві (одиниць)	0,97	0,94	0,95	1,00	1,08
Чисельність працівників основної діяльності наукових організацій у будівництві (осіб)	0,90	0,71	1,17	0,87	1,06
Обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві (тис. грн.)	0,75	1,10	1,04	1,03	0,92
Кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт у будівництві (одиниць)	0,77	0,82	1,14	0,78	0,81
Кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України у будівництві (одиниць)	0,90	1,07	1,07	1,06	1,00
Показник покриття експортом імпорту послуг регіону, пов'язаних з будівництвом (одиниць)	1,19	0,20	1,09	0,32	1,39
Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у будівництво (у відсотках до попереднього року)	1,29	1,30	1,01	0,77	0,63

Джерело: розраховано автором

Протягом 2009 – 2013 рр. найнижчими індивідуальними ланцюговими індексами інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій

Харківської області були відповідно: обсяг капітальних інвестицій у будівництві, показник покриття експортом імпорту послуг регіону, пов'язаних з будівництвом, кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, у будівництві, показник покриття експортом імпорту послуг регіону, пов'язаних з будівництвом, обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у будівництво.

Протягом 2009-2013 рр. найвищими індивідуальними ланцюговими індексами інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області були відповідно: обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень, обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інформатизації, обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень, показник покриття експортом імпорту послуг регіону, пов'язаних з будівництвом

Загалом, необхідно зазначити, що найвищим рівень інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області був у 2011 році, стрімко впавши у 2012 р., проте у 2013 р. перевищив одиницю, тобто можливо говорити про його зростання порівняно з попереднім роком (табл. 2.1).

Також можна відмітити, що такий індивідуальний ланцюговий індекс інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області, як обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень протягом розглянутих 2009 – 2013 років зростав, перевищуючи одиницю. Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері досліджень і розробок та кількість заявок на видачу охоронних документів та отриманих охоронних документів у Державній службі інтелектуальної власності України у будівництві у 2010 – 2013 рр. стабільно підвищувався. В цілому, величини наступних індивідуальних ланцюгових індексів інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області переважно сягали значень менше одиниці, відповідно знижуючись: кількість виконаних наукових та науково-технічних

робіт у будівництві, кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, у будівництві, чисельність працівників основної діяльності наукових організацій у будівництві.

2.2. Оцінка впливу зовнішніх факторів на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області

Необхідною умовою зростання рівня добробуту країни та її населення є розробка та впровадження у виробничий процес інновацій. В умовах ринкової економіки управління інвестиціями відіграє важливу роль, а в період переорієнтації економіки країни на розробку і впровадження інноваційних розробок питання про ефективність управління інвестиціями постає ще гостріше.

Будівельна галузь відіграє найважливішу роль у розвитку науково-технічного прогресу. Це пов'язано, в першу чергу, з тим, що наново збудоване підприємство для будь-якої галузі народного господарства може бути інноваційним у зв'язку з тим, що воно оснащено за передовими технологіями. Найчастіше впровадження новітніх технологій на підприємстві здійснюється для випуску нової продукції, або для удосконалення якості тієї, що вже випускається, пов'язано в першу чергу з будівництвом. Будівельно-монтажні роботи представляють собою безліч різних видів робіт, технологічних процесів, саме тому в будівельній галузі велика кількість можливостей для розробки і застосування інновацій. Впровадження інноваційних рішень на стадії розробки проектів житлових, громадських і виробничих будівель і споруд дозволяє поліпшити якість життя людей, підвищити ефективність виробництв [210].

Капіталовкладення можуть бути спрямовані на будівництво нових, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння діючих підприємств та інших об'єктів інвестиційно-будівельної діяльності. Кожний із перелічених шляхів реалізації інвестицій у будівництві в даний час неможливий без

впровадження інноваційних рішень, спрямованих на підвищення ефективності капіталовкладень.

До складу учасників інвестиційно-будівельної діяльності включаються інвестори, проектувальники, виробники матеріальних і технічних (технологічних) ресурсів; будівельно-монтажні організації; інноваційні організації; транспортні організації. Інвестори (замовники, забудовники) є первинним суб'єктом будівельної галузі, у зв'язку з чим вони являються ініціаторами проекту. Проектувальники є одними з найважливіших ланок, так як саме в їх обов'язки входить розробка проектно-кошторисної документації на об'єкт [210].

На основі вивчення зарубіжних і вітчизняних класифікацій, а також базуючись на сучасній практиці виробництва робіт на будівельному майданчику, можна вивести такі основні види інновацій для будівельної галузі:

1. Експлуатаційні інновації, що сприяють скороченню витрат по експлуатації збудованого об'єкта (прикладом можуть бути нові види покрівлі, розподільні щити, комунікації або, наприклад, застосування теплозберігаючих стінових матеріалів, які дозволяють підтримувати стабільну температуру всередині приміщень з меншими витратами енергії);

2. Інновації виробничого призначення, спрямовані на отримання ефекту за допомогою скорочення термінів будівництва, обсягів трудовитрат (прикладом подібних інновацій можуть служити організаційні, управлінські чи технологічні інновації, впровадження нової техніки тощо);

3. Користувальницькі інновації, які дозволяють знизити витрати суб'єктів інвестиційно-будівельної діяльності з виконання будівельно-монтажних робіт або дають можливість підвищити якість виконуваних робіт (наприклад, нові матеріали і складові елементи, архітектурні рішення і планування приміщень).

Також у вітчизняній будівельній практиці можна виділити ще один класифікаційний ряд, який базується на ступені новизни інновацій. Дана

ознака ґрунтується на тому, що на території України значна частина застосовуваних у практиці будівництва інноваційних технологій виробництва робіт, новітніх матеріалів і механізмів давно використовується за кордоном. Такі інновації виникають через нерівність країн у рівні науково-технічного розвитку [210].

Результати науково-технічної діяльності в основній своїй масі не є комерційним продуктом, готовим для виробництва та ефективної реалізації. Для будь-якого інноваційного продукту необхідно створювати новий ринок, а в будівельній галузі також потрібно розробляти нормативну літературу, і це найважливіше завдання і для їх розробників, і для будівельної галузі в цілому. При цьому мотивації до технологічного і технічного прориву відсутні у первинного суб'єкта будівельної галузі, а саме у замовників, інвесторів і забудовників, в першу чергу, через відсутність ефективних економічних стимулів, які б заохочували до впровадження інновацій. Система визначення обсягів інвестицій на будівництво будь-якого об'єкта ґрунтується на описі витрат необхідних для здійснення будівельного виробництва. Витрати в свою чергу спираються на технологічні норми, які дуже швидко втрачають свою актуальність. У зв'язку з цим, відсутність нормативно-технічного забезпечення, точніше своєчасності і точності розробки нормативного забезпечення, що обумовлюють використання нової техніки і технології, гальмує процес їх впровадження в будівельне виробництво і загальне розповсюдження. У свою чергу відсутність технологічних норм не дозволяє розробити розцінку, яку можна було б використовувати при розробці кошторисної документації. На сьогоднішній день основним критерієм оцінки будівельних матеріалів або технологій стає їх відповідність вимогам технічних регламентів, а до їх прийняття – інших чинних нормативних документів. Нові матеріали, конструкції, деталі, техніка, так само як і методи будівництва, вимагають перегляду норм і правил, але на це потрібні і час, і кошти. Дана проблема ускладнює достовірну оцінку вартості запланованого до будівництва об'єкта.

Проектувальники часто не ризикують застосовувати нові матеріали без достатнього нормативно-технічного забезпечення [210]. У всій цій ситуації зростає термін очікування, впродовж якого інновація стане масовою і буде підкріплена нормативно. Всі ці проблеми говорять про негативний вплив неактуальних норм і розцінок на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій регіонів України. В даний час кошторисники обмежені нормами і розцінками на традиційні технології.

Необхідний значний час на розробку та затвердження нормативних документів для використання їх в будівництві, прийняття відповідної законодавчої бази. Отже цей зовнішній фактор ще впродовж значного періоду часу буде негативно впливати на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій регіонів України.

Дослідження очікувань будівельних організацій щодо перспектив розвитку їхньої ділової активності показує наступні тенденції:

- зменшення обсягів робіт, що виконуються будівельними організаціями;
- скорочення забезпеченості замовленнями на будівельні роботи і фінансування замовлених робіт;
 - зменшення обсягів нових замовлень на будівельні роботи;
 - зменшення завантаженості виробничих потужностей;
 - зменшення кількості працівників;
 - посилення впливу таких стримуючих будівельну діяльність факторів, як несприятливі погодні умови, високі процентні ставки за кредитами, незабезпеченість фінансуванням, високий рівень податків та одночасне зростання впливу конкуренції з боку вітчизняних будівельників і нестачі оборотних коштів;
- погіршення фінансово-економічного стану будівельних організацій;
- збереження поточного рівня цін на будівельні роботи, що

встановився на ринку, який оцінюється як задовільний;

- падіння обсягу нових замовлень, прийнятих організаціями, який визначається, як низький [65].

Актуальним залишається дослідження зовнішніх факторів впливу на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківського регіону. Визначивши у п. 2.1. індивідуальні ланцюгові індекси інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області, було оцінено рівень інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області за індексом інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону. Пропонуємо досліджувати зовнішні фактори впливу на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області через оцінку їх впливу саме на індивідуальні ланцюгові індекси інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області.

Для оцінки впливу зовнішніх факторів на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій регіону пропонуємо застосувати індексний метод.

У попередніх розрахунках використовувалися індивідуальні ланцюгові індекси інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону. Як вже зазначалося індивідуальні індекси інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону характеризують зміну окремих частин, однорідних елементів складного економічного явища – інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону, наприклад індивідуальний індекс обсягу капітальних інвестицій у будівництві, індекс кількості організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи у будівництві, індекс обсягу фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві та ін. За своєю природою, дані індивідуальні індекси відповідають показникам (темпам) росту/зниження і розраховуються діленням індивідуальних

показників інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону поточного періоду на базові (за минулий звітний період)

На відміну від індивідуальних, загальні індекси призначені для виміру складних явищ, складові частини яких безпосередньо несумірні, у різних одиницях виміру. Ці несумірні елементи приводяться у сумірний стан введенням загальної одиниці виміру, яка в статистиці називається співмножником, сумірником, статистичною вагою [32].

У чисельнику і знаменнику загального індексу змінне значення мають лише індексовані величини, а ті з них, які виступають у якості сумірника, залишаються умовно постійними величинами на одному рівні (базовий період). Сумірники визначають значимість індексованої величини. Величина загального індексу залежить від змінних значень індексованої величини. Основною формою загальних індексів являються агрегатні індекси.

Агрегатний індекс – складний відносний показник, який характеризує середню зміну соціально - економічного явища, що складається з несумірних елементів. Чисельник і знаменник агрегатного індексу є сумою добутків двох величин, одна з яких змінюється (індексована величина), а інша залишається незмінною в чисельнику і знаменнику (вага) індексу. Індексованою величиною називається величина, зміна якої вивчається. Вага індексу – це величина, яка виконує функцію ваги по відношенню до індексованої величини, його значення приймається незмінним і служить для цілей порівняння індексованих величин. Методика побудови агрегатного індексу передбачає вирішення наступних питань: яка величина буде індексованою. І що буде слугувати вагою при розрахунку індексу. При виборі ваги індексу прийнято керуватися таким правилом: якщо будується індекс кількісного показника, то ваги беруться за базовий період, при побудові індексу якісного показника використовуються ваги звітного періоду [32].

Методичний підхід до оцінки впливу зовнішніх факторів на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій регіону, який базується на індексному методі, і дозволяє, побудувавши загальні агрегатні

індекси, визначити вплив зовнішніх факторів на індивідуальні ланцюгові індекси інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону (рис. 2.9).

Відповідно до етапів, наведених на рис. 2.9 оцінимо вплив такого зовнішнього фактору, як ціна послуг підприємств у сфері інформатизації – на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області:

1. У якості індивідуального ланцюгового індексу інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону виступає – обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інформатизації у Харківській області.

2. Статистичні дані щодо зовнішнього фактору впливу на індивідуальний ланцюговий індекс інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області – цін на послуги підприємств у сфері інформатизації протягом 2008-2013 рр. та його розраховані індекси (відношення даних цін поточного періоду до базового) наведено в Додатку Б.

3. Пропонуємо при побудові загального агрегатного індексу, що відображає вплив зовнішнього фактору на індивідуальний ланцюговий індекс інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області, для всебічного аналізу дослідити три агрегатні індекси:

- 1) фізичного обсягу послуг підприємств у сфері інформатизації;
- 2) ціни послуг підприємств у сфері інформатизації;
- 3) вартості послуг підприємств у сфері інформатизації.

Агрегатний індекс фізичного обсягу послуг підприємств у сфері інформатизації Харківської області – це індекс кількісного показника. У цьому індексі індексованою величиною буде обсяг послуг підприємств у сфері інформатизації, а вагою – ціна. Так як агрегатний індекс фізичного обсягу послуг підприємств у сфері інформатизації – індекс кількісного показника, то вагами будуть ціни базового періоду. Тоді формула агрегатного індексу (I_o) прийме наступний вигляд:

$$I_o = \frac{O_1 * C_0}{O_0 * C_0}, \quad (2.2)$$

де $O_1 * C_0$ - умовна вартість наданих у поточному році послуг підприємств у сфері інформатизації у цінах базового періоду;

$O_0 * C_0$ - фізична вартість наданих послуг підприємств у сфері інформатизації у базовому період.

Агрегатний індекс фізичного обсягу послуг підприємств у сфері інформатизації Харківської області показує, у скільки разів зросла (зменшилась) вартість послуг підприємств у сфері інформатизації через зростання (зниження) обсягу наданих послуг чи скільки % складає зростання (зниження) вартості послуг в результаті зміни фізичного обсягу. Якщо від значення агрегатного індексу фізичного обсягу відняти 100%, то різниця покаже, на скільки % зросла (зменшилась) вартість послуг у поточному періоді в порівнянні з базовим через зростання (зниження) обсягу наданих послуг. Зміна цін на послуги підприємств у сфері інформатизації в поточному періоді в порівнянні з базовим не впливає на величину даного індексу.

Агрегатний індекс цін послуг підприємств у сфері інформатизації – це індекс якісного показника. Індексованою величиною буде ціна послуг підприємств у сфері інформатизації, так як цей агрегатний індекс характеризує зміну цін. Вагою в даному випадку виступає обсяг наданих послуг підприємств у сфері інформатизації. Агрегатний індекс цін послуг підприємств у сфері інформатизації ($I_{ц}$) визначається за формулою:

$$I_{ц} = \frac{O_1 * C_1}{O_1 * C_0}, \quad (2.3)$$

де $O_1 * C_1$ - фактична вартість послуг підприємств у сфері інформатизації у поточному періоді,

$O_1 * C_0$ - умовна вартість тих самих послуг підприємств у сфері інформатизації у цінах базового періоду.

Агрегатний індекс цін послуг підприємств у сфері інформатизації показує, у скільки разів зросла (зменшилась) вартість послуг через зміну ціни, чи скільки % складає зростання (зниження) вартості послуг в результаті зміни цін. Якщо від значення агрегатного індексу відняти 100%, то різниця покаже, на скільки % зросла (зменшилась) вартість послуг через зміну ціни. Зміна обсягу послуг підприємств у сфері інформатизації у поточному періоді в порівнянні з базовим не впливає на величину даного індексу. Динаміка даного агрегатного індексу показує вплив зовнішнього фактору – ціна послуг підприємств у сфері інформатизації – на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій, тобто як змінюється вартість реалізованих і спожитих послуг в результаті зміни цін на них.

Агрегатний індекс вартості послуг підприємств у сфері інформатизації, чи обороту послуг представляє собою відношення вартості послуг поточного періоду до вартості послуг у базовому періоді і визначається за формулою:

$$I_{OЦ} = \frac{O_1 * C_1}{O_0 * C_0}, \quad (2.4)$$

Такий агрегатний індекс показує у скільки разів зросла (зменшилась) вартість послуг підприємств у сфері інформатизації (оборот послуг) звітного періоду в порівнянні з базовим, чи скільки % складає зростання (зниження) вартості послуг. Значення агрегатного індексу вартості послуг залежить від двох факторів: зміни обсягу послуг і цін на них. Вартість послуг підприємств у сфері інформатизації можна представити як добуток обсягу наданих послуг на їх ціну, такий самий зв'язок існує між агрегатними індексами вартості послуг, фізичного обсягу послуг і цін на послуги підприємств у сфері інформатизації.

$$I_{OЦ} = I_O * I_C, \quad (2.5)$$

$$\text{чи } I_{OC} = \frac{O_1 * C_0}{O_0 * C_0} * \frac{O_1 * C_1}{O_1 * C_0}, \quad (2.6)$$

4. Розраховані за (2.2-2.6) загальні агрегатні індекси фізичного обсягу послуг підприємств у сфері інформатизації, цін послуг підприємств у сфері інформатизації та вартості послуг підприємств у сфері інформатизації наведені у табл. 2.3

Таблиця 2.3

Агрегатні індекси фізичного обсягу, цін та вартості послуг підприємств у сфері інформатизації

Показник Рік	Агрегатний індекс фізичного обсягу послуг підприємств у сфері інформатизації	Агрегатний індекс цін послуг підприємств у сфері інформатизації	Агрегатний індекс вартості послуг підприємств у сфері інформатизації
2009	0,7450	1,0019	0,7465
2010	0,7768	0,9893	0,7685
2011	2,0805	0,9921	2,0641
2012	0,5470	0,9911	0,5421
2013	1,1313	1,0010	1,1324

5. Співставлення напрямів змін індексу цін послуг підприємств у сфері інформатизації та агрегатного індексу цін послуг підприємств у сфері інформатизації наведено на рис. 2.10, дозволяє констатувати негативний вплив даного зовнішнього фактора на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області: зростання індексу цін послуг підприємств у сфері інформатизації призводить до скорочення агрегатного індексу цін послуг підприємств у сфері інформатизації, і навпаки, тобто зростання цін призводить до скорочення обсягу спожитих послуг.

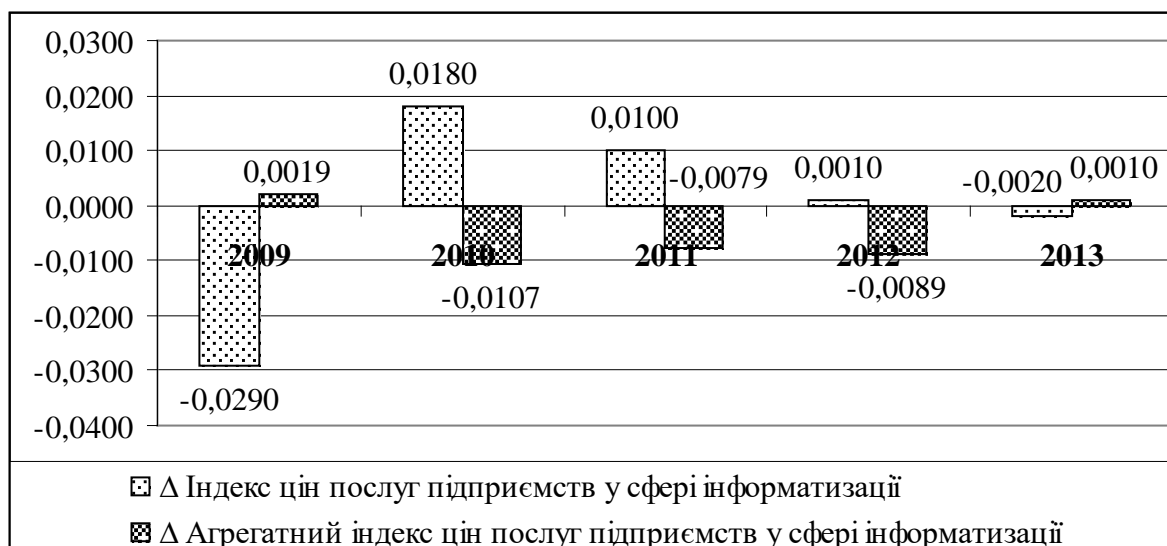

Рис. 2.10 Динаміка індексів цін та агрегатних індексів цін послуг підприємств у сфері інформатизації у 2009-2013 рр.

У табл. 2.4 наведено перелік індивідуальних ланцюгових індексів інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області, зовнішніх факторів впливу на них та загальні агрегатні індекси, що відображають вплив цих зовнішніх факторів на індивідуальні ланцюгові індекси інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області.

Таблиця 2.4

Перелік загальних агрегатних індексів, що відображають вплив зовнішніх факторів на індивідуальні ланцюгові індекси інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області

№ з/п	Індивідуальний ланцюговий індекс інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області	Зовнішній фактор впливу на індивідуальний ланцюговий індекс інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону	Загальний агрегатний індекс, що відображає вплив зовнішнього фактору на індивідуальний ланцюговий індекс інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону
1	Обсяг капітальних інвестицій у будівництві	Процентні ставки по довгостроковим кредитам для юридичних осіб у національній валюті	Вартість інвестиційних ресурсів

Продовження табл. 2.4

2	Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інформатизації	Ціна послуг підприємств у сфері інформатизації	Вартість послуг підприємств у сфері інформатизації
3	Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері досліджень і розробок	Ціна послуг підприємств у сфері досліджень і розробок	Вартість послуг підприємств у сфері досліджень і розробок
4	Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері інжинірингу, геології та геодезії	Ціна послуг підприємств у сфері інжинірингу, геології та геодезії	Вартість послуг підприємств у сфері інжинірингу, геології та геодезії
5	Обсяг реалізованих послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень	Ціна послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень	Вартість послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень
6	Кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи, у будівництві	Внутрішні поточні витрати на наукові та науково-технічні роботи, виконані власними силами наукових організацій у галузі наук – будівництво та архітектура	Вартість наукових та науково-технічних робіт у галузі наук – будівництво та архітектура
7	Чисельність працівників основної діяльності наукових організацій у будівництві	Середньомісячна заробітна плата працівників за видом економічної діяльності – дослідження і розробки	Вартість заробітної плати працівників за видом економічної діяльності – дослідження і розробки
8	Кількість виконаних наукових та науково-технічних робіт у будівництві	Величина фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві за рахунок коштів бюджету	Вартість виконаних наукових та науково-технічних робіт у будівництві
9	Обсяг експорту послуг Харківської області, пов'язаних з будівництвом	Обсяг імпорту послуг Харківської області, пов'язаних з будівництвом	Покриття експортом імпорту послуг Харківської області, пов'язаних з будівництвом
10	Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у будівництво	Офіційний курс гривні щодо долару США (середній за період)	Вартість прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у будівництво

Джерело: розроблено автором

Розраховані агрегатні індекси, що відображають вплив зовнішніх факторів на індивідуальні ланцюгові індекси інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківської області протягом 2008-2013 рр. наведені у Додатку В та Д.

Співставлення напрямів змін індексу цін на довгострокові кредити для юридичних осіб у національній валюті та агрегатного індексу цих цін наведено на рис. 2.11, дозволяє констатувати негативний вплив даного зовнішнього фактора на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області: зростання індексу цін на довгострокові кредити для юридичних осіб призводить до скорочення агрегатного індексу цін на довгострокові кредити для юридичних осіб, а отже скорочення обсягу інвестиційних ресурсів.

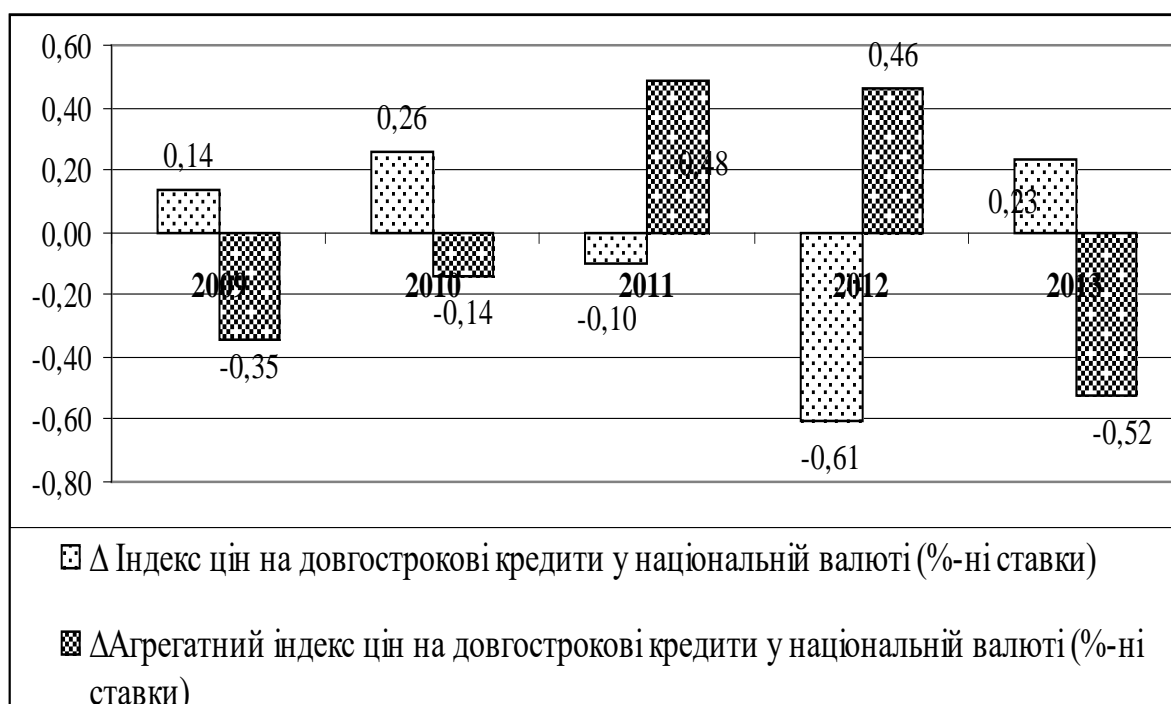

Рис. 2.11. Динаміка індексів цін та агрегатних індексів цін на довгострокові кредити для юридичних осіб у національній валюті у 2009-2013 рр.

Співставлення напрямів змін індексу цін послуг підприємств у сфері досліджень і розробок та агрегатного індексу цих цін наведено на рис. 2.12, дозволяє констатувати негативний вплив даного зовнішнього фактора на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області: зростання індексу цін послуг підприємств у сфері досліджень і розробок призводить до скорочення агрегатного індексу цих цін, і навпаки, тобто зростання цін призводить до скорочення обсягу спожитих послуг.

Рис. 2.12. Динаміка індексів цін та агрегатних індексів цін послуг підприємств у сфері досліджень і розробок у 2009-2013 рр.

Співставлення напрямів змін індексу цін послуг підприємств у сфері інжинірингу, геології та геодезії та агрегатного індексу цих цін наведено на рис. 2.13, дозволяє констатувати негативний вплив даного зовнішнього фактора на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області: зростання індексу цін послуг підприємств у сфері інжинірингу, геології та геодезії призводить до скорочення агрегатного індексу цих цін, і навпаки, тобто зростання цін призводить до скорочення обсягу спожитих послуг.

Рис. 2.13. Динаміка індексів цін та агрегатних індексів цін послуг підприємств у сфері інжинірингу, геології та геодезії у 2009-2013 рр.

Співставлення напрямів змін індексу цін послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень та агрегатного індексу цих цін наведено на рис. 2.14, дозволяє констатувати негативний вплив даного зовнішнього фактора на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області: зростання індексу цін послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень призводить до скорочення агрегатного індексу цих цін, і навпаки, тобто зростання цін призводить до скорочення обсягу спожитих послуг.

Рис. 2.14. Динаміка індексів цін та агрегатних індексів цін послуг підприємств у сфері технічних випробувань та досліджень у 2009-2013 рр.

Співставлення напрямів змін індексу внутрішніх поточних витрат на наукові та науково-технічні роботи, виконані власними силами наукових організацій у галузі наук – будівництво та архітектура та агрегатного індексу цих витрат наведено на рис. 215, дозволяє констатувати позитивний вплив даного зовнішнього фактора на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області: зростання індексу внутрішніх поточних витрат на наукові та науково-технічні роботи, виконані власними силами наукових організацій у галузі наук – будівництво та архітектура призводить до збільшення агрегатного індексу цих витрат, і навпаки, тобто зростання витрат призводить до збільшення обсягу здійснених наукових та науково-технічних робіт.

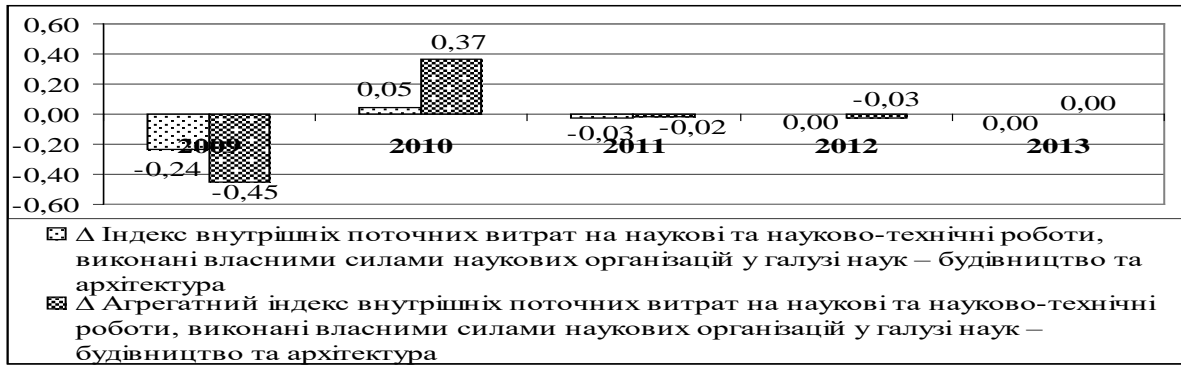

Рис. 2.15. Динаміка індексів та агрегатних індексів внутрішніх поточних витрат на наукові та науково-технічні роботи, виконані власними силами наукових організацій у галузі наук – будівництво та архітектура у 2009-2013 рр.

Співставлення напрямів змін індексу середньомісячної заробітної плати працівників за видом економічної діяльності – дослідження і розробки та агрегатного індексу цієї зарплати наведено на рис. 2.16, дозволяє констатувати позитивний вплив даного зовнішнього фактора на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області: зростання індексу середньомісячної заробітної плати працівників за видом економічної діяльності – дослідження і розробки призводить до збільшення агрегатного індексу цієї зарплати, і навпаки.

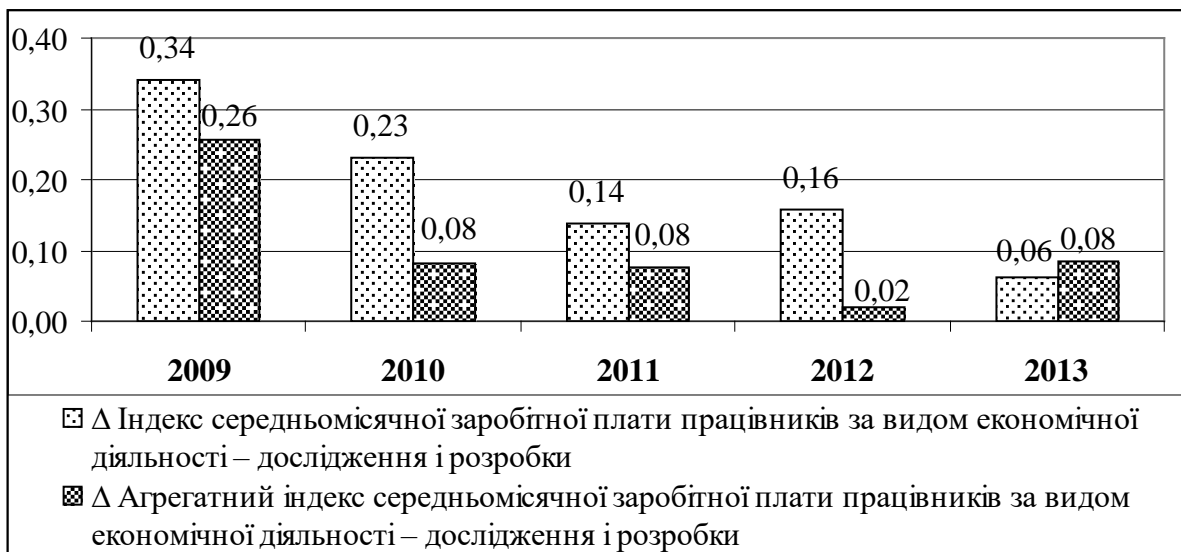

Рис. 2.16. Динаміка індексів та агрегатних індексів середньомісячної заробітної плати працівників за видом економічної діяльності – дослідження і розробки у 2009-2013 рр.

Співставлення напрямів змін індексу величини фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві за рахунок коштів бюджету та агрегатного індексу цих витрат наведено на рис. 2.17, дозволяє констатувати позитивний вплив даного зовнішнього фактора на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області: зростання індексу величини фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві за рахунок коштів бюджету призводить до збільшення агрегатного індексу цих витрат, і навпаки, тобто зростання витрат призводить до збільшення обсягу здійснених наукових та науково-технічних робіт у будівництві.

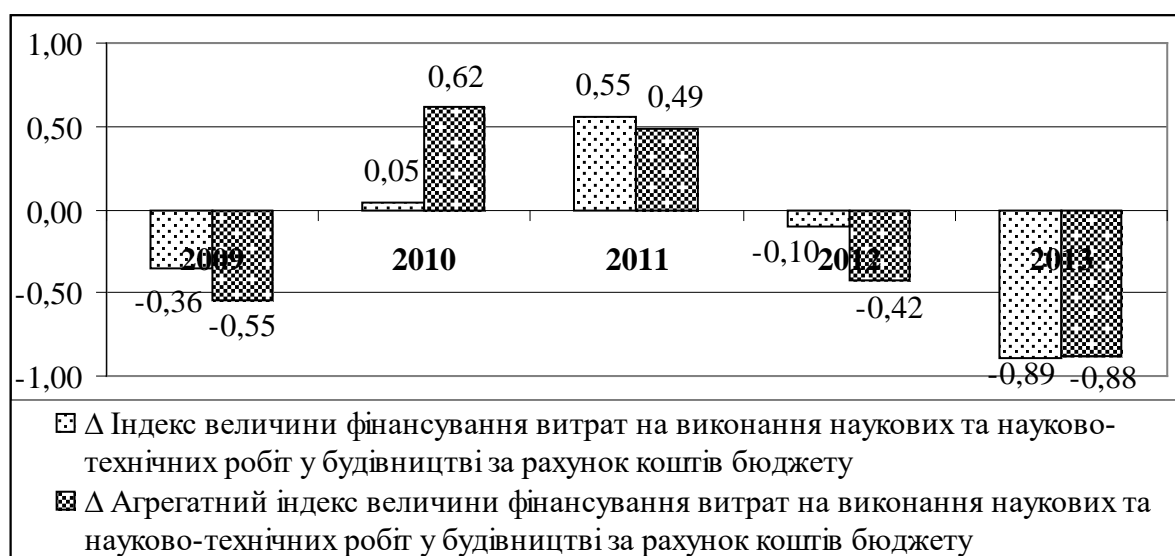

Рис. 2.17. Динаміка індексів та агрегатних індексів величини фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві за рахунок коштів бюджету у 2009-2013 рр.

Співставлення напрямів змін індексу обсягу імпорту послуг Харківської області, пов'язаних з будівництвом та агрегатного індексу обсягу імпорту наведено на рис. 2.18, дозволяє констатувати негативний вплив даного зовнішнього фактора на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області: зростання індексу обсягу імпорту послуг Харківської області, пов'язаних з будівництвом призводить до скорочення агрегатного індексу обсягу імпорту, і навпаки, тобто

зростання обсягу імпорту призводить до скорочення показника покриття експортом імпорту.

Рис. 2.18. Динаміка індексів та агрегатних індексів обсягу імпорту послуг Харківської області, пов'язаних з будівництвом у 2009-2013 рр.

Співставлення напрямів змін індексу офіційного курсу гривні щодо долару США та агрегатного індексу курсу наведено на рис. 2.19, дозволяє констатувати негативний вплив даного зовнішнього фактора на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області: зростання курсу гривні призводить до скорочення його агрегатного індексу, і навпаки, тобто здешевлення національної валюти призводить до скорочення прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у будівництво.

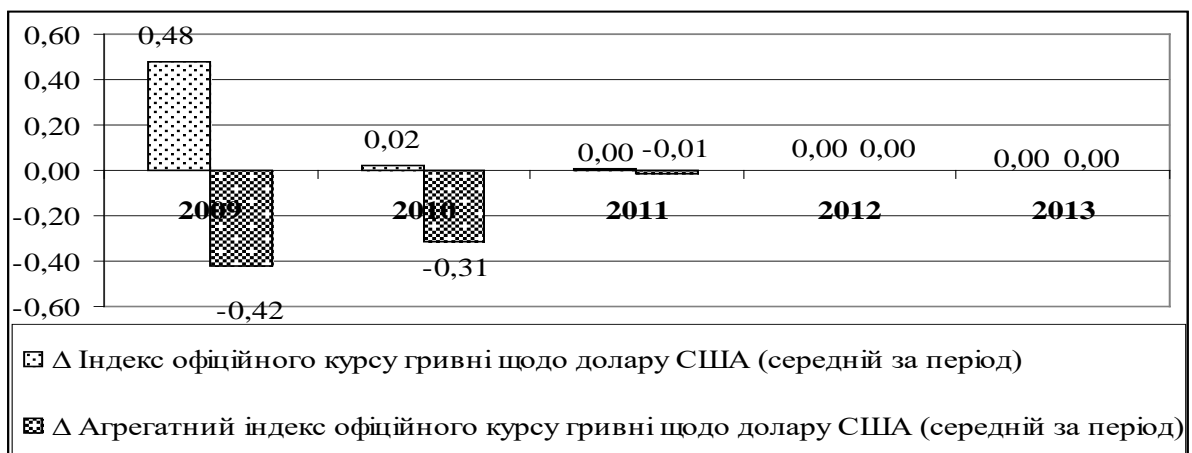

Рис. 2.19. Динаміка індексів та агрегатних індексів прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у будівництво у 2009-2013 рр.

2.3. Оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківського регіону

Наразі можна виділити два методичних підходи до оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону:

1) Об'єктний підхід – в якості інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону виступають результати інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій;

2) Процесний підхід – інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельної організації регіону визначається як комплексний процес створення та використання нових споживчих цінностей (товарів, послуг, техніки, технології тощо).

Процесний підхід до оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону акцентує увагу на дослідженні зміни обсягу інноваційно-інвестиційного забезпечення у часовому аспекті, в динаміці, інтенсивність зміни обсягу інноваційно-інвестиційного забезпечення. Об'єктний же підхід до оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону акцентує увагу на дослідженні на певний момент (наприклад, звітну дату) достатності інноваційно-інвестиційного забезпечення обсягам виробництва, потребам у інноваційно-інвестиційних ресурсах, рівню техніки і технології, що застосовується. Отже об'єднання переваг цих двох методичних підходів є основою об'єктивної і всебічної оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону.

У даній роботі пропонуємо використовувати комплексний об'єктно-процесний методичний підхід до оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій, тобто інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій розуміється одночасно і як процес, і як результат цілеспрямованої і організованої діяльності, що отримав завершеної форму у вигляді нових технологій, форм і методів будівництва, будівельно-

МОНТАЖНИХ ПОСЛУГ.

Рис. 2.20. Етапи методичного підходу до оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону як процесу і як об'єкту
(розроблено автором)

Методичний підхід до оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону, заснований на комплексному підході, як синтезі об'єктного і процесного підходів, який дозволяє розрахувати інтегральний показник інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону, з урахуванням часового та просторового аспектів, врахувати інтенсивність зміни і достатність інноваційно-інвестиційного забезпечення (рис. 2.20), що складається з таких послідовних етапів:

1. Формулювання мети дослідження – оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації Харківського регіону.

2. Відбір будівельних організації Харківського регіону для оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону. Пропонуємо у дослідженні використовувати будівельні організації Харківської області, чий вид економічної діяльності відноситься до класу 45.21 «Загальнобудівельні роботи». Так, було відібрано 10 будівельних організацій, коротка характеристика, яких наведена нижче:

- 1) Підприємство ПАТ «Трест Житлобуд – 1» має багаторічну історію розвитку, засноване у 1947 році як Харківський трест Міністерства вищої освіти. У 1964 році Трест було перейменовано в трест «Жилбуд-1». У відповідності з наказом регіонального відділення Фонду державного майна України по Харківській області від 1994 року Трест «Жилбуд-1» було перетворено на Відкрите акціонерне товариство "Жилбуд-1" (скорочено ВАТ «Жилбуд-1»). За роки діяльності підприємством побудовано 118 загально-освітніх шкіл, 204 дитячих садків, 30 закладів охорони здоров'я, 181 об'єкт торгівлі, 131 об'єкт громадського харчування та ряд унікальних об'єктів, серед яких приміщення театру опери та балету, палац спорту і таке інше. Товариство продовжує роботу по спорудженню об'єктів різноманітного призначення, серед яких значну долю займає житлове будівництво. У 2004 р. Товариство було перейменоване з ВАТ «Жилбуд-1» в ВАТ «Трест Жилбуд-1». У 2005 році відбулась реорганізація ВАТ «Трест Жилбуд-1» шляхом приєднання до ВАТ «Трест Жилбуд-1» ЗАТ «Опорядбуд». У 2010 році ВАТ

«Трест Жилбуд-1» було перейменоване в Публічне акціонерне товариство «Трест Житлобуд-1».

Основні види товарів або послуг, що їх виробляє чи надає товариство – виконання монтажно-будівельних робіт на об'єктах житла та цивільних об'єктах. Основними споживачами продукції є міськвиконком м. Харкова, підприємства міста, фізичні особи. Збут продукції відбувається шляхом прямих продаж квартир ПАТ «Трест Житлобуд – 1».

ПАТ «Трест Житлобуд – 1» продовжує роботу по спорудженню об'єктів різноманітного призначення, серед яких значну долю займає житлове будівництво. На теперішній час підприємство здійснює будівництво храму Святого Мученика Віктора, храм Святої Благовірної Цариці Тамари Харківської Єпархії, храму Святого Священномученика Валентина єпископа Інтерамського, реконструкцію Харківської обласної філармонії, будинку міської клінічної лікарні №30. Завершена реконструкція парку ім. Горького. В 2013 році введено в експлуатацію 44,7 тис. м² житла. Основним предметом діяльності підприємства є будівництво та введення в експлуатацію об'єктів різного призначення.

ПАТ «Трест Житлобуд – 1» постійно веде пошук новітніх технологій для організації та здійснення будівництва житла. Планується залучення розробок, які суттєво знизять собівартість будівництва, поліпшать експлуатаційні якості та споживчу і екологічну безпеку житла, а також зроблять його більш зручним у користуванні.

2) ПАТ «Південспецбуд» було створено у 1961 році. Основним завданням підприємства було будівництво Печеніжської плотини. Потім основним завданням підприємства було будівництво господарчих об'єктів регіону, водоочисних споруджень, каналізаційних та водопостачальних споруджень Харківського регіону. Основним видом діяльності підприємства наразі є будівництво об'єктів жилих домів, трубопроводів, тунелів та метрополітену, реконструкція очисних споруджень, усі види загальнобудівельних робіт. Основним ринком збуту послуг підприємства є

Харківська та Полтавська області основними замовниками є Управління з будівництва, ремонту і реконструкції міста Харківської міської ради, ВАТ СМБУ «Тунельбуд», Харківкоммуночиствод, ТОВ «БК «Крамміськбуд», ТОВ «Агрофірма «Пісчанська», ТОВ ВБК «Центренергобуд» і інші організації. На сьогоднішній день потреба в будівництві метрополітену, житлових будинках, якісних дорогах має великий попит, що є передумовою для подальшого розвитку ПАТ «Південспецбуд».

3) Основними видами діяльності підприємства **Публічне акціонерне товариство «Куряжський домобудівельний комплекс»** є будівництво житлових будинків, реконструкція будинків і споруджень для комерційного використання, виробництво залізобетонних виробів. ПАТ «КДБК» виступає генеральним підрядником, підрядником, замовником, забудовником, інвестором різних проектів у сфері нерухомості та житлового будівництва. За 2013 рік вартість виконаних будівельно-монтажних робіт склала 38264,9 тис. грн., вироблено залізобетонних виробів 3881,7 м³. Об'єктами будівництва ПАТ «КДБК» є житлові панельні багатоквартирні будинки. Продукція ПАТ «КДБК» є конкурентоспроможною на ринку будівництва нерухомості м. Харкова, має високу споживчу цінність через затребуваність на ринку житла «економ-класу» і високої якості споруджуваного житла, тому що пропозиція на ринку житла «економ-класу» не задовольняє існуючий попит. Інвестування в будівництво житла «економ-класу» на території України є досить перспективним й прибутковим напрямом. У вкладення коштів у будівництво житла «економ-класу» зацікавлена держава. На сьогоднішній день прибутковість проекту житла «економ-класу» значно перевищує показники будівництва елітного житла, крім того строк окупності проектів житла «економ-класу» досить менший ніж будівництва іншої нерухомості. Сезонність суттєво не впливає на реалізацію даного типу житла. ПАТ «КДБК» у своїй ціновій політиці намагається додержуватися ціноутворення, яке б задовольнило середній клас покупця. ПАТ «КДБК» практично не має

конкуrentів в сегменті реалізації житла «економ-класу» на ринку нерухомості.

Для будівництва житлових будинків із залізобетонних виробів серії 182 застосовуються основні інертні матеріали та метал, що повинні відповідати вимогам ДСТУ та технологіям виробництва. Основні постачальники сировини, матеріалів та комплектуючих: ПАТ «Марганцевий завод керамзіографію» - керамзіографій, ТОВ «Каскад», - метал, ТОВ «Восток граніт» - щебінь, ТОВ «Укрком-Будмат» - цемент, ПП «Екіпаж» - металопластикові вироби, ПАТ «Кременчугський річковий порт» - пісок, ТОВ СРБУ «Харківліфт-2» - ліфти, ПАТ «Курязький сілікатно - цегляний завод» - цегла, ТОВ «УМІТ» - надання послуг з роботи машин та механізмів та інші, АК «Харківобленерго», ПАТ «Трансгаз», ПАТ «Міськгаз», ТОВ «Енергоальянс – 2005» - енергетичні ресурси. Всі матеріали доступні, тому що виробляються вітчизняними товаровиробниками. За останній рік ціни на основні матеріали та енергетичні ресурси значно не зросли. Щоб в подальшому підприємство мало змогу нарощувати обсяги випуску і вирішувати цільові завдання з будівництва житлових будинків із залізобетонних виробів серії 182 необхідно працювати з питань поліпшення якості будівельно-монтажних робіт, переоснащення і модернізації виробництва, утепленню зовнішніх стінових панелей, проводити профілактичні, поточні і капітальні ремонти устаткування, засобів малої механізації, автотранспорту та техніки, залучати додатковий кваліфікований ресурс фахівців - професіоналів, робітників високої кваліфікації.

Підприємство постійно працює над новими розробками удосконалення житлових будинків серії 182, пошуком нових перспективних земельних ділянок для будівництва житлових будинків, використанням нових технологій та матеріалів, які б змогли відповідати вимогам енергозбереження, поліпшенням якості та вдосконаленням архітектурних рішень.

4) **Публічне акціонерне товариство «Шляхове ремонтно-будівельне управління №33»** створено в 1996 році на базі підприємства «ШРБУ-33» корпорації «Укравтодор» шляхом приватизації. До складу підприємства входить 9 виробничих баз, які розташовані у м. Харків та районах Харківської області.

Основними видами діяльності ПАТ «ШРБУ №33» є надання послуг з виконання монтажно-будівельних робіт, робіт по поточному та капітальному ремонтам, та будівництву автомобільних доріг загального користування,.

Для забезпечення якісного виконання робіт підприємство намагається використовувати у виробництві високоякісні сировину та матеріали, які існують на вітчизняному ринку. Підприємство дотримується умов щодо термінів постачання матеріалів та сировини, проводить ретельний контроль якості будівельної сировини з метою запобігання виконання робіт, які не відповідають вимогам Замовників. Проводиться політика застосування і постійного пошуку нових технологій і, по можливості, оновлення парку будівельних машин та обладнання. Проводиться аналіз своєї діяльності в порівнянні з конкурентами. На протязі останніх п'яти років керівництво ПАТ «ШРБУ №33» намагається проводити політику оновлення парку будівельних машин наскільки це можливо в умовах наслідків кризи та хронічного недофінансування виконаних обсягів робіт.

Діяльність ПАТ «ШРБУ №33» значно залежить від політики Держави з питань розвитку мережі та утримання доріг загального користування, від виділених коштів з Державного бюджету на фінансування дорожнього господарства. У 2012 р. в період підготовки до проведення фінальної частини ЄВРО-2012 було виконано, але не прийнято до теперішнього часу через відсутність коштів у Державному бюджеті дорожні роботи на суму 30406,4 тис. грн., що дуже негативно вплинуло на діяльність підприємства та фінансовий стан.

5) Харківське державне ремонтно-будівельне підприємство «ШЛЯХ» зареєстровано 23.07.1991 року. 03.01.1997 року підприємство переєстровано

у Акціонерне товариство закритого типу «Українське ремонтно-будівельне підприємство «ШЛЯХ». 17.01.2011 на загальних зборах АТЗТ «УРБП «ШЛЯХ» прийнято рішення про створення ТОВ «Харківшлях» та ТОВ «КСБ» шляхом виділення. 18.01.2011 Товариство переєстровано у **Приватне акціонерне товариство «Українське ремонтно-будівельне підприємство «ШЛЯХ»**. Основними видами діяльності ПрАТ «УРБП «ШЛЯХ» є будівництво будівель, виробництво дерев'яних будівельних конструкцій та столярних виробів, оптова торгівля будівельними матеріалами.

Стратегію подальшої діяльності щодо розширення виробництва, реконструкції, поліпшення фінансового стану Приватне акціонерне товариство «Українське ремонтно-будівельне підприємство «ШЛЯХ» вбачає у збільшенні асортименту наданих послуг., зниження вартості наданих послуг та підвищення їх якості, залучення до виконання послуг висококваліфікованих кадрів.

б) На підставі рішення засновницьких зборів акціонерів Акціонерного товариства «Будівельний торговий будинок», оформлених протоколом від 12.12.1995 р. створено **Приватне акціонерне товариство «Будівельний торговий будинок»**.

Основними видами діяльності є будівництво будівель, монтаж металевих конструкцій, виробництво інших меблів. Споруджені об'єкти нерухомості ПрАТ «Будівельний торговий будинок» реалізує фізичним та юридичним особам На сьогоднішній день зростає попит на об'єкти нерухомості, споруджені товариством, що є передумовою подальшого розвитку підприємства.

Стратегію подальшої діяльності щодо розширення виробництва, реконструкції, поліпшення фінансового стану Приватне акціонерне товариство «Будівельний торговий будинок» вбачає у своєчасному виконанні взятих зобов'язань та досягненні запланованого рівня прибутковості, освоєння нових технологій у будівництві.

7) **ПрАТ «Спецбудмонтаж»** - одна з найбільших будівельних організацій України, яка динамічно розвивається. Компанія є генеральним підрядчиком та спеціалізується на будівництві «під ключ» об'єктів промислового, житлового та соціально-культурного призначення. Товариство веде будівництво та реконструкцію об'єктів на основі проектно-конструкторських технологічних рішень. Це дозволяє компанії утримувати зайняті ринкові позиції та помірно збільшувати свою присутність на ринку будівельних послуг України. До складу ПрАТ «Спецбудмонтаж» входять три департаменти (департамент промислового будівництва, департамент цивільного будівництва, департамент спеціального будівництва), електромонтажне управління, управління механізації, проектний відділ. Підприємство має особисте виробництво бетону та залізобетонних конструкцій, металообробний комплекс, виробництво алюмінієвих та металопластикових конструкцій. В розпорядженні ПрАТ «Спецбудмонтаж» - підприємство з надання послуг спеціалізованої техніки та автотранспортне підприємство.

В 2014 році ПрАТ «Спецбудмонтаж» планує зосередитись на виконанні антикризової програми, яка передбачає суттєве обмеження видатків, оптимізацію чисельності персоналу, реструктуризацію боргових зобов'язань, пошук нових замовників як в Україні, так і за її межами.

8) **Приватне акціонерне товариство «Астарта Млинелеваторбуд»** було створено 70 років тому, як державне підприємство. З 24.02.1994 р. реорганізовано і перейменовано в Закрите акціонерне товариство АСТАРТА «Млинелеваторбуд». З 17.05.2011р ЗАТ «АСТАРТА Млинелеваторбуд» перейменовано в Приватне акціонерне товариство «Астарта Млинелеваторбуд».

Основними видами діяльності ПрАТ «АСТАРТА МЕБ» є будівництво будівель, виробництво дерев'яних будівельних конструкцій та столярних виробів, діяльність автомобільного вантажного транспорту.

ПрАТ «АСТАРТА МЕБ» веде будівництво об'єктів промислового та непромислового призначення, об'єктів по переборці та зберіганню зерна та сільгосппродуктів; виконання будівельно-монтажних робіт на об'єктах по переробці та зберіганню зерна та сільхозпродуктів, підготовчі роботи, розбирання та знесення будівель, земельні роботи, улаштування основ та фундаментів; роботи по благоустрою територій, матеріально-технічне забезпечення будівництва; виробництво дерев'яних будівельних конструкцій та теслярських виробів; укладання підрядних, прямих господарчих договорів з організаціями, підприємствами та приватними особами на виконання робіт; здійснює купівлю сировини, матеріалів, обладнання та інших ресурсів, які необхідні для виконання господарчих договорів; укладання договорів субпідряду, здійснює роботи відповідно до укладених договорів; самостійно вирішує питання розвитку власної матеріально-технічної бази, здійснює діяльність вантажного транспорту. Щоб уникнути росту збитків, товариство поширює і використовує види додаткової діяльності, а саме здавання в оренду приватним підприємцям площ будівель та споруд, які значаться на балансі підприємства. Діяльність підприємства залежить від сезонних змін, від фінансового стану замовників, та їх кількості.

9) Публічне акціонерне товариство «Українське спеціальне будівельно-монтажне підприємство «Укрспецбудмонтаж» створено у 1994 році шляхом перетворення державного підприємства «Укрспецбудмонтаж» в акціонерне товариство, засноване Регіональним відділенням Фонду державного майна України. До складу ПАТ «Укрспецбудмонтаж» входить одна філія (без права юридичної особи), розташована в м. Києві. Філія знаходяться на самостійному балансі.

ПАТ «Укрспецбудмонтаж» і його підрозділи виконують спеціальні будівельно-монтажні роботи на будівництві Київського, Харківського і Дніпропетровського метрополітенів із початку їх будівництва і інших об'єктів житлового і соціально-культурного призначення на території України. Так, ПАТ "Укрспецбудмонтаж" здійснювало інженерно-геологічні

дослідження, будівельні та бурильні роботи, будівельне водопониження, глибинне водопониження, ін'єкційне, хімічне і електрохімічне закріплення ґрунтів, цементацію ґрунтів, надавало в оренду будівельні машини та механізми. Підприємство також здійснює буріння свердловин та кріплення котлованів, штучне заморожування ґрунтів. При проходці тунелів у сипучих породах застосовується анкерне кріплення з комплексною механізацією робіт. При спорудженні тунелів відкритим способом робіт застосовується котлований спосіб робіт з пальовим кріпленням стінок. Роботи організовані потоком і всі трудомісткі процеси повністю механізовані сучасною палезабивною, буровою, землерийною, навантажувально-розвантажувальною та монтажною технікою. За час своєї діяльності ПАТ «Укрспецбудмонтаж» накопичило унікальний досвід виробництва спеціальних способів робіт при будівництві тунелів, метрополітенів і інших будівельних споруд. Останні роки господарсько-фінансову діяльність підприємство здійснювало на території України та Росії (послуги по наданню в оренду спеціального будівельного обладнання). ПАТ «Укрспецбудмонтаж» укомплектоване висококваліфікованими спеціалістами, оснащене сучасним обладнанням вітчизняного і імпортного виробництва, яке дозволяє виконувати повний комплекс спеціальних будівельно-монтажних робіт в найважчих інженерно-геологічних і гідро-геологічних умовах. Основним фактором, що порушує режим функціонування підприємства є нестабільність фінансування будівництва і недостатня кількість замовлень БМР у розмірах, що забезпечували б повне завантаження підприємства.

ПАТ «Укрспецбудмонтаж» за своїм профілем (гірничо-капітальні роботи) має на Україні та регіональному рівні конкурентів: СБМУ «Тунельбуд», МП «Аргут», ПАТ «Промисел», ЗАТ «Трансмост» та ін.

10) **Товариство з обмеженою відповідальністю «Мегаінвестбуд»** засновано шляхом об'єднання майна юридичних та фізичних осіб резидентів України.

Основним видом діяльності є будівництво житлових комплексів та надання послуг з технічного нагляду за будівництвом житлових будинків. Основними клієнтами є юридичні особи. На сьогоднішній день, у зв'язку з кризою попит на житло зменшився, але попит – є. Ціни на первинному ринку житла стимулюють розвиток будівництва нерухомості. В галузі будівництва існує ряд конкурентів, які визначаються сформованою структурою управління процесами будівництва, розвинутою матеріально-технічною базою, багаторічним досвідом.

Складний процес отримання і узгодження земельних ділянок під житлове будівництво, розроблених проектів та отримання дозволів на будівництво в контролюючих органах, які в свою чергу тільки подовжують строки будівництва і строки здачу їх в експлуатацію, обтяжливі податкові зобов'язання, нестабільність економічного розвитку – найбільші проблем, які впливають на діяльність ТОВ «Мегаінвестбуд».

Стратегію подальшої діяльності щодо розширення виробництва, реконструкції, поліпшення фінансового стану ТОВ «Мегаінвестбуд» вбачає у своєчасному виконанні взятих зобов'язань та досягненні запланованого рівня прибутковості, початку проектування та будівництві нових об'єктів.

3. Збирання та систематизація інформації для оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону. Пропонуємо використовувати офіційну фінансову звітність та дані первинного бухгалтерського обліку вище перелічених будівельних організацій Харківського регіону для оцінки їх інноваційно-інвестиційного забезпечення.

4. Оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону як процесу і як об'єкту. Даний етап складається з наступних під етапів:

4.1. Відбір показників, які характеризують інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельної організації регіону як процес і як об'єкт

Наступні показники характеризують інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельної організації регіону як процес:

1. Коефіцієнт оновлення (K_O , од.) показує, яку частину від наявних на кінець звітнього періоду основних засобів становлять нові основні засоби. Розраховується за формулою:

$$K_O = V_{OЗН} / ЗВ_{OФ}, \quad (2.7)$$

де, $V_{OЗН}$ – вартість нових основних засобів, що надійшли за період, грн.,
 $ЗВ_{OФ}$ – залишкова вартість основних засобів, грн. [80]

2. Коефіцієнт вибуття (K_B , од.), показує, яка частина основних засобів, з якими підприємство почало діяльність у звітному періоді, вибула через застарілість або з інших причин. Розраховується за формулою:

$$K_B = V_{OЗВ} / ЗВ_{OФ}, \quad (2.8)$$

де, $V_{OЗВ}$ – вартість основних засобів, що вибули за період, грн.,
 $ЗВ_{OФ}$ – залишкова вартість основних засобів, грн. [80]

3. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів ($K_{ДЗПК}$, од.) характеризує структуру капіталу, у розрахунку приймаються лише довгострокові джерела коштів (капіталізовані джерела). Розраховується за формулою:

$$K_{ДЗПК} = ДП / (ВК + ДП), \quad (2.9)$$

де, ДП – довгострокові пасиви, грн.,

ВК – власний капітал, грн.

Зростання коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів в динаміці є в певному сенсі негативною тенденцією і означає, що з позиції довгострокової перспективи підприємство все сильніше і сильніше залежить від зовнішніх інвесторів [80].

4. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел ($K_{ФНКД}$, од.) показує частку власного капіталу в загальній сумі довгострокових джерел фінансування, яка повинна бути достатньо висока. Вказується нижня межа цього показника - 0,6 (або 60%). Адже в підприємство з високою часткою власного капіталу кредитори вкладають свої кошти більш охоче, оскільки таке підприємство характеризується істотною фінансовою незалежністю. Розраховується за формулою:

$$K_{\text{ФНКД}} = \text{ВК} / (\text{ВК} + \text{ДП}), \quad (2.10)$$

де, ВК – власний капітал, грн.,

ДП – довгострокові пасиви, грн. [80]

5. Для характеристики ефективності інвестицій та ділової активності організацій в обліково-аналітичній практиці крім темпових показників використовують коефіцієнт стійкості економічного зростання ($K_{\text{СЕЗ}}$, од.), що розраховується за формулою:

$$K_{\text{СЕЗ}} = (\text{ЧП} - \text{Д}) / \text{ВК}, \quad (2.11)$$

де ЧП – чистий прибуток, грн.,

Д – дивіденди, що виплачуються акціонерам, грн.,

ВК – власний капітал, грн.

Власний капітал може збільшуватися або за рахунок випуску акцій, або за рахунок реінвестування прибутку. Таким чином, коефіцієнт стійкості економічного зростання показує, якими темпами в середньому збільшується власний капітал за рахунок фінансово-господарської діяльності, а не за рахунок залучення додаткового акціонерного капіталу. Коефіцієнт стійкості економічного зростання показує, якими в середньому темпами може розвиватися комерційна організація надалі, не змінюючи вже сформовані відносини між різними джерелами фінансування, фондівіддачею, рентабельністю виробництва, дивідендною політикою та іншими показниками [80].

6. Частка відрахувань з чистого прибутку на розвиток виробництва ($\text{Ч}_{\text{ВЧПРВ}}$, од.) використовується для оцінки пропорцій розподілу чистого прибутку на частини: на ту, що капіталізується і ту, що споживається; з метою забезпечення необхідного обсягу інвестицій для виробничого розвитку і необхідної норми доходності на інвестований капітал власниками організації. Розраховується за формулою:

$$\text{Ч}_{\text{ВЧПРВ}} = \text{РП} / \text{ЧП}, \quad (2.12)$$

де, РП – реінвестований прибуток, грн.,

ЧП – величина чистого прибутку, грн. [172].

7. Для оцінки структури формування капіталу організації розраховується коефіцієнт самофінансування (K_C , од.), який показує ступінь самофінансування організації по відношенню до створеного багатства. Розраховується за формулою:

$$K_C = CD / (ЗД_{ФД} + ВД_{ФД}) = (РП + АВ) / (ЗД_{ФД} + ВД_{ФД}), \quad (2.13)$$

де, CD – самофінансований дохід, грн.,

$ЗД_{ФД}$ – сума зовнішніх джерел фінансових доходів, грн.,

$ВД_{ФД}$ – сума внутрішніх джерел фінансових доходів, грн.,

$РП$ – реінвестований прибуток, грн.,

$АВ$ – сума амортизаційних відрахувань, грн. [172]

8. Грошовий потік від інвестиційної діяльності – це надходження і витрачання грошових коштів, пов'язані з процесом реального і фінансового фінансування. Головна мета аналізу грошового потоку від інвестиційної діяльності є виявлення:

- рівня достатності грошових коштів для інвестиційної діяльності,
- ефективності і інтенсивності його використання у процесі інвестиційної діяльності,
- вивчати фактори і спрогнозувати збалансованість і синхронізацію притоку і відтоку грошових коштів за обсягом і часом для забезпечення поточної і перспективної платоспроможності організації.

Темп приросту грошового потоку від інвестиційної діяльності дозволяє встановити тенденції зміни його обсягу ($ТП_{ГПД}$, од.). Розраховується за формулою:

$$ТП_{ГПД} = (ГП_{ІД1} - ГП_{ІД0}) / ГП_{ІД0}, \quad (2.14)$$

$ГП_{ІД0}$, $ГП_{ІД1}$ – грошовий потік від інвестиційної діяльності у базовому та звітному періодах відповідно, грн. [172]

9. Для визначення здатності організації нарощувати грошові кошти в результаті інвестиційної діяльності пропонується визначати питому вагу грошового потоку від інвестиційної діяльності ($ПВ_{ГПД}$) у формуванні

позитивного (від'ємного) чистого грошового потоку організації, за формулою:

$$ПВ_{ГП_{\text{ІД}}} = ГП_{\text{ІД}} / ЧГП, \quad (2.15)$$

$ГП_{\text{ІД}}$ – грошовий потік від інвестиційної діяльності, грн.,

$ЧГП$ – чистий грошовий потік організації, грн. [172]

10. Питома вага витрат на використання науково-технічних досягнень ($П_{\text{ВІ}}$, од.), показує витрати на запровадження нових технологій і нової техніки в обсязі виручка від реалізації продукції (робіт, послуг):

$$П_{\text{ВІ}} = В_{\text{НТ}} / ВР, \quad (2.16)$$

де $В_{\text{НТ}}$ – витрати на запровадження нових технологій і нової техніки, грн.;

$ВР$ – виручка від реалізації продукції (робіт, послуг), грн.; [1]

11. Питома вага персоналу, задіяного в інноваційних проектах підприємства ($К_{\text{П}}$, од.):

$$К_{\text{П}} = Ч_{\text{ПІП}} / Ч_{\text{ПСС}}, \quad (2.17)$$

де $Ч_{\text{ПІП}}$ – загальна чисельність персоналу, задіяного в інноваційних проектах, од.;

$Ч_{\text{ПСС}}$ – середньорічна списочна чисельність працівників, од. [172]

Наступні показники характеризують інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельної організації регіону як об'єкт:

1. Частка активної частини основних засобів ($К_{\text{АЧОЗ}}$, од.) показує, яку частину основних засобів становлять активи, які безпосередньо беруть участь у виробничо-технологічному процесі. Розраховується за формулою:

$$К_{\text{АЧОЗ}} = В_{\text{АЧОЗ}} / В_{\text{ОЗ}}, \quad (2.18)$$

де $В_{\text{АЧОЗ}}$ – вартість активної частини основних засобів, грн.;

$В_{\text{ОЗ}}$ – вартість основних засобів, грн. [80]

2. Коефіцієнт придатності ($К_{\text{П}}$, од.) використовується в аналізі для характеристики стану основних засобів, розкриває частку вартості основних засобів, яка ще не списана на витрати в попередніх періодах, в первісній (відновлювальній) вартості. Розраховується за формулою:

$$K_{\Pi} = 3B_{\text{ОФ}} / ПB_{\text{ОФ}}, \quad (2.19)$$

де, $3B_{\text{ОФ}}$ – залишкова вартість основних засобів, грн.,

$ПB_{\text{ОФ}}$ – первісна вартість основних засобів, грн. [80]

3. Коефіцієнт концентрації власного капіталу ($K_{\text{КВК}}$, од.), характеризує частку майна власників підприємства в загальній сумі засобів, авансованих в його діяльність. Розраховується за формулою:

$$K_{\text{КВК}} = ВК / ДЗ, \quad (2.20)$$

де, $ВК$ – власний капітал, грн.,

$ДЗ$ – всього джерел засобів, грн..

Чим вище значення цього коефіцієнта, тим організація є більш фінансово стійкою, стабільною і незалежною від зовнішніх кредиторів. [80]

4. Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень ($K_{\text{СПДВ}}$, од.) показує, яка частина основних засобів та інших необоротних активів профінансована зовнішніми інвесторами, тобто в певному сенсі належить їм, а не власникам підприємства. Розраховується за формулою:

$$K_{\text{СПДВ}} = ДП / 3B_{\text{НА}}, \quad (2.21)$$

де, $ДП$ – довгострокові пасиви, грн.,

$3B_{\text{НА}}$ – залишкова вартість необоротних активів, грн.

Логіка розрахунку цього показника заснована на припущенні, що довгострокові позички і позики використовуються для фінансування основних засобів та інших капітальних вкладень [80].

5. Показник фондівдачі ($ФВ$, од.) показує, скільки гривень виручки від продажу товарів, продукції, робіт і послуг припадає на одну гривню вкладену в основні засоби. Він є основним оціночним показником і розраховується за формулою:

$$ФВ = ВР / СВ_{\text{ОЗ}}, \quad (2.22)$$

де, $ВР$ – виручка від реалізації продукції (робіт, послуг), грн.;

$СВ_{\text{ОЗ}}$ – середня вартість основних засобів, грн.

За інших рівних умов зростання показника в динаміці розглядається як сприятлива тенденція [80].

6. Коефіцієнт генерування доходів ($K_{ГД}$, од.) є узагальнюючим показником ефекту; дозволяє оцінити рентабельність інвестицій з позицій всіх зацікавлених осіб, характеризується можливістю генерування доходів від активів і показує, скільки гривень операційного прибутку припадає на одну гривню, вкладений в активи даної організації. Коефіцієнт є модифікацією показника ресурсовіддачі, розраховувати не через обсяг реалізації, а за допомогою операційного прибутку. Він дозволяє зробити оцінку загальноекономічної ефективності використання сукупних ресурсів комерційної організації за допомогою показника прибутку до вирахування відсотків і податків і розраховується за формулою:

$$K_{ГД} = П_{ВП} / A, \quad (2.23)$$

де, $П_{ВП}$ – прибуток до вирахування відсотків і податків, грн.;

A – вартісна оцінка (підсумок балансу по активу), грн.

Зростання коефіцієнта генерування доходів в динаміці розглядається як позитивна тенденція. [80]

7. Коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу або загальної рентабельності активів ($K_{РСК}$, од.) характеризує з позиції інвесторів рівень прибутковості активів, у які вкладено сукупний капітал. Коефіцієнт дозволяє зіставити величину чистого прибутку до величини активів і розраховується за формулою:

$$K_{РСК} = ЧП / A, \quad (2.24)$$

де $ЧП$ – величина чистого прибутку, грн.

A – вартісна оцінка (підсумок балансу по активу), грн. [80]

8. Показник фондоозброєності праці ($ФО$ грн./чол.), може зростати, як за рахунок введення в експлуатацію нових виробничих потужностей, тобто збільшення середньорічної вартості основних фондів, так і за рахунок скорочення чисельності робітників, тобто впровадження багатостатного обслуговування, освоєння суміжних професій, широкої механізації і автоматизації будівництва, розраховується за формулою:

$$ФО = СВ_{ОЗ} / ЧП_{СС}, \quad (2.25)$$

$СВ_{03}$ – середня вартість основних засобів, грн.

$ЧП_{CC}$ – середньорічна списочна чисельність працівників, чол. [172]

9. Фондорентабельність (ФР, од.) визначається відношенням прибутку, отриманого підприємством від продажу продукції до середньої вартості основних виробничих фондів, од.:

$$ФР = ЧП / СВ_{03}, \quad (2.26)$$

де ЧП – величина чистого прибутку, грн.

$СВ_{03}$ – середня вартість основних засобів, грн. [172].

10. Для оцінки ефективності інвестицій використовується такий показник, як додатковий вихід продукції (послуг) на гривню інвестицій:

$$ЕІ = (ВО_2 - ВО_1) / ДІ, \quad (2.27)$$

де, ЕІ – показник ефективності інвестицій, од.,

$ВО_1, ВО_2$ – валовий обсяг виробництва продукції (надання послуг) відповідно при вихідних та додаткових інвестиціях, грн.,

$ДІ$ – сума додаткових інвестицій, грн. [172]

11. Результативність освоєння (впровадження) нововведень ($Р_{ОН}$, од.):

$$Р_{ОН} = К_{ВН} / К_{РН}, \quad (2.22)$$

де $К_{ВН}$ – кількість впроваджених нововведень за рік, од.;

$К_{РН}$ – кількість розроблених нововведень за рік, од.

При розрахунку цього показника важливим є визначення моменту впровадження розробленої інновації. Прийнято вважати для продукції виробничого призначення даними моментом дату початку промислової експлуатації. Цей показник необхідний для комплексної оцінки інноваційних можливостей підприємства, тому що скорочення інноваційного лага між розробкою і впровадженням нововведення все більш актуально в даний час [172].

4.2. Розрахунок показників, які характеризують інноваційно-інвестиційне забезпечення 10 вищенаведених будівельних організацій Харківського регіону за 2009-2013 рр. як процес і як об'єкт .

4.3. Формування матриці вихідних даних з показників, які

характеризують інноваційно-інвестиційне забезпечення 10 вищенаведених будівельних організацій Харківського регіону як процес і як об'єкт, та їх градація на ті, чиє зростання свідчить про покращення інноваційно-інвестиційного забезпечення, і на ті, чиє зростання, навпаки, говорить про його погіршення.

4.4. Стандартизація показників, які характеризують інноваційно-інвестиційне забезпечення вищенаведених будівельних організацій Харківського регіону як процес і як об'єкт наступним чином:

вдбір серед розрахованих показників для 10 будівельних організацій Харківського регіону у кожному році протягом 2009-2013 рр. зразкового показника (максимальної величини показника, чиє зростання свідчить про покращення інноваційно-інвестиційного забезпечення, і мінімальної величини показника, чиє зменшення свідчить про покращення інноваційно-інвестиційного забезпечення);

ділення показників, чиє зростання свідчить про покращення інноваційно-інвестиційного забезпечення на зразковий показник (максимальну величину) кожної з 10 будівельних організацій Харківського регіону у кожному році протягом 2009-2013 рр.;

і, навпаки, ділення зразкового показника (мінімальної величини) кожного року протягом 2009-2013 рр. на показники, які характеризують інноваційно-інвестиційне забезпечення кожної з 10 будівельних організацій Харківського регіону, чиє зменшення свідчить про покращення інноваційно-інвестиційного забезпечення .

4.5. Розрахунок інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту як середньої величини зі стандартизованих показників які характеризують інноваційно-інвестиційне забезпечення для 10 будівельних організацій Харківського регіону у кожному році протягом 2009-2013 рр.

5. Аналіз інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення 10 вищенаведених будівельних організацій Харківського

регіону як процесу і як об'єкту.

У табл. 2.5 наведено максимальні і мінімальні величини інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту серед будівельних організації Харківського регіону протягом 2009 -2013 рр.

Таблиця 2.5

Максимальні і мінімальні величини інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту будівельних організації Харківського регіону у 2009 -2013 рр.

Рік	2009	2010	2011	2012	2013
Максимальна величина інтегрального показника інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу будівельних організації Харківського регіону					
0,41 ПрАТ «Будівельний торговий будинок»	0,52 ТОВ «Мегаінвестбуд»	2,38 ПАТ «Укрспец- будмонтаж»	0,39 ПрАТ «Спецбуд- монтаж»	0,46 ПАТ «Південспецбуд»	
Мінімальна величина інтегрального показника інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу будівельних організації Харківського регіону					
0,16 ТОВ «Мегаінвест- буд»	0,11 ПАТ «Шляхове ремонтно- будівельне управління №33»	0,10 ПрАТ «Астарта Млинеле- ваторбуд»	0,09 ПАТ «Трест Житлобуд – 1»	0,10 ПАТ «Укрспецбуд- монтаж»	
Максимальна величина інтегрального показника інноваційно-інвестиційного забезпечення як об'єкту будівельних організації Харківського регіону					
0,57 ПрАТ «Астарта Млинеле- ваторбуд»	0,60 ПАТ «Трест Житлобуд – 1»	0,51 ПАТ «Куражський домобудівель- ний комплекс»	0,53 ПАТ «Укрспец- будмонтаж»	0,44 ПАТ «Шляхове ремонтно- будівельне управління №33»	
Мінімальна величина інтегрального показника інноваційно-інвестиційного забезпечення як об'єкту будівельних організації Харківського регіону					
0,14 ПАТ «Укрспец- будмонтаж»	0,17 ПАТ «Укрспец- будмонтаж»	0,20 ПрАТ «УРБП «ШЛЯХ»	0,11 ПАТ «Півден- спецбуд»	0,09 ПАТ «Південспецбуд»	

Впродовж 2009-2013 рр. в середньому найвищі величини інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу серед будівельних організації Харківського регіону мало ПАТ «Укрспецбудмонтаж», як об'єкту – ПрАТ «Астарта Млинелеваторбуд». Впродовж 2009-2013 рр. в середньому найнижчі величини інтегральних

показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу серед будівельних організації Харківського регіону мало ПрАТ «УРБП «ШЛЯХ», як об'єкту - ПАТ «Південспецбуд». На рис. 2.21 - 2.30 наведено динаміку інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту 10 будівельних організацій Харківського регіону у 2009 - 2013 рр.

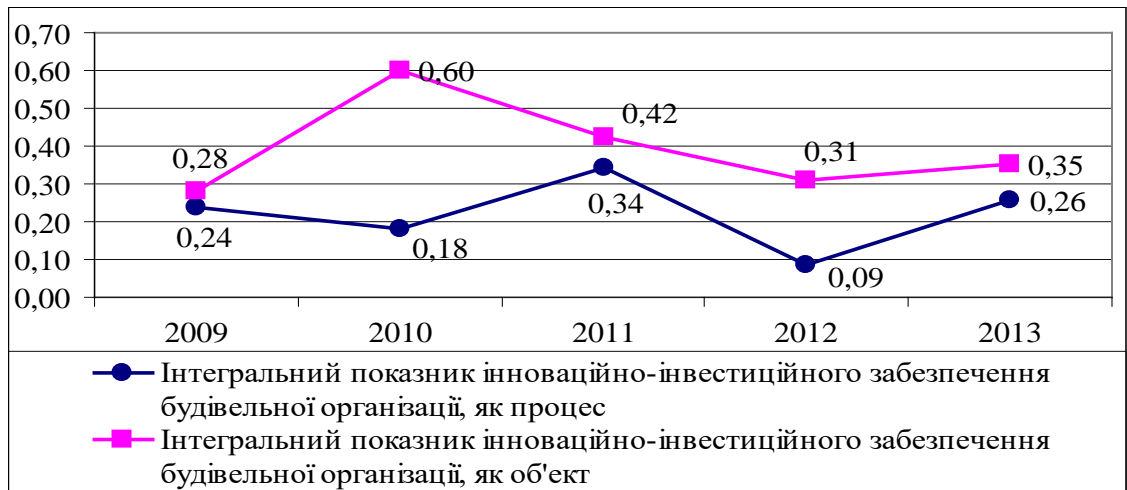

Рис. 2.21. Динаміка інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту будівельної організації Харківського регіону – ПАТ «Трест Житлобуд – 1» у 2009-2013 рр.

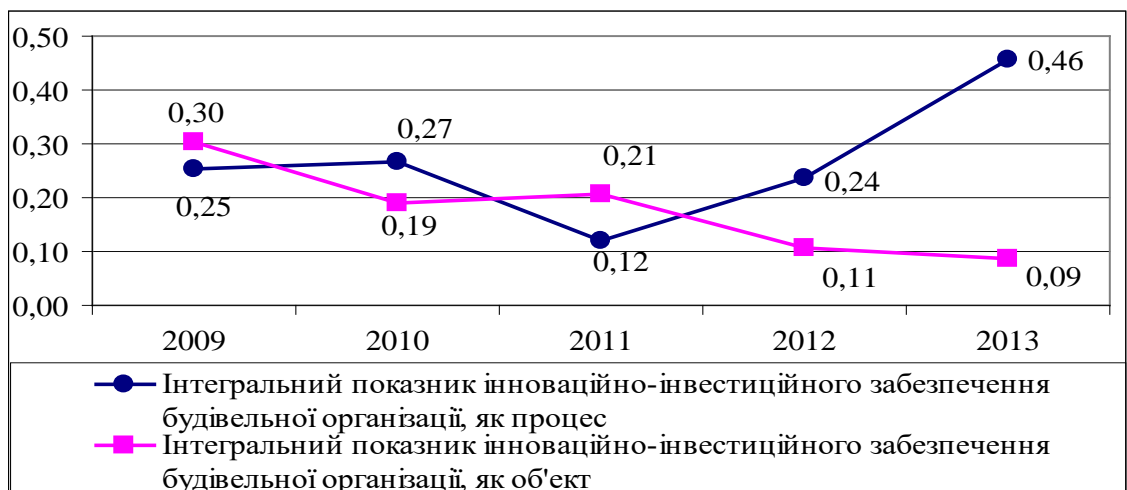

Рис. 2.22. Динаміка інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту будівельної організації Харківського регіону – ПАТ «Південспецбуд» у 2009-2013 рр.

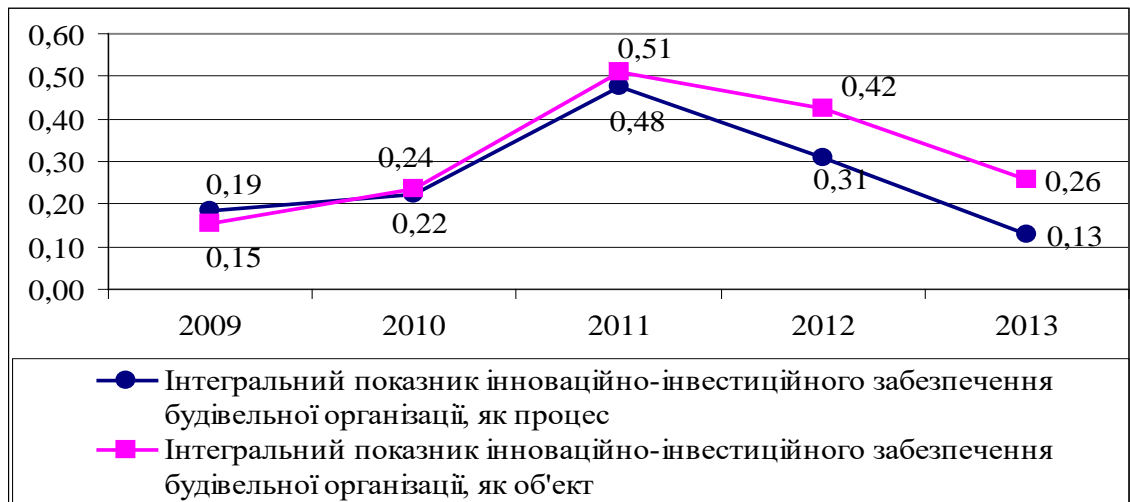

Рис. 2.23. Динаміка інтегральних показників ПАТ «Куряжський домобудівельний комплекс» у 2009-2013 рр.

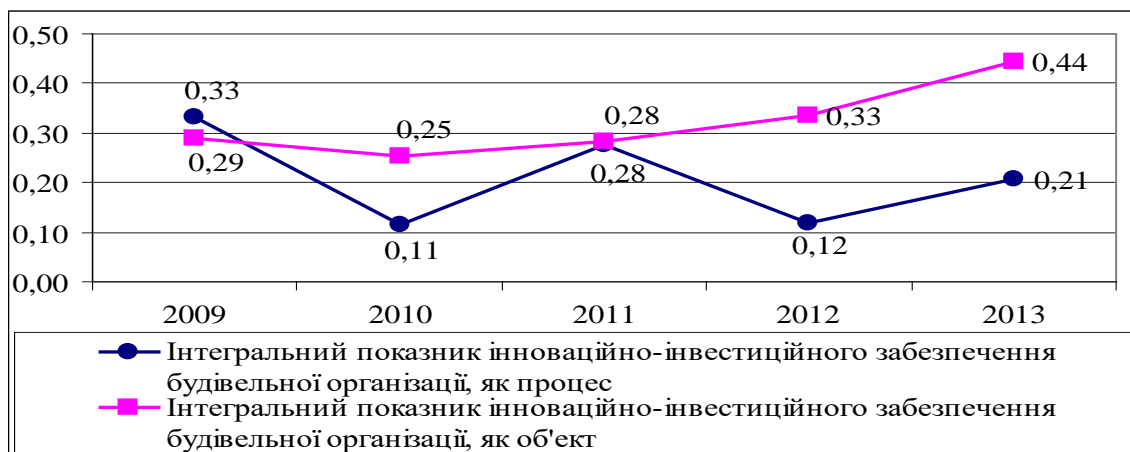

Рис. 2.24. Динаміка інтегральних показників ПАТ «Шляхове ремонтно-будівельне управління №33» у 2009-2013 рр.

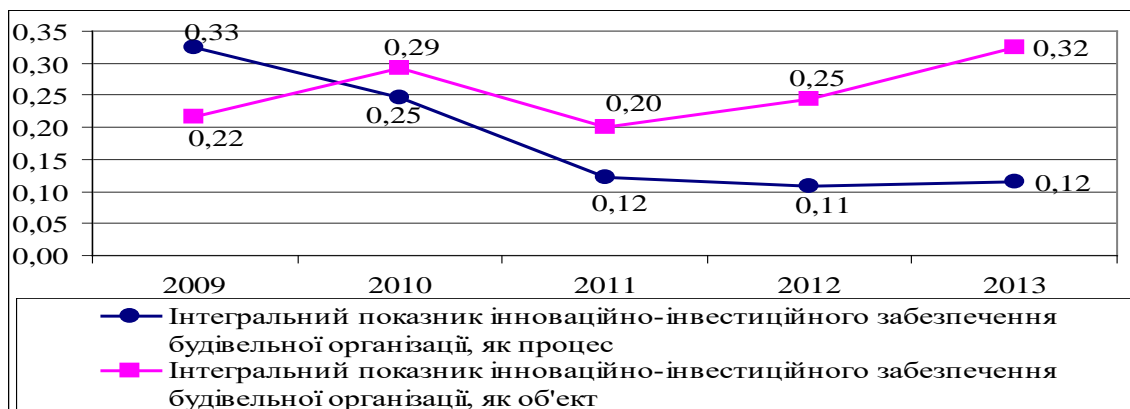

Рис. 2.25. Динаміка інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту будівельної організації Харківського регіону – ПрАТ «УРБП «ШЛЯХ» у 2009-2013 рр.

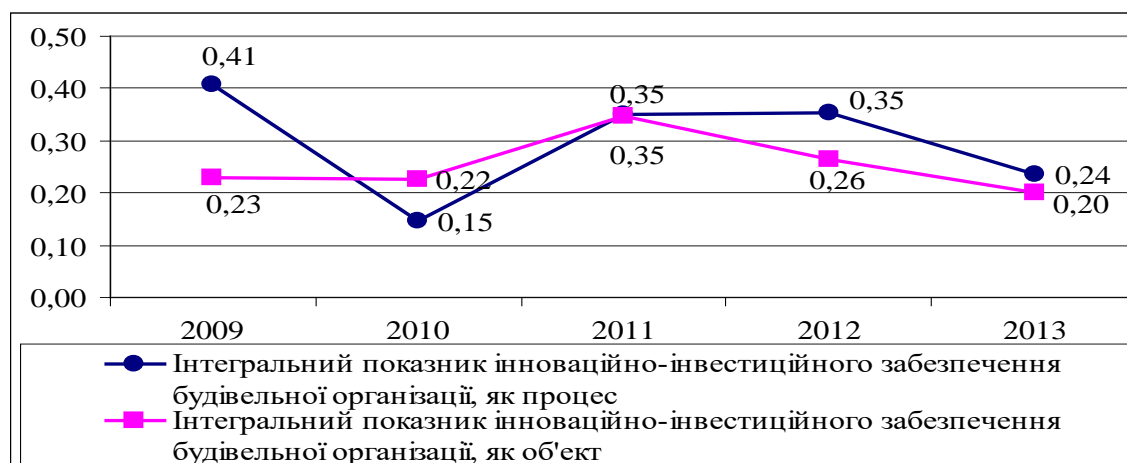

Рис. 2.26. Динаміка інтегральних показників ПрАТ «Будівельний торговий будинок» у 2009-2013 рр.

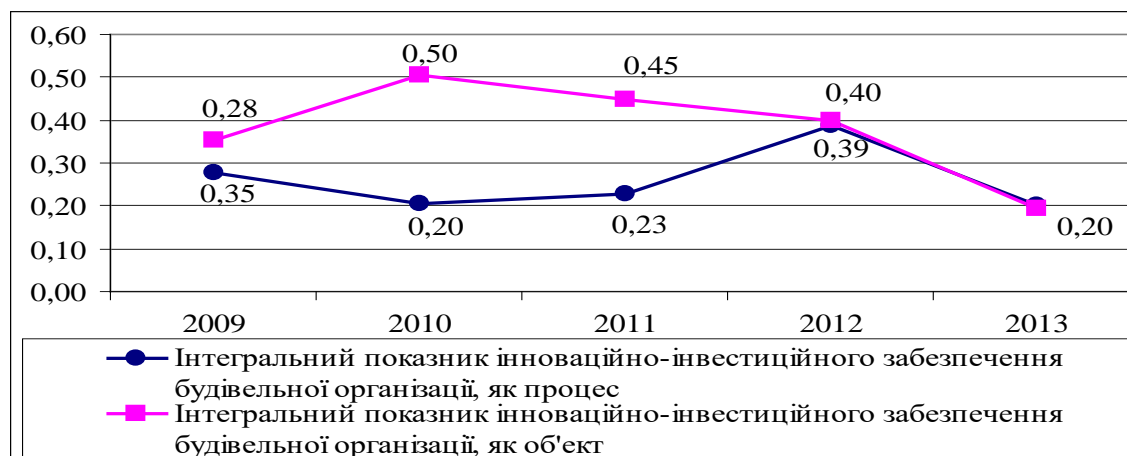

Рис. 2.27. Динаміка інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту будівельної організації Харківського регіону ПрАТ «Спецбудмонтаж» у 2009-2013 рр.

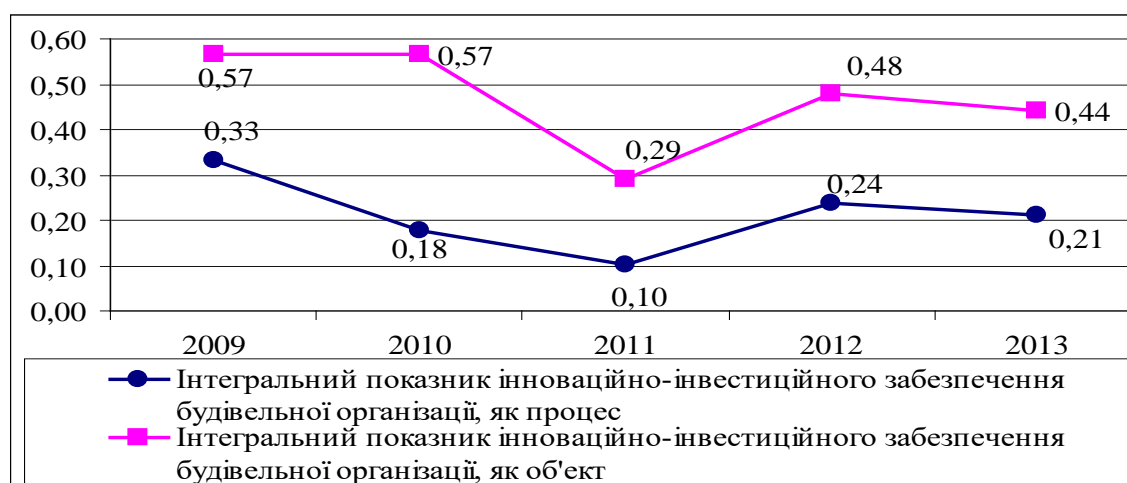

Рис. 2.28. Динаміка інтегральних показників ПрАТ «Астарта Млинелеваторбуд» у 2009-2013 рр.

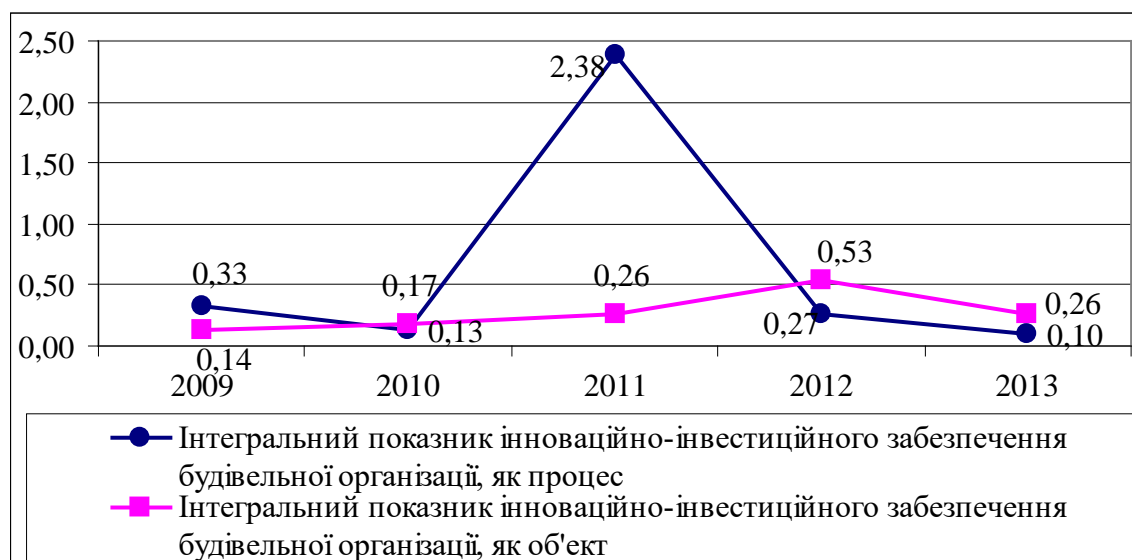

Рис. 2.29. Динаміка інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту будівельної організації Харківського регіону – ПАТ «Укрспецбудмонтаж» у 2009-2013 рр.

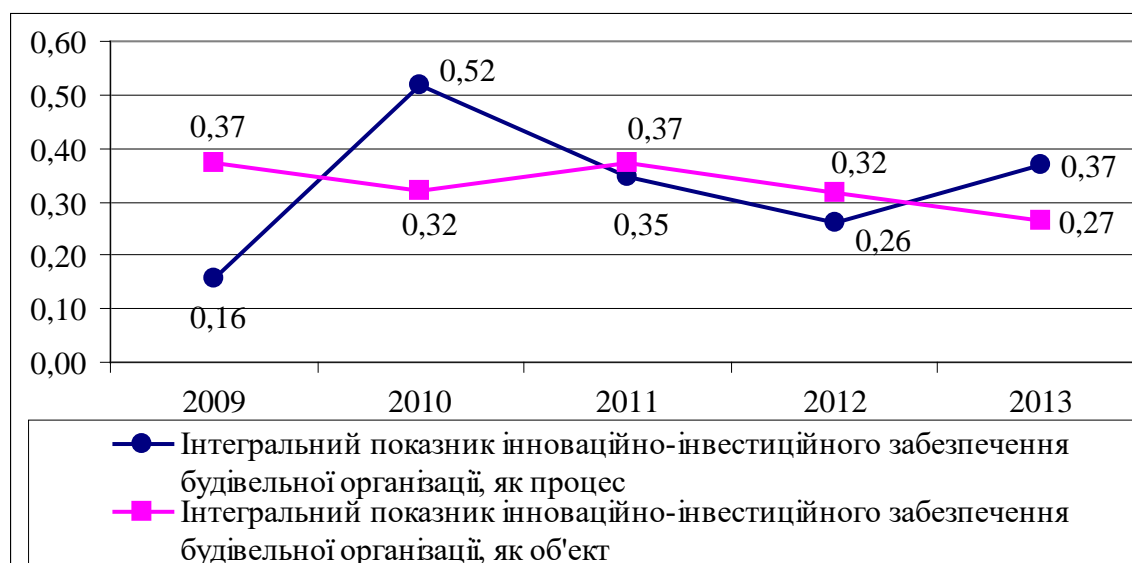

Рис. 2.30. Динаміка інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту будівельної організації Харківського регіону – ТОВ «Мегаінвестбуд» у 2009-2013 рр.

Аналізуючи динаміку інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту 10 будівельних організацій Харківського регіону у 2009 -2013 рр. (рис.2.21 -2.30), можна зробити висновок, що зростання інтегрального показника інноваційно-інвестиційного

забезпечення як процесу призводить до підвищення і інтегрального показника інноваційно-інвестиційного забезпечення як об'єкту, тенденції їх зміни, безумовно пов'язані і взаємозалежать одна від одної [134].

Висновки до розділу 2

1. Запропоновано використання у якості показника рівня інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України (ПЗБОРУ) – ланцюгового агрегатного індексу, який визначається на основі індивідуальних показників ПЗБОРУ, які охарактеризовують рівень інвестиційної активності, науково-технічного розвитку і інвестиційного клімату регіонів. Здійснивши розрахунки, необхідно відзначити, що лідирували у 2009 – 2013 рр. за рівнем інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій такі регіони України: Житомирська, Донецька, Сумська, Черкаська і Полтавська області відповідно, відставали – Дніпропетровська, Волинська, Черкаська, Закарпатська і Хмельницька області. Автор акцентує увагу на тому, що за абсолютними значеннями індивідуальних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій в основному лідирували протягом 2009 – 2013 рр. м. Київ, Харківська, Київська, Донецька, Дніпропетровська і Одеська області, що пояснюється економічним розвитком, промисловими потужностями, географічним розташуванням і ресурсними забезпеченням даних регіонів. Проте відносні значення показників, які дають уявлення саме про рівень інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій даних регіонів, зростають меншими темпами, ніж вищезазначених регіонів лідерів.

2. У роботі запропоновано методичний підхід до оцінки впливу зовнішніх факторів на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій регіону, який базується на індексному методі, і дозволяє, побудувавши загальні агрегатні індекси, визначити вплив зовнішніх факторів на індивідуальні ланцюгові індекси інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону. Проведена оцінка впливу зовнішніх факторів на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області, виявлено виявила негативний вплив наступних факторів: процентні ставки по довгостроковим кредитам для юридичних осіб

у національній валюті, офіційний курс гривні щодо долару США, ціни послуг підприємств у сферах інформатизації, досліджень і розробок, інжинірингу, геології та геодезії, технічних випробувань та досліджень, обсяг імпорту послуг Харківської області, пов'язаних з будівництвом. Позитивний вплив чинять наступні фактори: внутрішні поточні витрати на наукові та науково-технічні роботи, виконані власними силами наукових організацій у галузі наук – будівництво та архітектура, середньомісячна заробітна плата працівників за видом економічної діяльності – дослідження і розробки та величина фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві за рахунок коштів бюджету.

3. У роботі пропонується використовувати методичний підхід до оцінки інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону, заснований на комплексному підході, як синтезі об'єктного і процесного підходів, який дозволяє розрахувати інтегральний показник інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельної організації регіону, з урахуванням часового та просторового аспектів, врахувати інтенсивність зміни і достатність інноваційно-інвестиційного забезпечення. Проведена оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення 10 будівельних організацій Харківського регіону у 2009 -2013 рр. Аналіз динаміки інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту 10 будівельних організацій Харківського регіону у 2009 -2013 рр., показав, що зростання інтегрального показника інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу призводить до підвищення і інтегрального показника інноваційно-інвестиційного забезпечення як об'єкту, тенденції їх зміни, безумовно пов'язані і взаємозалежать одна від одної.

РОЗДІЛ 3

НАУКОВО-ЕКОНОМІЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ РЕГІОНУ

3.1. Напрями підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України

Світовий досвід свідчить, що однією із галузей, з яких розпочинається економічний підйом країни та її регіонів, є будівництво, оскільки темпи розвитку будівельної галузі відображають темпи розвитку промисловості, економіки регіонів країни. Будівельна сфера національної економіки має певні перешкоди розвитку: при недостатній платоспроможності внутрішнього ринку значний вплив на ситуацію мають зовнішні фактори – залежність від кон'юнктури міжнародного ринку, нестабільне постачання, відсутність динаміки цін на енергоносії та інші фактори, що негативно впливають на ефективність діяльності будівельних підприємств.

Аналіз вітчизняної практики свідчить, що однією із вагомих причин незадовільного стану будівництва є застарілі технології і номенклатура продукції підприємств будівельної галузі. Тому, для виведення вітчизняних будівельних підприємств на сучасний рівень розвитку важливе значення має розробка напрямів підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності та інноваційно-інвестиційного забезпечення підприємств будівництва.

Для вирішення проблем, що склалися у будівництві необхідними є розробка і впровадження нових методів управління, впровадження інноваційних технологій, освоєння сучасних видів будівельних матеріалів та конструкцій та державна підтримка інноваційного шляху розвитку будівельного комплексу України.

Основною метою діяльності будівельних організацій є отримання прибутку та задоволення інтересів власників капіталу. Інноваційно налаштовані будівельні підприємства у свою чергу дають роботу підприємствам суміжних видів промисловості. Тобто, розвиток підприємств будівельного комплексу дає можливість цим галузям створювати додаткові робочі місця та сприяє їх розвитку.

Основними напрямками інноваційного розвитку будівельних підприємств є:

- 1) *техніко-технологічний напрямок;*
- 2) *організаційно-управлінський напрямок;*
- 3) *економічний напрямок;*
- 4) *соціальний напрямок.*

Техніко-технологічний напрямок є вкрай важливим для інноваційного розвитку будівельних підприємств регіону. Він передбачає оновлення техніко-технологічної бази будівництва, зростання питомої ваги інноваційних технологій при проведенні будівельно-монтажних робіт, проектувально-конструкторських розробок та впливає на загальний стан розвитку регіону.

За рахунок реалізації даного напрямку підвищується технічний рівень будівельних підприємств, знижуються операційні витрати, підвищується продуктивність праці, скорочуються терміни будівництва, покращується експлуатаційні характеристики та конкурентоспроможність будівельної продукції та забезпечується екологічність виробничого процесу.

Організаційно-управлінський напрямок інноваційного розвитку підприємств будівельного комплексу регіону призначений для розвитку різних форм кооперації та формування тривалих виробничих зв'язків між підприємствами. Це пов'язано з тим, що розвиток наукоміскості виробництва лежить в основі діяльності таких інноваційних структур як технопарки, які об'єднують в єдину систему процеси вироблення, передачі, трансферу та комерціалізації знань, утворюють організаційну систему зв'язків між наукою,

освітою та промисловістю, виступають каталізатором утворення наукомісткого сектора промисловості та формування науково-технічного потенціалу країни [177].

Але, незважаючи на переваги такої співпраці, будівельне підприємство несе повну відповідальність за кінцеві результати своєї виробничої діяльності, тому особливу увагу слід приділяти встановленню меж самостійності будівельного підприємства в управлінні власними ресурсами та підвищенню ефективності використання ресурсного потенціалу.

Економічний напрямок інноваційного розвитку підприємств будівельного комплексу регіону повинен бути орієнтований на розробку фінансової стратегії для інвестиційного забезпечення реалізації інноваційних проектів за умови ефективного управління джерелами фінансування діяльності будівельних організацій.

Обов'язковою умовою ефективного управління джерелами фінансування діяльності будівельних компаній є комплексне виконання фінансової стратегії, реалізація якої передбачає розрахунок загальної потреби в капіталі за усіма видами проектів, що входять до складу інвестиційного портфелю, із визначенням конкретних джерел його залучення та напрямів використання. Вибір форм реалізації фінансової стратегії залежить від цілей та масштабів інноваційних розробок, структури капіталу, кон'юнктури інвестиційного ринку, типу інвестора та його схильності до ризиків [191].

Соціальний напрямок інноваційного розвитку будівельних підприємств регіону орієнтований на формування та підтримку інтелектуального потенціалу та створення умов для його відтворення, розвитку та збереження. Інвестування підприємствами у людський капітал є першочерговим завданням сучасних підприємств. Але, цей процес є довгостроковим, ефект від нього формується тривало [110].

Однак, соціальний напрямок виступає об'єднуючим елементом формування засад інноваційного розвитку будівельного підприємства та здійснює суттєвий вплив на конкурентоспроможність кінцевої продукції.

Важливу роль у інноваційному розвитку промисловості регіону відіграє рівень його конкурентоспроможності. При дослідженні і характеристиці джерел конкурентоспроможності регіону слід чітко розділяти поняття «фактори конкурентоспроможності» і «конкурентні переваги».

Під факторами конкурентоспроможності слід розуміти певні характеристики регіону, причини і мотиви, які спричиняють ступінь, характер і особливості його участі в міжрегіональній конкуренції, що сприяють виявленню і використанню внутрішніх ресурсів і зовнішніх можливостей його розвитку.

Під конкурентними перевагами регіону розуміються чинники конкурентоспроможності, що забезпечують його привабливість і конкурентоспроможність у порівнянні з іншими регіонами.

Таким чином, фактори конкурентоспроможності регіону можуть бути розділені на природні та штучні. На основі використання природних факторів формуються первинні конкурентні переваги регіону, а на основі штучних - вторинні конкурентні переваги (рис. 3.1).

Використання природних факторів для формування на їх основі первинних конкурентних переваг сприятиме розвитку, як правило, вузької спеціалізації регіону.

Використання ж штучних факторів і формування на їх основі вторинних конкурентних переваг сприятиме диверсифікації економіки регіону.

Важливим прикладним значенням такої класифікації чинників конкурентоспроможності регіону та формування на їх основі конкурентних переваг є можливість її використання для обґрунтування і розробки диференційованих регіональних стратегій та регіональної економічної політики.

Рис.3.1. Система первинних і вторинних конкурентних переваг регіону (розроблено автором)

Зростання впливу факторів зовнішнього середовища на соціально-економічні процеси у регіоні пред'являє нові вимоги до розробки і реалізації регіональної економічної політики. Очевидно, що в основу регіональної економічної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності регіону, повинні закладатися механізми вдосконалення структури регіональної економіки (відтворювальної, галузевої та територіальної структури).

Сьогодні інноваційні процеси як на національному, регіональному та на рівні підприємства все більше ускладнюються. Це у першу чергу

обумовлено глобальною конкуренцією інновацій. Так звана «нова» економіка є масштабним безперервним інноваційно-інвестиційним процесом. Інноваційні активність та інтенсивність інвестицій, а також ефективність інноваційно-інвестиційного процесу як основного інструменту конкурентної боротьби в умовах глобальної конкуренції інновацій, визначають конкурентоспроможність регіонів, а в кінцевому рахунку й держави.

Для вирішення проблем розвитку регіональних інноваційних процесів необхідно орієнтувати підприємства на освоєння принципово нових продуктів або послуг, технологій нових поколінь. Для реалізації цього завдання треба прагнути до отримання нових наукових знань і шляхів їх практичного застосування у виробництві, використовуючи науково - технічний та інноваційний потенціал регіону. У портфелі пріоритетних для розвитку в регіоні галузей промислового комплексу перевага віддається галузям з високим рівнем інноваційної привабливості.

Формування регіональної інноваційної системи можна представити як процес, що складається з наступних етапів та процедури щодо їх реалізації (рис. 3.2).

Конкурентні переваги будівельних підприємств регіону забезпечуються за умови раціонального співвідношення якості будівельної продукції і її ціни, істотного підвищення надійності функціонування будівельних підприємств, розвитку нових ресурсів і компетенцій та підвищення якості будівельної продукції за рахунок впровадження інноваційних технологій у виробничий процес.

Конкурентоспроможність будівельних підприємств, що відображає складну взаємодію характеристик пропонованого продукту і ринкових параметрів, в значній мірі визначається її технологічним змістом, тобто технологічної конкурентоспроможністю, яка безпосередньо пов'язана з інноваційною активністю підприємства.

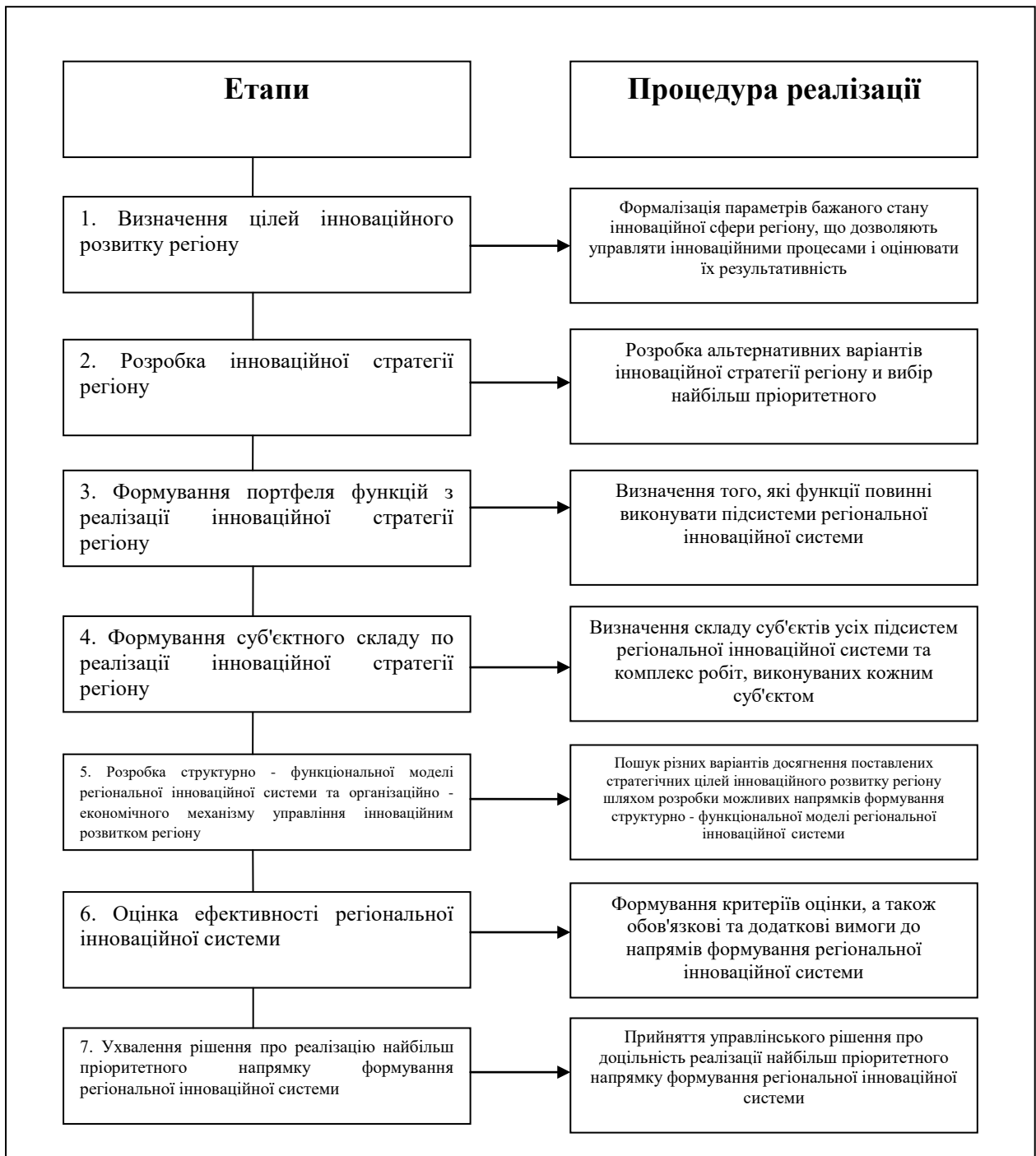

Рис. 3.2. Етапи формування регіональної інноваційної системи
(розроблено автором)

Серед загальних факторів підвищення технологічної конкурентоспроможності слід зазначити:

- ✓ активізацію цільової і стратегічної спрямованості будівельних підприємств;

- ✓ стратегічну обґрунтованість спрямованості та якості інноваційної діяльності;
- ✓ уточнення масштабів інноваційної діяльності;
- ✓ визначення розмірів інноваційного потенціалу та стану процесів передачі знань у виробництво.

Основними чинниками, стримуючими діяльність будівельних підприємств регіонів України є високий рівень конкуренції, високий рівень податків, висока вартість матеріальних ресурсів, дисбаланс у питаннях використання виробничих потужностей та невисокий рівень прибутку підприємств від основної діяльності.

Аналіз рівня інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України, проведений у п.п. 2.1. дозволив виявити ряд проблем, без вирішення яких неможливе подальше підвищення ефективності будівельного виробництва. Вирішення цих проблем вимагає підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів та визначення основних стратегічних завдань посилення їх ринкових позицій.

До основних стратегічних завдань посилення ринкових позицій будівельного підприємства відносяться:

1. Ефективне використання інноваційного потенціалу підприємства;
2. Впровадження прогресивних методів будівництва;
3. Оновлення технологій та обладнання;
4. Поширення асортименту будівельної продукції;
5. Поширення методів реалізації будівельної продукції;
6. Підвищення кваліфікації персоналу;
7. Використання сировини та матеріалів світової якості;
8. Дотримання світових стандартів якості будівельної продукції;
9. Удосконалення організації виробництва.

Аналіз діяльності будівельних підприємств України дозволяє зробити висновок про наявність сприятливих умов для створення підприємницьких

інноваційних об'єднань, що дають можливість будівельним підприємствам, в першу чергу, задіяти невикористані резерви і забезпечити економічне зростання за рахунок внутрішніх джерел. Слід зазначити, що формуванню інноваційних об'єднань будівельних підприємств необхідна всебічна державна підтримка.

Для вирішення проблем державного управління інноваційно-інвестиційною політикою можна виділити наступні стратегічні напрями:

- адаптація інноваційної системи України до умов глобалізації та підвищення її конкурентоспроможності;
- створення сприятливого інвестиційного клімату;
- переорієнтація системи продукування інновацій на ринковий попит і споживача;
- створення привабливих умов для творців інновацій, стимулювання інноваційної активності підприємництва;
- ліквідація «розпорошення» коштів і концентрування фінансів на основних інноваційних напрямках;
- застосування системного підходу в управлінні інноваційним розвитком у галузі промисловості та інформатизацію суспільства [27].

До основних інструментів державної підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності можна віднести:

- здешевлення довгострокових кредитів з частковою компенсацією відсоткової ставки комерційних банків за рахунок бюджетних коштів;
- спрямування частини коштів, отриманих від приватизації державного майна, на фінансування інноваційної діяльності підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави;
- механізм державно-приватного партнерства.

Рівень інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних підприємств регіону визначається виходячи з впливу умов і безлічі факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. У зв'язку з чим, одним з головних

завдань управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням є виявлення, систематизація та класифікація всієї сукупності факторів та умов (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Фактори і умови формування інноваційно-інвестиційного забезпечення
будівельного підприємства

<i>Зовнішні фактори і умови</i>	<i>Внутрішні фактори і умови</i>
Підтримка будівельної галузі на державному, регіональному та місцевому рівнях	Життєвий цикл підприємства
Існуюча система оподаткування	Наявні виробничі потужності підприємства та масштаби його діяльності
Кон'юнктура ринку	Особливості виробництва та реалізації будівельної продукції
Існуючі умови кредитування постачальників та замовників будівельної продукції	Сприйнятливність персоналу до інновацій
Можливість залучення коштів безоплатного цільового фінансування	Вартість капіталу
Рівень фінансової стійкості галузі	Собівартість будівельної продукції
Рівень доступності отримання інформації	Ефективність управління

На основі виявлення факторів та умов формування інноваційно-інвестиційного забезпечення автором запропоновано напрями реалізації концепції інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на будівельних підприємствах з урахуванням можливого коригування стратегії інвестиційного забезпечення (рис.3.4).

Велике значення у інноваційно-інвестиційному забезпеченні будівельних підприємств відіграють розмір підприємства, специфіка, обсяг і номенклатура виробленої продукції та організаційна структура підприємства.

Тому структура управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельного підприємства буде специфічна для кожного підприємства. Але вона повинна органічно вбудовуватися в організаційну структуру підприємства в цілому.

Крім того, необхідно забезпечити координацію діяльності всіх ланок підприємства, які формують управлінські рішення на різних рівнях, що має

важливе значення для реалізації проектів і програм інноваційної діяльності як по окремих видах продукції, так і по всьому напрямку в цілому.

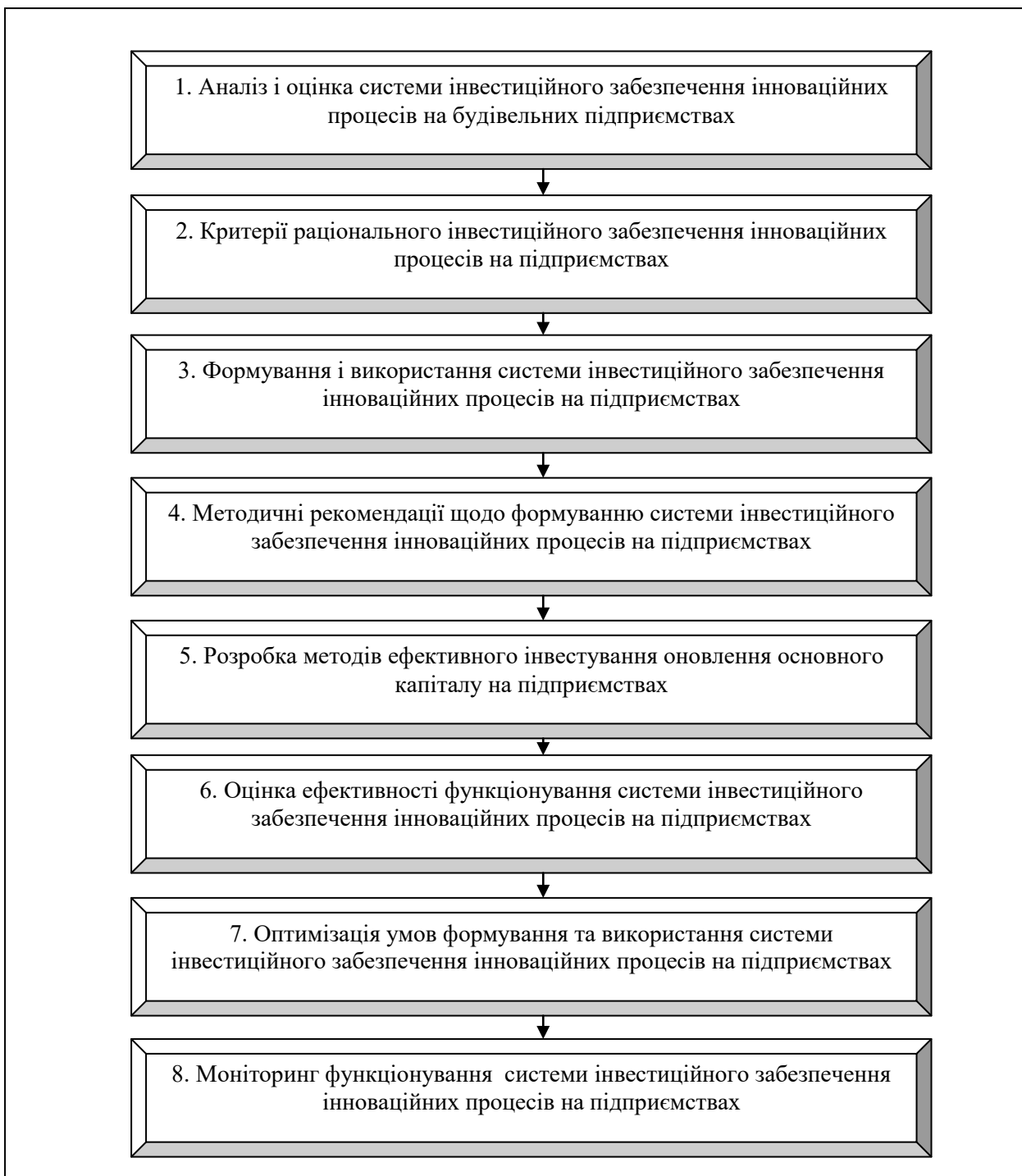

Рис. 3.4. Напрями реалізації концепції інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на будівельних підприємствах (розроблено автором)

Для великих підприємств доцільно створювати комітети з інноваційного розвитку, які повинні здійснювати розробку як базових корпоративних стратегій, так і стратегій інноваційного розвитку, визначати

конкретні напрямки такого розвитку, розробляти відповідні проекти і програми, здійснювати практичне керівництво і координацію. Очолювати такий підрозділ повинен перший заступник керівника підприємства.

Інструментом підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних підприємств регіону може бути створення регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації, яка об'єднає зусилля усіх елементів будівельної інфраструктури, включаючи суб'єкти державного та ринкового регулювання, фінансового забезпечення та науково-інтелектуального розвитку. Інституційну модель учасників регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації представимо у вигляді матриці (табл. 3.2).

Вибір такого типу корпоративної організації обрано з урахуванням низки переваг, які насамперед дають змогу концентрувати необхідні капітали для інвестування розробок та впровадження інноваційних технологій. По-друге, за рахунок таких організаційних можливостей створюються умови адекватного розподілу фінансів між учасниками щодо інноваційних розробок та їх ефективного використання. Головним, однак, є те що, в наведеній схемі відбувається матеріалізація інтересів усіх учасників регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації.

Офіційні статистичні показники умовно можна розподілити на чотири групи: наукові, виробничі, фінансові та підтримуючі [1]. Для підприємств будівельного комплексу регіону:

1. Наукові – повинні визначати рівень розвитку наукових досліджень у галузі будівництва, наявність учбової бази для підготовки кваліфікованих спеціалістів, частку інноваційно-орієнтованих підприємств на будівельному ринку, обсяг НДР підприємств галузі;

Таблиця 3.2

Інституційну модель взаємодії учасників регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації*

Учасники моделі	Будівельні підприємства	ВНЗ, проектні організації	Банки, фінансові установи	Консалтингові агенції	Міністерство регіонального розвитку будівництва та ЖКГ	Обласна державна адміністрація	Контролюючі органи	Кінцевий споживач
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Будівельні підприємства	<i>Об'єднання активів у рамках договірних відносин</i>	Розробка нових будівельних технологій та матеріалів	Фінансове забезпечення, розробка механізму видачі кредитів під інноваційну діяльність	Робота по пошуку інвесторів та реалізації будівельної продукції	Нормування та експертиза проектів, стандартизація, оцінка відповідності	Розробка містобудівних документів, систему функціонального зоннінгу територій	Фінансування державних програм, пільгове оподаткування при виконанні інноваційних проектів	Інвестування, розвиток малого, середнього бізнесу, поліпшення житлових умов та умов праці
ВНЗ, проектні організації	Виконання замовлень щодо розробки нових будівельних технологій, матеріалів та будівельне проектування	<i>Проведення науково-дослідних та проектно-дослідницьких робіт, трансфер технологій</i>	Участь у венчурному фінансуванні, пільгове кредитування	Інформаційне забезпечення трансферу технологій, сприяння міжнародному співробітництву	Розробка стратегії та програми реконструкції територіального розвитку регіону	Виконання програми реконструкції територіального розвитку регіону	Фінансування державних програм надання податкових і митних пільг	×
Банки, фінансові установи	Фінансове забезпечення, розробка механізму видачі кредитів під інноваційну діяльність	Участь у венчурному фінансуванні, пільгове кредитування	<i>Об'єднання фінансового потенціалу з метою ініціації інноваційних будівельних проектів</i>	Проведення моніторингу інноваційних будівельних проектів, проведення тендерів	Реалізація програми реконструкції територіального розвитку регіону	Створення умов для інвестиційного розвитку регіону	Надання податкових пільг при фінансуванні і кредитуванні інноваційних будівельних проектів	Участь у іпотечному кредитуванні, пільгові позики на придбання об'єктів ноу-хау

Консалтингові агенції	Робота по пошуку інвесторів та реалізації будівельної продукції	Інформаційне забезпечення трансферу технологій, сприяння міжнародному співробітництву	Проведення моніторингу інноваційних будівельних проектів, проведення тендерів	<i>Об'єднання капіталу, знань та досвіду</i>	Сприяння інноваційному розвитку будівельних технологій у регіоні	Створення єдиної регіональної бази інвестиційно-інноваційних контрактів у регіоні	Надання податкових і митних пільг за участь у інноваційному розвитку будівництва	Маркетингові дослідження будівельного ринку, ознайомлення з новинами на ньому
Міністерство рег. розвитку будівництва та ЖКГ	Нормування та експертиза проектів, стандартизація, оцінка відповідності	Розробка стратегії та програми реконструкції територіального розвитку регіону	Реалізація програми реконструкції територіального розвитку регіону	Сприяння інноваційному розвитку будівельних технологій у регіоні	<p align="center">Агенство регіонального розвитку <i>Основне призначення – виявлення потреби у об'єктах соціальної інфраструктури, здійснення функцій замовника-інвестора будівництва, проведення моніторингу будівельних інновацій, створення умов та мотивації впровадження інноваційних технологій у будівельне виробництво, забезпечення прозорості тендерного відбору інноваційних будівельних проектів, фінансове забезпечення будівництва пріоритетних інноваційних об'єктів, проведення ревізії інвестиційних будівельних контрактів</i></p>			×
Обласна державна адміністрація	Розробка містобудівних документів, систему функціонального зонінгу територій	Виконання програми реконструкції територіального розвитку регіону	Створення умов для інвестиційного розвитку регіону	Створення єдиної регіональної бази інвестиційно-інноваційних контрактів у регіоні				Захист прав споживачів, забезпечення земельно-господарського балансу територій
Контролюючі органи	Фінансування державних програм, пільгове оподаткування при виконанні інноваційних проектів	Фінансування державних програм надання податкових і митних пільг	Надання податкових пільг при фінансуванні і кредитуванні інноваційних будівельних проектів	Надання податкових і митних пільг за участь у інноваційному розвитку будівництва				Надання податкових і митних пільг за умов придбання інноваційних об'єктів будівництва
Кінцевий споживач	Інвестування, розвиток малого, середнього бізнесу, поліпшення житлових умов та умов праці	×	Участь у іпотечному кредитуванні, пільгові позики на придбання об'єктів ноу-хау	Маркетингові дослідження будівельного ринку, ознайомлення з новинами на ньому				×

*Джерело: розроблено автором на основі: [175]

2. Виробничі - визначають кількість інвестицій у основний капітал, кількість інвестицій у інновацій, середню заробітну плату, продуктивність праці, рівень кваліфікації робітників підприємств, виробничу потужність підприємств, обсяги виробництва та якість будівельної продукції;

3. Фінансові – визначають середню дохідність, прибутковість, рентабельність, частку збиткових будівельних підприємств у регіоні;

4. Підтримуючі - визначають нормативно-правову базу, привабливість регіону, інфраструктуру, міжнародні зв'язки.

Формування галузевої регіональної квазікорпорації має певні особливості, які пов'язані з різноманіттям показників умов їх формування. На думку автора особливу увагу слід приділити створеному у рамках галузевої регіональної квазікорпорації агентству регіонального розвитку, за допомогою якого буде здійснюватися інвестування інноваційної діяльності будівельних підприємств регіонів України.

Скористуємося закордонним досвідом використанні інститутів регіонального розвитку. Наприклад, агентства регіонального розвитку (АРР) у Великобританії являють собою позавідомчі громадські органи, створені в основному для економічного розвитку певних регіонів країни. Крім того, АРР виконують міжнародну інтеграційну функцію, переклавши на себе відповідальність урядових структур з адміністрування фондами регіонального розвитку Євросоюзу. Для кожного з 9 регіонів Великобританії існує один АРР [7, 153]. У Великобританії багато критиків АРР вказують на те, що ці структури є непотрібними дублікатами існуючих функцій різних адміністрацій. Зокрема, АРР та регіональні асамблеї (законодавчі збори) дублюють функції, які виконують окружні ради [6].

Крім того, критики АРР заперечують, що усі регіони - це когерентні області зі спільними інтересами та самобутністю. Підтримка регіоналізації є продуктивною лише в тих областях, де яскраво виражена регіональна ідентичність; в іншому випадку це не має сенсу. Захисники ж АРР стверджують, що вирішуються ними економічні та суспільні питання надто

масштабні, щоб бути переадресовані на рівень округу.

Головним джерелом інвестування інновацій досі залишаються власні кошти підприємств та організацій. Хоча дещо помітнішою стає тенденція до нарощування інвестицій в основний капітал, освоєних за рахунок кредитів банків та інших позик. Але банки не можуть у повному обсязі задовольнити потреби інноваційного розвитку, забезпечити повний цикл реалізації інноваційних продуктів, оскільки в загальній сумі кредитів стабільно переважають короткострокові кредити [179].

Тому доцільно продовжити стимулювання створення спеціалізованих інноваційних банків, а також фондів довгострокового кредитування функціонуючих комерційних банків шляхом встановлення відповідних пільг з оподаткування коштів, що інвестуються з метою здійснення технологічних зрушень, внесення змін до порядку розподілу коштів від податку на додану вартість.

В Україні фінансування інноваційної діяльності, у тому числі у галузі будівництва, здійснюється з наступних джерел: кошти Державного бюджету України; кошти місцевих бюджетів; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб; інші джерела, не заборонені законодавством України.

Структуру фінансування інноваційної діяльності за джерелами наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Джерела фінансування інноваційної діяльності

Рік	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2009	7949,9	5169,4	127,0	1512,9	1140,6
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	13824,2	7077,9	179,7	802,3	5764,3

Джерело: складено автором на основі [65]

Аналіз стану інноваційно-інвестиційного забезпечення в Україні дозволяє зробити висновки о недостатньої практики інновацій на промислових підприємствах. Зараз, як і раніше основним напрямом інноваційної діяльності залишається придбання основних засобів виробництва. У такому стані вітчизняна інноваційна сфера не може бути привабливою й для іноземних інвесторів.

Будівельні підприємства, у цьому сенсі, мають певні особливості. В загалі, до інвестиційних витрат у будівництві відносяться:

1. Витрати на розроблення перед проектною документації у вигляді обґрунтування інвестицій, бізнес-планів, інвестиційних пропозицій;
2. Витрати на розроблення проектно-кошторисної документації;
3. Витрати на виконання зобов'язань із реалізації інвестиційно-інноваційних проектів підрядниками та замовниками.
4. Витрати на будівництво, що охоплюють вартість підрядних робіт, придбання і монтаж устаткування та інші витрати (компенсації) замовника [132].

При визначенні вартості виготовлення інноваційної будівельної продукції для всіх видів основних фондів Φ_i можна записати наступну умову:

$$\sum_j f_{ij} x_j \leq \Phi_i,$$

де f_{ij} - фондомісткість виробництва j -ої продукції;

x_j - обсяг випуску j -ої продукції.

При здійсненні випуску інноваційної продукції і інтенсифікації використання основних фондів передбачається досягнення умови:

$$\sum_j (\Phi_i - \sum_j \bar{f}_{ij} x_j) \omega_{ik}^{-1} \geq Y_k,$$

де $\Phi_i - \sum_j \bar{f}_{ij} x_j$ - вивільнення фондів i -го виду при новій фондомісткості \bar{f}_{ij} j -го продукту і задіянні цих фондів на виробництво інших k -х продуктів;

Y_k - визначений обсяг виробництва k -го продукту;

ω_{ik}^{-1} - фондомісткість його виробництва.

Інноваційний розвиток забезпечує не тільки економічне зростання за рахунок збільшення продажів, ринкової частки, підвищення вартості акцій підприємств, а й підвищення його цінності, забезпечуваного зростанням доходів, зниженням виробничого, комерційного і фінансового ризиків, прийняттям вірних управлінських рішень з питань інноваційного розвитку.

Інвестування інноваційної діяльності завжди потребує необхідності визначення величини економічного ризику. Якщо спиратися на закордонний досвід, то можна дійти висновку, що тільки третина початих досліджень у галузі інновацій приносить наприкінці досліджень позитивний результат. Це стосується і підприємств будівельного комплексу.

У науковій літературі та спеціальних звітах недостатньо висвітлена інформація о наслідках впливу фінансово-економічних ризиків на ефективність інновацій у галузі будівництва. Але, цей аспект є дуже важливим, тому що цей фактор взагалі стримує інноваційну діяльність в країні та є великою перешкодою впровадження інноваційно-інвестиційних процесів у галузі будівництва.

Основними видами ризиків інноваційної діяльності підприємств будівельного комплексу є:

- збільшення термінів розробки та освоєння виробництва нових видів будівельної продукції у порівнянні з передбачуваним;
- збільшення обсягу запланованих витрат;
- зміни ціни та передбачуваного обсягу продажів будівельної продукції;
- вплив інфляційних процесів на освоєння інноваційного проекту;
- зміна ставок кредитних відсотків;
- можлива неплатоспроможність замовників;
- змінення у податкової та митної системі;
- несвоєчасне забезпечення матеріалами з боку постачальників;
- непередбачуваний відсоток виробничого браку.

Можливу величину зниження ефективності інноваційної діяльності E_i будівельних підприємств від можливого настання перелічених видів ризику

можна записати у вигляді наступної формули:

$$E_i = \frac{\Pi(1-p)}{B(1+p)}, \quad (3.1)$$

де Π – прибуток від інноваційної діяльності будівельного підприємства;

B – витрати, пов'язані з здійсненням інноваційної діяльності;

P – ймовірність появи несприятливої події ($0 \leq p \leq 1$).

Числове значення ймовірності визначається на основі дослідних, нормативно-довідкових даних або за допомогою експертних оцінок.

Розгляд різних факторів на ефективність взагалі інноваційної діяльності та інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних підприємств потребує застосування економіко-математичних методів. Основними компонентами при оцінці можливості виникнення ризику при освоєнні інноваційного проекту будівельним підприємством є: собівартість будівельної продукції, ціна реалізації та річний обсяг продажів. Результативним показником від розробки та впровадження інновацій є прибуток від реалізації будівельної продукції та рентабельність виробництва.

Для визначення величини прибутку від реалізації та рентабельності виробництва при різних значеннях означених компонентів та при різних ймовірностях їх здійснення скористуємося наступними умовами. Показники собівартості будівельної продукції, ціни реалізації та річного обсягу продажів означимо, як: C , Π та O відповідно та будемо вважати їх випадковими величинами. Вони залежно від обставин можуть набувати різних значень: C_i ; Π_j та O_l . При цьому:

$$i = 1, 2, 3, \dots, n_c; \quad j = 1, 2, 3, \dots, n_\pi; \quad l = 1, 2, 3, \dots, n_o,$$

де n_c – кількість можливих значень собівартості будівельної продукції;

n_π – кількість можливих значень ціни реалізації;

n_o – кількість можливих значень річного обсягу продажів.

У загальному вигляді C_i ; Π_j та O_l не можуть бути рівними між собою. В реальних умовах виробництва їх величини можуть бути обмежені рядом значень їхніх змін. Значення ймовірностей випадкових величин розраховується

на основі статистичних методів або шляхом побудови імітаційних моделей.

Кількість усіх можливих варіантів розвитку подій можна обчислити наступним чином:

$$N = n_c \times n_{\text{ц}} \times n_o. \quad (3.2)$$

Ймовірність здійснення певної події, при якій $C = C_i$; $\text{Ц} = \text{Ц}_j$; $O = O_1$ можна розрахувати наступним чином:

$$P_{ijl} = P_{C_i} \times P_{\text{Ц}_j} \times P_{O_l}. \quad (3.3)$$

Числове значення прибутку може набувати різних значень. При цьому фактичні значення прибутку і рентабельності можуть набувати як позитивних так і негативних значень. При дотриманні умов безбитковості роботи будівельного підприємства, обираються граничні значення прибутку та рівня рентабельності, нижче яких діяльність підприємства стає неефективною.

У тому разі коли величина прибутку, розрахована для всіх можливих значень, які складають C_i ; Ц_j та O_1 виявиться вище обраного граничного значення, такий результат події є прийнятним. Сума ймовірностей появи усіх подій такого роду і визначають імовірність одержання прибутку і рентабельності не нижче від його обраної величини.

Якщо можливі наслідки ризиків, пов'язаних з інноваційною діяльністю підприємства встановлені, повинна бути розроблена система управління ними. Така система передбачає виконання наступних основних дій:

- шляхом аналізу попередніх або схожих проектів і удосконалення їх кошторисів виявляються окремі ризики, найбільш вірогідні для даного підприємства або інноваційного проекту;
- розробка заходів усунення несприятливих факторів і подій;
- коригування величини попередньо встановлених параметрів;
- розподіл ризику шляхом укладення субконтрактів з іншими організаціями;
- страхування ризиків;
- резервування грошових засобів та планування спеціальних режимів при

надзвичайних обставинах.

Щодо зниження ризику кредитування інноваційного підприємництва доцільними можуть бути наступні заходи :

- організація державного страхування кредитів на інноваційні проекти;
- запровадження державних гарантій щодо стратегічного фінансування нововведень;
- уведення механізму державних дотацій процентних ставок за кредитами на інноваційний проект;
- застосування довготермінового рефінансування НБУ комерційних банків з урахуванням наявності у позичальників високоефективних та стратегічних інноваційних проектів.

Запропоновані методичні підходи до оцінки можливості виникнення ризику при освоєнні інноваційного проекту будівельним підприємством дають можливість здійснювати більш точні розрахунки при зміні параметрів, що мають ймовірний характер.

Розглянувши фактори та умови ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних підприємств регіону можна виділити напрями її підвищення. До яких у першу чергу відносяться:

1. Формування регіональної інноваційної системи та створення Агенції фонду регіонального розвитку.
2. Реалізація програм регіональної підтримки високих технологій у галузі будівництва.
3. Створення єдиної регіональної відкритої бази інвестиційно-інноваційних контрактів у будівництві.
4. Постійне вдосконалення елементної кошторисної нормативної бази, яка враховує інноваційні технології будівництва, регіональні особливості, матеріали, конструкції, устаткування.
5. Посилення регіональних зв'язків «наука – виробництво» у напрямку продукування об'єктів промислової власності відповідно до сьогоденних потреб ринку.

6. Розвиток у регіонах фінансування НДДКР та виробництва інноваційної будівельної продукції за рахунок використання механізмів ринку цінних паперів, венчурного підприємництва та пільгового кредитування.

7. Створення регіональних інноваційно-будівельних об'єднань (кластерів), які зможуть об'єднати зусилля усіх елементів будівельної інфраструктури, включаючи суб'єкти державного та ринкового регулювання, фінансового забезпечення та науково-інтелектуального розвитку.

8. Мотивування будівельних підприємств до підвищення інноваційної активності у напрямі створення технологічних інновацій.

9. Надання податкових пільг при фінансуванні та кредитуванні інноваційних будівельних проектів.

10. Застосування конкурентних переваг регіону для обґрунтування і розробки регіональних інноваційних стратегій та регіональної економічної політики.

На основі розгляду напрямів інноваційного розвитку будівельних підприємств можна дійти висновку, що підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення може бути досягнуто за рахунок створення нової будівельної продукції з більш високими якісними характеристиками, освоєння нових ринків збуту за рахунок впровадження нових технологічних рішень, нових методів продажів, ефективного інвестування та організаційно-управлінських нововведень. Ефективність інвестування визначає ефективність формування системи інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних підприємств регіонів України.

3.2. Економіко-математична модель управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельних організацій Харківського регіону

Перехід економіки України на інноваційний шлях розвитку потребують активізації діяльності базових галузей національного господарства, зокрема будівництва. Харківська область одним з найбільш потужних промислових

регіонів України. До складу будівельного комплексу Харківського регіону входять багатопрофільні підприємства різних форм власності, що зумовлює потребу в координації їх діяльності, налагодження між ними господарських зв'язків і здійснення централізованого управління.

Для забезпечення ефективної інноваційної діяльності будівельних підприємств Харківського регіону необхідно надходження великого обсягу довгострокових інвестиційних ресурсів. Вирішення цієї задачі з використанням тільки прямого бюджетного фінансування неможливо, у тому числі в силу обмеженості державних ресурсів. Разом з тим, залучення приватних інвестицій ускладнюється високими ризиками і довгостроковістю інноваційних проектів.

Розробка прогресивних моделей управління інвестиційним забезпеченням інноваційних процесів будівельних організацій повинна виходити з результативності інноваційних процесів, скорочення термінів створення інновацій, а також змін функцій і складу учасників інноваційної діяльності.

Кожне будівельне підприємство, організація мають свою специфіку, що вимагає індивідуального підходу до вирішення проблем їх інноваційно-інвестиційного забезпечення. Тому необхідна орієнтація підприємств будівельного комплексу на реалізацію стратегічної мети - переходу до інноваційного розвитку на основі використання новітніх відкриттів і технічних розробок. Тільки у цьому випадку можливо створення ефективної системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на будівельному підприємстві. Такий підхід пов'язаний з тим, що розвиток являє собою цілеспрямований процес, що приводить до якісних змін, який в силу складності та специфіки підприємства як соціально-економічної системи є багатовимірним і багатоаспектним.

Певні практичні завдання вибору рішень в області інноваційного розвитку та його забезпечення інвестиційними ресурсами є комбінацією різних видів рішень на основі багатокритеріального векторного підходу до проблеми оптимізації, складність управління якої обумовлена суперечливістю окремих

критеріїв і необхідністю використання в певній мірі розумного компромісу.

У залежності від різних ситуацій, рис і структури будівельного підприємства, менеджмент може вибирати відповідний необхідності тип фінансування за рахунок зовнішніх коштів. Порівняльна характеристика описаних вище джерел капіталу показує, відповідно, обмеження та переваги для фінансується підприємства (табл. 3.4).

Сформована на підприємствах ситуація обумовлює необхідність формування нових методичних основ і розробки практичних рекомендацій з побудови систем управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням. Значною мірою це стосується управління інвестиційною діяльністю, що забезпечує розвиток підприємств і є системоутворюючим фактором підвищення ефективності виробництва. Проблема розподілу ресурсів відноситься до розряду «вічних»: ресурси, на відміну від потреб, завжди обмежені. Їх, так чи інакше, доводиться розподіляти на різні потреби постійно і на всіх рівнях. Прикладами таких задач розподілу ресурсів є задача оптимізації портфеля проектів, завдання оптимізації фінансування ряду багатоетапних інвестиційних проектів в рамках деякої цільової програми з досить тривалим терміном реалізації [18].

Формування інвестиційних ресурсів є важливою складовою управління інвестиційним забезпеченням інноваційних процесів будівельних організацій Харківського регіону і розробляється за такими етапами: визначення потреби у загальному обсязі інвестиційних ресурсів; визначення критеріїв залучення джерел фінансування; аналіз і відбір джерел, які відповідають обраним критеріям; визначення оптимальної структури джерел формування інвестиційних ресурсів; визначення методів фінансування окремих інвестиційних програм та проектів. Для зниження ризику система джерел фінансування має бути диверсифікованою за строками погашення та за видами джерел. Визначивши джерела капіталу для фінансування інноваційної діяльності підприємств будівництва, їх переваги та недоліки, скориставшись схемою прогнозування науково-дослідних робіт, орієнтованих на інноваційний

Таблиця 3.4

Джерела капіталу для фінансування інноваційної діяльності

Джерела фінансування	Обмеження та вимоги	Переваги	Недоліки
Власні фінансові ресурси	Постійне дотримання певних пропорцій між витратами та результатами	Забезпечення конкурентоспроможності підприємства; Більш висока спроможність генерування прибутку, так як при їх використанні не потрібна сплата позикового відсотку у всіх його формах	Зазвичай обсяги невеликі; Висока вартість у порівнянні з альтернативними позиковими джерелами
Кредити	Ліквідна застава; Заможна кредитна історія підприємства; Вимоги до прогнозованого плану розвитку інноваційного проекту	Гнучкість у запозиченні і обслуговуванні позики; Відсутність оперативного контролю над використанням коштів	Ризик неплатоспроможності; Високі процентні ставки; Вимоги до ліквідності застави
Державне фінансування	Соціальна значущість; Підприємство повинне відповідати певним стандартам; Фінансування може використовуватися тільки для певних видів діяльності	Здійснюється навіть у випадках, коли неможливо отримати фінансування з комерційних джерел; Зазвичай вимагає до виплати менший обсяг коштів і довший термін	Обмеження на використання; Труднощі в отриманні; Зазвичай обсяги невеликі
Венчурний капітал	Підприємство повинно відповідати певним вимогам: потенційне зростання, унікальність ідей, висока кваліфікація керуючого персоналу	Венчурний капіталіст як власник акцій реалізує досвід в управлінні та фінансовій галузі, що дозволяє підприємству додатково прогресувати (value-adding)	У владі інвестора здійснювати кадрові перестановки; Процес отримання фінансування довгий і важкий; Проблематичний вихід венчурного капіталу
Цільові інвестиції	Стийка позиція на ринку; Кваліфікований і досвідчений менеджмент	Інвестор вносить досвід з даного напрямку діяльності; Важкий вихід для інвестора	Інвестор контролює процес прийняття рішень
Гранти	Унікальність ідей; Потребують відповідності певним вимогам	Не потрібне погашення; Менш тверді критерії відбору проектів	Може затримати комерціалізацію проектів

Враховуючи пріоритетні напрями інноваційної діяльності будівельних організацій Харківського регіону можна визначитися з варіантами розподілу інвестицій.

У дослідженні розглядається 10 будівельних організацій Харківського регіону, в кожне з яких можна інвестувати капітал для розвитку інноваційної діяльності та підтримки інноваційних процесів. Розмір інвестицій для кожного підприємств обмежений (обсяги виробництва у різних підприємств різні, і вище деякого максимуму інвестиції не принесуть дивідендів).

За допомогою методу експертних оцінок автором пропонується на основі інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення визначити найбільш пріоритетні напрями інноваційної діяльності та джерела фінансування для досліджуваних будівельних організацій Харківського регіону.

До основних етапів процесу експертного оцінювання відносять:

- формування мети і завдань експертного оцінювання; формування групи управління і оформлення рішення на проведення експертного оцінювання;
- вибір методу отримання експертної інформації і способів її обробки; підбір експертної групи і формування при необхідності анкет опитування; опитування експертів (експертизу);
- обробку та аналіз результатів експертизи; інтерпретацію отриманих результатів; складання звіту.

Найбільш достовірними є колективні експертні оцінки. Методи колективних експертних оцінок припускають визначення ступеня узгодженості думок експертів щодо перспективних напрямків розвитку об'єкта прогнозування, сформульованим окремими фахівцями. У сучасних умовах використовується математико-статистичний інструментарій для обробки результатів опитування експертів. Анкетування є найбільш ефективним і найпоширенішим видом опитування, бо дозволяє найкращим чином поєднувати інформаційне забезпечення експертів з їх самостійним творчістю.

Експертиза являє собою дослідження складних спеціальних питань на стадії вироблення управлінського рішення особами, що володіють спеціальними знаннями, досвідом з метою отримання висновків, думок, рекомендацій, оцінок. У ході експертних досліджень використовуються новітні досягнення науки і техніки за спеціальністю експерта. Завдання експерта полягає в тому, щоб, використовуючи спеціальні знання в тій чи іншій області, минулий досвід і інтуїцію, застосувати загальні закони та приватні закономірності для розробки конкретних управлінських рішень і забезпечити цим їх оптимальність.

Безумовно, що для прийняття зважених рішень з перспектив розвитку, аналізу виконаної роботи підприємств, цілих галузей господарства необхідно спиратися на досвід, знання фахівців. Саме з цією метою проводяться експертні дослідження та аналіз експертних оцінок. З розвитком економетрики, кібернетики ці дослідження сформувалися в нову галузь знань – теорія та практика експертних оцінок. Відомо, що експертні оцінки бувають індивідуальні та групові. Зрозуміло, що індивідуальні оцінки значною мірою залежать від суб'єктивної точки зору експерта. Для отримання достовірного результату необхідно залучити для аналізу велику групу експертів. Для репрезентативності виборки необхідно, щоб опитуванні фахівці належали до різних (за освітою, досвідом роботи, професійними навичками і т.ін.) груп, але за професійним досвідом компетентні у відповіді на поставленні запитання.

У ролі експертів, як правило, виступають досвідчені керівники, фахівці, запрошені з боку, мають досвід і спеціальні знання у вузькій галузі, які володіють методами дослідження. Експерт повинен бути здатний синтезувати інформацію, об'єднати спеціальні знання і досвід, методи дослідження зі знанням особливостей досліджуваного об'єкта і дати об'єктивні кваліфіковані рекомендації.

Експертне опитування нами було проведено з метою визначення найбільш пріоритетних напрямів інноваційної діяльності та джерел фінансування для досліджуваних будівельних організацій Харківського регіону. Експертний

аналіз проводився в два етапи, для репрезентативності результатів було вибрано 7 груп експертів – будівельники-технологи, проектувальники, економісти, представники ВНЗ, представники науково-дослідних організацій, представники банківських установ, представники органів влади – по 20 фахівців в кожній групі (тобто, взагалі 140 осіб).

Автором визначено 20 пріоритетних напрямів інноваційної діяльності будівельних організацій Харківського регіону та 5 джерел їх фінансування й представлено у вигляді анкет (Додатки I та II).

На першому етапі експерти отримали 20 запитань з можливістю оцінювання від 0 до 5 балів:

Проведення науково-дослідних і конструкторських робіт.

Проведення лабораторних досліджень, виготовлення лабораторних зразків нової продукції, видів техніки, нових конструкцій і будівельних виробів.

Дослідження інноваційного потенціалу підприємств.

Виконання власних інноваційних архітектурно-проектних розробок.

Підбір необхідних видів сировини і матеріалів для виготовлення нових видів будівельної продукції.

Розробку технологічного процесу виготовлення нових видів будівельної продукції.

Проектування, виготовлення, випробування та освоєння зразків нової техніки, необхідної для виготовлення продукції.

Формування інноваційної стратегії та перспективної інвестиційної політики будівельних підприємств.

Розробка стратегії енерго- та ресурсозбереження на будівельних підприємствах Харківського регіону.

Розробка та впровадження нових організаційно-управлінських рішень, спрямованих на реалізацію нововведень.

Визначення кадрових резервів щодо інноваційних проектів підприємства.

Навчання робітників і фахівців новим технологіям, навичкам роботи з новими механізмами та будівельними матеріалами.

Здійснення ініціатив зі сприяння новим високотехнологічним стартовим проектам.

Скорочення тривалості інвестиційного циклу інноваційних проектів.

Впровадження закордонного досвіду управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням у будівництві.

Інтеграція технологічних та організаційно-управлінських інновацій у будівництві.

Активізація процесу розширення зовнішньоекономічної діяльності будівельних підприємств регіону.

Ефективна система маркетингу, що здійснює комунікації з кінцевими споживачами.

Використання у виробництві результатів НДДКР, що дозволяють забезпечувати прискорене оновлення номенклатури продукції.

Диверсифікація інноваційного розвитку будівельних організацій, що забезпечує мінімізацію ризиків інвестування.

Результати опитування зведені в таблиці:

Таблиця 3.4

Результати опитування 1-ї групи експертів

Експерт Напрямок	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	5	5	2	2	2	3	3	5	2	3	3	3	4	2	2	2	4	2	2	3
2	4	2	1	1	3	3	4	2	2	2	2	1	5	2	2	4	3	1	1	1
3	2	1	2	2	2	3	1	1	2	3	4	1	1	3	2	1	1	2	3	1
4	5	4	5	5	3	5	5	4	4	4	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5
5	4	2	4	3	2	2	4	4	1	1	1	1	3	2	2	2	1	1	5	1
6	4	1	1	2	4	5	1	1	2	3	2	2	4	1	1	3	2	2	2	2
7	5	1	1	5	2	2	1	1	3	1	1	1	3	2	2	1	4	1	1	1
8	2	2	3	2	2	2	4	2	3	4	3	2	2	1	1	5	2	2	1	1
9	5	4	4	3	5	5	5	5	5	3	5	4	4	5	5	4	4	3	4	4
10	3	5	3	2	3	3	2	2	3	3	3	5	4	4	3	3	3	3	3	3
11	2	1	2	2	1	1	1	2	2	1	3	2	1	3	1	1	4	1	2	2
12	4	4	3	4	3	3	4	4	3	2	3	4	4	5	3	3	4	4	3	4
13	3	3	2	2	1	1	1	3	2	2	2	1	1	5	1	1	2	3	1	1
14	2	2	3	2	2	4	2	3	2	3	1	1	4	2	2	1	1	1	2	2
15	2	1	1	1	2	3	1	1	2	1	1	1	2	2	3	3	1	1	1	2
16	2	1	3	4	2	2	2	3	4	1	1	2	2	3	2	2	2	1	2	1
17	1	1	2	2	2	5	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	2	2	2
18	2	1	2	2	3	3	3	1	2	2	2	4	1	1	2	2	3	1	1	2
19	3	2	3	3	3	1	1	4	2	2	2	4	1	1	2	2	1	1	1	1
20	3	4	4	3	4	5	4	4	4	3	3	5	3	3	4	3	3	4	4	3

Таблиця 3.5

Результати опитування 2-ї групи експертів

Експерт Напря́м	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	5	2	2	1	1	3	3	1	2	2	2	1	1	2	2	4	3	2	4	3
2	3	2	3	3	2	2	2	1	5	1	1	2	3	3	2	2	1	4	1	1
3	2	1	1	1	2	1	1	0	1	1	2	2	1	1	3	1	1	2	2	2
4	5	5	5	3	3	5	4	4	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	4	5
5	4	3	2	2	2	4	2	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	2
6	2	2	1	2	2	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
7	4	2	2	3	2	2	3	4	4	3	3	2	2	1	1	1	2	3	3	2
8	3	1	1	1	2	2	2	3	2	4	1	1	2	2	3	1	1	2	2	3
9	4	5	5	4	3	3	3	4	5	5	4	4	4	3	5	4	4	4	4	5
10	4	2	2	3	2	2	4	4	3	3	2	2	4	2	4	4	2	1	2	1
11	4	3	1	1	1	1	2	2	3	2	2	1	4	1	1	1	2	2	1	3
12	4	2	4	2	3	3	2	2	2	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	4
13	4	2	2	1	2	2	1	2	1	1	2	2	2	3	3	2	2	1	1	1
14	2	2	2	3	3	3	2	1	1	2	2	3	4	3	3	3	2	2	2	1
15	2	2	1	3	3	2	1	2	2	2	2	3	2	1	1	2	2	2	3	1
16	3	2	3	3	2	1	1	2	2	2	2	3	2	1	1	2	3	5	3	3
17	1	1	2	2	2	2	3	2	1	2	2	2	2	1	1	2	2	3	1	3
18	2	2	2	1	3	4	1	2	2	3	3	3	1	2	2	2	1	2	2	1
19	4	4	3	2	4	1	1	2	1	4	2	2	2	1	2	3	2	1	1	2
20	4	4	4	2	2	5	3	4	4	5	5	4	3	3	3	3	4	4	4	4

Таблиця 3.6

Результати опитування 3-ї групи експертів

Експерт Напря́м	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	4	2	2	3	4	5	1	1	3	3	2	1	1	1	1	3	1	1	2	1
2	3	1	1	4	1	1	3	2	3	2	2	1	1	2	1	4	2	3	1	1
3	4	4	4	4	3	2	3	3	3	1	4	2	2	3	3	1	2	2	4	1
4	5	5	3	3	5	5	5	4	5	4	5	5	5	5	5	5	5	3	5	5
5	3	1	1	2	2	1	1	4	3	1	1	3	2	4	1	1	1	1	1	3
6	3	1	1	1	3	2	3	1	1	3	2	1	1	2	1	3	3	1	1	1
7	3	2	2	1	0	1	1	3	3	4	1	2	0	4	1	3	2	1	2	2
8	4	5	3	4	4	4	3	5	3	3	2	4	3	3	5	3	2	2	2	4
9	5	5	4	3	4	5	5	5	5	4	3	3	3	4	3	3	4	5	5	4
10	5	5	4	1	1	1	1	1	1	3	3	3	2	3	2	1	1	1	2	2
11	4	5	5	2	2	3	2	1	1	2	2	5	4	2	1	3	3	3	1	1
12	5	4	4	2	2	2	2	1	5	5	4	3	3	2	2	2	1	4	2	2
13	4	2	2	2	1	1	3	2	4	1	1	3	4	1	1	2	2	2	3	1
14	5	5	4	5	3	4	4	5	5	4	3	4	4	5	2	4	4	3	3	2
15	4	1	1	2	4	4	2	3	3	3	4	2	3	3	2	2	2	3	3	3
16	3	3	4	4	1	2	3	3	4	4	5	2	1	4	2	3	4	3	2	1
17	3	1	1	3	1	4	4	5	1	1	3	3	4	3	2	2	3	3	1	1
18	4	2	4	4	5	2	4	4	1	1	3	3	4	4	4	2	2	4	4	3
19	4	2	1	2	3	3	3	4	5	2	2	4	4	5	3	2	1	2	2	3
20	5	4	4	3	3	3	3	3	4	3	4	3	3	3	3	4	3	5	2	3

Таблиця 3.7

Результати опитування 4-ї групи експертів

Експерт Іапрям	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	5	2	2	5	5	4	2	3	3	3	2	2	1	1	1	1	1	2	3	1
2	3	2	1	2	4	4	3	3	3	2	1	1	1	4	4	4	2	4	4	2
3	5	2	1	3	3	3	2	2	2	5	2	3	3	1	3	2	4	1	1	2
4	5	4	4	4	5	5	5	5	3	4	5	5	3	5	4	5	5	5	4	4
5	3	2	2	2	4	3	1	3	4	2	2	2	3	1	1	2	2	2	1	3
6	3	1	1	1	2	3	3	3	4	3	2	3	3	4	2	2	3	3	1	2
7	4	1	1	1	2	3	3	1	4	4	2	2	1	1	2	1	2	3	3	3
8	4	5	5	2	4	4	2	1	3	3	3	4	2	2	1	3	4	2	1	1
9	5	5	5	3	4	4	4	4	3	3	5	4	4	2	5	3	3	3	4	3
10	5	5	5	4	4	3	2	2	5	3	3	4	4	3	4	4	4	3	2	3
11	4	2	4	4	2	3	3	2	2	2	3	3	3	4	4	2	3	2	3	3
12	5	4	4	4	3	5	5	3	3	4	2	4	4	3	4	4	4	3	3	1
13	3	4	5	3	3	3	2	3	1	1	2	3	3	3	3	4	2	1	1	1
14	4	5	3	3	4	4	4	5	2	4	1	1	2	3	3	2	3	2	2	3
15	3	3	2	3	2	3	2	2	3	2	3	2	3	1	1	1	1	1	2	1
16	5	3	4	2	2	1	1	4	4	3	3	2	2	2	4	2	2	1	2	2
17	4	4	1	1	5	1	1	3	2	3	2	4	3	3	3	2	4	2	2	3
18	5	5	2	4	4	2	3	1	1	4	4	5	1	1	1	3	2	4	3	2
19	4	3	2	4	2	2	4	2	1	1	1	1	2	2	1	4	2	2	1	1
20	5	5	4	4	4	5	5	3	4	5	4	5	3	3	3	3	2	4	2	3

Таблиця 3.8

Результати опитування 5-ї групи експертів

Експерт Іапрям	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	5	5	4	4	5	3	3	3	2	2	2	3	3	1	3	2	2	2	3	4
2	5	4	4	2	3	3	3	3	2	4	4	1	1	2	3	3	2	2	2	3
3	2	2	1	1	1	2	1	1	3	2	1	1	3	3	2	2	4	4	2	3
4	5	3	4	4	5	5	5	5	5	5	5	3	5	5	5	5	4	5	5	5
5	3	2	2	1	1	3	3	2	1	3	3	2	2	1	1	2	2	3	3	2
6	3	2	3	2	4	2	2	3	3	2	2	1	1	2	3	3	2	3	4	2
7	3	3	3	2	3	2	3	1	1	1	2	4	3	2	2	4	2	4	4	5
8	3	2	2	2	4	2	2	1	3	4	4	1	1	2	2	3	3	4	4	2
9	5	5	5	5	5	2	5	5	5	5	4	4	5	5	2	2	1	2	2	2
10	4	3	2	2	2	1	4	1	1	3	3	3	2	4	3	1	1	1	0	2
11	4	3	4	4	3	1	1	3	3	2	2	2	3	3	4	2	2	2	2	3
12	5	3	3	2	2	1	2	2	4	4	3	3	3	3	2	3	4	2	1	2
13	5	5	5	4	3	2	4	2	2	5	1	1	3	4	1	3	2	3	2	2
14	4	2	2	1	3	3	3	3	2	2	4	2	2	1	1	3	2	1	3	3
15	3	2	2	1	2	1	1	1	3	2	2	2	2	1	1	3	4	1	1	1
16	5	4	4	4	2	3	2	4	1	1	3	3	4	2	2	3	3	1	1	2
17	2	1	1	1	2	2	3	3	1	2	2	1	4	5	1	1	2	3	3	3
18	2	1	2	2	3	3	3	2	2	1	1	2	2	4	1	1	1	4	2	2
19	5	5	4	4	3	4	4	2	5	3	3	2	2	3	3	4	2	3	3	3
20	5	5	4	5	5	2	1	1	1	3	3	4	2	4	3	3	3	3	2	1

Таблиця 3.9

Результати опитування 6-ї групи експертів

Експерт Іапрям	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	4	3	3	1	2	2	2	3	3	2	3	3	4	2	1	4	2	2	3	3
2	3	2	2	1	1	2	2	2	4	2	3	3	1	3	3	2	4	2	1	1
3	3	2	1	1	3	2	2	3	3	1	1	3	3	2	2	2	2	1	1	2
4	4	3	3	5	5	4	5	5	3	4	4	5	5	3	5	5	4	4	4	4
5	2	2	1	1	2	2	1	1	2	2	2	2	4	3	3	1	1	3	3	1
6	2	2	2	1	1	3	3	2	1	1	3	2	2	1	1	2	2	1	1	2
7	4	2	2	1	1	2	2	1	1	2	2	3	3	2	2	1	1	2	2	1
8	5	4	4	4	2	3	3	2	2	2	4	1	2	1	3	1	1	1	2	3
9	4	4	4	3	4	4	3	5	5	3	4	4	4	4	3	4	4	3	5	2
10	5	4	4	5	2	2	2	2	3	3	2	2	2	3	3	4	2	1	2	2
11	5	3	3	4	4	2	2	3	3	3	2	2	2	5	3	2	2	3	1	2
12	5	4	4	2	2	2	3	3	2	2	2	2	4	2	3	3	2	2	2	3
13	4	4	2	2	1	1	3	2	2	1	4	4	3	3	2	2	1	1	2	3
14	5	5	5	1	3	2	2	2	3	1	1	5	2	2	2	3	3	1	1	2
15	3	1	1	1	2	2	3	3	3	2	2	1	1	2	2	2	1	2	2	2
16	3	1	1	1	2	2	3	1	1	2	2	3	3	1	4	2	2	3	3	3
17	4	2	2	2	3	3	2	4	4	1	1	1	1	3	2	2	3	2	2	2
18	5	3	2	3	3	3	5	2	2	1	1	2	1	2	2	1	1	1	4	1
19	4	2	2	3	2	3	2	4	2	1	1	3	1	2	2	1	1	3	2	1
20	5	5	5	5	4	4	2	2	3	2	2	4	4	5	3	3	2	2	2	2

Таблиця 3.10

Результати опитування 7-ї групи експертів

Експерт Іапрям	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	3	3	3	3	4	4	2	3	3	2	4	2	2	3	3	4	3	3	2	2
2	4	5	5	3	3	2	2	3	3	2	2	2	2	3	3	5	2	2	3	3
3	4	5	5	3	2	2	2	3	4	3	2	2	5	4	3	2	2	3	2	2
4	5	5	5	4	5	3	5	5	5	4	3	5	5	5	4	5	4	5	5	5
5	3	2	2	3	3	1	2	3	3	4	4	3	2	3	3	2	2	3	3	3
6	4	2	2	3	3	4	4	2	3	2	2	3	3	4	4	4	3	2	2	2
7	2	2	3	3	4	2	2	3	3	2	2	2	1	4	4	2	3	2	1	3
8	5	5	5	5	4	4	4	3	5	3	3	3	3	4	5	3	4	3	4	3
9	5	5	4	4	4	2	5	3	3	3	4	4	4	3	4	3	3	3	2	5
10	5	4	4	4	4	3	4	3	3	4	4	5	3	3	2	5	5	2	2	2
11	3	3	4	2	2	2	3	3	1	1	2	2	3	5	2	2	2	1	2	4
12	4	2	2	3	3	4	4	4	2	5	5	2	3	4	4	2	2	2	2	2
13	5	4	4	3	4	3	3	4	3	4	3	4	3	5	4	4	5	4	4	3
14	5	4	5	4	4	3	3	4	4	4	4	4	3	3	3	4	3	3	4	3
15	5	4	4	3	4	3	4	3	4	4	3	4	3	4	1	2	2	2	2	3
16	4	3	3	3	3	4	4	3	3	4	3	4	3	4	1	1	2	3	1	2
17	4	3	3	3	4	3	3	2	2	3	4	3	4	2	1	1	3	3	4	3
18	3	2	3	3	3	4	2	2	3	2	3	4	2	3	2	1	1	2	1	2
19	5	3	1	1	2	2	4	4	2	3	5	1	1	1	2	3	2	1	1	1
20	5	5	5	5	2	3	3	4	2	2	5	2	3	4	4	2	2	2	3	3

Відомо, що при наявності двох та більшої кількості експертних груп існує можливість отримати результати, які суттєво відрізняються один від одного. Вважати при цьому, що мета опитування не досягнута є помилкою. Науковий аналіз всіх точок зору експертів допомагає оцінити та спрогнозувати роботу, перспективи розвитку галузі, що досліджується.

Треба враховувати ще одну суто економетричну обставину. Кількість експертів в групі, як правило, не перебільшує 20-30 осіб, тому формальна статистична узгодженість відповідей експертів може поєднуватися з розподілом на підгрупи за вибором пріоритетів. Тому прийняття статистичної гіпотези узгодженості в математично-статистичному сенсі не є доведенням узгодженості думок експертів в практичному сенсі експертних оцінок.

Крім того, слід пам'ятати, що виставлені експертами бали не є числовими характеристиками певних об'єктів, а розглядаються як якісні характеристики переваги – від «дуже погано» до «дуже добре» (або «раніше» - «пізніше» й т.ін.). Старі методи обробки отриманої інформації – обчислення середнього арифметичного – не завжди дають якісний результат (проілюструємо пізніше це на прикладі). Тому будемо користуватися комбінованими методами сучасного розділу економетрики – статистики нечислових даних.

Спочатку проведемо ранжировку думок експертів за 20 питаннями всередині групи методом медіан рангів. Для цього розташуємо відповіді експертів кожної групи в порядку від «кращих» до «гірших».

Експертів в кожній групі 20, тому центральні міста – 10 та 11. Якщо їх значення співпадають – це і є медіана, якщо ні – обчислюємо середнє арифметичне їх значень [54].

Проілюструємо цю процедуру на прикладі першої групи експертів – будівників технологів (перший стовпець таблиці – номер питання, останній стовпець – медіана відповідей) (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

Ранжировка думок експертів першої групи методом медіан

1	5	5	5	4	4	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	3
2	5	4	4	4	3	3	3	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2
3	4	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2
4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	5
5	5	4	4	4	4	3	3	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2
6	5	4	4	4	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	2
7	5	5	4	3	3	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
8	5	4	4	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	2
9	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4
10	5	5	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3
11	4	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2
12	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	4
13	5	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2
14	4	4	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	2
15	3	3	3	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
16	4	4	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	2
17	5	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
18	4	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	2
19	4	4	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2
20	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	4

Аналогічно було проведено ранжировку думок експертів в кожній з 7 груп опитуваних методом медіан. Ці результати зведені в таблицю 3.12.

Таблиця 3.12

Номер напрямку	Медіана думок експертів за групами						
	Група 1	Група 2	Група 3	Група 4	Група 5	Група 6	Група 7
1	3	2	2	2	3	3	3
2	2	2	2	3	3	2	3
3	2	1	3	2	2	2	3
4	5	5	5	5	5	4	5
5	2	2	1	2	2	2	3
6	2	2	1	3	2	2	3
7	1	2	2	2	3	2	2
8	2	2	3	3	2	2	4
9	4	4	4	4	5	4	4
10	3	2	2	4	2	2	4
11	2	2	2	3	3	3	2
12	4	3	2	4	3	2	3
13	2	2	2	3	3	2	4
14	2	2	4	3	2	2	4
15	1	2	3	2	2	2	3
16	2	2	3	2	3	2	3
17	1	2	3	3	2	2	3
18	2	2	4	3	2	2	2
19	2	2	3	2	3	2	2
20	4	4	3	4	3	3	3

Зазвичай в задачах аналізу експертних даних отриману інформацію необхідно опрацювати та представити в зручній формі для з'ясування переважних варіантів з множини альтернатив [152].

При аналізі експертних оцінок користуються одним з ключових понять дискретної математики - поняттям відношення. Нехай дана множина елементів $X = \{x_1, x_2, \dots, x_n\}$. Множина всіх пар елементів вигляду (x_i, x_j) , де $x_i, x_j \in X$ є декартовим добутком $X \times X$. Будь-яка підмножина декартового добутку є бінарним відношенням R на X [121].

Принцип вибору остаточного ражирування був запропонований Дж. Кемені і Дж. Снелом. Але спочатку він потребує встановлення міри близькості, яка дає змогу визначати відстань між будь-якою парою бінарних відношень.

За процедурою Кемені фахівці будують допоміжне колективне упорядкування, найближче до всіх індивідуальних упорядкувань. Найкращий варіант розглядають як колективний (груповий) вибір. Для цього згідно таблиці 3.12. сформуємо вектори переваг P_k (де k - номер експертної групи) для кожної групи експертів. При цьому вищий ранг в кожному з векторів мають саме ті варіанти відповідей, які з точки зору експертів є привабливішими. Числа, які фігурують у побудованих векторах – номери питань, за якими проводилося оцінювання. Ранжирування по підгрупах було проведено згідно отриманим балам по методу медіан. Отже маємо:

$$P_1 = \left\{ \begin{array}{l} 4 \\ 9, 12, 20 \\ 1, 10 \\ 2, 3, 5, 6, 8, 11, 13, 14, 16, 18, 19 \\ 7, 15, 17 \end{array} \right\};$$

$$P_2 = \left\{ \begin{array}{l} 4 \\ 9, 20 \\ 12 \\ 1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 \\ 3 \end{array} \right\};$$

$$P_3 = \left\{ \begin{array}{l} 4 \\ 9, 14, 18 \\ 3, 8, 15, 16, 17, 19, 20 \\ 1, 2, 7, 10, 11, 12, 13 \\ 5, 6 \end{array} \right\};$$

$$P_4 = \left\{ \begin{array}{l} 4 \\ 9, 10, 12, 20 \\ 2, 6, 8, 11, 13, 14, 17, 18 \\ 1, 3, 5, 7, 15, 16, 19 \end{array} \right\};$$

$$P_5 = \left\{ \begin{array}{l} 4, 9 \\ 1, 2, 7, 11, 12, 13, 16, 19, 20 \\ 3, 5, 6, 8, 10, 14, 15, 17, 18 \end{array} \right\};$$

$$P_6 = \left\{ \begin{array}{l} 4, 9 \\ 1, 11, 20 \\ 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 \end{array} \right\};$$

$$P_7 = \left\{ \begin{array}{l} 4 \\ 8, 9, 10, 13, 14 \\ 1, 2, 3, 5, 6, 12, 15, 16, 17, 20 \\ 7, 11, 18, 19 \end{array} \right\}.$$

Для оцінювання колективних переваг застосовують три визначення:

- нейтральність – симетричність відносно перестановки альтернатив;
- узгодженість – думка групи експертів співпадає з загальною думкою будь-яких двох її підгруп;
- кондорсетовість – з того, що $n_{ij} > n_{ji}$, де n_{ij} – кількість експертів, що вважають варіант x_i більш привабливим, ніж x_j прямує, що $(x_j, x_i) \notin F(V)$, де V - ранжирування групи експертів, а $F(V)$ - загальна думка підгрупи.

Медіана Кемені – єдине коректне ранжирування, яке є одночасно нейтральним, узгодженим й кондорсетовим. Саме тому ми зупинилися на медіані Кемені при виборі остаточного методу аналізу експертної оцінки. Існує

G_2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	0	0	-1	-1	1	1	0	-1	-1	0	0	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
2	0	0	-1	-1	1	1	0	-1	-1	0	0	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
3	1	1	0	-1	1	1	1	0	-1	1	1	1	1	-1	0	0	0	-1	0	0
4	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	-1	-1	-1	-1	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
6	-1	-1	-1	-1	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
7	0	0	-1	-1	1	1	0	-1	-1	0	0	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
8	1	1	0	-1	1	1	1	0	-1	1	1	1	1	-1	0	0	0	-1	0	0
9	1	1	1	-1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1
10	0	0	-1	-1	1	1	0	-1	-1	0	0	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
11	0	0	-1	-1	1	1	0	-1	-1	0	0	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
12	0	0	-1	-1	1	1	0	-1	-1	0	0	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
13	0	0	-1	-1	1	1	0	-1	-1	0	0	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
14	1	1	1	-1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1
15	1	1	0	-1	1	1	1	0	-1	1	1	1	1	-1	0	0	0	-1	0	0
16	1	1	0	-1	1	1	1	0	-1	1	1	1	1	-1	0	0	0	-1	0	0
17	1	1	0	-1	1	1	1	0	-1	1	1	1	1	-1	0	0	0	-1	0	0
18	1	1	1	-1	1	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1
19	1	1	0	-1	1	1	1	0	-1	1	1	1	1	-1	0	0	0	-1	0	0
20	1	1	0	-1	1	1	1	0	-1	1	1	1	1	-1	0	0	0	-1	0	0

G_4	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	0	-1	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1	-1	0	-1
2	1	0	1	-1	1	0	1	0	-1	-1	0	-1	0	0	1	1	0	0	1	-1
3	0	-1	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1	-1	0	-1
4	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	0	-1	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1	-1	0	-1
6	1	0	1	-1	1	0	1	0	-1	-1	0	-1	0	0	1	1	0	0	1	-1
7	0	-1	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1	-1	0	-1
8	1	0	1	-1	1	0	1	0	-1	-1	0	-1	0	0	1	1	0	0	1	-1
9	1	1	1	-1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0
10	1	1	1	-1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0
11	1	0	1	-1	1	0	1	0	-1	-1	0	-1	0	0	1	1	0	0	1	-1
12	1	1	1	-1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0
13	1	0	1	-1	1	0	1	0	-1	-1	0	-1	0	0	1	1	0	0	1	-1
14	1	0	1	-1	1	0	1	0	-1	-1	0	-1	0	0	1	1	0	0	1	-1
15	0	-1	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1	-1	0	-1
16	0	-1	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1	-1	0	-1
17	1	0	1	-1	1	0	1	0	-1	-1	0	-1	0	0	1	1	0	0	1	-1
18	1	0	1	-1	1	0	1	0	-1	-1	0	-1	0	0	1	1	0	0	1	-1
19	0	-1	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1	-1	0	-1
20	1	1	1	-1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0

G_5	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	0	0	1	-1	1	1	0	1	-1	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0
2	0	0	1	-1	1	1	0	1	-1	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0
3	-1	-1	0	-1	0	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	0	0	-1	0	0	-1	-1
4	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	-1	-1	0	-1	0	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	0	0	-1	0	0	-1	-1
6	-1	-1	0	-1	0	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	0	0	-1	0	0	-1	-1
7	0	0	1	-1	1	1	0	1	-1	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0
8	-1	-1	0	-1	0	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	0	0	-1	0	0	-1	-1
9	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	-1	-1	0	-1	0	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	0	0	-1	0	0	-1	-1
11	0	0	1	-1	1	1	0	1	-1	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0
12	0	0	1	-1	1	1	0	1	-1	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0
13	0	0	1	-1	1	1	0	1	-1	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0
14	-1	-1	0	-1	0	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	0	0	-1	0	0	-1	-1
15	-1	-1	0	-1	0	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	0	0	-1	0	0	-1	-1
16	0	0	1	-1	1	1	0	1	-1	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0
17	-1	-1	0	-1	0	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	0	0	-1	0	0	-1	-1
18	-1	-1	0	-1	0	0	-1	0	-1	0	-1	-1	-1	0	0	-1	0	0	-1	-1
19	0	0	1	-1	1	1	0	1	-1	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0
20	0	0	1	-1	1	1	0	1	-1	1	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0

G_6	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	0	1	1	-1	1	1	1	1	-1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0
2	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
3	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
4	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
6	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
7	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
8	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
9	1	1	1	0	1	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
11	0	1	1	-1	1	1	1	1	-1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0
12	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
13	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
14	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
15	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
16	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
17	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
18	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
19	-1	0	0	-1	0	0	0	0	-1	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	-1
20	0	1	1	-1	1	1	1	1	-1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0

G_7	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	0	0	0	-1	0	0	1	-1	-1	-1	1	0	-1	-1	0	0	0	1	1	0
2	0	0	0	-1	0	0	1	-1	-1	-1	1	0	-1	-1	0	0	0	1	1	0
3	0	0	0	-1	0	0	1	-1	-1	-1	1	0	-1	-1	0	0	0	1	1	0
4	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	0	0	0	-1	0	0	1	-1	-1	-1	1	0	-1	-1	0	0	0	1	1	0
6	0	0	0	-1	0	0	1	-1	-1	-1	1	0	-1	-1	0	0	0	1	1	0
7	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1
8	1	1	1	-1	1	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1
9	1	1	1	-1	1	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1
10	1	1	1	-1	1	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1
11	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1
12	0	0	0	-1	0	0	1	-1	-1	-1	1	0	-1	-1	0	0	0	1	1	0
13	1	1	1	-1	1	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1
14	1	1	1	-1	1	1	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	1	1	1
15	0	0	0	-1	0	0	1	-1	-1	-1	1	0	-1	-1	0	0	0	1	1	0
16	0	0	0	-1	0	0	1	-1	-1	-1	1	0	-1	-1	0	0	0	1	1	0
17	0	0	0	-1	0	0	1	-1	-1	-1	1	0	-1	-1	0	0	0	1	1	0
18	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1
19	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	0	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0	0	-1
20	0	0	0	-1	0	0	1	-1	-1	-1	1	0	-1	-1	0	0	0	1	1	0

Відстанню Кемені між бінарними відношеннями називається число

$$\sum_{v=1}^m D(P, P_v) = \sum_{v=1}^m \sum_{i < j} |P_{ij}^{(v)} - P_{ij}| = \sum_{i < j} \sum_{v=1}^m |P_{ij}^{(v)} - P_{ij}| = \sum_{i < j} \sum_{v=1}^m d_{ij}(P, P_v)$$

тобто відстанню Кемені є число, яке дорівнює сумі модулів різностей елементів, що розташовані на тих же самих місцях у відповідних їм матрицях.

Тобто, сумарну відстань від P до P_1, \dots, P_k можна обчислити за формулами:

$$d_{ij} = \begin{cases} 0, & \text{якщо } p_{ij} = 1 \\ 1, & \text{якщо } p_{ij} = 0 \\ 2, & \text{якщо } p_{ij} = -1 \end{cases}.$$

За результатами ранжирування сформуємо матрицю втрат. Елементи матриці втрат визначають за формулою:

$$r_{ij} = \sum_{v=1}^m d_{ij}(P, P_v), \quad (3.4)$$

де P - довільне ранжирування, в якому $p_{ij} = 1$.

Проілюструємо, як обчислювалися за вказаними правилами елементи першого рядка матриці втрат:

$$\begin{aligned} r_{1,1} &= 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 + 1 = 7; \\ r_{1,2} &= 0 + 1 + 1 + 2 + 1 + 0 + 1 = 6; \\ r_{1,3} &= 0 + 0 + 2 + 1 + 0 + 0 + 1 = 4; \\ r_{1,4} &= 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 14; \\ r_{1,5} &= 0 + 1 + 0 + 1 + 0 + 0 + 1 = 3; \\ r_{1,6} &= 0 + 1 + 0 + 2 + 0 + 0 + 1 = 4; \\ r_{1,7} &= 0 + 1 + 1 + 1 + 1 + 0 + 0 = 4; \\ r_{1,8} &= 0 + 1 + 2 + 2 + 0 + 0 + 2 = 7; \\ r_{1,9} &= 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 = 14; \\ r_{1,10} &= 1 + 1 + 1 + 2 + 0 + 0 + 2 = 7; \\ r_{1,11} &= 0 + 1 + 1 + 2 + 1 + 1 + 0 = 6; \\ r_{1,12} &= 2 + 2 + 1 + 2 + 1 + 0 + 1 = 9; \\ r_{1,13} &= 0 + 1 + 1 + 2 + 1 + 0 + 2 = 7; \\ r_{1,14} &= 0 + 1 + 2 + 2 + 0 + 0 + 2 = 7; \\ r_{1,15} &= 0 + 1 + 2 + 1 + 0 + 0 + 1 = 5; \\ r_{1,16} &= 0 + 1 + 2 + 1 + 1 + 0 + 1 = 6; \\ r_{1,17} &= 0 + 1 + 2 + 2 + 0 + 0 + 1 = 6; \\ r_{1,18} &= 0 + 1 + 2 + 2 + 0 + 0 + 0 = 5; \\ r_{1,19} &= 0 + 1 + 2 + 1 + 1 + 0 + 0 = 5; \\ r_{1,20} &= 2 + 2 + 2 + 2 + 1 + 1 + 1 = 11. \end{aligned}$$

Аналогічно обчислюються елементи інших 19 рядків матриці втрат. Остаточно матриця втрат набуває вигляду:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	7	6	4	14	3	4	4	7	14	7	6	9	7	7	5	6	6	5	5	11
2	8	7	5	14	4	5	4	8	14	9	7	10	8	8	5	7	6	6	6	12
3	10	9	7	14	7	8	6	10	14	10	9	10	10	11	7	9	8	9	8	12
4	0	0	0	7	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	11	10	7	14	7	8	7	10	14	11	10	12	11	10	7	9	8	8	8	13
6	10	9	6	14	6	7	6	9	14	11	9	12	10	9	6	8	7	7	7	13
7	10	10	8	14	7	8	7	10	14	9	10	11	10	10	7	10	9	9	9	13
8	7	6	4	14	4	5	4	7	13	8	7	9	7	8	4	6	5	7	6	11
9	0	0	0	12	0	0	0	1	7	2	0	2	1	2	0	0	0	1	0	3
10	7	4	4	14	3	3	5	6	12	7	6	9	6	6	5	6	5	5	6	11
11	8	7	5	14	4	5	4	7	14	8	7	10	7	7	5	7	6	6	6	12
12	5	4	4	14	2	2	3	5	12	5	4	7	5	5	4	5	4	3	4	10
13	7	6	4	14	3	4	4	7	13	8	7	9	7	7	4	6	5	6	6	11
14	7	6	3	14	4	5	4	6	12	8	7	9	7	7	3	5	4	6	5	10
15	9	9	7	14	7	8	6	10	14	9	9	10	10	11	7	9	8	9	8	12
16	8	7	5	14	5	6	4	8	14	8	7	9	8	9	5	7	6	7	6	11
17	8	8	6	14	6	7	5	9	14	9	8	10	9	10	6	8	7	8	7	12
18	9	8	5	14	7	7	5	7	13	9	8	11	8	8	5	7	6	7	6	12
19	9	8	6	14	6	7	5	8	14	8	8	10	8	9	6	8	7	8	7	12
20	3	2	2	14	1	1	0	3	11	3	2	4	3	4	2	3	2	2	2	7

Медіана Кемені обчислюється за формулою:

$$\text{Arg min} \sum_{v=1}^m D(P, P_v), \quad (3.5)$$

де *Arg min* - те (або ті) значення P , при яких досягає мінімуму сума відстаней Кемені від відповідей експертів до поточної змінної P , по якій проводиться мінімізація.

У відповідності з визначенням медіани Кемені необхідно ввести допоміжну функцію $C(P_v) = \sum_{v=1}^m D(P, P_v)$, обчислити її значення для всіх P_v та обрати найменше.

Обчислимо суми елементів рядків матриці втрат й замінимо багатокрокову ітерацію остаточним порівнянням результату, за яким проведемо ранжирування.

Нагадаємо, що найпоширенішими все ж таки залишаються класичні методи середніх балів. Повністю ігнорувати їх не має сенсу в силу їх зручності та легкості застосування. Спробуємо оцінити результати експертного оцінювання за допомогою метода середніх арифметичних балів (рангів) і порівняти отримані результати з аналізом за допомогою медіани Кемені. Для цього обчислимо спочатку середні бали за напрямками в кожній групі експертів, обчислимо суму рангів, знайдемо їх середнє арифметичне, по якому проведемо ранжирування.

v	c(P _v)	ранг
1	138	7
2	153	11
3	188	18
4	9	1
5	195	19,5
6	180	16
7	195	19,5
8	142	9
9	31	2
10	131	5
11	149	10
12	107	4
13	138	8
14	132	6
15	186	17
16	154	12
17	171	15
18	162	13
19	168	14
20	72	3

Середні бали за напрямками по групах								Сума рангів	Середнє арифметичне рангів	Остаточний ранг
1	2	3	4	5	6	7				
1	2,95	2,3	2,1	2,45	3,05	2,6	2,9	18,35	2,62	8
2	2,3	2,2	1,95	2,7	2,9	2,2	1,95	16,2	2,31	14
3	1,9	1,4	2,75	2,5	2,05	2	3	15,6	2,23	16,5
4	4,65	4,6	4,6	4,45	4,65	4,2	4,6	31,75	4,54	1
5	2,3	1,85	1,85	2,25	2,1	1,95	2,7	15	2,14	20
6	2,25	1,8	1,75	2,45	2,45	1,75	2,9	15,35	2,19	19
7	1,95	2,45	1,9	2,2	2,7	1,85	2,5	15,55	2,22	18
8	2,3	1,95	3,4	2,8	2,55	2,5	3,9	19,4	2,77	6,5
9	4,3	4,1	4,1	3,8	3,8	3,8	3,65	27,55	3,94	2
10	3,15	2,65	2,15	3,6	2,15	2,75	3,55	20	2,86	5
11	1,75	1,9	2,6	2,9	2,65	2,8	2,45	17,05	2,44	11
12	3,55	3	2,85	3,6	2,7	2,7	3,05	21,45	3,06	4
13	1,6	1,85	2,1	2,55	2,95	2,35	3,8	17,2	2,46	10
14	1,6	2,3	3,9	3	2,35	2,55	3,7	19,4	2,77	6,5
15	2	1,95	2,7	2,05	1,8	1,9	3,2	15,6	2,23	16,5
16	2	2,3	2,9	2,55	2,7	2,15	2,9	17,5	2,5	9
17	1,6	1,85	2,45	2,65	2,15	2,3	2,9	15,9	2,27	15
18	2	2,05	3,2	2,85	2,05	2,25	2,4	16,8	2,4	13
19	2	2,2	2,85	2,1	3,35	2,1	2,25	16,85	2,41	12
20	3,65	3,7	3,45	3,8	3	3,3	3,3	24,2	3,46	3

Порівняємо отримані результати:

v	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
ранг за медіаною Кемені	7	11	18	1	19,5	16	19,5	9	2	5	10	4	8	6	17	12	15	13	14	3
ранг за методом середніх балів	8	14	16,5	1	20	19	18	6,5	2	5	11	4	10	6,5	16,5	9	15	13	12	3

В таблиці виділені позиції, в яких ранги співпадають або відрізняються несуттєво. Порівняння результатів наочно демонструє доцільність використання обох методів. Це відповідає концепції стійкості, згідно з якої необхідно використовувати декілька методів для статистичної обробки інформації з метою отримання достовірних результатів, які б не залежали від суб'єктивності особи (у виборі методів за особистим уподобанням), що проводить аналіз.

Після проведення аналізу експертного оцінювання перспективних напрямків розвитку, було виділено 5 ключових позицій:

1. Виконання власних інноваційних архітектурно-проектних розробок (напрямок № 4).
2. Розробка стратегії енерго- та ресурсозбереження на будівельних підприємствах Харківського регіону (напрямок № 9).
3. Диверсифікація інноваційного розвитку будівельних організацій, що забезпечує мінімізацію ризиків інвестування (напрямок № 20).
4. Навчання робітників і фахівців новим технологіям, навичкам роботи з новими механізмами та будівельними матеріалами (напрямок № 12).
5. Розробка та впровадження нових організаційно-управлінських рішень, спрямованих на реалізацію нововведень (напрямок № 10).

Експертам було запропонована друга анкета, а саме опитування стосовно вибору джерел фінансування перспективних напрямків розвитку. В якості джерел фінансування (з можливістю оцінювання від 0 до 20 балів) було запропоновано:

1. Власні фінансові ресурси.
2. Кредити.
3. Державне фінансування.
4. Венчурний капітал.
5. Гранти.

Результати опитування приведені у додатку К.

Для зручності аналізу номера перспективних напрямків розвитку залишимо незмінними. Аналіз експертного оцінювання проведемо за запропонованою схемою. Виконаємо ранжировку думок експертів в кожній з 7 груп по кожному напрямку розвитку опитуваних методом медіан. Результати зведемо в таблицю 3.13.

Таблиця 3.13

Напрямок 4:

Виконання власних інноваційних архітектурно-проектних розробок

Номер джерела фінансування	Медіана думок експертів за групами						
	Група 1	Група 2	Група 3	Група 4	Група 5	Група 6	Група 7
1	15	12	12	12	12	12	13
2	11	10	11	5	5	11	6
3	12	12	11	6	10	7	10
4	15	15	15	15	15	15	15
5	10	8	7	5	7	5	6

Вектора переваг і матриці відношень, відповідно, мають вигляд:

$$PF_{4,1} = \left\{ \begin{array}{l} 1, 4 \\ 3 \\ 2 \\ 5 \end{array} \right\}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	0	1
2	-1	0	-1	-1	1
3	-1	1	0	-1	1
4	0	1	1	0	1
5	-1	-1	-1	-1	0

$$PF_{4,2} = \left\{ \begin{array}{l} 4 \\ 1, 3 \\ 2 \\ 5 \end{array} \right\}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	0	-1	1
2	-1	0	-1	-1	1
3	0	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	-1	-1	-1	0

$$PF_{4,3} = \left\{ \begin{array}{l} 4 \\ 1 \\ 2, 3 \\ 5 \end{array} \right\}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	0	-1	1
3	-1	0	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	-1	-1	-1	0

$$PF_{4,4} = \left\{ \begin{array}{l} 4 \\ 1 \\ 3 \\ 2, 5 \end{array} \right\}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	0
3	-1	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1

$$PF_{4,5} = \begin{Bmatrix} 4 \\ 1 \\ 3 \\ 5 \\ 2 \end{Bmatrix}$$

	5	-1	0	-1	-1	0
		1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	-1	-1
3	-1	1	0	-1	-1	1
4	1	1	1	0	0	1
5	-1	1	-1	-1	-1	0

$$PF_{4,6} = \begin{Bmatrix} 4 \\ 1 \\ 2 \\ 3 \\ 5 \end{Bmatrix}$$

		1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	-1	1
2	-1	0	1	-1	-1	1
3	-1	-1	0	-1	-1	1
4	1	1	1	0	0	1
5	-1	-1	-1	-1	-1	0

$$PF_{4,7} = \begin{Bmatrix} 4 \\ 1 \\ 3 \\ 2, 5 \end{Bmatrix}$$

		1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	-1	0
3	-1	1	0	-1	-1	1
4	1	1	1	0	0	1
5	-1	0	-1	-1	-1	0

Складемо матрицю втрат, обчислимо порядкові суми елементів та проведемо ранжирування за медіаною Кемені:

	1	2	3	4	5
1	7	0	1	13	0
2	14	7	11	14	5
3	13	3	7	14	0
4	1	0	0	7	0
5	14	10	14	14	7

$C(P_v)$	ранг
21	2
51	4
37	3
8	1
59	5

Проведемо ранжирування за методом середніх балів:

Середні бали за напрямом 4 по групам								Сума рангів	Середнє арифметичне рангів	Остаточний ранг
	1	2	3	4	5	6	7			
1	15,55	12,1	11,55	11	11,65	9,95	13,15	84,95	12,14	2
2	10,55	9,65	10,45	7,25	6,8	11,1	8,55	64,35	9,19	4
3	11,4	10,4	9,85	8,35	8,9	8,6	10,15	67,65	9,66	3
4	15,95	15,6	15,7	15,35	16,05	13,6	15,55	107,8	15,4	1
5	9,6	8,15	7,75	8,4	8,85	6,95	8,5	58,2	8,31	5

Як бачимо, ранжирування двома методами дало ідентичний результат.

Таблиця 3.14

Напрям 9:
Розробка стратегії енерго- та ресурсозбереження на будівельних підприємствах Харківського регіону

Номер джерела фінансування	Медіана думок експертів за групами						
	Група 1	Група 2	Група 3	Група 4	Група 5	Група 6	Група 7
1	7	10	10	12	10	3	5
2	5	5	5	5	10	2	10
3	5	5	5	5	10	2	10
4	14	14	15	15	15	5	10
5	9	5	5	5	8	2	7

Вектора переваг і матриці відношень, відповідно, мають вигляд:

$$PF_{9,1} = \begin{Bmatrix} 4 \\ 5 \\ 1 \\ (2, 3) \end{Bmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	-1
2	-1	0	0	-1	-1
3	-1	0	0	-1	-1
4	1	1	1	0	1
5	1	1	1	-1	0

$$PF_{9,2} = \begin{Bmatrix} 4 \\ 1 \\ (2, 3, 5) \end{Bmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	0	-1	0
3	-1	0	0	-1	0
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	0	-1	0

$$PF_{9,3} = \begin{Bmatrix} 4 \\ 1 \\ (2, 3, 5) \end{Bmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	0	-1	0
3	-1	0	0	-1	0
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	0	-1	0

$$PF_{9,4} = \begin{Bmatrix} 4 \\ 1 \\ (2, 3, 5) \end{Bmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	0	-1	0
3	-1	0	0	-1	0
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	0	-1	0

$$PF_{9,5} = \left\{ \begin{matrix} 4 \\ 1, 2, 3 \\ 5 \end{matrix} \right\}$$

	1	2	3	4	5
1	0	0	0	-1	1
2	0	0	0	-1	1
3	0	0	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	-1	-1	-1	0

$$PF_{9,6} = \left\{ \begin{matrix} 4 \\ 1 \\ 2, 3, 5 \end{matrix} \right\}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	0	-1	0
3	-1	0	0	-1	0
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	0	-1	0

$$PF_{9,7} = \left\{ \begin{matrix} 2, 3, 4 \\ 5 \\ 1 \end{matrix} \right\}$$

	1	2	3	4	5
1	0	-1	-1	-1	-1
2	1	0	0	0	1
3	1	0	0	0	1
4	1	0	0	0	1
5	1	-1	-1	-1	0

Складемо матрицю втрат, обчислимо порядкові суми елементів та проведемо ранжирування:

	1	2	3	4	5
1	7	3	3	14	4
2	11	7	7	13	6
3	11	7	7	13	6
4	0	1	1	7	0
5	10	8	8	14	7

$C(P_v)$	ранг
31	2
44	3,5
44	3,5
9	1
47	5

Проведемо ранжирування за методом середніх балів:

Середні бали за напрямом 9 по групам								Сума рангів	Середнє арифметичне рангів	Остаточний ранг
	1	2	3	4	5	6	7			
1	9,45	9,35	10,05	10,85	10,1	2,95	7,8	60,55	8,65	2
2	6,85	6,75	7,35	6,4	8,35	2,3	7,85	45,85	6,55	5
3	7,35	7,1	6,7	7,2	8,8	1,9	10,4	49,45	7,06	3
4	13,25	12	13,8	13,75	14,4	4,7	10,8	82,7	11,81	1
5	9,8	6,4	7,35	6,65	8,9	2,2	7,9	49,2	7,03	4

Порівняння двох методів дало узгодження лише по двох позиціях.

Таблиця 3.15

Напряом 20:

Диверсифікація інноваційного розвитку будівельних організацій, що забезпечує мінімізацію ризиків інвестування

Номер джерела фінансування	Медіана думок експертів за групами						
	Група 1	Група 2	Група 3	Група 4	Група 5	Група 6	Група 7
1	10	11	7	11	12	12	12
2	10	5	5	5	7	12	5
3	7	5	6	7	10	10	11
4	15	14	15	15	14	15	15
5	5	5	6	5	5	5	5

Вектора переваг і матриці відношень, відповідно, мають вигляд:

$$PF_{20,1} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1, 2 \\ 3 \\ 5 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	0	1	-1	1
2	0	0	1	-1	1
3	-1	-1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	-1	-1	-1	0

$$PF_{20,2} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 2, 3, 5 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	0	-1	0
3	-1	0	0	-1	0
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	0	-1	0

$$PF_{20,3} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 3, 5 \\ 2 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	-1
3	-1	1	0	-1	0
4	1	1	1	0	1
5	-1	1	0	-1	0

$$PF_{20,4} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 3 \\ 2, 5 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	0
3	-1	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	-1	-1	0

$$PF_{20,5} = \begin{Bmatrix} 4 \\ 1 \\ 3 \\ 2 \\ 5 \end{Bmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	1
3	-1	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	-1	-1	-1	0

$$PF_{20,6} = \begin{Bmatrix} 4 \\ 1, 2 \\ 3 \\ 5 \end{Bmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	0	1	-1	1
2	0	0	1	-1	1
3	-1	-1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	-1	-1	-1	0

$$PF_{20,7} = \begin{Bmatrix} 4 \\ 1 \\ 3 \\ 2, 5 \end{Bmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	0
3	-1	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	-1	-1	0

Складемо матрицю втрат, обчислимо порядкові суми елементів та проведемо ранжирування:

	1	2	3	4	5
1	7	2	0	14	0
2	12	7	9	14	5
3	14	5	7	14	2
4	0	0	0	7	0
5	14	9	12	14	7

$C(P_v)$	ранг
23	2
47	4
42	3
7	1
56	5

Проведемо ранжирування за методом середніх балів:

Середні бали за напрямом 20 по групам								Сума рангів	Середнє арифметичне рангів	Остаточний ранг
	1	2	3	4	5	6	7			
1	9,15	10,15	8,8	10,05	10,1	10,6	10	68,85	9,84	2
2	8,6	7,55	7,05	7,3	8,75	12,05	6,25	57,55	8,22	4
3	8,9	6,6	8,05	8,05	9,25	8,7	10,2	59,75	8,54	3
4	12,35	12,6	14,65	15,75	13,1	13,4	14,9	96,75	13,82	1
5	6,55	8,25	8,4	7,85	8,9	7,2	7,8	54,95	7,85	5

Як бачимо, ранжирування двома методами дало ідентичний результат.

Таблиця 3.16

Напрямок 12:
Навчання робітників і фахівців новим технологіям, навичкам роботи з новими механізмами та будівельними матеріалами

Номер джерела фінансування	Медіана думок експертів за групами						
	Група 1	Група 2	Група 3	Група 4	Група 5	Група 6	Група 7
1	13	12	12	12	10	12	12
2	5	5	5	8	6	12	10
3	10	9	6	5	10	10	11
4	15	14	15	15	13	12	15
5	5	5	5	9	6	5	11

Вектора переваг і матриці відношень, відповідно, мають вигляд:

$$PF_{12,1} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 3 \\ (2, 5) \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	0
3	-1	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	-1	-1	0

$$PF_{12,2} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 3 \\ (2, 5) \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	0
3	-1	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	-1	-1	0

$$PF_{12,3} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 3 \\ (2, 5) \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	0
3	-1	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	-1	-1	0

$$PF_{12,4} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 5 \\ 2 \\ 3 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	1	-1	-1
3	-1	-1	0	-1	-1
4	1	1	1	0	1
5	-1	1	1	-1	0

$$PF_{12,5} = \left\{ \begin{matrix} 4 \\ 1, 3 \\ 2, 5 \end{matrix} \right\}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	0	-1	1
2	-1	0	-1	-1	0
3	0	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	-1	-1	0

$$PF_{12,6} = \left\{ \begin{matrix} 1, 2, 4 \\ 3 \\ 5 \end{matrix} \right\}$$

	1	2	3	4	5
1	0	0	1	0	1
2	0	0	1	0	1
3	-1	-1	0	-1	1
4	0	0	1	0	1
5	-1	-1	-1	-1	0

$$PF_{12,7} = \left\{ \begin{matrix} 4 \\ 1 \\ 3, 5 \\ 2 \end{matrix} \right\}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	-1
3	-1	1	0	-1	0
4	1	1	1	0	1
5	-1	1	0	-1	0

Складемо матрицю втрат, обчислимо порядкові суми елементів та проведемо ранжирування:

	1	2	3	4	5
1	7	1	1	13	0
2	13	7	10	13	8
3	13	4	7	14	3
4	1	1	0	7	0
5	14	6	11	14	7

$C(P_v)$	ранг
22	2
51	4
41	3
9	1
52	5

Проведемо ранжирування за методом середніх балів:

Середні бали за напрямом 12 по групам								Сума рангів	Середнє арифметичне рангів	Остаточний ранг
	1	2	3	4	5	6	7			
1	12	10,2	11,2	10,75	9,25	10	11,35	74,75	10,68	2
2	6,55	6,2	7,05	8,3	7,9	10,25	8,85	55,1	7,87	4
3	9,45	8,1	8,15	7,75	10,2	9,65	10,65	63,95	9,14	3
4	14,75	13,5	15,35	15	12,25	12	13,95	96,8	13,83	1
5	6,5	5,45	7,35	9,2	7,8	8,25	10,35	54,9	7,85	5

Як бачимо, ранжирування двома методами дало ідентичний результат.

Таблиця 3.17

Напряом 10:

Розробка та впровадження нових організаційно-управлінських рішень,
спрямованих на реалізацію нововведень

Номер джерела фінансування	Медіана думок експертів за групами						
	Група 1	Група 2	Група 3	Група 4	Група 5	Група 6	Група 7
1	11	10	12	12	12	13	13
2	5	5	5	5	10	10	8
3	10	10	6	10	8	10	11
4	15	14	15	15	15	15	15
5	6	5	6	10	10	9	6

Вектора переваг і матриці відношень, відповідно, мають вигляд:

$$PF_{10,1} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 3 \\ 5 \\ 2 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	-1
3	-1	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	1	-1	-1	0

$$PF_{10,2} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1, 3 \\ 2, 5 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	0	-1	1
2	-1	0	-1	-1	0
3	0	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	-1	-1	0

$$PF_{10,3} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 3, 5 \\ 2 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	-1
3	-1	1	0	-1	0
4	1	1	1	0	1
5	-1	1	0	-1	0

$$PF_{10,4} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 3, 5 \\ 2 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	-1
3	-1	1	0	-1	0
4	1	1	1	0	1
5	-1	1	0	-1	0

$$PF_{10,5} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 2, 5 \\ 3 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	1	-1	0
3	-1	-1	0	-1	-1
4	1	1	1	0	1
5	-1	0	1	-1	0

$$PF_{10,6} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 2, 3 \\ 5 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	0	-1	1
3	-1	0	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	-1	-1	-1	0

$$PF_{10,7} = \begin{pmatrix} 4 \\ 1 \\ 3 \\ 2 \\ 5 \end{pmatrix}$$

	1	2	3	4	5
1	0	1	1	-1	1
2	-1	0	-1	-1	1
3	-1	1	0	-1	1
4	1	1	1	0	1
5	-1	-1	-1	-1	0

Складемо матрицю втрат, обчислимо порядкові суми елементів та проведемо ранжирування:

	1	2	3	4	5	$C(P_i)$	ранг
1	7	0	1	14	0	22	2
2	14	7	11	14	8	54	5
3	13	3	7	14	4	41	3
4	0	0	0	7	0	7	1
5	14	6	10	14	7	51	4

Проведемо ранжирування за методом середніх балів:

	Середні бали за напрямом 10 по групам							Сума рангів	Середнє арифметичне рангів	Остаточний ранг
	1	2	3	4	5	6	7			
1	9,9	9,65	12,9	10,95	10,4	12,65	12,9	79,35	11,34	2
2	6,35	7,25	7,8	7,05	9,2	10,05	8	55,7	7,96	5
3	9,5	9,75	8,2	9,2	8,35	9,15	10,4	64,55	9,22	3
4	15,1	12,85	15,6	14,35	16,25	15,1	15,4	104,65	14,95	1
5	7,9	6,9	7,6	10,35	9	8,4	8,3	58,45	8,35	4

Як бачимо, ранжирування двома методами дало ідентичний результат.

Аналіз опитування всіх груп експертів з приводу джерел фінансування за всіма перспективними напрямками розвитку будівельних підприємств Харківського регіону виділяє однозначного лідера – венчурний капітал. При цьому слід мати на увазі, що це по означає, що інші джерела експерти

вважають не гідними уваги. Експерти всіх груп стосовно всіх джерел фінансування давали оцінку від «дуже погано» до «відмінно», що свідчить об особистих прихильностях, отриманих внаслідок освіти, життєвого та професійного досвіду. Нами виведена усереднена думка великої (140 осіб) групи експертів. І лише «Особа, що Приймає Рішення» - ОСП - буде дотримуватися думки експертів, або ігнорувати її.

На наступних діаграмах (рис. 3.5) представлений розподіл оцінок, виставлених експертами всіх груп, за всіма напрямками для всіх джерел фінансування (по 700 оцінок – 7 груп по 20 експертів аналізували 5 перспективних напрямків розвитку): 1 - **[0;5)** - дуже погано; 2 - **[5;10)** – задовільно; 3 - **[10;15)** - добре; 4 - **[15;20]** - відмінно.

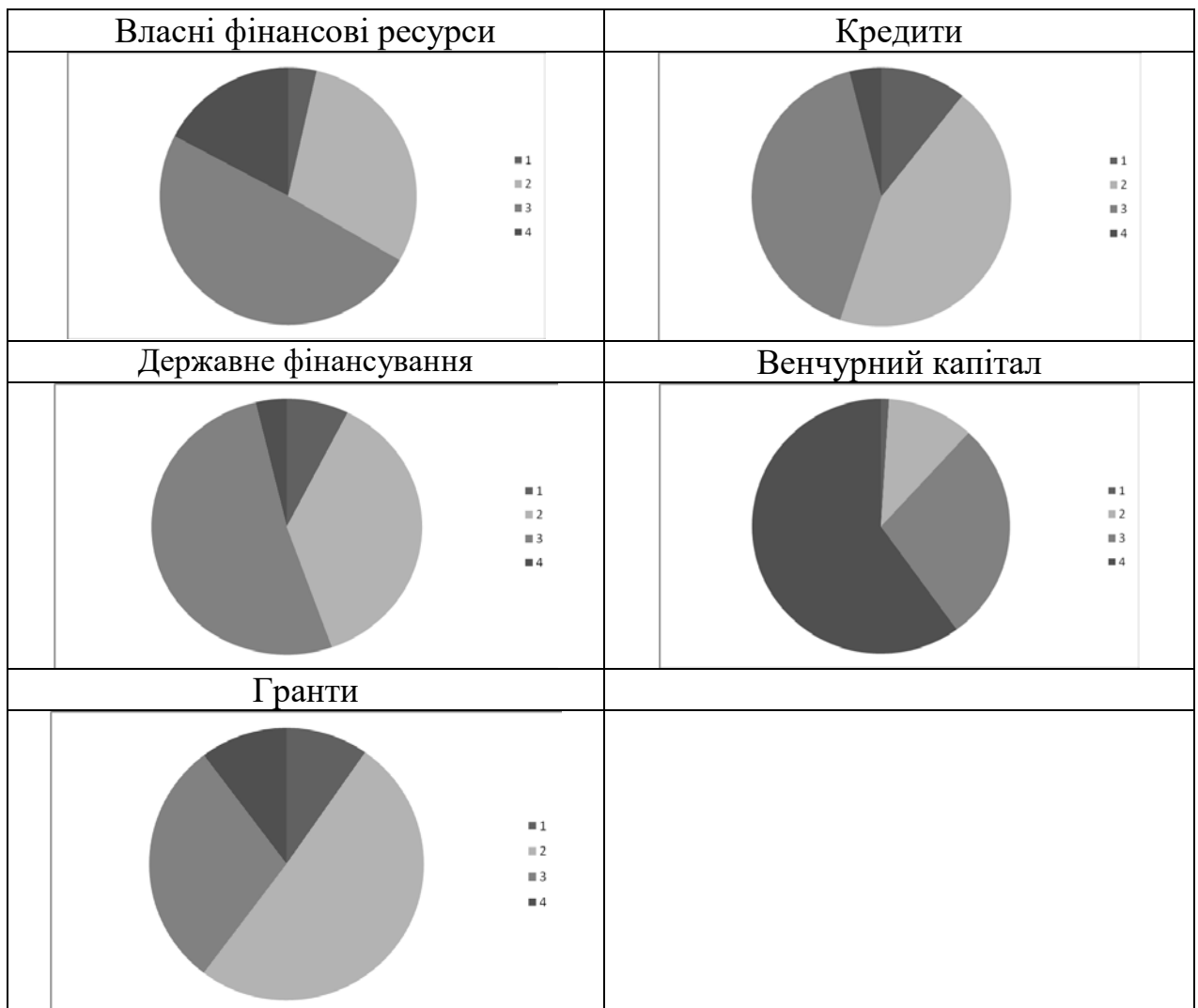

Рис. 3.5. Розподіл оцінок, виставлених експертами всіх груп, за всіма напрямками для всіх джерел фінансування(розроблено автором)

Тобто, ми бачимо, що мова йде про наявні переваги венчурного капіталу над іншими джерелами фінансування. Оцінку «відмінно» дала переважна більшість експертів саме венчурному капіталу (рис. 3.6).

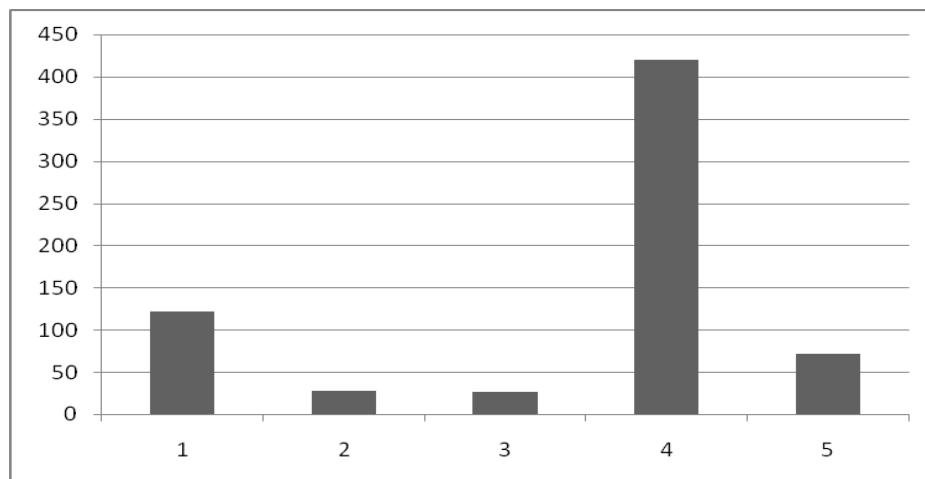

Рис. 3.6. Зіставлення оцінок експертів джерел фінансування інноваційної діяльності будівельних підприємств Харківського регіону: (1 – власні фінансові ресурси; 2 – кредити; 3 – державне фінансування; 4 – венчурний капітал; 5 – гранти) (розроблено автором)

При виборі метода аналізу експертних оцінок необхідно пам'ятати, що медіана Кемені стійка по відношенню до незначної зміни експертної комісії, а при збільшенні кількості експертів прямує до певної границі, яку слід вважати за істинну думку групи експертів. З іншого боку, не треба зневажати класичними методами математичної статистики, які теж дають досить достовірний результат.

Постійні процеси зміни економіко-політичної ситуації на загальнодержавному та регіональному рівнях, кон'юнктури ринку, рівня науково-технічного розвитку, умов функціонування всіх без винятку суб'єктів господарювання, в тому числі і будівельних організацій, призводять в свою чергу до зміни обсягу і джерел довгострокових інвестиційних ресурсів, результативності інноваційних процесів. Що в підсумку призводить і до зміни найбільш пріоритетних напрямків інноваційної діяльності та джерел їх фінансування будівельних організацій регіонів. Використовуючи

запропоновану у роботі економіко-математичну модель управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельних організацій регіону (на прикладі Харківської області), стає можливим у майбутньому в кожний певний момент часу для будь-якого регіону визначити відповідні найбільш пріоритетні напрямки інноваційної діяльності будівельних організацій та джерела їх фінансування.

3.3. Формування механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону

За роки проведення реформ в Україні істотно поглибилася диспропорція у розвитку будівельного комплексу за регіонами. Більш того, очевидною є структурна розбалансованість будівельного комплексу взагалі. Основними причинами цього є деформованість будівельного ринку, високий рівень енергота капіталоємності будівельного виробництва.

Ринок будівництва – це система виробництва, розподілу, обміну і споживання будівельної продукції та послуг будівельного комплексу. Цю складну систему за системним підходом розглядають як сукупність підсистем зі встановленими взаємозв'язками (рис. 3.7).

До об'єктів будівельного ринку відносяться:

- інвестори; замовники; підрядники, проектні та дослідні організації;
- підприємства будівельного та дорожнього машинобудування;
- підприємства, які виготовляють обладнання.

До суб'єктів будівельного ринку відносяться:

- будівельна продукція;
- будівельні машини і механізми;
- транспортні засоби;
- матеріали, вироби, конструкції, капітал, земельні ділянки, інформація

тощо.

До інфраструктури будівельного ринку відносяться:

- банки;
- інституціональні інвестори: фонди, страхові компанії, інвестиційні товариства тощо;
- іноземні інвестори;
- агентські, посередницькі, рекламні, інформаційні служби;
- консалтингові центри та фірми;
- венчурні підприємства у будівельному комплексі;
- фонди та програми підтримки бізнесу;
- контрольно-інспекційні служби.

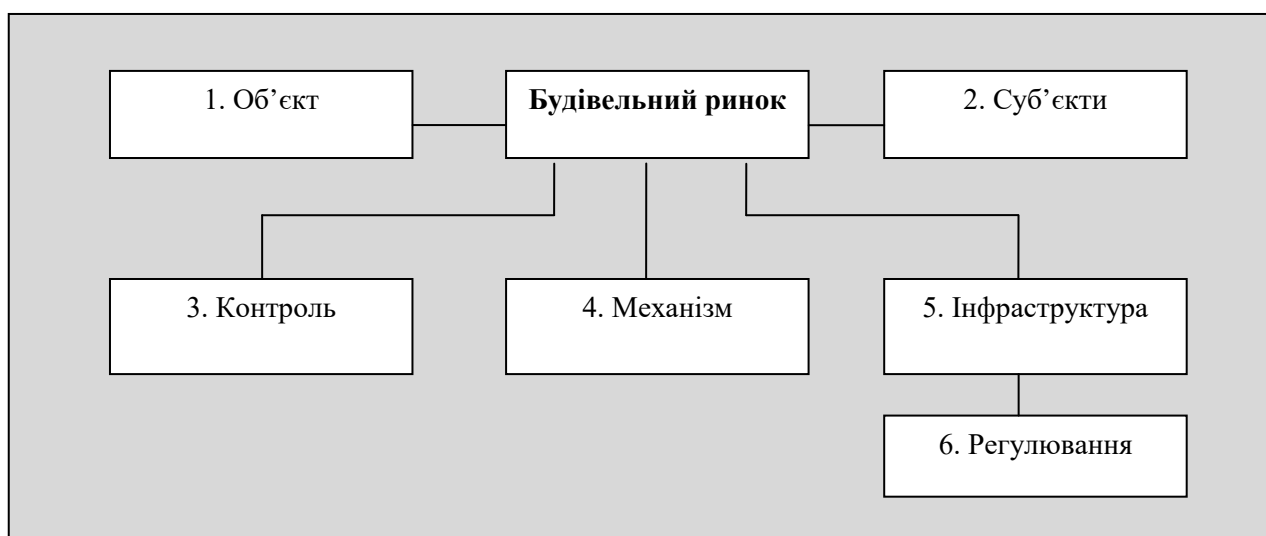

Рис. 3.7. Підсистема будівельного ринку (розроблено автором)

Аналіз будівельного ринку регіонів України виявив ряд тенденцій та змін. Наприклад: обсяг будівельних робіт в Україні в червні 2013 року скоротився на 25,8% порівняно з червнем 2012 року, тоді як показник зниження в травні 2013 року становив 29,1% до травня 2012 року.

За даними Держстату, зростання показника в червні-2013 становив 7% до травня-2013, тоді як зниження в травні-2013 становило 4,2% до квітня-2013. В цілому обсяг будівельних робіт в Україні у січні-червні 2013 року склав 22963 млн. грн., що на 19,2% менше, ніж за відповідний період 2012 року, тоді як у січні-травні 2013 року, за уточненими даними, падіння склало 17,3% (раніше вказувалося зниження на 17,8%).

Держстат зазначає, що для забезпечення об'єктивності даних через

стислих термінів подання звітності (на п'ятий день після звітного періоду) великими, середніми і значними за обсягами малими підприємствами, проводиться уточнення показників за попередній звітний період. За даними відомства, зниження обсягу будівельних робіт в червні 2013 року відзначалося при будівництві всіх об'єктів, зокрема, у житловому будівництві - на 6,4% до червня 2012 року (зростання за шість місяців склав 0,2%), нежитлових - на 22,7% (18,9%).

При цьому на нове будівництво, реконструкцію і технічне переозброєння довелось 82,8% загального обсягу будівельних робіт за шість місяців, тоді як на капітальний та поточний ремонт - 9,6% і 7,6% відповідно. Зниження обсягу будівельних робіт у січні-червні 2013 року було зафіксовано в 19 областях і Києві, при цьому в Києві - на 27,4% до січня-червня 2012 року (зниження в січні-травні - 26,4%). Найбільше зниження показника за шість місяців зафіксовано в Рівненській області (на 57,2%, до 0302 млн. грн.). Найбільше зростання показника - в АРК (на 58,6%, до 1169 млн. грн.). Ці тенденції ринку будівництва України впливають на інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності будівельних підприємств її регіонів.

Слід відзначити, що більшість будівельних підприємств Харківського регіону активно впроваджує нові інноваційні технології, направлені, зокрема на економію ресурсів, покращенню якості будівельної продукції [142].

У п.п.2.3. проведена оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення 10 будівельних організацій Харківського регіону у 2009 -2013 рр.: ПАТ «Трест Житлобуд – 1», ПАТ «Південспецбуд», ПАТ «Куряжський домобудівельний комплекс», ПАТ «Шляхове ремонтно-будівельне управління №33», ПрАТ «УРБП «ШЛЯХ», ПрАТ «Будівельний торговий будинок», ПрАТ «Спецбудмонтаж», ПрАТ «Астарта Млинелеваторбуд», ПАТ «Укрспецбудмонтаж», ТОВ «Мегаінвестбуд».

Аналіз динаміки інтегральних показників інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу і об'єкту 10 будівельних організацій Харківського регіону у 2009 -2013 рр., показав, що зростання інтегрального показника

інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу призводить до підвищення і інтегрального показника інноваційно-інвестиційного забезпечення як об'єкту, тенденції їх зміни, безумовно пов'язані і взаємозалежать одна від одної.

Разом з тим, зростання ролі будівельного комплексу в економічному і соціальному житті суспільства висуває особливі вимоги до державної інноваційно-інвестиційної політики. Вона повинна відповідати розвитку ринкових відносин в інноваційній та інвестиційній сферах і формуватися з урахуванням особливостей будівництва, специфікою будівельних підприємств, будівельного комплексу, регіону та його ресурсних можливостей.

Цілі інноваційного розвитку будівельного підприємства визначають склад підсистем організації управління процесами розвитку за трьома напрямками: по елементному, функціональному і інтегральному. Цілями розвитку будівельного підприємства можуть бути:

- Науково-технічний і організаційний розвиток виробництва;
- Підвищення якості та забезпечення конкурентоспроможності продукції;
- Підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів;
- Вдосконалення внутрішньо фірмових економічних відносин.

Інвестиційна підтримка інноваційної діяльності підприємств залежить від специфіки об'єкта інвестування — інновації. За оцінками фахівців норма прибутку для підприємств, що виконують дослідження і наукові розробки, складає в середньому 20-30 %. Норма прибутку від інвестицій в інновації для всього суспільства в цілому значно вища завдяки зовнішнім ефектам і складає в середньому від 30 % до 80%, а може досягти і 400% для окремих інвестицій, що характеризує інвестиції в інновації як високоприбуткові [85]. Для оптимізації інвестиційного забезпечення інноваційних процесів необхідно виділити пріоритетні напрями інноваційної діяльності будівельних організацій Харківського регіону, з урахуванням регіональних особливостей їх розвитку.

На рис. 3.8. представлено блокову схему постадійного прогнозування науково-дослідних робіт, спрямованих на інноваційний розвиток будівельних

підприємств.

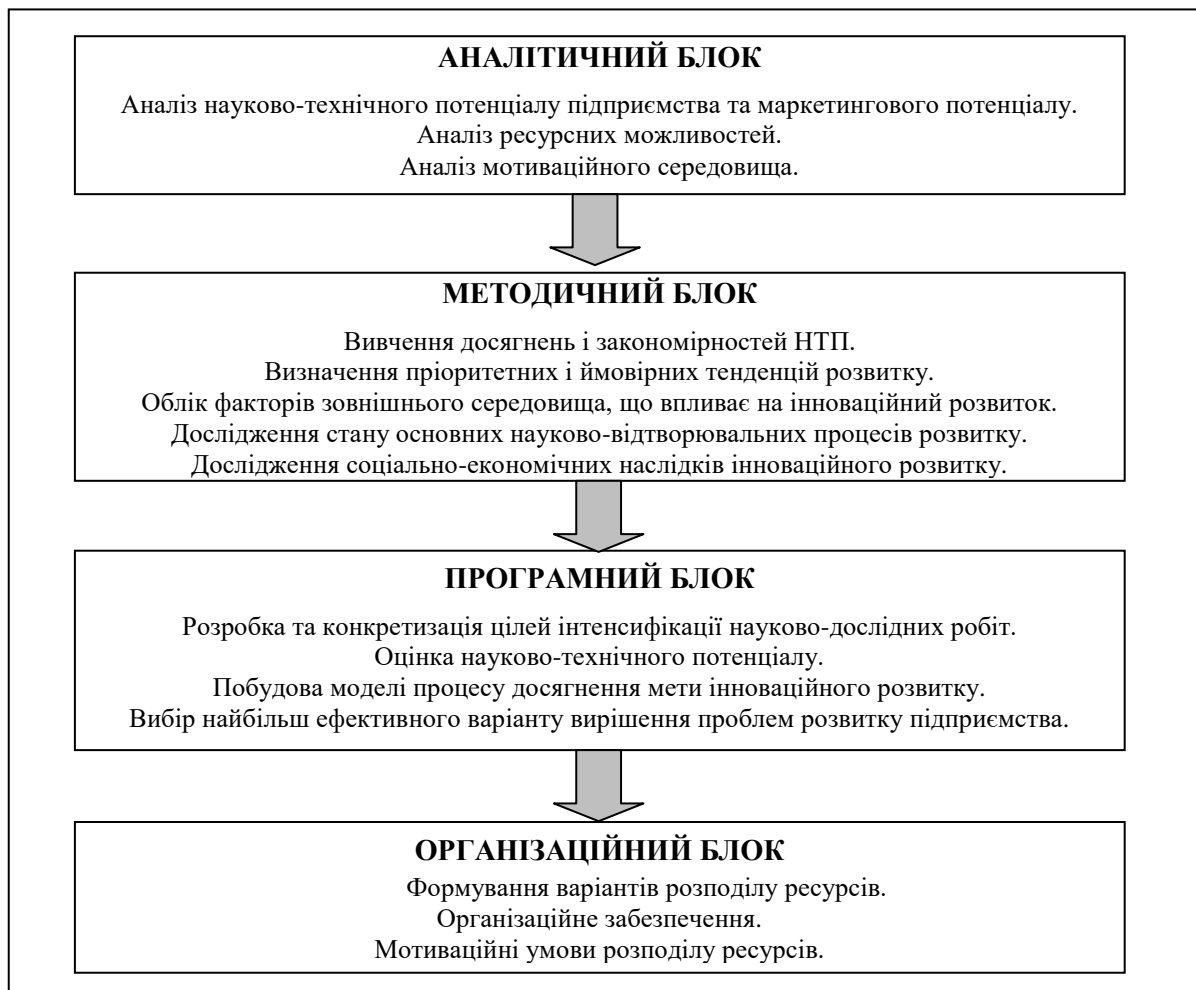

Рис. 3.8. Схема прогнозування науково-дослідних робіт, орієнтованих на інноваційний розвиток будівельного підприємства (розроблено автором)

Аналіз закордонного досвіду практичної діяльності будівельних компаній у галузі інновацій дозволяє виділити основні принципи стимулювання інноваційної діяльності, до яких можна віднести наступні:

- Орієнтація на партнерство державних органів влади з приватним сектором, яке дає більш ефективні результати економічного зростання;
- Усунення бар'єрів у питаннях надлишкової регламентації інноваційної діяльності з боку держави спільних з бізнесом проектів;
- Децентралізація державної підтримки та формування мережі інститутів розвитку;
- Збереження та оновлення наявних інноваційних інститутів з їх

вбудуванням в нову систему підтримки інноваційної активності;

- Реалізація функцій підтримки через бізнес - посередників;
- Надання підтримки непрямими методами, надаючи освітні, інформаційні, управлінські, маркетингові та ін. послуги будівельним підприємствам, що здійснюють інноваційну діяльність.

Зовнішнім стимулом інноваційної активності є події зовнішнього середовища будівельного підприємства, зумовлені економічною політикою держави, переходом економіки на новий щабель науково-технічного розвитку, посиленням інноваційної активності і новим підходом до нововведень, що з'єднує знання і техніку з ринком, що змінилися стереотипи поведінки. Внутрішній стимул викликаний необхідністю заміни застарілого обладнання з метою підвищення конкурентоспроможності будівельної продукції на ринку.

Ринкові механізми господарювання визначають багато важливих питань щодо функціонування будівельних підприємств України. Перш за все це стосується економічного стимулювання інноваційної та інвестиційної діяльності та розвитку будівельного виробництва; удосконалення ціноутворення на продукцію будівельних підприємств; організацію матеріально-технічного забезпечення підприємств будівельної галузі, і врешті – створення системи ефективного використання всіх наявних ресурсів виробництва у будівельної галузі України [17].

Перехід до нових ринкових відносин у будівельному комплексі потребує перегляду багатьох раніше впроваджених форм, методів, показників розвитку економіки будівництва, їх теоретичного переосмислення та прийняття нових практичних заходів [83]. Поряд з такими важливішими заходами як економічне стимулювання інвестиційної діяльності та розвиток будівельного виробництва, радикальні зміни у плануванні та фінансуванні будівельної діяльності, удосконалення інструментарію ціноутворення на продукцію будівництва та організацію матеріально-технічного забезпечення виробництва важко переоцінити важливість і значення формування механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення підприємств

будівельного комплексу регіонів України.

Механізм підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону повинен представляти собою сукупність послідовно здійснюючих процесів, які визначають комплексний управлінський вплив на всі об'єкти управління, які беруть участь у господарській діяльності з ціллю зниження сукупних витрат на одиницю виробляємої продукції. Слід враховувати, що формування такого механізму вимагає від підприємств ефективної реалізації управлінських функцій, які існують у рамках етапів цього процесу управління за допомогою елементів, з яких складається механізм.

Особливе місце в механізмі підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення належить законодавству. Без нього неможливо ефективно реалізувати напрями державної інноваційної та інвестиційної політики. Інвестиційне законодавство в основному виконує регулятивну функцію. Але не менш важливими при здійсненні інвестиційної політики є охоронна, виховна, інформативна й превентивна функції. Інвестиційне законодавство є запорукою стабільності економіки держави й створення гідних людини умов життя .

Існуюча законодавча база є фрагментарною і неповною. Аналіз чинного законодавства щодо регулювання інноваційної та інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств підтверджує, що в Україні існуюче законодавство тільки регламентує умови і порядок: вкладення і залучення інвестиційних ресурсів; оподаткування суб'єктів інвестування і отримання ними податкових пільг; припинення інвестиційної діяльності. Цього недостатньо. Повинні бути забезпечені у першу чергу методичні основи та практичні рекомендації щодо конструктивного регулювання результатів інвестування [200].

Звертаємо увагу, що одним з найбільш ефективних інструментів державного регулювання інноваційної сфери виступає податкове стимулювання. Узагальнюючи світову практику інноваційної діяльності, можна виділити такі види податкових пільг, які використовуються в більшості

розвинених країн світу:

- Зменшення оподаткованого доходу на суму витрат на НДДКР;
- Знижки з суми нарахованого до виплати організацією податку в розмірі певного відсотка від величини приросту витрат на НДДКР;
- Інвестиційний податковий кредит (зменшення суми податку на частину капітальних вкладень в нову техніку);
- Особливі пільги з оподаткування коштів, що виділяються для фінансування фундаментальних досліджень (як правило, у ВНЗ та науково-дослідних організаціях) і для НДДКР силами дрібного і середнього бізнесу.

На думку автора, позитивний вплив на інноваційну активність будівельних підприємств надасть запровадження так званої «приростної податкової пільги», коли підприємство має право списувати на собівартість реальні витрати на НДДКР з коефіцієнтом, залежним від динаміки їх зростання. Наведені економічні стимули були випробувані в інших країнах і показали високу ефективність.

Сьогодні як ніколи гостро постає проблема державної підтримки та державного стимулювання створення інноваційних фондів. З метою державного стимулювання якомога ширшого використання прибутків і резервних коштів виробничої сфери для прискорення інноваційних процесів необхідно:

- відновити і вдосконалити систему інноваційних фондів (галузевих, регіональних та інших), а також практику їх поповнення за рахунок відрахувань від прибутку підприємств;
- запровадити систему стимулювання залучення до таких фондів українських і зарубіжних виробничих підприємств та приватних інвесторів, зокрема, шляхом зменшення бази оподаткування прибутку на суму, внесену до інноваційних фондів;
- стимулювати створення інноваційних фондів (зі спеціально регламентованим режимом використання) безпосередньо на виробничих підприємствах шляхом звільнення від оподаткування тих підприємств і

організацій, які входять до таких фондів.

Автором пропонується у рамках агенції фонду регіонального розвитку, як учасника регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації, створення регіонального венчурного інноваційного будівельного фонду (РВІБФ) Харківської області. Основним призначенням агентства регіонального розвитку є: виявлення потреби у об'єктах соціальної інфраструктури, здійснення функцій замовника-інвестора будівництва, проведення моніторингу будівельних інновацій, створення умов та мотивації впровадження інноваційних технологій у будівельне виробництво, забезпечення прозорості тендерного відбору інноваційних будівельних проектів, фінансове забезпечення будівництва пріоритетних інноваційних об'єктів, проведення ревізії інвестиційних будівельних контрактів.

Організаційна структура запропонованого регіонального венчурного інноваційного будівельного фонду (РВІБФ) Харківської області повинна мати вигляд асоціації партнерів (рис. 3.9).

До головних функцій департаменту інноваційних проектів відноситься визначення актуальних напрямів інноваційної діяльності для засновників регіонального венчурного інноваційного будівельного фонду, градація та виокремлення з них найбільш нагальних напрямів інноваційної діяльності, пошук відповідних інноваційних проектів, які б дозволяли найбільш оптимально підтримувати напрями інноваційної діяльності, вирішувати встановлені завдання.

Таким чином, інновації, зможуть отримати потужний «поштовх» на ранній стадії - чи то у вигляді фінансових вливань, вдалою управлінської або маркетингової стратегії, - можуть захопити найбільшу частку ринку і стати законодавцями стандартів, в результаті цього отримуючи левову частку прибутків; при цьому виграла технологія не обов'язково перевершує конкуруючі технології за технічними характеристиками.

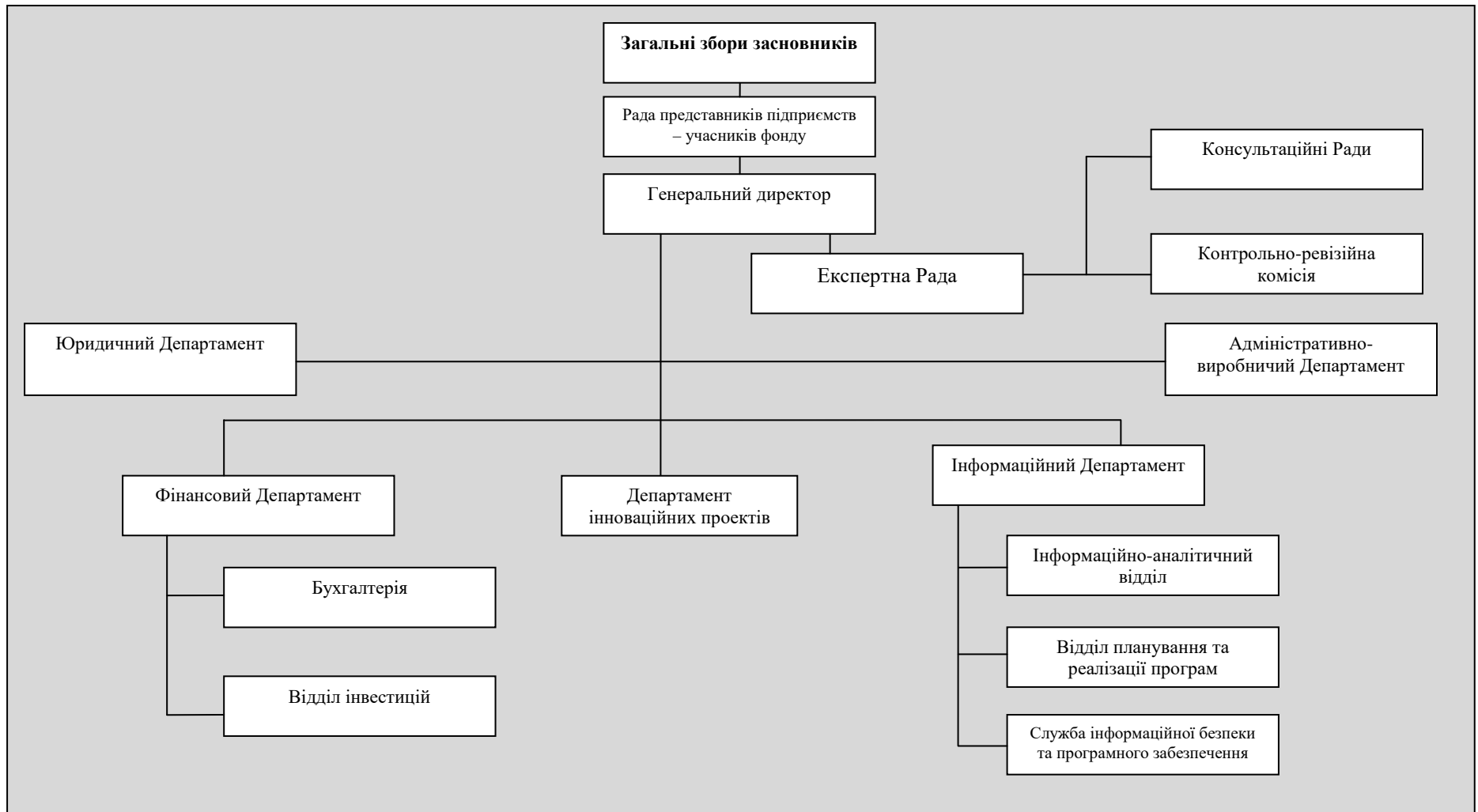

Рис. 3.9. Організаційна структура регіонального венчурного інноваційного будівельного фонду (РВІБФ) Харківської області (розроблено автором)

Основним завданням створення такого фонду є розвиток системи прямого інвестування у інноваційні процеси будівельних організацій Харківського регіону.

У свою чергу, регіональний венчурний інноваційний будівельний фонд Харківської області, визначає особливості факторів, що впливають на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківського регіону (рис. 3.10).

Робота цього фонду повинна бути спрямована не стільки на підтримку інноваційної діяльності будівельних підприємств Харківського регіону, а на їх результативність. У рамках цього завдання повинні застосуватися певні важелі державного впливу.

Основу нової системи управління інноваційними процесами та інноваційно-інвестиційним забезпеченням в Україні повинна становити єдина інституційна структура, що поєднуватиме інноваційну та інвестиційну функції і забезпечуватиме оперативну концентрацію та ефективний розподіл необхідних ресурсів. Розглянемо цю пропозицію з точки зору інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону (рис. 3.11).

Продуктивність та дієздатність запропонованої взаємодії залежить від методичного забезпечення процедури прийняття рішень. Відбір пріоритетів інноваційної діяльності будівельних підприємств Харківського регіону та пріоритетів їх інвестування повинна бути покладена в основу формування механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону.

До того ж, залучення альтернативних джерел фінансування дозволить, окрім визначених державою пріоритетних напрямів, сформувати і реалізовувати власну інноваційно-інвестиційну стратегію для підприємств будівельного комплексу Харківського регіону. Віддаючи перевагу венчурному та бюджетному джерелам фінансування, залученню зарубіжних коштів для підтримки науково-технічного розвитку підприємств будівельної галузі, на думку автора, головним джерелом фінансування повинно бути виробництво.

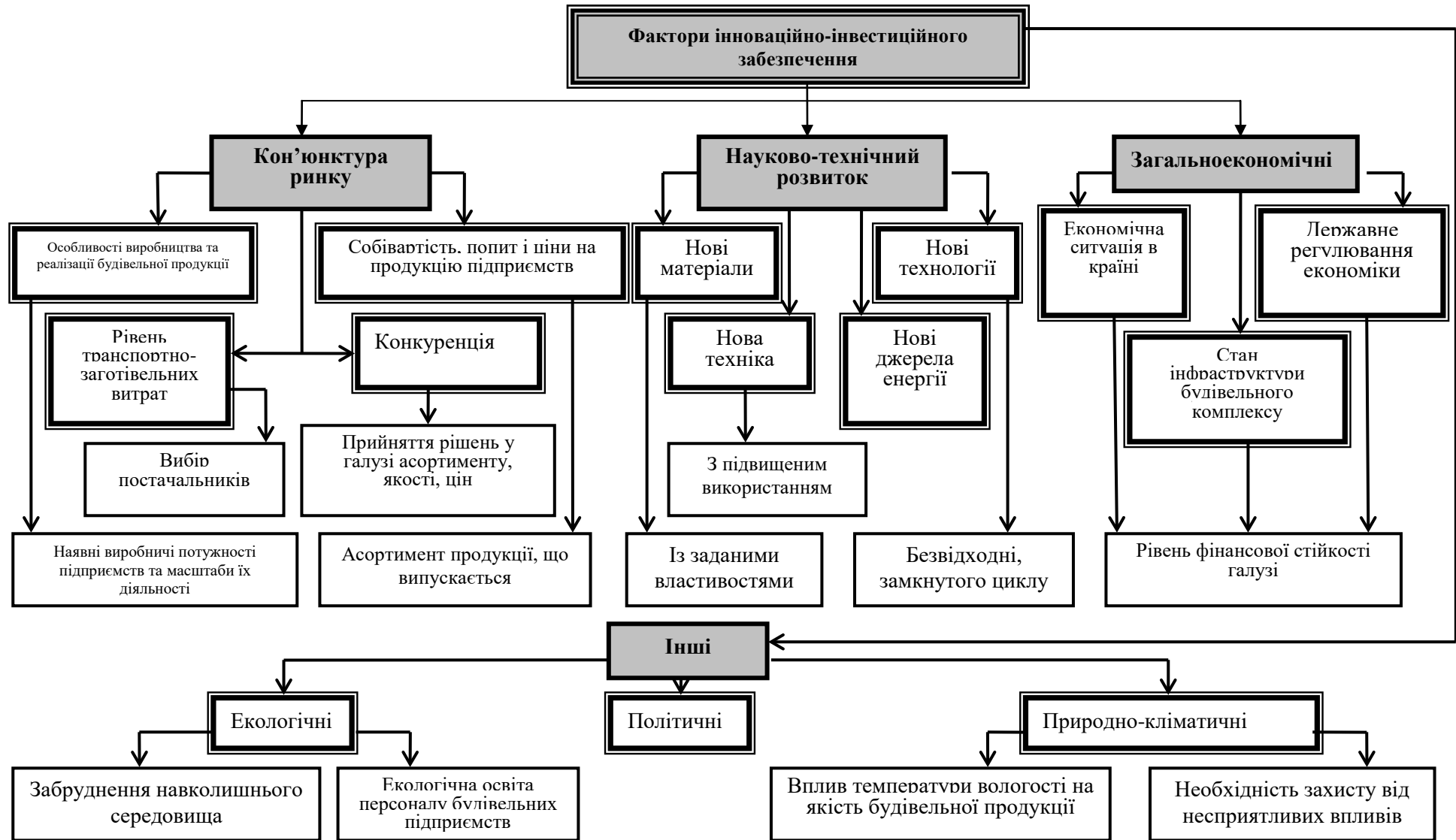

Рис. 3.10. Фактори інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківського регіону (розроблено автором)

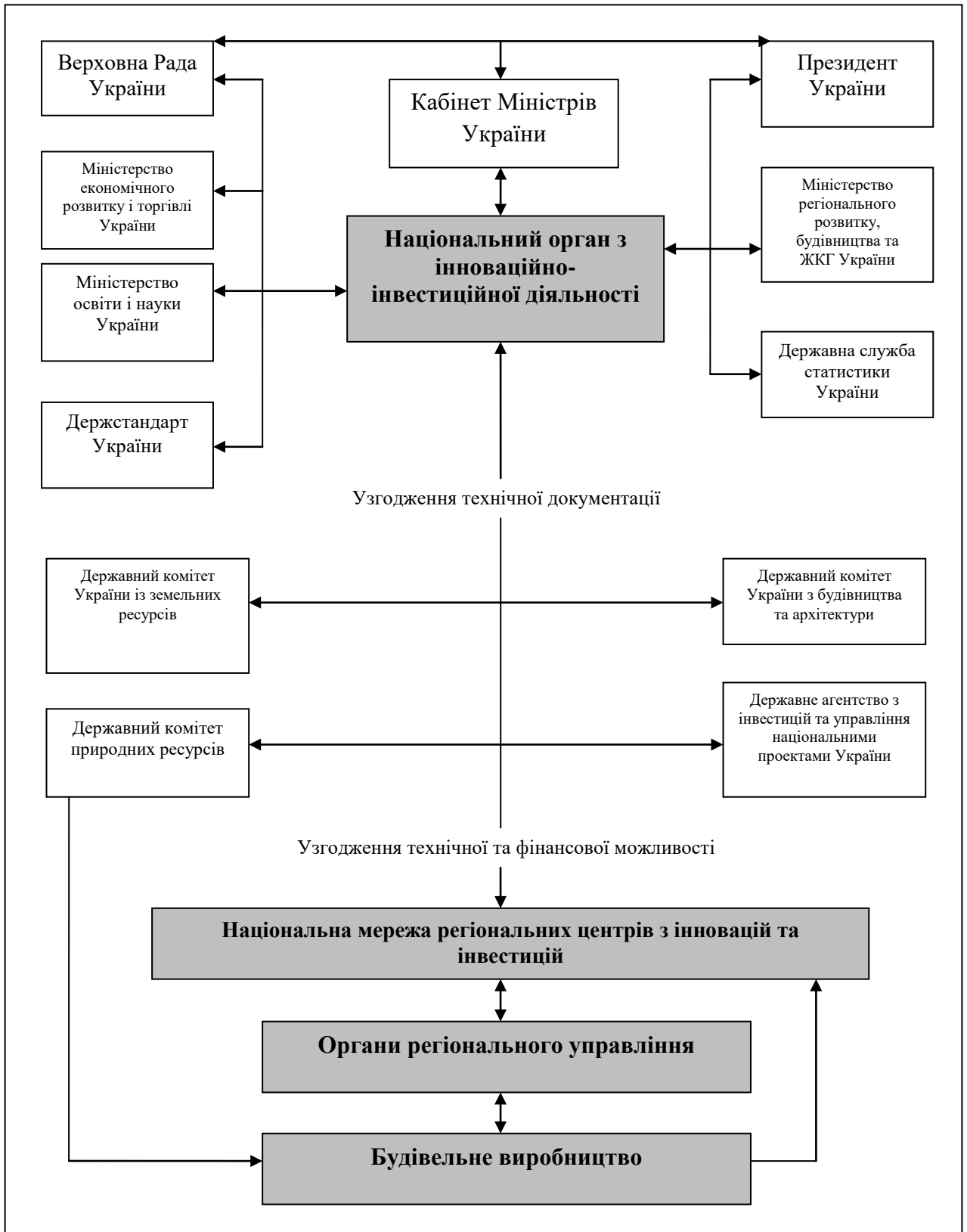

Рис. 3.11. Взаємодія рівнів державного управління щодо інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіону (розроблено автором)

Оцінка ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення надасть можливість зробити правильний вибір серед наявних можливостей розміщення фінансових коштів. Прийняті рішення щодо інвестування інноваційних проектів повинні відповідати не тільки вимогам забезпечення ефективності господарської діяльності, а й напрямам політики у сфері формування джерел інвестування інноваційних проектів у будівництві.

Забезпечення умов щодо функціонування механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону має здійснюватися регіональними органами державної влади на основі розробки прогресивного законодавства, створення фондів підтримки інновацій. Необхідне подальше формування законодавчої та нормативної бази, що забезпечує захист прав інвесторів, вдосконалення податкової бази та припливу іноземного капіталу.

Закордонний досвід управління інвестиційним забезпеченням інноваційних процесів у будівельній сфері довів, що розподіл у відсотках факторів впливу наступний:

- 25% - ефективність управління будівельною компанією;
- 20% - якість проектних рішень, техніки і технологій будівельного виробництва;
- 20% - якісне ресурсне забезпечення виробничої діяльності;
- 30% - фінансова стійкість компанії;
- 5% - інші чинники.

В процесі формування механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону слід виходить з того, що сучасні форми і методи здійснення інноваційних процесів повинні відрізнятися підвищеною гнучкістю, реактивністю і бути уніфіковані або диференційовані з врахуванням факторів, які наведені на рис. 3.10.

На рис. 3.12 наведено концептуальну модель механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного

комплексу Харківського регіону.

Механізм підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону повинен працювати у режимі, який задається даною підсистемою, а змістовно представляти собою сукупність послідовно здійснюючих процесів, які визначають комплексний управлінський вплив на всі об'єкти управління, які беруть участь у господарській діяльності з ціллю зниження сукупних витрат на одиницю виробляємої продукції.

Слід враховувати, що формування механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону вимагає від будівельних підприємств ефективної реалізації управлінських функцій, які існують у рамках етапів цього процесу управління за допомогою елементів, з яких складається механізм.

Економічна ефективність регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації визначається співвідношенням сукупного результату від виробничо-господарської діяльності об'єднання за весь період його існування (або планований період) до сукупних витрат, що забезпечили отримання цього результату.

Методика оцінки рівня інноваційно-інвестиційного забезпечення, на нашу думку, повинна ґрунтуватися на трьох основних ієрархічних рівнях:

- макрорівні;
- галузевому;
- виробничому.

При цьому мається на увазі те, що на макрорівні державне регулювання інноваційних та інвестиційних процесів передбачає поєднання ринкових важелів і стимулів з методами державного регулювання та гарантованою підтримкою держави щодо питань інвестування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

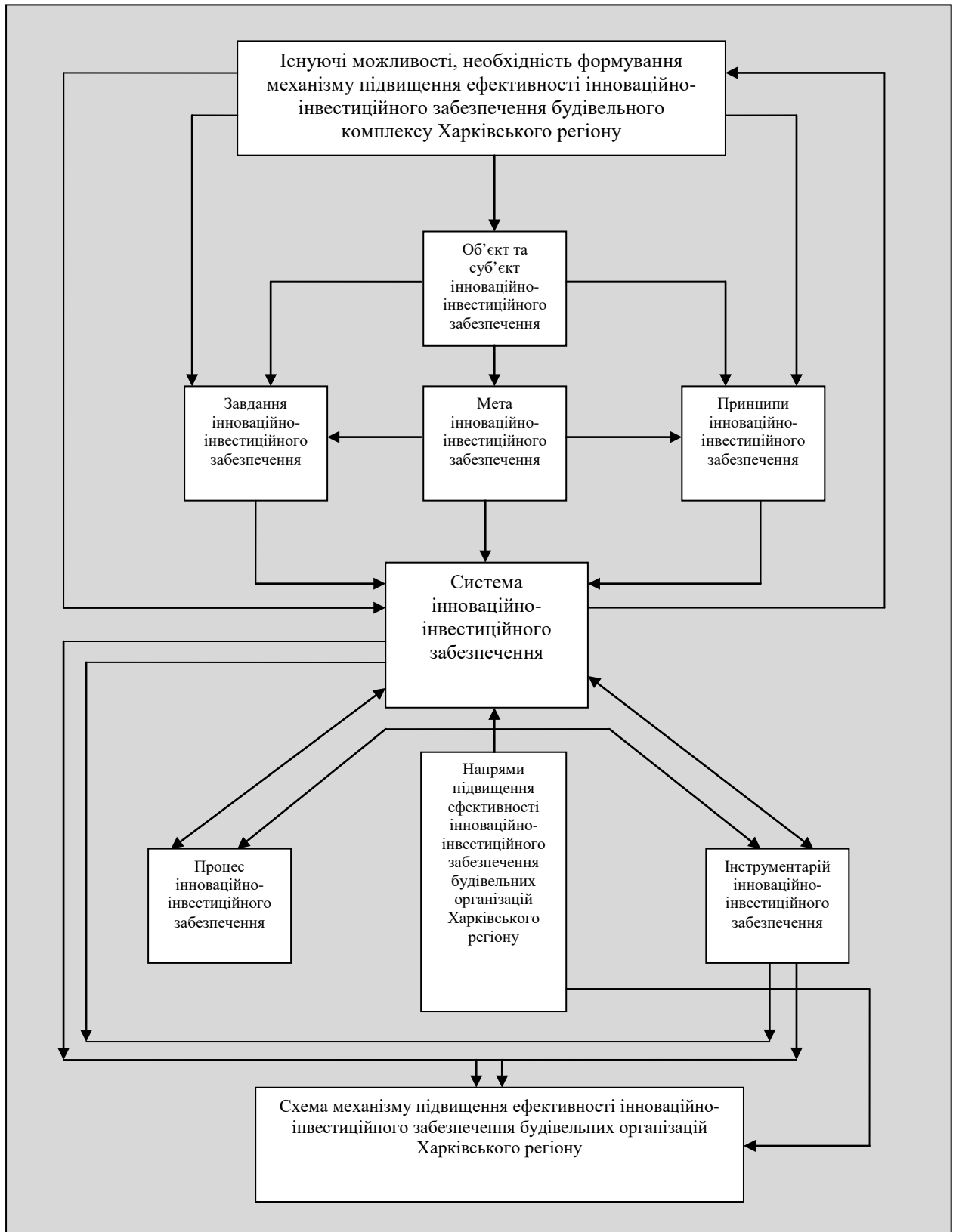

Рис. 3.12. Концептуальна модель механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону (розроблено автором)

Спеціально із цією метою передбачене створення Українського державного банку реконструкції й розвитку для вирішення проблеми довго- і середньострокового фінансування й кредитування інвестиційних проектів пріоритетного значення. Фактично створена нормативна база для ринку формування й функціонування цінних паперів, розробляються відпрацьовування механізми його діяльності [141].

Особливим джерелом додаткового економічного ефекту функціонування є набуття регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації конкурентних переваг, що дозволяють їй займати більш вигідні стратегічні позиції в ринковому середовищі. Використовуючи показник рентабельності виробничо-господарської діяльності як найважливіший показник економічної ефективності, формулу економічної ефективності функціонування інноваційного об'єднання в загальному вигляді можна представити таким чином:

$$1 + Kp = \frac{\sum_{i=1}^n P_{in} + \sum_{j=1}^m P_{jm}}{I_{tr} + I_{org} + I_{pr}}, \quad (3.6)$$

де Kp - коефіцієнт рентабельності виробничо-господарської діяльності об'єднання за конкретний період;

P_i - ціна за одиницю продукту i -го виду;

P_j - ціна за одиницю продукту j -го виду;

n - кількість реалізованої продукції i -го виду;

m - кількість реалізованої продукції j -го виду;

I_{tr} - трансакційні витрати регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації ;

I_{org} - організаційні витрати регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації;

I_{pr} - виробничі витрати регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації .

Показник рентабельності є найважливішим стратегічним орієнтиром виробничо-господарської діяльності регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації. Його значення має перевищувати значення аналогічних показників провідних конкурентів на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Таким чином, незважаючи на щорічне повільне зростання темпів будівництва в Україні, на інноваційну діяльність підприємств будівельного комплексу дедалі більше впливає фактор обмеженості ресурсів. Його вплив визначається наступними тенденціями:

- кризовий стан економіки держави, загальний спад виробництва, інфляція, нестабільність фінансової системи, зростання цін на ресурси, змінення кон'юнктури ринку, неплатоспроможність і банкрутство партнерів;
- зовнішньоекономічна політика держави, розрив економічних зв'язків, втрата ринків збуту, недосконалість законодавчої бази в області господарчого права, антимонопольної політики, підприємницької діяльності і інших прояв регулюючої функції держави;
- демографічна чисельність, склад народонаселення, рівень добробуту населення, культурний уклад суспільства, який визначає розмір і структуру потреб і платоспроможний попит населення на будівельну продукцію;
- дефіцит власного оборотного капіталу, як наслідок неефективної виробничо-комерційної діяльності і неефективної інвестиційної політики;
- зниження ефективності використання виробничих ресурсів підприємств, їх виробничої потужності, яке призводить до високого рівня собівартості будівельної продукції, збиткам та проїдання власного капіталу;
- низький рівень техніки, технології і організації виробництва;
- потреба в значних фінансових інвестиціях у виробництво через високу зношеність основних фондів та велику порівняно з іншими країнами матеріало- та енергомісткість виробництва;
- залучення позикових коштів в оборот підприємств на не вигідних умовах, що веде до збільшення витрат, зниження рентабельності господарчої

діяльності і здібності самофінансування;

- низька рентабельність продажів через низький рівень маркетингової діяльності, вивчення ринків збуту продукції, невиробленої цінової політики;

- швидке і неконтрольоване розширення господарчої діяльності, в результаті якої запаси, витрати і дебіторська заборгованість зростають швидше ніж обсяг продажів, завдяки чому проявляється потреба у залученні короткострокових позикових коштів, які перевищують власні обігові кошти [17]. Узагальнюючи наведено вище, можна стверджувати, що формування механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону і сучасні засади управління цим процесом зводиться до того, щоб змінити існуючий економічний порядок на рівні підприємства, галузі, регіону і національного господарства в цілому і забезпечити економічне зростання суспільства. Незважаючи на цілий ряд труднощів більшість вітчизняних науковців та аналітиків-практиків схиляються до думки про можливість організації ефективного інноваційно-інвестиційного забезпечення підприємств будівництва. Розробляючи програми і плани щодо ефективного інноваційно-інвестиційного забезпечення необхідно знайти методи (шляхи, способи, інструментарій), які б задовольняли у своїй більшості зазначені вище цілі розвитку вітчизняних будівельних підприємств.

Висновки до розділу 3

1. У роботі обгрунтовані напрями удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України, які орієнтовані на подолання проблем щодо інвестиційного забезпечення інноваційних процесів будівельних організацій регіону. На основі розгляду напрямів інноваційного розвитку будівельних підприємств можна дійти висновку, що ключовим напрямом підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення є створення регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації, яка зможе об'єднати інтереси та зусилля всієї її учасників та всіх елементів будівельної інфраструктури. Автором визначено, що другим важливим практичним напрямом підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення є освоєння нової будівельної продукції з більш високими якісними характеристиками, освоєння нових ринків збуту за рахунок впровадження нових технологічних рішень, нових методів продажів, ефективного інвестування та організаційно-управлінських нововведень.

2. Розроблена економіко-математична модель управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельних організацій Харківського регіону, яка дозволяє оптимізувати розподіл інвестицій у інноваційні процеси на регіональному рівні. Визначені пріоритетні напрями інноваційної діяльності будівельних організацій Харківського регіону. Проведений аналіз опитування всіх груп експертів з приводу джерел фінансування за всіма перспективними напрямками розвитку будівельних підприємств Харківського регіону виділяє однозначного лідера – венчурний капітал. Зроблено висновок о том, що при виборі метода аналізу експертних оцінок необхідно враховувати, що медіана Кемені стійка по відношенню до незначної зміни експертної комісії, а при збільшенні кількості експертів прямує до певної границі, яку слід вважати за істинну думку групи експертів.

3. Сформовано механізм підвищення ефективності управління

інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельного комплексу Харківського регіону, який є сукупністю послідовно здійснюваних процесів, які визначають комплексний управлінський вплив на всі об'єкти, які беруть участь у господарській діяльності з ціллю підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційних процесів. Визначено, що формування механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону вимагає від будівельних підприємств ефективного реалізації управлінських функцій, які існують у рамках етапів цього процесу управління за допомогою елементів, з яких складається механізм.

ВИСНОВКИ

1. Узагальнено понятійний апарат, сутність та ознаки інноваційно-інвестиційного забезпечення, під яким розуміється процес взаємодії сукупності грошових коштів, цільових банківських вкладів, паїв, акцій та інші цінних паперів у види діяльності, спрямованої на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг з метою отримання прибутку (доходу) і досягнення позитивного соціально-економічного ефекту. Визначено, що важливе значення для ефективності інвестицій у інновації мають сутність, організація та механізми інвестиційної діяльності виробничих систем, також велика роль в інвестиційній діяльності відводиться обліку та зниженню інвестиційних ризиків та забезпеченню інвестиційної безпеки.

2. Виявлені особливості управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням регіону, які зосновані на суперечливості економічних інтересів у регіоні та наявністю великої кількості суб'єктів господарської діяльності на території регіону. Визначено неможливість автоматичного поєднання інтересів учасників регіонального ринку та доведено необхідність створення відповідної регіональної структури, яка б могла поєднати економічні інтереси та створити систему заходів та здійснювати організаційну роботу щодо розв'язання наявних суперечностей між учасниками виробничо-господарчої діяльності у регіоні.

3. Запропоновано методичний підхід до формування системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів будівельних організацій регіону. З'ясовано, що інноваційно-інвестиційну діяльність підприємств будівельної галузі регіонів України можна визначити як системне поєднання інноваційної та інвестиційної діяльності підприємств, фінансованої з різних джерел та направлену на створення й трансформацію теоретичних досліджень та практичних розробок щодо впровадження нової або

покращеної будівельної продукції та досягнення економічного та соціального ефекту.

4. На основі авторського підходу запропоновано використання у якості показника рівня інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України (ІЗБОРУ) – ланцюгового агрегатного індексу, який визначається на основі індивідуальних показників ІЗБОРУ, які охарактеризовують рівень інвестиційної активності, науково-технічного розвитку і інвестиційного клімату. Проведена оцінка впливу зовнішніх факторів на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій Харківської області. Запропоновано методичний підхід до оцінки впливу зовнішніх факторів на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій регіону, на основі якого проведена оцінка 10 будівельних організацій Харківського регіону у 2009 -2013 рр., який довів, що зростання інтегрального показника інноваційно-інвестиційного забезпечення як процесу призводить до підвищення і інтегрального показника інноваційно-інвестиційного забезпечення як об'єкту, тенденції їх зміни, безумовно пов'язані і взаємозалежать одна від одної.

5. Критично проаналізувавши стан інвестиційного забезпечення інноваційних процесів будівельних організацій регіонів України у роботі обґрунтовані напрями удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів держави. Автором визначено, що ключовим напрямом підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення є створення регіональної інноваційно-будівельної квазікорпорації, яка зможе об'єднати інтереси та зусилля всіх її учасників та всіх елементів будівельної інфраструктури; другим пріоритетним напрямом є освоєння нової будівельної продукції з більш високими якісними технологічними характеристиками, освоєння нових ринків збуту за рахунок впровадження нових технологічних рішень, нових методів продажів, ефективного інвестування та організаційно-управлінських нововведень.

6. Розроблена економіко-математична модель управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельних організацій Харківського регіону, яка дозволяє оптимізувати розподіл інвестицій у інноваційні процеси на регіональному рівні. На основі експертних оцінок визначено пріоритетні напрями інноваційної діяльності будівельних організацій Харківського регіону та джерела фінансування. Доведено доцільність обраного методу, яка заснована на тому, що медіана Кемені стійка по відношенню до незначної зміни експертної комісії, а при збільшенні кількості експертів прямує до певної границі, яку слід вважати за істинну думку групи експертів.

7. Для вирішення завдання удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення у роботі сформовано механізм підвищення ефективності управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням будівельного комплексу Харківського регіону, який складається з послідовних процесів, які визначають комплексний управлінський вплив на всі об'єкти, які беруть участь у господарській діяльності з ціллю підвищення ефективності інвестиційного забезпечення інноваційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Chiesa Vittorio/ Industrial Clusters in Biotechnology: Driving Forces, Development Processes and Management Practices. NJ, USA: World Scientific Publishing Company, 2004.
2. Clark J.A. Economies of Scale and Scope at Depository Institution : A Review of the Literature // Economic Review / Federal Reserve Bank of Kansas City. – Kansas City, 1988. – P. 16-33.
3. Dahmen E. Entrepreneurial Activity and the Development of Swedish Industry, 1919–1939 / E. Dahmen. – Stockholm, 1950. – P. 16-24.
4. Gospodarka przestrzenna i regionalna w trakcie przemian : / Коллект. автор, Kosiedowski, Wojciech . – Torun : Uniw. Mikolaja Kopernika, 1995. – 284 с.
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/main.cgi?nreg=436-15>.
5. Mattsson L. G. Management of Strategic Change in a «Markets-as-Networks» Perspective. In the Management of Strategic Change / L. G. Mattsson // Ed. by Andrew M. Pettigrew. – Oxford, N. Y., 1987. – P. 3 – 9.
6. Regional Development Agencies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.politics.co.uk/briefings-guides/issue-briefs/communities-and-local-government/regional-development-agencies-\\$366565.htm](http://www.politics.co.uk/briefings-guides/issue-briefs/communities-and-local-government/regional-development-agencies-$366565.htm).
7. Regional development agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Regional_development_agency.
8. Schumpeter, J. The Theory of Economic Development / J. Schumpeter. – Cambridge : Harvard, 1934.
9. Soulie D. Filieres de Production et Integration Vertical / D. Soulie. – Annales des Mines, Janvier 1989. – P. 21-28.
10. Tolénado J. A. Propjs des Filires Industrielles / J. A. Tolénado // Revue d’Economie Industrielle. – 1978. – V. 6. – № 4. – P. 149-158.

11. Абрамов П. Регіональна економічна політика України на сучасному етапі / П. Абрамов, В. Пила // Економіка України. – 1993. – № 8. – С. 6-7
12. Аверкина М. Ф. Оцінювання стану та регулювання економіко-екологічної безпеки регіону : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.06 / Аверкина, Марина Федорівна. –Рівне : Б.в., 2011 . – 20 с.
13. Амоша О.І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення // Економіст. – 2005. – №6 – с.28.
14. Андрушків І. П. Інвестування регіональної економіки та її ефективність в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05 / Андрушків Ірина Петрівна . – Ужгород : Б.в., 2008 . – 18 с.
15. Артеменко В. О. Підвищення ефективності регулювання зовнішньоекономічних зв'язків регіону : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.05 / Артеменко Віктор Олександрович . – Донецьк : Б.в., 2008 . – 20 с.
16. Ачкасов А.Є. Мікроекономіка. Тренінг-курс: Навчальний посібник/ Ачкасов А.Є., Островський І.А., Тимофієва С.Б. – Х.: Харк. нац. акад. міськ. госп-ва, 2012. – 248 с.
17. Баландіна І.С. Державне управління ресурсозбереженням в національному господарстві України (на матеріалах будівельної галузі) [Текст]: дис... канд.. екон. наук: 08.00.03: захищена та затверджена в 2013 р. / Баландіна Ірина Сергіївна. Х., 2013. – 215 с.
18. Баркалов С.А., Бакунец О.Н., Гуреева И.В., Колпачев В.Н, Руссман И.Б. Оптимизационные модели распределения инвестиций на предприятия по видам деятельности. М.: ИПУ РАН, 2002. – 68 с.
19. Безкоровайна Л. В. Організаційно-економічний механізм ефективної операційної діяльності підприємства : автореф.дис. канд.екон.наук: 08.06.01. / Безкоровайна Лідія Василівна. – Х. : Б.в., 2005 . – 21 с.

20. Белоусова Л. І Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю промислового підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук / Л. І. Белоусова. – Донецьк, 2006. – 20 с.

21. Белоусова Л. І. Інноваційно-інвестиційна активність підприємства: Монографія / Л. І. Белоусова. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. –176 с.

22. Бистряков І. К. Економічний простір: аспекти методологічного визначення / І. К. Бистряков, Л. Г. Чернюк; [за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина]. – К.: РВПС України НАН України, 2006. – 56 с.

23. Бистряков І. К. Оцінка земельно-ресурсного потенціалу в контексті просторової організації землегосподарювання та розвитку економічного простору / Бистряков І. К., Веклич О. О., Ніколаєнко Т. С. // Економічний простір і динаміка розвитку продуктивних сил України: теоретико-методологічні основи дослідження / [за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України Б.М. Данилишина]. – К.: РВПС України НАН України, 2008. – С. 47-55.

24. Білоброва І. Ю. Удосконалення інноваційного менеджменту на машинобудівному підприємстві: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / І. Ю. Білоброва. – Хмельницький, 2002. – 19 с.

25. Білопольський Н.Г. Проблемы эффективного функционирования сложной организационной структуры – хозяйственного комплекса / Н.Г. Білопольський, М.В. Мельникова // Вісник економічної науки України. – № 2 (12). – Донецьк, Юго-Восток, ЛТД, 2007. – С. 3-7.

26. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: учеб. Курс / И.А. Бланк. – К.: Итем, Юнайтед Лондон Трейд Лимитед, 1995. – 448 с.

27. Бодров В. Г. Інноваційно-інвестиційна модель сталого розвитку національної економіки : навч.-метод. матеріали / В. Г. Бодров, В. О. Гусев, В. Ф. Мартиненко. – К. : НАДУ, 2009. – 60 с.

28. Бодров О. Г. Экономическая свобода и устойчивость предприятия / Бодров О. Г., Мальгин В. А., Тимирясов В. Т. – Казань: Таглитат, 2004. – 208 с.
29. Борщ Л.М. Інвестиції в Україні: стан, проблеми і перспективи / Л.М. Борщ // Економіка ринкових відносин. – 2008. – № 2. – С. 44 – 52.
30. Булеев И.П. Промышленные корпорации : особенности развития и принятия решений : монография / И. П. Булеев, С. В. Богачов, М. В. Мельникова / НАН Украины; Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2003. – 116 с.
31. Буркинський Б.В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону / Б.В. Буркинський, Є.В. Лазарева – Одеса: ШПРЕЕД НАН України, 2007. – 140 с.
32. Васечко О.О. Методологічні основи статистики підприємств: Монографія. – К.: НТК стат. дослідж., 2005. – 296 с.
33. Верба В. А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства / В. А. Верба, І. В. Н. Новікова // Пробл. наук. – 2003. – № 3. – С. 22-31.
34. Верба В. А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства / В. А. Верба, І. В. Н. Новікова // Пробл. наук. – 2003. – № 4. – С. 13-17.
35. Верхоглядова Н. І. Економіка підприємства: навч. посіб. для вуз. / Н. І. Верхоглядова, Д. М. Ядранський, Н. А. Іваннікова. – К.: Професіонал, 2008. – 382 с.
36. Вестник №3 Кыргызско-Российского Славянского университета имени первого Президента России Б.Н. Ельцина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.krsu.edu.kg/vestnik/v3/a15.html>.
37. Войнаренко М.П. Управління інвестиційною діяльністю промислових підприємств: монографія / М.П. Войнаренко, І.Ю. Єпіфанова. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 188 с.

38. Гальчинський А. Інноваційна стратегія українських реформ: монографія / А. Гальчинський, А. Кінах, В. Семиноженко – К.: Знання України, 2007. – 336 с.

39. Гаман М.В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід: Монографія. – К.: Вікторія. 2004. – 312 с.

40. Геєць В. Інновативно-інноваційний шлях розвитку – модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку ХХІ століття / В. Геєць // Банк. справа. – 2003. – № 4. – С. 3-32.

41. Гейер Г.В. Управління підприємством в умовах інноваційної конкуренції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Г.В. Гейер. – Донецьк, 2007. – 32 с.

42. Гейць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. / В.М. Гейць – К.: Ін-т. екон. та прогнозув. НАН України, 2009. – 864 с.

43. Гитман Л.Дж. Основы инвестирования: пер. с англ. / Л.Дж. Гитман, М.Д. Джонк. – М.: Дело, 1999. – 991 с.

44. Глазьев С. Ю. Теория долгосрочного технико-экономического развития / С. Ю. Глазьев; Междунар. фонд Н. Д. Кондратьева. – М.: Владар, 1993. – 310 с.

45. Говоруха Ж.А. Питання розвитку інноваційної діяльності підприємств України / Ж.А. Говоруха // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №8(74). – С.107-115

46. Голиков А. П. Економіка України: фактори виробництва, галузева структура, розміщення, тенденції розвитку: навч. посіб. для вуз. / А. П. Голиков, Н. А. Козакова, О. А. Шуба. – Х.: Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2005. – 237 с.

47. Голуб Н.Ю. Оцінка можливості отримання ефекту синергії об'єднанням промислових підприємств / Н.Ю. Голуб // Економ.пробл. и

перспект.стабілізац. економ. України : [зб. науч. труд.]. – Донецк : ІЕП НАН України, 2005. – С. 433-442.

48. Голуб Н.Ю. Про ефективність функціонування бізнес-одиниць інтегрованої структури / Н. Ю. Голуб // Вісн. Хмельницьк. нац. ун-ту. – 2005. – №5. – Ч. 2. – С.82-85.

49. Голуб Н.Ю. Про роль фінансово-промислової інтеграції в підвищенні інвестиційної активності та конкурентоспроможності підприємств // Економіка : проблеми теорії та практики : [зб. наук. пр.]. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2004. – Вип. 189, т V. – С. 1487-1492.

50. Голуб Н.Ю. Проблеми узгодження інтересів учасників структурної трансформації корпорацій регіону / Н.Ю. Голуб // Город, регион, государство: економ.-прав. пробл. градовед. : [зб. науч. трудов ІЕПІ НАН України]. – Донецк : ООО “Юго-Восток, Лтд”, 2007. – С.173-183.

51. Гомольська В. В. Ефективність залучення і використання інвестицій у розвиток економіки регіону : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.10.01 / Гомольська Вікторія Віталіївна . - Львів : Б.в., 2005 . – 20 с.

52. Гонта О.І. Формування політикитранснаціоналізації економіки регіонів: теорія,методологія, практика. / О.І. Гонта – Луцьк.: Луцький держ.техн.ун-т, 2008. – 590 с.

53. Гончаренко М.Ф. Механізм регулювання інвестиційно-інноваційного розвитку регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.05 «Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка» / М.Ф. Гончаренко. – Ч., 2011. – 19 с.

54. Горский В.Г., Орлов А.И., Гриценко А.А. Метод согласования кластеризованных ранжировок // Автоматика и телемеханика. 2000. №3. С. 159-167

55. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

56. Гринів Л. С. Економічно збалансована економіка : проблеми теорії / Л. С. Гринів; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л.: Вид-во Львів. ун-ту, 2001. – 239 с.
57. Гринько Т. В. Актуальні аспекти державного регулювання інноваційного розвитку України / Т. В. Гринько // Держава та регіон. Сер.: економ. та підприємництво. – 2005. – № 6. – С. 76-85.
58. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління / А. В. Гриньов. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2003. – 308 с.
59. Громоздова Л. В. Організаційно-економічні методи управління розвитком регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.10.01. / Громоздова Лариса Василівна . – Х. : Б.в., 2004 . – 20 с.
60. Губанова О. Р. Організаційно-економічний механізм стимулювання освоєння техногенно-ресурсного потенціалу України : автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.06./ Губанова Олена Ростиславівна. – Одеса : Б.в., 2010. – 36 с.
61. Гурова В.О. Актуальні аспекти інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств України / В.О. Гурова, Л.С. Горбаконь // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2010. – 318 с.
62. Давидович І.Є. Контролінг: [навчальний посібник] / І.Є. Давидович. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 552 с.
63. Данилюк М. О. Планування і контроль на підприємстві: навч. посіб. / М. О. Данилюк, О. І. Лесюк, Р. М. Бойчук. – Л.: Магнолія-2006, 2009. – 530 с. – (Вища освіта в Україні).
64. Денисов В.Т. Управление адаптивным развитием промышленных предприятий : монография / В.Т. Денисов, О.В. Грищенко, А.В. Слюсарев / НАН Украины; Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, 2007. – 276 с.

65. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
66. Диба М. І. Економічна стратегія перехідної економіки України / М. І. Диба // Стратегія економічного розвитку України: наук. зб. Вип. 4. – К.: КНЕУ, 2001. – 306 с.
67. Дорогунцов С. І. Інвестування та інноваційна діяльність як основа ефективного відтворення економіки України/ Дорогунцов С. І. // Пробл. наук. – 2003. – № 10. – С. 16-20.
68. Дорофійенко В. В. Рынoк новаций: учебн. Пособ. / В. В. Дорофійенко, С. В. Калинович, Я. И. Жеребьев. – Макеевка: ДонНАСА, 2006. – 360 с.
69. Дранев Я. Н. Кластерный подход к экономическому развитию территорий / Я. Н. Дранев // Практика экономического развития территорий: опыт ЕС и России. – М.: Сканрус, 2001. – С. 15-19.
70. Друкер П. Бизнес и инновации / П. Друкер // Изд- во: Вильямс, 2007. – 432 с.
71. Дьомін О. Політика регіонального розвитку в умовах поглиблення ринкових реформ в Україні/ Олег Дьомін// Економіка України. – 2003. – № 6. – С. 4-13.
72. Евдокімова М. А. Экономические ресурсы производства / М. А. Евдокімова. – СПб: СПбЛТА, 2001 г. – 69 с.
73. Еколого-економічні аспекти формування ресурсного потенціалу АПК: [зб. наук. пр.] / відп. ред. А. Г. Тихонов; НАН України, Ін-т економіки. – К., 1995. – 204 с.
74. Економічний потенціал регіону: Пріоритети використання / Школа Ігор Миколайович, Ореховська Тетяна Миколаївна. – Чернівці : Книги-XXI ; Рута, 2003.
75. Економіка розвитку: підручник / [О. М. Царенко, Н. О. Бей, І. І. Д'яконова та ін.]. – Суми: Університ. книга, 2004. – 590 с.
76. Економічна енциклопедія. Т. 1–2. – К.: Академія, 2001. – 848 с.

77. Економічна стратегія розвитку підприємства / [за заг. ред. В. К. Данилко, відп. за вип. Н. В. Валеркевич і Т. Ю. Данько]. – Житомир: Вид-во Житом. держ. техн. ін-ту, 2009. – 325 с.

78. Економічний розвиток України: інституційне та ресурсне забезпечення / [О. М. Алимов, О. О. Веклич, В. В. Венгер та ін.]. – К. Об'єдн. ін-т екон. НАН України, 2005. – 540 с.

79. Екосередовище і сучасність / Дорогунцов Сергій Іванович, Хвесик Михайло Артемович, Горбач Людмила Миколаївна, Пастушенко Павло Петрович. – К. : Кондор, 2006. – Т.5: Управління екосередовищем в умовах регіоналізації. – 443 с.

80. Ершова С. А. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учебное пособие / С. А. Ершова. – СПб.: СПбГАСУ, 2007. – 155 с.

81. Єськов О. Удосконалення системи обліку і розподілу витрат на промислових підприємствах / О. Єськов, О. Смирнова // Персонал. – 2006. – № 6. – С. 19-21.

82. Жаліло Я. А. Українська економіка сьогодні – досягнення, проблеми, перспективи / Я. А. Жаліло, Я. Б. Базилюк, Я. В. Белінська. – К.: НІСД, 2007. – 91 с.

83. Жердецький П.Ф., Пересада А.А. Економіка будівельного комплексу: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1992. – 271 с.

84. Житний П.Є. Реалізація нововведень в умовах взаємодії промислових підприємств і фінансових структур: автореф. дис.. на здобуття наук. ступеня канд.. екон. наук спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / П.Є. Житний. – Луганськ, 1996. – 26 с.

85. Жуков В.Р. Модель формирования системы управления инновационно-инвестиционной деятельностью на предприятии / В.Р. Жуков // Вісник Дон-ДУЕТ. – 2002. – №4 (2). – С. 139–143.

86. Журавський В. С. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : підруч. для вуз. / Журавський Віталій Станіславович, Серьогін Віталій Олександрович, Ярмиш Олександр Назарович. – К. : Ін Юре, 2004. – 671 с.

87. Заблодська І. В. Організаційно-економічний механізм забезпечення регіональної промислової політики : автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.05. / Заблодська Інна Володимирівна. – Донецьк : Б.в., 2008. – 35 с.

88. Заблодська І.В., Ахромкін Є.М. Регіональні ресурси: теорія та практика використання: монографія / І.В. Заблодська, Є.М. Ахромкін та інші; Луганська філія Інституту економіко-правових досліджень. – Луганськ: вид-во «Ноулідж», 2010. – 355 с.

89. Заболоцький Б. Ф. Економіка України: підруч. для вуз. / Б. Ф. Заболоцький, Т. С. Смовженко; Нац. банк України, Львів. комерц. акад. – Л.: ЛБК НБУ, 1997. – 579 с.

90. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник. / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». 2005. – 714 с.

91. Задоя А.О. Динаміка української економіки: спроба мікроаналізу / А.О. Задоя // Академічний огляд. – 2005. – № 1. – С. 5-10.

92. Закон України про захист іноземних інвестицій на Україні від 10 вересня 1991 року. № 1540а-ХІІ.

93. Закон України Про інвестиційну діяльність від 18.09.1991 № 1560-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12>.

94. Закон України про інноваційну діяльність від 4 липня 2002 р. № 40-ІV.

95. Закон України про інститути спільного інвестування від 5 липня 2012 р. № 5080-VI.

96. Закон України про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом "єдиного вікна" від 21 жовтня 2010 р. № 2623-VI.

97. Закон України про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні від 8 вересня 2011 р. № 3715-VI.

98. Закон України про режим іноземного інвестування із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 19 березня 1996 року. № 93/96-ВР.

99. Закономерности и противоречия развития региональной экономики : Сб.науч.тр. : / Коллект. автор, Силин, А.Н., Важенин, С.Г. – Свердловск : Б.и., 1990 . – 111 с.

100. Занфіров В. А. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіону : автореф. дис. канд. наук з держ. управління / Занфіров Віктор Анатолійович . – К. : Б.в., 2006 . – 20 с.

101. Зоз Р. А. Развитие институтов инновационного инвестирования в России. дис. канд.экон.наук. Санкт-Петербург, 2009. – 177 с.

102. Инновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития : монография / В.Г. Матвейкин, С.И. Дворецкий, Л.В. Минько, В.П. Таров, Л.М. Чайникова, О.И. Летунова. – М. : «Издательство Машиностроение – 1», 2007. – 284 с.

103. Инновационный менеджмент / [С.Д. Ильенкова, Л.М. Гохберг, С.Ю. Ягудин и др.]. – М. Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 327 с.

104. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи / С. М. Ілляшенко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 278 с.

105. Інвестування: навч. посіб. / Данілов О.Д., Івашина Г.М., Чумаченко О.Г. – К.: Комп'рпрес, 2001. – 364 с.

106. Інноваційно-інвестиційне забезпечення економічних реформ в регіоні : наук. розробка / авт. кол. : О. П. Крайник, Є. Г. Матвіїшин, К. М. Бліщук та ін. – К. : НАДУ, 2012. – 60 с.

107. Іщук С. О. Проблеми формування цільових комплексних програм розвитку промислового виробництва регіонів / С.О. Іщук // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Регіональна політика : досвід Європейського Союзу та його адаптація до умов України (Зб. наук. пр.) : в 3-х ч. / НАН України; Ін-т регіональних досліджень. Відп. ред. акад. НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2003. – Вип. 5. – Ч.1. – С. 294-301.

108. Калініченко Л. Л. Організація інвестиційно-інноваційного забезпечення промислових підприємств з випуску продукції для залізничного транспорту / Л. Л. Калініченко// Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. Наук. пр. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. Випуск 241. – Т. I. – С. 215- 221.

109. Карнаухов В. А. Нелинейные динамические модели экономических процессов в АПК: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: 08.00.13 «Математические и инструментальные методы экономики»/ В. А. Карнаухов. – М., 2003. – 21 с.

110. Квятковська Л.А. Сучасні тенденції інвестування у людський капітал / Л.А. Квятковська // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – 2013. – Вип. 1 (78). – С. 138-142

111. Климахина О. Методика оцінки економічного потенціалу регіону / Климахина О. // Економіка України. – 2005. – № 8. – С. 38–42.

112. Ковальчук В.М. Економічна сутність інновацій у ринковій економіці перехідного типу / В.М. Ковальчук // Академічний огляд: Економіка та підприємництво. – 2003. – № 1. – С. 11-17.

113. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Понамарьов, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 262 с.

114. Кокурин Д. И. Ресурсы инновации: организационный, финансовый, административный : учеб. пособ. для вуз. / Кокурин Д. И.,

Николаева И. П., Шепелев В. И. – М.: ЮНИТИ, 2003. – 318 с. – (Профессион. учеб.: Менеджмент).

115. Колесніченко В. Ф. Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності підприємств : автореф. дис. канд. екон. наук / В. Ф. Колесніченко. – Х., 2006. – 20 с.

116. Кондратенко Н.О. Теоретико-методологічні засади стратегії ресурсозбереження у регіональних економічних системах: дис..д-ра екон. наук: 08.00.05 / Н.О. Кондратенко. – Київ, 2011. – 469 с.

117. Крегул Ю. І. Організаційно-правові засади управління економікою України: навч. посіб. для вуз. / Ю. І. Крегул. – К.: ВЦ КНТЕУ, 2004. – 398 с.

118. Кудояр О. Ю. Розробка механізму внутрішнього інвестування на промисловому виробництві: автореф. дис. канд. екон. наук / О. Ю. Кудояр. – Х., 2003. – 20 с.

119. Кузьмін О. Є. Теоретичні та прикладні засади менеджменту: навч.посіб. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2002. – 228 с.

120. Лейберт Т.Б. Методология формирования системы инвестиционного обеспечения инновационных процессов на предприятиях / Т.Б. Лейберт // Автореф. на стиск наук. степ. докт. екон. наук., спец.: 08.00.05 – Экономика и управление народным хозяйством (управление инновациями и инвестиционной деятельностью), Уфа – 2009., 42 с.

121. Литвак Б.Г. Экспертная информация. Методы получения и анализа. – М.: Радио и связь, 1982. –184 с.].

122. Лукинов Й.Й. Нужны принципиально новые подходы / Й.Й. Лукинов //Переходная экономика: методология, теория, политика. – Д.: Наука и образование, 2003. – С. 57-86.

123. Лушкин В.А. Организационный механизм привлечения и использования иностранных инвестиций / В.А. Лушкин // Вестник МСУ – Харьков, 2001. – Т.4, № 2 (4). – С. 45- 47.

124. Майер Д. М. Основні проблеми економіки розвитку / Майер Д. М., Раух Д. Е., Філіпенко А. – К.: Либідь, 2003. – 688 с.
125. Маркс К. Капітал: критика полит. Економии / Карл Маркс. – М.: Политиздат, 1988. –Соч. в 3-х т. – Т.2 – 645 с.
126. Марченко О. В. Проектне фінансування як механізм забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності будівельних підприємств : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Марченко Ольга Василівна. – Х. : Б.в., 2011. – 21 с.
127. Марченко О. С. Консалтингові ресурси та їх функціонування в інноваційних системах національної економіки : автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.01 / Марченко Ольга Сергіївна. – Х. : Б.в., 2008 . – 33 с.
128. Массе П. Критерии и методы оптимального определения капмталовложений / П. Массе. – М.: Статистика, 1971. – 504 с.
129. Медведчук С. В. Фінансово-господарчі відносини держава – підприємство: етапи становлення і перспективи розвитку / С. В. Медведчук. – К., 2000. – 372 с.
130. Менар К. Экономика организаций / К. Менар. – М.: Инфра, 1996. – 159 с.
131. Механизм формирования региональной инновационно-инвестиционной деятельности: Автореф. дис. канд. екон. наук. – Н.Новгород, 2004. – 29 с.
132. Микитюк П.П. Сучасний інструментарій ціноутворення в інвестиційно-інноваційній діяльності підприємства [Текст] / П.П. Микитюк // Сталий розвиток економіки: між нар. Наук. виробн. Журнал. - №3'2013 (20). – С. 210-217.
133. Молодченко Д. Г. Формування механізму підвищення ефективності інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельного комплексу Харківського регіону // Економічний простір: збірн. наук. праць. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2015. – № 97. – С. 61-69.

134. Молодченко Д. Г. Оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківського регіону / Д. Г. Молодченко. // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_2_42.

135. Молодченко Д.Г. Інвестиційне забезпечення інноваційних процесів у будівництві [Текст] / Д.Г. Молодченко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Фінансова політик та забезпечення економічної стабільності держави». – Полтава, 3 грудня 2013 р. – С. 186-187.

136. Молодченко Д.Г. Інвестиційне забезпечення ресурсозбереження у регіоні [Текст] / Д.Г. Молодченко, Н.О. Кондратенко // Матеріали XIII-ї міжнар. наук.-практ. конф.: «Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку», Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2011, С. 299- 301.

137. Молодченко Д.Г. Інноваційний потенціал діяльності будівельних організацій на регіональному рівні [Текст] / Д.Г. Молодченко // Наука і економіка: науково-теоретичний журнал ХЕУ. Випуск 4 (28). Том 1. С. 312 -316.

138. Молодченко Д.Г. Інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних підприємств Харківського регіону [Текст] / Д.Г. Молодченко // Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки. Випуск 34 (Частина II, том 2). – С. 64-68.

139. Молодченко Д.Г. Інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій регіонів України / Д.Г. Молодченко // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Wspotraca UE – Ukraina: Trendy gospodarcze». – Польща, 2014 р. – С. 92- 95.

140. Молодченко Д.Г. Інноваційно-інвестиційна діяльність будівельних організацій [Текст] / Д.Г. Молодченко // Матеріали міжнародної наукової

конференції «Сталий розвиток підприємств, регіонів, країн». Том. 2. Дніпропетровськ. 5-7 листопада 2012 р. – С. 92-93.

141. Молодченко Д.Г. Інструментарій інвестиційного забезпечення процесу ресурсозбереження на регіональному рівні [Текст] / Д.Г. Молодченко, Н.О. Кондратенко // Всеукраїнський науково-виробничий журнал: «Сталий розвиток економіки». 6'2011 [9]., С. 107-111.

142. Молодченко Д.Г. Напрями інноваційного розвитку будівельної галузі Харківського регіону [Текст] / Д.Г. Молодченко // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент міського та регіонального розвитку. Харків, 28-29 березня. – Х.: ХНАМГ, 2013. – С. 78 – 79.

143. Молодченко Д.Г. Оцінка інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій Харківського регіону [Електронний ресурс] / Д.Г. Молодченко // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. - № 2 (12). – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_2_42.

144. Молодченко Д.Г. Теоретичні аспекти інноваційно-інвестиційної діяльності будівельних організацій [Текст] / Д.Г. Молодченко // Комунальне господарство міст: наук.-техн. Зб. Випуск 106. Серія: Економічні науки. 2012 р. С. 123-127.

145. Молодченко Д.Г. Фактори впливу на інноваційно-інвестиційне забезпечення будівельних організацій / Д.Г. Молодченко // Матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Проблеми та перспективи функціонування будівельного комплексу в контексті забезпечення регіонального розвитку. – Харків, 2014. С. 63- 65.

146. Молодченко Д.Г. Формування системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів на підприємствах будівельної галузі [Текст] / Д.Г. Молодченко // Збірник наукових праць ВНАУ, Серія «Економічні науки», 2013. – Випуск 3 (80). – С. 186 – 194.

147. Мочерний С. В. Методологія економічного дослідження / С. В. Мочерний. – Львів: Світ, 2005. – 415 с.

148. Національна економіка України у світовому інтегративному процесі: матеріали Всеукр. наук. конф. молод. учен. і студ., присвяч. 125-річчю з дня народж. И. А. Шумпетера, Чернівці / [ред. П. О. Нікіфоров, Ю. М. Лопатинський]. – Чернівці: Рута, 2000. – 292 с.

149. Новицький В. С. Структурні перетворення промисловості та економічне зростання / В. С. Новицький [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.kmu.gov.ua.

150. Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні: наук. зб. у 2 ч. / за ред. Швець В. – Л.: Інтереко, Ч. 1. – 2005. – 524 с. – (Формування ринкової економіки В Україні, спецвип. 15).

151. Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні : у 2 ч. : наук. зб. / за ред. Швець В. – Л. : Інтереко, 2005. – Ч. 2. – 771 с. – (Формування ринкової економіки В Україні, спецвип. 15).

152. Орлов А.И. Эконометрика. Учебник для вузов. Изд. 3-е, исправленное и дополненное. – М.: Изд-во «Экзамен», 2004. – 576 с. 8. Орлов А.И. Организационно-экономическое моделирование. Часть 1. Нечисловая статистика. – М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2009. – 544 с.

153. Официальный сайт регионального агентства развития (Англия) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.englishsrdas.com/>.

154. Панас В.Я. Управління інноваційною діяльністю підприємства: теоретичний аспект / В.Я. Панас, С.М. Ткач // Регіональна економіка: наук.-практ. журнал. – 2013. – № 1. – С. 69-75.

155. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні / А.А. Пересада. – К.: Лібра, 1998. – 452 с.

156. Петрова Е. В. Управление инновационными процессами / Е. В. Петрова, В. А. Семидоцкий, В. В. Симапков. – Краснодар: КубГТУ, 2002. – 46 с.

157. Подсолонко Е. А. Реструктуризация региональной экономики (системный подход) / Е. А. Подсолонко. – К.: ЦУЛ, 2003. – 424 с.

158. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник / П. Я. Попович. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 454 с.

159. Портер М.Е. Конкуренція / М.Е. Портер. – М.: Вільямс, 2002. – 495 с.

160. Постанова Верховної Ради України від 13 липня 1999 року № 916-XIV.

161. Постанова Верховної Ради України Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів" від 21 жовтня 2010 р. № 2632-VI.

162. Постанова Кабінету міністрів України Про деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012-2016 роки від 17 травня 2012 р. № 397.

163. Постанова Кабінету міністрів України Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора від 30 січня. 1997 р. № 112.

164. Постанова Кабінету міністрів України Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні від 2 лютого 2011 р. № 389.

165. Правдюк Н.Л. Сутність інвестиційної діяльності: роль та значення інвестицій / Н.Л. Правдюк, А.В. Слівінська // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Економічні науки. № 2 (6), 2010. – С. 195-198.

166. Про інвестиційну діяльність: закон України від 18.09.1991 № 1560-XII, редакція від 01.01.2008 на підставі документа 1026-16.

167. Про інноваційну діяльність: Закон України № 2314-VI від 03.06.2010 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266 - 315.

168. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting_investiciynoyi_privablivosti_regioniv_2014_1.pdf.

169. Рогоза М.Є. Управління промисловими підприємствами: Соціально-економічні чинники та особливості організації: монографія / М.Є. Рогоза. – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2005. – 281 с.

170. Розенберг Дж. М. Инвестиции: терминологический словарь. – М.: Инфра – М, 1997. – 400 с.

171. Романенко И. В. Экономика предприятия / И. В. Романенко. – 2-е изд., доп. – М.: Финан. и статист., 2002. – 207 с.

172. Савицкая Г.В. Экономический анализ: учеб. / Г.В. Савицкая. 11-е изд., испр. и доп. – М.: Новое знание, 2005. – 651 с.

173. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. В. Савицкая. – [4-е изд., перераб. и доп.]. – Минск: ООО «Новое знание», 2000. – 618 с.

174. Садеков А. А. Ресурсный потенциал предприятия: учеб. пособ. / А. А. Садеков, Л. В. Фролова, Л. В. Шаруга; Донец. гос. коммерч. ин-т. – Донецк: ДГКИ, 2002. – 116 с.

175. Семенов В.Ф. Використання потенціалу нової економіки при формуванні регіональних інноваційних структур: [монографія] / В.Ф. Семенов., О.В. Басюк – Одеса: Атлант, 2013. – 356 с.

176. Серебринська А. Ю. Взаємодія рівнів державного управління інноваційною діяльністю в Україні / А. Ю. Серебринська // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2009. – № 6. – С. 202-207.

177. Смержанюк Т.П. Сталий розвиток в умовах глобалізації та його складові / Т.П. Смержанюк // Економічні інновації. – 2013. – Вип. 53. – С. 253-260.

178. Соловьев Д.А. Управление инновационными проектами строительного предприятия в области ресурсосбережения: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (управление инновациями и инвестиционной деятельностью)» / Д. А. Соловьев. – Москва, 2009. – 26 с.

179. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави : нац. доп. / О. І. Амоша [та ін.] ; заг. ред. В. М. Гейць [та ін.] ; НАН України. Секція суспільних і гуманітарних наук. – К. : НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.

180. Старостин В. К вопросу об интегральной интеграции в строительном комплексе / В. Старостин // Экономист. № 6., 2012 г. – С. 49-54.

181. Стратегія економічного розвитку України: [наук. зб. / відп. ред. Степанов Ю. К.]. – К.: КНЕУ, 2001. – Вип. 7. – 632 с.

182. Стратегія економічного розвитку України: [наук. зб. / відп. ред. Степанов Ю. К.]. – К.: КНЕУ, 2001. – Вип. 6. – 481 с.

183. Стратегія і тактика, стан соціально-економічного розвитку України: [наук.-інф. зб.; за заг. ред. В. П. Горбулін; наук. керівн. О. С. Власик / Науковий центр з питань євроатлантичної інтеграції України]. – К.: Євроатлантикінформ, 2006. – 385 с. – (Дослідження і розробки у сфері євроатлантичної інтеграції України, Вип. 33).

184. Суперсон В. І. Моніторинг соціально-економічного стану регіонів України з позиції розвитку її інфраструктури / В. І. Суперсон // Статистика України. – 2005. – № 2. – С. 69-73.

185. Т. Сорока. Теоретичні підходи до питання економії матеріальних ресурсів у будівельному виробництві. / Сорока Т. // Наукові записки Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: економіка. - № 20, 2006. – 252 с.

186. Тарасюк Г. М. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. для вуз. / Г. М. Тарасюк, Л. І. Шваб. – К.: Каравела, 2008. – 351 с. – (Вища освіта в Україні).

187. Тараш Л.І. Інтегровані корпоративні структури в інноваційному розвитку / Л.І. Тараш // Социально-экономические аспекты промышленной политики [по матер.докл. Всеукраинск. науч.-практ конф. “Современные проблемы социально-экономического развития регионов Украины” (Донецк – Мелекино, 9-10 сент., 2002г.)] : [сб. науч.тр.]. – Донецк : ИЭП НАН Украины, 2002. – Т.1. – С. 401-405.

188. Токар В.В. Інноваційно-інвестиційна діяльність промислових підприємств та економічна безпека України: Монографія. – К.: Тов «Пан Тот», 2013 – 305 с.

189. Толковый словарь Ожегова – (Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. 1949-1992.)

190. Толковый словарь русского языка Дмитриева. Д. В. Дмитриев. 2003.

191. Тютюник В. Управління джерелами фінансування підприємства / В. Тютюник // Справочник экономиста. – 2011. – № 6.– С. 28-34.

192. Уманець Т. Інформаційно-аналітична база регіонального управління: сучасний стан та перспективи розвитку / Т. Уманець // Економіка України. – 2007. – № 8 (549). – С. 39-45.

193. Ушаков Д.Н. Толковый словарь / Д.Н. Ушаков.

194. Фальцман В.К. Оценка инвестиционных проектов и предприятий / В.К. Фальцман. – М.: ТЕЗИС, 1999. – 56 с.

195. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. / Федонін О. С., Репіна І. М., Олексик О. І. – К.: КНЕУ, 2004. – 360 с.

196. Федоренко В.Г., Тугай А.М., Гойко А.Ф., Джабейло В.Б. Концепція стратегії розвитку будівельного комплексу України на період до

2015 року / В.Г. Федоренко, А.М. Тугай, А.Ф. Гойко, В.Б. Джабейло // Економіка та держава. – 2007. - № 1. – С. 3- 21

197. Федорова Е. Н. Формирование маркетинговой стратегии промышленного предприятия, ориентированного на инновационную деятельность / Е. Н. Федорова // Известия вузов. Машиностроение. – 2003. – № 8. – С. 69-74.

198. Федулова Л.І. Інноваційний розвиток промисловості України, №.8// Актуальні проблеми економіки 3(69),2007.ст. 82-96.

199. Федулова Л. І. Актуальні проблеми менеджменту в Україні / Л. І. Федулова. – К. : Фенікс, 2005. – 320 с.

200. Харків П.С. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів / Харків П.С. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – 456 с.

201. Хачатуров Т.С. Эффективность капитальных вложений / Т.С. Хачатуров. – М.: Экономика, 1979. – 336 с.

202. Хомяков В. І. Економіка сучасної України: навч. посіб. для вуз. / В. І. Хомяков, І. В. Бакум. – К. : Кондор, 2009. – 427 с.

203. Хуснутдинов А.З. Формирование инновационно-инвестиционного механизма в институциональной среде / А.З. Хуснутдинов // Автореф. на стиск наук. степ. докт. экон. наук., спец.: Специальность 08.00.01 – Экономическая теория, Казань – 2011., 46 с.

204. Цадо Г.В. Сутність та значення інвестиційно-інноваційних процесів в системі регіонального розвитку / Г.В. Цадо [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// www.nbu.gov.ua](http://www.nbu.gov.ua).

205. Чеботарьов В. П. Організація регулювання економіки України у інноваційному аспекті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» / В. П. Чеботарьов. – Х., 1998. – 17 с.

206. Черваньов Д.М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України / Д.М. Черваньов, Л.І. Нейкова. – К.: Знання, 1999. – 514 с.

207. Чернявский А.П. Проблемы повышения эффективности капитальных вложений (финансово-экономический аспект) / А.П. Чернявский. – К.; Одесса: Вища школа, 1980. – 176 с.

208. Чернявський А.А. Методи визначення ефективності діяльності будівельних організацій в умовах ринкової економіки / А.А. Чернявський, Ю.Б. Пінчук // Економіка та держава, № 10, 2007. – С. 54- 56.

209. Чинкуляк Н.М., Вода І.С. Формування оптимальної стратегії будівельної організації в умовах невизначеності / Н.М. Чинкуляк, І.С.Вода // Економіка промисловості. – 2009. – № 5 (48). – С. 83- 87.

210. Шабаева Е.А. Проблема оценки стоимости применения инноваций в строительстве /Е.А.Шабаева // Электронный научный журнал «Нефтегазовое дело». – 2011. – №2. – С. 332- 346.

211. Шарп У. Инвестиции / У. Шарп, Г. Александер, Д. Бейли – М.: ИНФРА, 1997. – 1024 с.

212. Шарп У. Инвестиции: пер. с англ. / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бейли. – М.: Инфра-М, 2001. – 1028 с.

213. Шевцова Я. А. Инвестиционное обеспечение деятельности предприятий: автореф. дис. канд. экон. наук / Я. А. Шевцова. – Луганськ, 2003. – 18 с.

214. Шевченко А. В. Формування організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю підприємств: Монографія / А. В. Шевченко. – К. : НАУ, 2007. – 143 с.

215. Шевчук В.Я. Основи інвестиційної діяльності / В.Я. Шевчук, П.С. Рогожин. – К.: Генеза, 1997. – 384 с.

216. Шумпетер И. Теория экономического развития / И. Шумпетер – М. : Прогресс, 1982. – 455 с.

217. Ягунова Н., Зверев А. Стратегія розвитку промислового підприємства: проблеми і рішення / Н. Ягунова, А. Зверев // Проблеми теорії і практики управління. Научний журнал. – 9 – 10 /2012. – С. 151-157.

218. Яковец Ю.В. Епохальні інновації ХХІ століття / Ю.В. Яковец. – М.: Економіка, 2004. – 264 с.

219. Яковлева Н. Г. Організаційно-економічний механізм управління інноваційним потенціалом відкритих акціонерних товариств : автореф. дис. канд. екон. наук / Н. Г. Яковлева. – К., 2006. – 20 с.

220. Якубовський М. Концептуальні основи стратегії розвитку промисловості на період до 2017 року / М. Якубовський, В. Новицький, Ю. Кіндзерський // Економ. України. – 2007. – № 11. – С. 4-20.

221. Ярмиш О. Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : підручн. для вуз. / Ярмиш Олександр Назарович, Серьогін Віталій Олександрович, Годика Юрій Миколайович. – Х. : Видавництво Харківського національного університету внутрішніх справ, 2002. – 672 с.

